

**Voidaanko laillisen veron minimoimisen ja laittoman
veronkiertämisen välille muodostaa rajaa tarkastellen yleistä
veronkiertosäännöstä?**

Itä-Suomen yliopisto

Oikeustieteiden laitos

Pro gradu -tutkielma

12.6.2012

Tekijä: Olavi Tuomi, 170672

Ohjaaja: Matti Myrsky

SISÄLLYS

LÄHTEET.....	IV
LYHENNELUETTELO.....	XIII
1 JOHDANTO.....	1
1.1 Tutkimuksen tausta	1
1.2 Tutkimuskysymys ja tutkimuskohteen rajaus	4
1.3 Tutkielman lähestymistapa ja lähdeaineisto.....	6
1.4 Käsitteistä.....	8
1.5 Verolain tulkinnasta	11
2 OIKEUDELLISEN MUODON JA TALOUDELLISEN SISÄLLÖN	
RISTIRIITATILANTEET	15
2.1 Yleistä.....	15
2.2 Ylisuuret yhtiövastikkeet.....	15
2.3 Miniosakeyhtiön sivuuttaminen	21
2.4 Suosiva osingonjako ja työpanokseen perustuva osinko.....	33
2.5 Sisäiset osakekaupat	41
2.6 Taseyhtiöjärjestelyt	45
2.7 Perhevarallisuuden hajautusjärjestelyt	53
2.8 Luovutusvoittoverotuksen kiertämiseksi tehdyt kauppaan rinnastettava järjestelyt.....	55
2.9 Liiketoimintamuotojen yhdistäminen	56
2.10 Kommandiittiyhtiön äänettömän yhtiömiehen katsominen vastuunalaiseksi yhtiömieheksi	58
2.11 Henkilöyhtiön sivuuttaminen	60
3 SARJATOIMET.....	68
3.1 Yleistä.....	68
3.2 Luovutusvoittoverotuksen kiertäminen.....	68
3.2.1 Alihintainen väliluovutus yhtiölle	68
3.2.2 Edestakaiset osakekaupat	72
3.2.3 Luovutuksen jako eri verovuosille	76
3.2.4 Lahjoitus tai muu vastikkeeton luovutus intressipiiriin kuuluvalla	78
3.3 Yritysjärjestelyt.....	82
3.3.1 Yritysmuodon muutokset	83

III

3.3.2 Yhtiön purkaminen.....	86
3.3.3 Erityinen veronkiertosäännös yritysjärjestelyiden yhteydessä.....	88
4 INTRESSINPUUTETILANTEET	97
4.1 Yleistä.....	97
4.2 Kauppahinnan jakaminen.....	97
4.3 Kauppahintaan sisältyvät erät.....	100
5 TAVALLISUUDESTA POIKKEAVA HINNOITTELU ETUYHTEYSTILANTEISSA	102
5.1 Yleistä.....	102
5.2 Intressiyhteydessä olevat yhtiöt	103
5.3 Yhtiön ja osakkaan väliset järjestelyt.....	104
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	107
6.1 Veron kiertämisen torjuntakeinot Suomessa.....	107
6.1.1 Veron kiertämisen torjunta Ruotsissa	109
6.2 Voidaanko laillisen veron minimoimisen ja laittoman veronkiertämisen välille muodostaa rajaa tarkastellen yleistä veronkiertosäännöstä?	112
6.2.1 Vaikutukset verovelvollisen ja veroviranomaisen toimiin.....	114
6.3 Ennakkotieto ja ennakkoratkaisu epävarmuuden poistajana.....	116
6.4 Yleisen veronkiertosäännöksen tulevaisuus.....	117
6.5 Lopuksi.....	120

LÄHTEET

KIRJALLISUUS

- Aalto, Esa*: KHO:n päätökset taseyhtiön myyjän tuloverotuksesta. Verotus 3/1996, s. 299–317.
- Andersson, Edward*: Tulo- ja varallisuusverolaki. Lakimiesliiton kustannus 1990.
- Andersson, Edward*: Omvandling av förvärvsinkomst till kapitalinkomst – skattekringgående eller ej? Juridiska Foreningen i Finland 3–4/2009, s. 192–202.
- Andersson, Edward*: Estetääkö työtulon muuttaminen osingoksi lainmuutoksella? Tilintarkastus–Revision 2/2009, s. 10–13.
- Andersson, Edward – Ilkkala, Jarmo – Penttilä, Seppo*: Elinkeinoverolain kommentaari. Talentum 2009.
- Andersson, Edward – Linnakangas, Esko*: Tuloverotus. Talentum 2006.
- Gammie, Malcolm*: A Perspective from The United Kingdom. Teoksessa Cooper, Graeme S. (editor): Tax avoidance and the Rule of Law. IBFD Publications BV 1997, s. 181–218.
- Helmers, Dag*: Kringående av skattelag. Studier i svensk och utländsk beskattningsrätt. Almqvist & Wiksell 1956.
- Henkilöverotuksen käsikirja 2012. Verovuosi 2011. Verohallinnon julkaisu 43.12.
- Hultqvist, Anders*: Legalitetsprincipen vid inkomstbeskattningen. Jurisförlaget 1995.
- Hultqvist, Anders*: Skatteundvikande förfarande och skatteflykt. Svensk Skattetidning 5/2005, s. 302–321.
- Immonen, Raimo*: Verotuskäytäntö 1998/4: KHO:n, KVL:n ja LO:n ennakkopäätökset. Kauppakaari 1999.
- Immonen, Raimo*: Yritysjärjestelyt. Talentum. Helsinki 2011.
- Joutsamo, Kari – Aalto, Pekka – Kaila, Heidi – Maunu, Antti*: Eurooppaoikeus. Lakimiesliiton kustannus 2000.
- Jyränki, Antero*: Uusi perustuslakimme. Iura Nova. Turku 2000.
- Järvenoja, Markku*: Verotuslain 56 §:n nojalla sivuutettuun henkilöyhtiöön liittyviä veroongelmia. Verotus 2/1992, s. 145–153.
- Järvenoja, Markku*: Henkilöyhtiön sivuuttaminen ja verouudistus. Verotus 5/1993, s. 517–522.
- Järvenoja, Markku*: Yritysjärjestelyiden verotus. WSOYpro 2007.

- Keinonen, Markku:* Yrityskaupan ehdoista verotuksen kannalta. Verotus 4/1986, s. 337–349.
- Keinonen, Markku:* Yritysr ryhmän sisäiset ja sen osakkaiden väliset transaktiot VerL 57,1 §:n kannalta. Lakimies 7/1987, s. 846–867.
- Kilpi, Lassi:* Verotuslain 56 §:n soveltaminen. Verotus 1/1987, s. 7–17.
- Kilpi, Lassi:* KHO:n oikeuskäytäntöä tulo- ja varallisuusverotuksen piiristä vuonna 1988. Defensor Legis 3–4/1989, s. 165–221.
- Knuutinen, Reijo:* Edestakaiset osakekaupat (KHO 2004:8). Verotus 1/2008, s. 60–69.
- Knuutinen, Reijo:* Muoto ja sisältö vero-oikeudessa – erityistarkastelussa rahoitus- ja sijoitusinstrumentit. Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja A-sarja N:o 292. Suomalainen lakimiesyhdistys 2009.
- Knuutinen, Reijo:* Verosuunnittelua vai veron kiertämistä. Verosuunnittelun ja veron kiertämisen välinen rajanveto tuloverotuksessa. Sanoma Pro Oy 2012.
- KPMG:* Elinkeinoverotus 2010. KPMG ja Edita Publishing Oy 2010.
- Kukkonen, Matti:* Osakeyhtiön myynnin verotus. Tutkimus osakeyhtiön myynnin tuloverotuksesta erityisesti harvainomisteista yhtiötä silmällä pitäen. Lakimiesliiton Kustannus 1994.
- Kukkonen, Matti:* Pienosakeyhtiön ja sen osakkaan verotus. Talentum 2004.
- Kukkonen, Matti:* Yrityksen luovutusvoittojen verotus. Talentum 2007.
- Kukkonen, Matti:* Pienosakeyhtiön ja sen osakkaan verotus. Talentum 2010.
- Kukkonen, Matti – Walden, Risto:* Elinkeinoverolaki käytännössä. WSOYpro 2009.
- Leppiniemi, Jarmo – Walden, Risto:* Tilinpäätös- ja verosuunnittelu. WSOYpro 2010.
- Linnakangas, Esko:* Palkan ja voitonjaon rajasta verotuksessa. Verotus 3/1987, s. 165–172.
- Linnakangas, Esko:* KHO:n oikeustapausselostuksia. Verotus 1/1993, s. 100–103.
- Linnakangas, Esko:* KHO:n oikeustapausselostuksia. Verotus 4/2001, s. 436–444.
- Lundell, Pirkko:* Yrityksen työntekijöilleen ja osakkailleen antamien etuuksien käsittely verotuksessa. Verotus 1/1998, s. 49–59.
- Manninen, Petri:* Yritysjärjestelyjen veronkierrosta EY-oikeuden näkökulmasta. Verotus 1/1998, s. 70–84.
- Mattila, Pauli K.:* Varojen arvostaminen perintö- ja lahjaverotuksessa erityisesti silmällä pitäen kiinteää omaisuutta ja yritysvarallisuutta. Suomen Lakimiesliiton kirjasarja N:o 84. Suomen Lakimiesliiton Kustannus Oy 1984.
- Mattila, Pauli K.:* Yrityskaupan veronäkökohtia III. Verotus 3/1986, s. 233–250.

- Mattila, Pauli K.:* Liiketoimintasiirtoa ja jakautumista koskeviensäännösten tulkinnasta. Verotus 5/1999, s. 432–442.
- Mutén, Leif:* The Swedish Experiment With a General Anti-Avoidance Rule. Teoksessa Cooper, Graeme S. (editor): Tax avoidance and the Rule of Law. IBFD Publications BV 1997, s. 307–324.
- Myrsky, Matti:* Miniosakeyhtiöiden verotusongelmia. Tilisanomat 2/1993, s. 21–24.
- Myrsky, Matti:* Prejudikaattien merkitys verotuksessa. Kauppakaari. Lakimiesliiton Kustannus 2002.
- Myrsky, Matti:* Ennakkopäätökset verotuksessa. Talentum. Helsinki 2011.
- Myrsky, Matti – Linnakangas, Esko:* Kansainvälinen henkilö- ja yritysverotus. Talentum 2009.
- Myrsky, Matti – Linnakangas, Esko:* Elinkeinotulon verotus. Talentum 2010.
- Myrsky, Matti – Räbinä, Timo:* Henkilökohtaisen tulon verotus. Talentum 2010.
- Myrsky, Matti – Räbinä, Timo:* Verotusmenettely ja muutoksenhaku. Talentum 2011.
- Mähönen, Jukka:* Taannehtivan verolain perustuslainmukaisuudesta. Lakimies 6/1993, s. 845–860.
- Niskakangas, Heikki:* Suosiva osingonjako. Verotus 3/2008, s.228–239.
- Niskakangas, Heikki:* Henkilöverotus (jatkuvatäydenteinen). WSOYpro.
- Nykänen, Olli:* Yrityksen myynnin verovaikutuksia. Verotus 3/1985, s. 174–181.
- Nykänen, Pekka:* Korkeimman hallinto-oikeuden oikeuskäytäntöä luovutusvoittoverotuksesta kesältä 2009. Verotus 1/2010, s. 40–50.
- Ossa, Jaakko:* Sijoitustoiminnan verotus ja verosuunnittelu. Kauppakaari. Lakimiesliiton kustannus 2002.
- Peltomäki, Tomi:* Ennakkoperintälaki käytännössä. WSOYpro 2011.
- Penttilä, Seppo:* Osakkeiden arvonalentumispoistot ja niiden tuloonpalautukset. Verotus 3/2003, s. 243–254.
- Penttilä, Seppo:* Lääkäriyhtiöiden osingonjako – faktaa ja fiktiota. Tilisanomat 4/2008, s. 43–47.
- Puronen, Pentti:* Perintö- ja lahjaverotus. Talentum 2011.
- Ranta-Lassila, Hannele:* Konserniyhtiöiden erillisverotus II. Verotus 1/2001, s. 29–45.
- Rehbinder, Maria:* Personbolag i beskattningen. Juristförbundets Förlag 1995.
- Ronkanen, Veikko:* Osakeyhtiön sivuutus, tulojen kohdistus vai yhteentörmäys. Verotus 4/1997, s. 423–432.

- Ryynänen, Olli*: Peitellyn osingon verotuksen edellytyksistä erityisesti silmällä pitäen veron kiertämisen yleislauseketta. Defensor Legis 1/2000, s. 108–129.
- Räbinä, Timo – Nykänen, Pekka*: Yksityishenkilöiden luovutusvoittojen verotus. Talentum 2009.
- Tikka, Kari S.*: Veron minimoinnista. Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja B-sarja N:o 165. Förlagsbolaget Judex Kustannusyhtiö 1972.
- Tikka, Kari S.*: Yritysverotuksen perusteet. Lakimiesliiton kustannus 1995.
- Tikka, Kari S.*: Taseyhtiöjärjestelyt, KHO:n prejudikaatit ja lainsoveltamisen rajat. Verotus 1/1998, s. 4–15.
- Tikka, Kari S. – Nykänen, Olli – Juusela, Janne – Viitala, Tomi*: Yritysverotus I-II (jatkuvatäydenteinen). WSOYpro.
- Tunturi, Markku O.*: Miniosakeyhtiön sivuuttamisen seuraukset. Verotus 4/1993, s.433–439.
- Tuominen, Esko*: Kiinteistöosakeyhtiölle maksetun vastikkeen verotusperiaatteista. Verotus 2/1995, s. 145–150.
- Urpilainen, Matti*: Puhtaasti keinotekoiset järjestelyt eurooppavero-oikeudessa (referee-artikkeli). Verotus 5/2008, s. 536–549.
- Vehniä, Marko*: Näkökohtia tasejatkuvuudesta ja identtisyydestä erityisesti ajatellen henkilöyhtiön muodonmuutosta osakeyhtiöksi. Verotus 2/1998, s. 176–199.
- Voipio, Jaakko*: Verotuksen kiertämisestä. Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja B-sarja N:o 146. WSOY 1968.
- Weckström, Jouni*: Veronkiertosäännöksen soveltaminen osakeyhtiön purkutilanteessa. Defensor Legis 3/2004, s. 455–465.
- Westergård, Marjo*: Työpanokseen perustuva osinko – erityissäännösten soveltaminen. Tilintarkastus–Revision 5/2010, s. 26–28.
- Wikström, Kauko*: Verosta säätäminen – verolain tulkinta ja soveltaminen. Juhlajulkaisu Antero Jyränki 1933 – 9/8 – 1993. A. Juhlajulkaisut N:o 5. Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja 1993.
- Wikström, Kauko*: Yleiset opit verotuksessa ja vero-oikeudessa. Julkisoikeuden sarja A:35. Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja 2006.
- Äimä, Marina*: Konsulttitoiminnasta ja esiintyvän taiteilijan toiminnasta yritysmuodossa harjoitettuna. Verotus 1/1983, s. 27–37.
- Äimä, Marina*: Osakeyhtiön vastaanottaman lahjan verotuksesta. Verotus 5/1987, s. 378–385.

VIRALLISLÄHTEET

- HE 200/1992 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle tuloverolaiksi sekä laiksi eräiden yleishyödyllisten yhteisöjen veronhuojennuksista annetun lain 1 ja 6 §:n muuttamisesta.
- HE 309/1993 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta.
- HE 175/1994 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi tuloverolain muuttamisesta.
- HE 131/1995 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle verohallintolaiksi ja laiksi verotusmenettelystä sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi.
- HE 177/1995 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle yritysjärjestelyjä koskevien elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja eräiden muiden lakien säännösten muuttamisesta.
- HE 53/1998 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi verotusmenettelystä annetun lain ja ennakkoperintälain 27 §:n muuttamisesta.
- HE 92/2004 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle yritys- ja pääomaverouudistukseksi.
- HE 74/2008 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta annetun lain muuttamisesta.
- HE 47/2009 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle työpanokseen perustuvan osingon verotuksesta.
- HE 2012 luonnos: Luonnos hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain, tuloverolain 58 §:n ja verotusmenettelystä annetun lain 65 §:n muuttamisesta.
- VaVM 49/1995 vp: Valtiovarainvaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä (HE 177/1995 vp) yritysjärjestelyjä koskevien elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja eräiden muiden lakien säännösten muuttamisesta.
- VaVM 41/2005 vp: Valtiovarainvaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä (HE 193/2005 vp) laeiksi tuloverolain ja elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta.
- VaVM 8/2009 vp: Valtiovarainvaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä (HE 47/2009 vp) työpanokseen perustuvan osingon verotuksesta.
- VM 4/2006: Verotus, tilinpäätös ja yhtiöoikeus. Yritysverotuksen kehittämistyöryhmä 2005. Valtiovarainministeriön työryhmämuistioita 4/2006.

VM 10/2012: Pääomamarkkinat ja kasvu. Kansallista pääomamarkkinastrategiaa pohtiva työryhmä. Valtiovarainministeriön julkaisuja 10/2012.

Verohallituksen kirje Taseyhtiöjärjestelyt ja verotus. 9.9.1993. Nro 5433/1/35/93.

Verohallituksen yritysverotiedote Tasekauppa henkilöyhtiöillä. 11.11.1996. Tiedote 2/1996.

Verohallituksen tiedote Yritysjärjestelyt. 10.1.1997. Tiedote 1/1997.

Verohallituksen yhtenäistämishjeet vuodelta 2003 toimitettavaa verotusta varten. 23.1.2003. Dnro 73/32/2003.

Verohallituksen ohje Palkkaa vai työkorvausta. 21.6.2005. Dnro 2118/31/2004.

Verohallituksen julkaisu 49.07. Uuden yrittäjän vero-opas. 2007.

Verohallituksen ohje Uuden osakeyhtiölain vaikutuksia verotukseen. 8.3.2007. Dnro 206/345/2007.

Verohallinnon kannanottoja yritysverokysymyksiin 2008. 29.8.2008. Dnro1359/345/2008.

Verohallinnon ohje Palkkaa vai työkorvausta - Ohje maksajalle. 1.2.2009.

Verohallinnon ohje Työpanokseen perustuvan osingon verotus. 22.1.2010. Dnro 1103/32/2009.

Verohallinnon ohje varojen arvostamisesta perintö- ja lahjaverotuksessa. 22.11.2011. Dnro 763/36/2011.

Verohallinnon yhtenäistämishjeet vuodelta 2011 toimitettavaa verotusta varten. 5.1.2012. Dnro 654/32/2011.

INTERNET-LÄHTEET

Skatteupplägg.

[<http://www.skatteverket.se/rattsinformation/skatteupplagg.4.3dfca4f410f4fc63c86809670.html>] (21.5.2012)

OIKEUSTAPAUKSET

Euroopan yhteisöjen tuomioistuin

C-28/95, A. Leur-Bloem/Inspecteur der Belastingdienst/Ondernemingen Amsterdam 2.

C 196/04, Cadbury Schweppes

C-321/05, Hans Markus Kofoed/Skatteministeriet.

Korkein hallinto-oikeus

KHO 1961 I 18
KHO 1965 II 564
KHO 1966 II 560
KHO 11.6.1968 T 3447
KHO 1970 II 503
KHO 20.10.1971 T 4373
KHO 29.11.1971 T 5015
KHO 1973 B II 563
KHO 1973 B II 567
KHO 12.1.1973 T 93
KHO 20.8.1973 T 3074
KHO 7.10.1974 T 3763
KHO 19.2.1975 T 772
KHO 29.10.1975 T 4156
KHO 9.6.1976 T 2358
KHO 20.8.1976 T 2974
KHO 1.11.1976 T 4169
KHO 1978 B II 611
KHO 1979 B II 552
KHO 1979 B II 602
KHO 14.11.1979 T 4735
KHO 1980 B II 511
KHO 1980 B II 512
KHO 1980 B II 535
KHO 1980 B II 576
KHO 1980 B II 602
KHO 1980 B II 623
KHO 1981 B II 513
KHO 1981 B II 597
KHO 1981 B II 604
KHO 28.1.1981 T 431
KHO 4.3.1981 T 1213
KHO 23.9.1981 T 4394
KHO 1982 B II 571
KHO 21.4.1982 T 1638
KHO 18.6.1982 T 2804
KHO 28.9.1982 T 4277
KHO 1983 B II 578
KHO 4.11.1983 T 4660
KHO 1984 B II 609
KHO 1985 B II 513
KHO 8.5.1985 T 1764
KHO 23.8.1985 T 3467
KHO 8.11.1985 T 5157
KHO 1986 B II 573
KHO 1986 B II 597
KHO 14.2.1986 T 571
KHO 1987 B 602
KHO 1987 B 635
KHO 1988 B 512
KHO 1988 B 567
KHO 30.11.1988 T 4819
KHO 1989 B 549
KHO 1989 B 550
KHO 1989 B 558
KHO 1990 B 555
KHO 1990 B 556
KHO 1990 B 557
KHO 1990 B 558
KHO 28.6.1991 T 2274
KHO 28.6.1991 T 2275
KHO 1992 B 521
KHO 1992 B 524
KHO 29.5.1992 T 2059
KHO 12.6.1992 T 2295
KHO 22.12.1992 T 4828

KHO 1993 B 519	KHO 26.6.1998 T 1196
KHO 1993 B 520	KHO 1999:2
KHO 1993 B 525	KHO 1999:63
KHO 1993 B 526	KHO 1.7.1999 T 1790 (ei julk.)
KHO 1993 B 541	KHO 20.8.1999 T 2078
KHO 25.1.1993 T 211	KHO 3.9.1999 T 2311
KHO 21.4.1993 T 1566	KHO 16.11.1999 T 3080 (ei julk.)
KHO 1994 B 508	KHO 2000:1
KHO 1995 B 521	KHO 10.10.2000 T 2530
KHO 1995 B 527	KHO 24.11.2000 T 3033
KHO 1996 B 534	KHO 04.07.2001 T 1564.
KHO 30.8.1996 T 2621	KHO 17.10.2001 T 2512
KHO 1997:73	KHO 1.3.2002 T 435 (ei julk.)
KHO 1997:74	KHO 2004:5
KHO 1997:77	KHO 2004:8
KHO 1997:101	KHO 9.9.2004 T 2241 (ei julk.)
KHO 1997:102	KHO 2.3.2005 T 422
KHO 1997:103	KHO 2007:78
KHO 1997:104	KHO 2008:6
KHO 1997:136	KHO 2009:53
KHO 14.1.1997 T 28	KHO 2009:66
KHO 28.1.1997 T 155	KHO 2009:70
KHO 3.10.1997 T 2458	KHO 10.2.2009 T 322 (ei julk.)
KHO 3.10.1997 T 2459	KHO 17.6.2009 T 1583
KHO 3.10.1997 T 2460	KHO 22.1.2010 T 103
KHO 3.10.1997 T 2461	KHO 28.4.2010 T 926
KHO 3.10.1997 T 2464	KHO 28.4.2010 T 927
KHO 24.10.1997 T 2663	KHO 2011:31
KHO 6.11.1997 T 2826	KHO 6.3.2012 T 511
KHO 1998:12	Keskusverolautakunta
KHO 1998:53	KVL 337/1986
KHO 1998:61	KVL 147/1997
KHO 22.1.1998 T 98	KVL 176/1998 (ei julk.)
KHO 17.4.1998 T 669	

KVL 73/1999 (ei julk.)

KVL 79/1999

KVL 118/1999 (ei julk.)

KVL 137/1999 (ei julk.)

KVL 65/2000

KVL 30/2001

KVL 21/2009

KVL 24/2011

Helsingin hallinto-oikeus

Helsingin HaO 19.4.2001 T 01/0196/3 (ei
julk.)

Helsingin HaO 24.3.2004 T 04/0174 (ei
julk.)

Helsingin HaO 6.4.2004 T 04/0327/6 (ei
julk.)

Helsingin HaO 23.10.2004 T 04/06681/1 (ei
julk.)

Rovaniemen hallinto-oikeus

Rovaniemen HaO 28.2.2011 T 11/0059/1

Turun hallinto-oikeus

Turun HaO 11.10.2007 T 07/0718/3

Regeringsrätten (Ruotsi)

RÅ 1953 ref. 10

RÅ 1990 ref. 101 (I–II)

RÅ 1998 not. 195

LYHENNELUETTELO

AKYL	laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä 29.4.1988/389
As. Oy	asunto-osakeyhtiö
AsOyL	asunto-osakeyhtiölaki 22.12.2009/1599
av.	alaviite
AVL	arvonlisäverolaki 30.12.1993/1501
EETVL	tulo- ja varallisuusverolaki 31.12.1974/1043
EPL	ennakkoperintälaki 20.12.1996/1118
EVL	laki elinkeinotulon verottamisesta 24.6.1968/360
EY	Euroopan yhteisöt
HaO	hallinto-oikeus
HE	hallituksen esitys
JFT	Juridiska Foreningen i Finland
KHO	korkein hallinto-oikeus
KVL	Keskusverolautakunta
LO	läninnoikeus
mk	markka
muutosdirektiivi	Neuvoston direktiivi 2005/19/EY, annettu 17 päivänä helmikuuta 2005, eri jäsenvaltioissa olevia yhtiöitä koskeviin sulautumisiin, diffuusioihin, varojensiirtoihin ja osakkeidenvaihtoihin sovellettavasta yhteisestä verojärjestelmästä annetun direktiivin 90/434/ETY muuttamisesta
MVL	maatilatalouden tuloverolaki 15.12.1967/543
not.	notiser
OYL	osakeyhtiölaki 21.7.2006/624
PeL	perustuslaki 11.6.1999/731
PerVL	perintö- ja lahjaverolaki 12.7.1940/378
ref.	referat
RÅ	Regeringsrättens årsbok
TOL	tulo- ja omaisuusverolaki 1943/888
TulliL	tullilaki 29.12.1994/1466
TVL	tuloverolaki 30.12.1992/1535
VaVM	Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan mietintö

XIV

VerL	verotuslaki 12.12.1958/482
VHL	laki Verohallinnosta 11.6.2010/503
VML	laki verotusmenettelystä 18.12.1995/1558
vp	valtiopäivät
VSVL	varainsiirtoverolaki 29.11.1996/931
YHL	laki yhtiöveron hyvityksestä 29.12.1988/1232
yrittäjärjestelydirektiivi	Neuvoston direktiivi, annettu 23 päivänä heinäkuuta 1990, eri jäsenvaltioissa olevia yhtiöitä koskeviin sulautumisiin, diffuusioihin, varojensiirtoihin ja osakkeidenvaihtoihin sovellettavasta yhteisestä verojärjestelmästä (90/434/ETY)

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen tausta

Verosuunnittelulla on yhä suurempi merkitys sekä luonnollisten henkilöiden että yritysten taloudellisessa päätöksenteossa. Yleensä veroseuraamukset ovat vain osa taloudellista päätöksentekoa ja muut verotuksesta riippumattomat näkökohdat ovat tärkeämpiä. Toisinaan on kuitenkin mahdollista, että verovelvollinen pitää oman tai etuyhteisönsä verorasituksen minimointia niin tärkeänä tavoitteena, että hän on valmis toimenpiteisiin, joiden ainoana tarkoituksena tai pääasiallisen tarkoituksena on veroetujen tuottaminen. Verovelvollinen voi pyrkiä toimillaan estämään rasittavan, esimerkiksi veronalaisuuden perustuvan säännöksen soveltamisen tai hän voi toimintansa perusteella vaatia suosivan, esimerkiksi verovähennyksen myöntävän säännöksen soveltamista. Veron minimoimiseksi tehdyistä järjestelyistä suurin osa on niitä, joiden kohdalla verotuksessa päädytään verovelvollisen tavoittelemaan lopputulokseen. Osassa järjestelyistä voidaan taas aukottomasti todeta, ettei verolain säännös ole sovellettavissa verovelvollisen vaatimukseen ja näin verovelvollisen vaatimuksesta voidaan poiketa. Kolmannen ryhmän muodostavat ne järjestelyt, joissa yksittäisen säännöksen ja asiaan vaikuttavien tosiseikkojen suhdetta ei voida pitää selvänä. Tällöin verolain soveltaja joutuu muodostamaan ratkaisunsa tulkintatilanteessa, jossa esiintyy lukuisia peruteltavia argumentteja sekä säännöksen soveltamisen puolesta että sitä vastaan. Vero-oikeudellisesti mielenkiintoisimman ryhmän muodostavat viimeksi mainitut tilanteet.¹

Ajoittain verovelvollinen saattaa ryhtyä järjestelyihin, joiden tarkoituksena on vain ja ainoastaan verosta vapautumisen tarkoitus eikä järjestelylle voida esittää mitään verotuksesta riippumatonta syytä. Myös tämän kaltaisissa tapauksissa verolain soveltajan on tehtävä päätös järjestelyn verotuksellisesta kohtelusta. Tällaisiin järjestelyihin voidaan oikeusjärjestyksessä suhtautua lähinnä kolmella tavalla. Ensiksi lainsäätäjä ei välttämättä anna kyseisiä tilanteita varten mitään erityistä normia ja lain soveltajat joutuvat tällöin ratkaisemaan ongelmat asianomaisten materiaalien säännösten ja normaalin argumentaatiotekniikan turvin. Toiseksi säädännäisen normin puuttuessa, oikeuskäytännön kautta muovautuu näitä tapauksia varten tapaoikeudellisia tulkintasääntöjä. Kolmannessa vaihtoehdossa verolainsäädäntöön sisällytetään esillä olevissa tulkintatilanteissa käyttöön tuleva erityinen normi, jonka tarkoituksena on asianomaisen materiaalien säännöksen

---

¹ Ks. *Tikka* 1972, s. 1–2.

ja yleisten vero-oikeudellisten argumenttien lisäksi vaikuttaa verolain soveltajan ratkaisukäyttämiseen.²

Tuloverotuksessa Suomessa on omaksuttu viimeksi mainittu menettelytapa. Yleinen veronkiertosäännös löytyy verotusmenettelylain (VML 18.12.1995/1558) 28 §:stä. VML 28 § kuuluu seuraavasti:

Jos jollekin olosuhteelle tai toimenpiteelle on annettu sellainen oikeudellinen muoto, joka ei vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta, on verotusta toimitettaessa meneteltävä niin kuin asiassa olisi käytetty oikeaa muotoa. Jos kauppahinta, muu vastike tai suoritus aika on kauppa- tai muussa sopimuksessa määrätty taikka muuhun toimenpiteeseen on ryhdytty ilmeisesti siinä tarkoituksessa, että suoritettavasta verosta vapauduttaisiin, voidaan verotettava tulo ja omaisuus arvioida.

Jos on ilmeistä, että verotusta toimitettaessa olisi meneteltävä 1 momentissa tarkoitettulla tavalla, on verotusta toimitettaessa huolellisesti tutkittava kaikki ne seikat, jotka voivat vaikuttaa asian arvostelemiseen, sekä annettava verovelvolliselle tilaisuus esittää selvitys havaituista seikoista. Mikäli verovelvollinen ei tällöin esitä selvitystä siitä, että olosuhteelle tai toimenpiteelle annettu oikeudellinen muoto vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta taikka ettei toimenpiteeseen ole ryhdytty ilmeisesti siinä tarkoituksessa, että suoritettavasta verosta vapauduttaisiin, verotusta toimitettaessa on meneteltävä 1 momentissa tarkoitettulla tavalla.

Verotusmenettelylain 28.1 §:ssä on luonnehdittu veron kiertämisen oikeustositseikastoa ja sen täyttymisen oikeusvaikutuksia. Luonnehdinnoista voidaan pelkistää kaksi perustilannetta. Toisessa on kysymys oikeudellisen muodon ja taloudellisen sisällön välisestä ristiriidasta. Verotusta toimitettaessa voidaan ristiriita oikaista sisällön hyväksi käyttämällä sisältöä vastaavaa muotoa. Toisen perustilanteen ominaispiirteiden muodostavat tavallisesta poikkeavat sopimusehdot. Verotusta toimitettaessa poikkeavuudet voidaan oikaista arvioimalla.³ Tarkasteltaessa VML 28 §:n sanamuotoa huomataan, että säännös on kirjoitettu hyvin väljästi ja tästä johtuen sen soveltamisalan hahmottaminen on vaikeaa. Säännöksen sanamuodon perusteella voidaan kuitenkin todeta, että VML 28 §:n soveltamisen edellytyksenä on, että toimenpiteeseen on ryhdytty ilmeisesti veron vapautumistarkoituksessa.⁴ Säännöstä ei siten voida soveltaa, jos ilmeistä veronkiertotarkoitusta ei pystytä toteamaan.⁵ Veronkiertämistarkoituksen voidaan katsoa olevan olemassa, jos

---

² Ks. Tikka 1972, s. 2.

³ Wikström 2006, s. 88; Tikka – Nykänen – Juusela – Viitala, luku 25:2.

⁴ Ks. Tikka 1972, s. 217.

⁵ Ks. Keinonen Lakimies 1987, s. 849.

- 1) verovelvollisen vallitsema oikeudellinen muoto tai järjestely on epätavallinen, erikoinen tai omituinen ja taloudelliset tosiasiat huomioon ottaen mieletön (*objektiivinen momentti*);
- 2) toimenpiteet on otaksuttavasti valittu väärinkäyttömielessä ja veron vapautumistarkoituksessa, joka olosuhteita asiallisesti arvioiden on luettava verovelvollisen syyksi (*subjekttiivinen momentti*);
- 3) valittu toimenpide johtaisi merkittävään verosta vapautumiseen, ellei siihen puututtaisi veroviranomaisten taholta verotuksessa (*efektiivinen momentti*).⁶

Suomen perustuslain (PeL 11.6.1999/731) 15.1 §:ssä on turvattu omistusoikeus. Perustuslaki suojaa näin ollen *omistajan valinnanvapautta*. PeL 18.1 §:ään sisältyy säännöksiä elinkeinonvapaudesta tai täsmällisestä oikeudesta hankkia oma toimeentulonsa. Perustelujen mukaan säännöstö vahvistaa *yrittämisen vapauden periaatteen*.⁷ Omistajan ja yrittäjän vapausoikeuksien korrelaatin muodostaa se, että ulkopuoliset ovat sidottuja vapauksien käyttämiseen. Oikeusasemien välillä sijaitsee vastaavuussuhde: vapausoikeuden korrelaattina on sidonnaisuus. Omistusoikeuden suojalla ja yrittämisen vapaudella on vaikutusta myös vero-oikeuteen. Valinnanvapauden suojalle voidaan antaa vero-oikeuteen soveltuva tulkinta. Suoja voidaan muotoilla ajatukseksi, jonka mukaan lähtökohtaisesti verovelvollisella on vapaus valita vaihtoehto, joka on hänelle itselleen taloudellisesti edullisin. Myös veronsaaja on sidottu tällaiseen vapauden käyttämiseen eikä verovelvollisen vapauteen saa puuttua. Veronsaajan valinnanvapauden korrelaattina on veronsaajan sidonnaisuus.⁸

Verovelvollisen valinnanvapauden suoja ei kuitenkaan ole rajaton. Veron kiertämistilanteissa veronsaajan sidonnaisuutta ei synny. Tiukkaa sidonnaisuutta voidaan tietyltä osin vähentää tulkinnan avulla.⁹ *Realistiseen* tulkinta-asenteeseen sisältyvä tulkinnallinen joustoa merkitsee myös joustoa veronsaajan sidonnaisuuteen. Realistisen tulkinnan avulla voidaan ottaa huomioon toimenpiteiden taloudellinen sisältö eikä ratkaisussa olla loppuun asti sidottuja oikeudelliseen muotoon. Verovelvollisen valinnanvapauden käytöstä ei näin ollen automaattisesti seuraa veronsaajan sidonnaisuutta. Tulkinnan käytön rajat tulevat kuitenkin nopeasti vastaan. Veronsaajan sidonnaisuutta ei voida tulkinnallisesti häivyttää. Verovelvollisen oikeusturva ja *vero-*

⁶ *Keinonen* Lakimies 1987, s. 851.

⁷ HE 309/1993 vp, s. 67. Perusoikeussäännökset ovat sellaisinaan peräisin Suomen Hallitusmuodon uudistetusta perusoikeusluvusta, minkä vuoksi tulkinnan tukena voidaan käyttää silloista valmistelumateriaalia. Ks. *Jyränki* 2000, s. 308–310.

⁸ *Wikström* 2006, s. 79–80.

⁹ Verolain tulkintaa käsitellään kohdassa 1.5.

*oikeudellinen legaliteettiperiaate*¹⁰ edellyttävät nimenomaista oikeuttamisperiaatetta. Tällöin tarvitaan nimenomaisia oikeusnormeja veron kiertämisestä. Tuloverotuksessa VML 28 § muodostaa juuri tällaisen normin. VML 28 § muodostaa oikeuttamisperusteen sille, että verovelvollisen valinnanvapauden käyttäminen ei synnytä veronsaajan sidonnaisuutta.¹¹

1.2 Tutkimuskysymys ja tutkimuskohteen rajaus

Veron kiertämisessä on kysymyksessä tilanne, jossa verolain säännöksen sanamuodon normaalin tulkinnan ja sen tarkoituksen välille luodaan jännite. Tätä jännitettä voidaan verojärjestelmässä pyrkiä estämään kahdella tavalla. Ensinnäkin lain soveltaja voi pyrkiä normaalin tulkinnan keinoihin. Normaali tulkinta ei kuitenkaan yleensä anna mahdollisuuksia puuttua tilanteisiin tavalla, jolla voitaisiin evätä pyrittynä etuun kohdistuva toiminta. Tällöin joudutaan laatimaan uusia säännöksiä, joiden tehtävänä on estää muiden säännösten kiertäminen. Tällainen toiminta yleensä monimutkaistaa lainsäädäntöä. Toinen mahdollisuus on soveltaa verolakia sen tarkoituksen vastaisen veroedun epäämiseksi tavalla, joka ylittää normaalit lain tulkinnan mahdollisuudet. VML 28 § edustaa juuri tätä toimintatapaa, jolla annetaan verotuksen toimittajalle normaalin lain soveltamisen ylittävät mahdollisuudet ehkäistä verotuksen kiertämistä.¹²

Oikeustositseikasto eli veron kiertämisen ominaispiirteet on VML 28 §:ssä kuvattu väljin termein. Tästä avoimesta kirjoitustavasta aiheutuu kaksi seurausta. Ensinnäkin VML 28 §:n soveltamisala muodostuu väljäksi ja häilyväksi, mikä osaltaan aiheuttaa vero-oikeudellista epävarmuutta. Toiseksi soveltamisalan marginaaliin syntyy harmaa vyöhyke, jonka alueella ei voida varmasti sanoa, onko kyseessä verovelvollisen yksityisoikeudellisesti pätevä veron minimointijärjestely, joka hyväksytään verotuksessa, vai onko kyseessä veron kiertämiseksi katsottava järjestely, jota ei verotuksessa hyväksytä. Tunnuksmerkistön avoimuudesta johtuu myös se, että yleislausekkeen sisällön yksityiskohdat määräytyvät keskeisesti oikeuskäytännössä omaksuttujen kannanottojen perusteella.¹³

Tutkielman tarkoituksena on selvittää *voidaanko VML 28 §:n soveltamisalan marginaalin harmaan vyöhykkeen sisälle muodostaa tarkkaa rajaa, joka erottelee laillisen veron minimoimisen ja laittoman veronkiertämisen*. Tutkielmassa tarkastellaan pääasiassa hallinnollisten tuomiois-

¹⁰ *Legaliteettiperiaatteen* mukaan verotuksen tulee perustua lakiin. Tästä periaatteesta voidaan käyttää myös termiä *nullum tributum sine lege* – periaate, joka tarkoittaa ei veroa ilman lakia. Ks. *Myrsky* 2011, s. 39; *Tikka* 1972, s.135.

¹¹ *Wikström* 2006, s. 85–86.

¹² *Myrsky – Rabinä* 2011, s. 199.

¹³ *Wikström* 2006, s. 89.

tuimien antamia ratkaisuja, joissa on harkittu VML 28 §:n soveltamista, yrittäen löytää tapauksista sellaisia ratkaisevia piirteitä, joiden perusteella verovelvollisen toiminta on katsottu joko laittomaksi veron kiertämiseksi tai lailliseksi veron minimoinniksi. Tavoitteena on löytää oikeustapauksista se määrittävä raja, joka luo eron veronkierron ja laillisen veron minimoinnin välille. Samalla tutkielmassa pyritään selvittämään niitä yleisimpiä tyyppisoveltamistilanteita, joissa VML 28 §:n soveltaminen saattaa muodostua aiheelliseksi.

Laillisen veron minimoimisen ja veron kiertämisen välisellä rajalla on myös valtion verokertymään vaikuttavia seuraamuksia. Siitä, paljonko VML 28 §:ssä tarkoitetun veron kiertämisen johdosta Suomen valtion verotulot pienenevät, ei ole virallista tietoa. Näkökulmaa asiaan voidaan saada tarkastelemalla hallituksen esitystä eduskunnalle työpanokseen perustuvan osingon verotuksesta. Työpanososinkoa koskevat säännökset säädettiin ehkäisemään työpanoksen perusteella maksettua osinkoa, joka hyväksyttiin sallitaksi veron minimoinniksi ratkaisussa KHO 2008:6. Hallituksen esityksessä on arvioitu, että ilman työpanososingon säännöksen säätämistä verotulojen vähennys saattaisi nousta kymmeneen miljooniin euroihin.¹⁴ Huomiota on syytä kiinnittää vielä siihen, että työpanokseen perustuvan osinkoon liittyvät ongelmat ovat vain yksi osa veron kiertämiseen liittyvää kokonaisuutta, johon VML 28 §:n soveltamista on harkittu.

Verotusmenettelylain 28 §:n 2 momentissa on säännöksiä selvittämisvelvollisuuden jakaantumisesta veroviranomaisen ja verovelvollisen välillä. Tutkielman tarkoituksen kannalta VML 28.2 §:n käsitteleminen ei ole relevanttia. Lyhyesti voidaan kuitenkin todeta, että VML 28.2 §:n säännökset kohdistavat selvittämisvelvollisuutta tavallista enemmän verovelvolliselle niissä tilanteissa, joissa veron kiertäminen on käynyt ilmeiseksi. Voidaan jopa puhua *osittain käännetystä selvittämisvelvollisuudesta*.¹⁵ Tutkimuksessa ei tulla käsittelemään peiteltyä osingonjakoa koskevaa VML 29 §:n säännöstä vähäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta. Etuyhteisyritysten tuloksenjärjestelyä koskevaa siirtohinnoitteluoikaisua, josta säädetään VML 31 §:ssä, ei myöskään tulla tutkimuksessa käsittelemään. Tutkimuksen ulkopuolelle jäävät myös veron kiertämisen ehkäisemiseksi kansainvälisellä tasolla säädetyt verosopimukset.

Tutkimuksessa jätetään huomiotta myös sellaiset menettelyt, jotka on katsottava veropetokseksi sekä ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyönnit yleisestikin. Tutkimuksessa ei tulla käsittelemään

---

¹⁴ Ks. HE 47/2009 vp, s. 4.

¹⁵ Ks. Wikström 2006, s. 88. Yleisesti selvittämisvelvollisuuden sisällöstä ja jakautumisesta säädetään VML 26.4 §:ssä. Selvittämisvelvollisuuden jakaantumisesta, todistusharkinnasta ja todistustaakasta ks. Myrsky – Råbinä 2011, s. 160–166.

*vale- eli näennäisoikeustoimia.*¹⁶ Vaikka tutkimuksessa pyritään selvittämään veron kiertämisen ja laillisen veron minimoinnin rajaa, ei verosuunnitteluun lukeutuvat edullisuuslaskelmat ja verotuksellisesti edullisimpien vaihtoehtojen etsiminen kuulu tutkimusaiheeseen. Koska tutkimus pohjautuu VML 28 §:n soveltamiseen, ei veron kiertämisen ehkäisemiseksi säädettyjä pykäläiä muissa verolajeissa tulla käsittelemään. Näin ollen tutkimuksen ulkopuolelle jäävät veronkiertoa ehkäisevät pykälät muista verolajeista.¹⁷ Poikkeuksen tässä muodostaa elinkeinotulon verotuksesta annetun lain erityissäännös (EVL 24.6.1968/360) 52 h §, jota käsitellään 3 luvun yritysjärjestelyiden yhteydessä.

1.3 Tutkielman lähestymistapa ja lähdeaineisto

Tutkielman lähestymistapa tutkittavaan kysymykseen on *lainopillinen eli oikeusdogmaattinen*. Oikeusdogmaattisella tutkimuksella katsotaan olevan sekä tulkinta- että systematisointitehtävä. Tulkintatehtävä on näistä ensisijainen ja sen tarkoituksena on selvittää voimassa olevan oikeuden mukainen tilanne. Tämä tulkintatehtävä heijastuu yleensä kysymykseksi siitä, mikä on voimassa olevan oikeuden kanta käsiteltävään tulkintaongelmaan. Tulkintatehtävä keskittyykin voimassa olevan oikeuden selvittämiseen ja ennakkopäätössääntöjen luomiseen lähinnä KHO:n antamien prejudikaattien pohjalta. Systematisointitehtävän tavoitteena on pyrkiä rakentamaan vero-oikeusjärjestelmää sekä tuomaan järjestystä materiaalitulvaan. Näin ollen systematisointitehtävä jatkaa lainsäätäjän työtä siitä pisteestä, mihin tämä on jäänyt.¹⁸

Koska veron kiertämisen yleislausekkeen VML 28 §:n sisällön yksityiskohdat määräytyvät keskeisesti oikeuskäytännön avulla, pohjautuu tutkimus myös suurelta osin oikeuskäytännön varaan. Veron kiertämisen ehkäisemiseksi säädetyn VML 28 § pohjautuessa verotuslain (VerL

---

¹⁶ Yleensä katsotaan, että valeoikeustoimien kohdalla ei ole periaatteellisia tulkinnallisia ongelmia ja toimet ohiteetaan verotuksellisessa tarkastelussa. Käsitteellisesti voidaan kuitenkin erottaa *simulaatio* ja *dissimulaatio*. Simulaatiossa osapuolet ovat yhtä mieltä siitä, että oikeustoimi on tehty vain näön vuoksi, kun dissimulaatiossa yksimielisyys vallitsee vain siitä, että oikeustoimen näennäinen ulkoinen ilmaus peittää toisen, vakaasti tahdotun oikeustoimen. Simulaation verotuksellinen arviointi on periaatteessa yksinkertaista: koska mitään ei ole varsinaisesti tapahtunut eikä todella ole tarkoitettu yhtään mitään, niin silloin ei ole myöskään sellaista taloudellista sisältöä, joka voisi olla ristiriidassa oikeudellisen muodon kanssa. Dissimulaation kohdalla taas on tarkoitettu jotakin muuta kuin on esitetty. Tällöin annettua oikeudellista muotoa vastaamaton toinen taloudellinen sisältö on kuitenkin olemassa. Tällöinkään oikeudellisen muodon ja taloudellisen sisällön välillä ei kuitenkaan vallitse varsinainen jännitetila: sisältö on kokonaan toinen kuin väärä muoto antaa ymmärtää. Yleisesti valeoikeustoimet ovat verotuksessa pätemättömiä. *Knuutinen* 2009, s. 15–16. Ks. myös *Tikka* 1972, s. 16–18; *Voipio* 1968, s. 38.

¹⁷ Sinällään veronkiertosäännöksiä löytyy useista suomalaisista verolajeista. Veronkiertosäännöksiä on muun muassa perintö- ja lahjaverolain (PerVL 12.7.1940/378) 33 a §, arvonlisäverolain (AVL 30.12.1993/1501) 181 §, varainsiirtoverolain (VSVL 29.11.1996/931) 37 § ja tullilain (TulliL 29.12.1994/1466) 52 §.

¹⁸ *Myrsky* 2011, s. 181; *Myrsky* 2002, s. 135.

12.12.1958/482) 56 §:ään, käsitellään tutkimuksessa myös oikeuskäytäntöä VerL 56 §:n ajoilta.¹⁹ Koska KHO:n vuosikirja on virallinen päätöskokoelma ja ensisijainen tiedonlähde prejudikaattien osalta, tutkimuksessa käytettävien oikeustapausten rungon muodostaa pääasiassa KHO:n vuosikirjassa julkaistut prejudikaatit. Mahdollisimman kattavan tutkimuksen muodostamiseksi tul- laan KHO:n vuosikirjassa julkaistujen ratkaisuiden täydentämiseksi käyttämään FINLEX:issä julkaistuja KHO:n ratkaisuja. Tutkimuksessa hyödynnetään myös KVL:n päätöksiä, vaikka ne eivät ole prejudikaattiarvoltaan samantasoisia kuin KHO:n julkaisemat ennakkoratkaisut. KVL:n päätökset ovat kuitenkin eräänlaisia alemmanasteisia prejudikaatteja, joihin viitataan oikeuskir- jallisuudessa runsaasti.²⁰ HaO:n ratkaisujen käyttö tutkimuksessa tulee olemaan vähäistä. Osal- taan tämä johtuu siitä, että julkaistuja ratkaisuja, jotka käsittelevät VML 28 §:n soveltamista, ei ole lukuisia. Jos käsiteltävästä asiasta on julkaistu HaO:n päätös, hyödynnetään sitä myös osana tutkimusta. HaO:n päätöksillä voidaan kuitenkin katsoa olevan ennakkopäätösmerkitystä ja näin ollen niitä tarvittaessa myös hyödynnetään tutkimuksessa.²¹

Oikeuskäytännön lisäksi tutkimuksen lähdeaineistona käytetään virallislähteitä. Virallislähteistä hallituksen esityksillä ja valtiovarainvaliokunnan mietinnöillä pyritään selvittämään lainsäätäjän tarkoitus ja sitä kautta selventämään VML 28 §:n soveltamisen mahdollisuutta. Edellä mainittu- jen lisäksi materiaalina ovat Verohallinnon julkaisut, jotka tosiasiallisesti ohjaavat verotuskäy- täntöä.²² Oikeuskirjallisuudella on myös merkittävä rooli tutkimuksessa kansallisen oikeuskäy- tännön lisäksi. Yleistä veronkiertosäännöstä koskevana perusteoksena voidaan pitää *Kari S. Ti- kan* väitöskirjaa *Veron minimoinnista* (1972). *Kari S. Tikan, Olli Nykäsen, Janne Juuselan ja Tomi Viitalan* teoksessa *Yritysverotus* (jatkuvatäydenteinen) on myös käsitelty veron kiertämistä ansiokkaasti.

Veron kiertämisestä ja VML 28 §:n soveltamisesta yksittäisiin tyyppisoveltamistilanteisiin on käsitelty lyhyesti myös muissa vero-oikeudellisissa kirjoissa ja lehtijulkaisuissa. Näitä tullaan osaltaan hyödyntämään osana tutkimusta. Tutkimuksen ajankohtaisuudesta hyvänä esimerkkinä on se, että tutkimuksen loppuvaiheessa *Reijo Knuutinen* julkaisi teoksensa *Verosuunnittelua vai veronkiertämistä*.²³ Teoksen julkaisuajankohta huomioon ottaen, tutkimuksessa ei voida tar-

¹⁹ VerL 56 §:ää koskevalla oikeuskäytännöllä voidaan katsoa olevan merkitystä arvioitaessa VML 28 §:n sovelta- misedellytyksiä. Ks. *Myrsky – Rübina* 2011, s. 203. Tämä onkin täysin perusteltua, koska verotusmenettelylakia säädettyäessä hallituksen esityksessä todetaan, että VML 28 § vastaisi VerL 56 §:ää. Ks. HE 131/1995 vp, s. 31.

²⁰ Ks. *Tikka* 1972, s. 109 av. 153.

²¹ Ks. *Myrsky* 2011, s. 107–109; *Myrsky* 2002, s. 59–69.

²² Ks. *Myrsky* 2011, s. 44–45.

²³ *Knuutinen* 2012.

kemmin perehtyä teoksen sisältöön. Tutkimuksessa kuitenkin verrataan tutkijan omia päätelmiä Knuutisen esittämiin mielipiteisiin, siltä osin kuin se on mahdollista.²⁴

Verotusmenettelylain 28 §:n tyyppisoveltamistilanteet on suomalaisessa vero-oikeudessa tyyppillisesti jaoteltu *Tikan* väitöskirjassaan esittämän nelijaottelun mukaan. Tyyppisoveltamistilanteet on jaoteltu oikeudellisen muodon ja taloudellisen sisällön ristiriitatilanteisiin, sarjatoimiin, intressinpuutetilanteisiin ja tavallisuudesta poikkeavaan hinnoitteluun etuyhteystilanteissa.²⁵ Tutkielma rakennetaan myös saman nelijaottelun varaan. Toisessa luvussa tarkastellaan siten oikeudellisen muodon ja taloudellisen sisällön ristiriitatilanteita, kolmannessa luvussa sarjatoimia, neljännessä luvussa intressinpuutetilanteita ja viidennessä luvussa tavallisuudesta poikkeavaa hinnoittelua etuyhteystilanteissa. Kuudennessa luvussa esitetään johtopäätökset.

1.4 Käsitteistä

Veron kiertäminen on yksi veron torjunnan muodoista. Suomalaisessa oikeustieteessä veron torjunnan käsite nojautuu pitkälle *Tikan* luomaan systematiikkaan. *Veron torjunta* on yleistermi kaikille verovelvollisen reaktioille, joilla pyritään vapautumaan verosta taloudellisena rasitteena. Verontorjunta voidaan jakaa kahteen pääryhmään sen hyväksyttävyyden perusteella: *legaaliseen* eli lailliseen veron torjuntaan ja *illegaaliseen* eli laittomaan verontorjuntaan.²⁶ Lailliseen verontorjuntaan lukeutuvat tapaukset voidaan puolestaan jaotella kolmeen ryhmään: 1) verotukien hyväksikäyttö; 2) aineellinen veron välttäminen; 3) muodollinen veron välttäminen.²⁷

Aineellisessa veron välttämässä verovelvollinen jättää toteuttamatta jonkin tosiseikaston, johon verovelvollisuus liittyy. Verovelvollinen voi esimerkiksi jättää tietyn omaisuuserän myymättä, jotta verovelvollinen välttyisi luovutusvoitosta maksettavasta verosta. Muodollisella veron välttämällä on yleensä tarkoitettu kahta asiaa. Ensinnäkin sillä tarkoitetaan aitojen verolainsäädännöstä löytyvien aukkojen hyväksikäyttämistä. Tällöin verovelvollinen saavuttaa sellaisia veroetu-

²⁴ *Knuutinen* käsittelee teoksessaan välillä yksittäisiä ratkaisuja, joille hän ei esitä sellaista VML 28 §:n tyyppisoveltamisryhmää, joka mahdollistaisi kyseistä tyyppisoveltamisryhmää koskevan laajemman tarkastelun. Näin ollen tässä tutkielmassa ei voida sellaisia yksittäisiä ratkaisuja ottaa tarkasteluun. Knuutisen teoksen hyödyntämistä vaikeuttaa myös se, että teoksessa käsitellään oikeuskäytäntöä vain suhteellisen lyhyeltä ajalta. Tässä tutkielmassa pyritään hyödyntämään myös vanhempi oikeuskäytäntö, jotta tutkimuskysymykseen saataisiin mahdollisimman perusteellinen vastaus. Knuutinen käsittelee teoksessaan myös oikeustapauksia, joihin on sovellettu VML 29 ja 31 §:ää. Tämäkin osaltaan vähentää Knuutisen teoksen käyttömahdollisuuksia tutkielman apuna, koska tässä tutkielmassa VML 29 ja 31 § ovat lähtökohtaisesti poisrajattuja.

²⁵ *Tikka* 1972, s. 228–232.

²⁶ Legaalisestä ja illegaalista voidaan käyttää myös termejä *legitiimi* ja *illegitiimi*. Ks. *Knuutinen* 2012, s. 8.

²⁷ *Tikka* 1972, s. 24.

ja, joita lainsäätäjät ei ole tarkoittanut luoda, mutta joita se ei voi voimassa olevan lainsäädännön perusteella kuitenkaan evätä. Toiseksi muodollinen veron välttäminen on kyseessä silloin, kun pyritään hyödyntämään verolainsäädännön asymmetria. Tästä voi olla kyse esimerkiksi silloin, kun työntekijän rahapalkka korvataan osaksi lievemmin verotetuilla luontoiseduilla, joista aiheutuneet kustannukset työnantaja voi vähentää täysimääräisesti.²⁸

Laittomaan verontorjuntaan lukeutuvat veropetos tai muu ilmoitusvelvollisuuden rikkominen sekä veron kiertäminen. Ensiksi mainittuihin liittyy rikosoikeudellinen tai muutoin rangaistusluonteinen sanktio. Näistä voidaan käyttää myös termiä *verovilppi*. Verovilpissä verovelvollinen pyrkii suorittamaan toimenpiteitä, joilla hän pyrkii abstraktisen verovelan synnyttäneiden toiseikkojen toteuduttua vapautumaan veronmaksuvelvollisuudesta, joka riidattomasti on olemassa verolain nojalla. Veron kiertämiseen puututaan taas sellaisen normin nojalla, joka ei säädi rangaistuksen tyyppistä seuraamusta.²⁹ On vielä syytä korostaa, että laitton veron kiertäminen ei tarkoita samaa kuin rikosoikeudellisesti sanktioitu.

Veron minimoinnilla tarkoitetaan niitä verovelvollisen toimenpiteitä, joiden ainoana tai hallitsevana motiivina on veroedun saavuttaminen. Veron minimointi sijoittuu sekä legaalisen että illegaalisen verontorjunnan alueelle. Onnistunutta veron minimointia kutsutaan *veron säästämiseksi*. Tällöin on kyse hyväksyttävästä veroedun saavuttamisesta, joka luetaan siis legaaliseen eli lailliseen verontorjuntaan. Epäonnistunutta veron minimointia kutsutaan *veron kiertämiseksi*. Tällöin verovelvollisen veroedun tavoittelu on estetty soveltamalla veron kiertämistä koskevalla säännöksellä, kuten VML 28 §:llä. Verotusta koskevassa aiheissa esiintyy toisinaan myös ilmaus *veropako*. Tällä käsitteellä voidaan kuvata niitä veronminimointijärjestelyjä, jotka syntyvät verolain alueellisesta ulottuvuudesta koskevasta ongelmasta. Tällöin kyse voi olla esimerkiksi siitä, että verovelvollinen siirtää vero-objektin ankaramman verotuksen valtion piiristä lievemmän verotuksen valtion alaisuuteen.³⁰

Veron kiertäminen on useasti luonnehdittu yksityisoikeudellisten muotojen väärinkäytöksi. Veron kiertäminen voidaan katsoa erääksi lain kiertämisen muodoksi. Lain kiertämistä voidaan luonnehtia menettelyksi, joka ei ole suoraan vastoin lain säännösten sanamuotoa, mutta joka kuitenkin tekee tyhjäksi säännöksen tarkoituksen. Näin ollen lain tai säännöksen kiertämisen koh-

²⁸ Ossa 2002, s. 85–86; Tikka 1972, s. 24.

²⁹ Ossa 2002, s. 86; Tikka 1972, s. 24.

³⁰ Ossa 2002, s. 86; Tikka 1972, s. 28.

teena ei varsinaisesti olekaan laki tai säännös tavanmukaisesti tulkittuna, vaan lain tai säännöksen tarkoitus eli *ratio*.³¹

Veron kiertämisen termin merkityssisältö riippuu osaltaan siitä asiayhteydestä, missä sitä käytetään. Termiä veron kiertäminen voidaan toisinaan käyttää myös yleisesti ilman välitöntä yhteyttä verolain voimassa oleviin normeihin. Tästä on kysymys esimerkiksi silloin, kun tarkastellaan miten veron kiertämistä tulisi ehkäistä tai kuinka veron kiertämiseen suhtaudutaan eri maissa. Tällaisissa yhteyksissä termillä veron kiertäminen tarkoitetaan vero-oikeuden piirissä esiintyvää yleistä lainkiertämisilmiötä. Tästä on erotettava ne tilanteet, joissa termillä on välitön yhteys voimassa oleviin normeihin ja joissa merkityssisältö on erikoistuneempi. Tällainen käyttö on kyseessä silloin, kun jostakin verovelvollisen suorittamasta toimenpiteestä lausutaan, että se on voimassa olevan oikeuden mukaan pidettävä veron kiertämisenä. Tuloverotuksen osalta veron kiertämisen termi tulisi varata nimeksi kaikille niille veroedun saavuttamiseksi suoritetuille toimille, joiden osalta veroedun epäämistä johtanutta ratkaisua perustellaan VML 28 §:n nojalla.³² Myös tässä tutkimuksessa termillä veron kiertäminen tarkoitetaan VML 28 §:n soveltamiseen viittaavaa erikoistuneempaa merkitystä.

Verosuunnittelusta on kysymys silloin, kun pyritään selvittämään oikeusjärjestyksen mahdollistamiin toimintavaihtoehtoihin liittyviä veroseuraamuksia ja -kustannuksia. Verosuunnittelun avulla voidaan ennakoida asetettujen tavoitteiden veroseuraamukset ja sen jälkeen valita taloudellisesti edullisin vaihtoehto. Tavallisesti edullisimman vaihtoehdon muodostaa veron minimoiminen. Aina ei kuitenkaan näin ole. Verot minimoiva vaihtoehto saattaa aiheuttaa muita kustannuksia niin runsaasti, että ne ylittävät veron minimoinnista aiheutuvat säästöt. Tällöin taloudellisesti edullisin vaihtoehto on jokin muu ja se valitaan, koska se on nimenomaan kokonaistaloudellisesti edullisin. Verosuunnittelussa verot tai verokustannukset ovat siis vain kustannuksia muiden joukossa. Veron minimoinnissa taas verot tai verokustannukset ovat keskeisessä tai hallitsevassa asemassa.³³

³¹ Tikka 1972, s. 12. Ks myös Knuutinen 2012, s. 6.

³² Tikka 1972, s. 27–28.

³³ Verosuunnittelusta voidaan erottaa kolme eri tasoa: *strateginen, taktinen ja operatiivinen verosuunnittelu*. Strateginen verosuunnittelu on pitkän aikavälin suunnittelua. Kysymys on veronäkökulman huomioon ottamisesta esimerkiksi yrityksen puitteita muodostettaessa. Tyypitilanteita ovat esimerkiksi yritysmuodon ja -rakenteen valinta. Taktisen verosuunnittelun tarkoituksena on osoittaa ne keinot, joiden avulla suunnittelukauden tavoitteet voidaan saavuttaa. Kysymys on yleensä useampaan tilikauteen ulottuvasta suunnittelusta. Operatiivinen verosuunnittelu toteutetaan yleensä yhden tilikauden aikana. Operatiiviseen suunnitteluun kuuluvat esimerkiksi kirjanpidon pitäminen, tilinpäätöksen laatiminen ja veroasioiden hoitoon liittyvistä asianmukaisista ohjeista ja menettelytavoista huolehtiminen. Ks. Wikström 2006, s. 81–82; Ossa 2002, s. 81–85. Verosuunnittelusta ks. myös Myrsky – Linnakangas 2010, s. 73–77.

Useimmissa tutkimuksessa käsiteltävistä ratkaisuista verot ja verokustannukset ovat olleet keskeisessä tai hallitsevassa asemassa järjestelyihin ryhdyttäessä. Tästä syystä tutkimuksessa käytetään termiä laillinen veron minimointi silloin, kun verovelvollisen järjestely on katsottu verotuksessa hyväksyttäväksi. Tästä samasta syystä termiä verosuunnittelu ei käytetä silloin, kun verovelvollisen järjestelyt on hyväksytyt verotuksessa. Kokoavasti, kaikki yllä esitetty huomioiden, tutkimuksessa käytetään keskeisenä käsiteparina laillinen veron minimointi – laitton veron kiertäminen tai veron kiertäminen.

1.5 Verolain tulkinnasta

Suomen perustuslain 2.3 §:n mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Verotus on mitä suurimmassa määrin julkisen vallan käyttöä, koska sillä vaikutetaan yksittäisen kansalaisen varallisuusasemaan. PeL 81.1 §:ssä mainitaan, että valtion verosta säädetään lailla, joka sisältää säännökset verovelvollisuuden ja veron suuruuden perusteista sekä verovelvollisen oikeusturvasta. PeL 81.1 § ilmentää suomalaisessa vero-oikeudessa olevaa *legaliteettiperiaatetta*, jonka mukaan verotuksen tulee perustua lakiin.

Kun tarkastellaan vero-oikeudellisen ratkaisijan toimintaa tulkintatilanteessa, legaliteettiperiaate huomioon ottaen, ratkaisijalta voidaan odottaa ratkaisua, joka pohjautuu tarkasti kirjoitettuun lakiin. Lain sanatarkka tulkinta on ominaista lain *formalistiselle* soveltamiselle. Formalistisen verolain soveltamisen toisena piirteenä voidaan pitää subjektiivista arvostelutapaa. Subjektiivisen arvostelutavan mukaan verotuksen perustaksi on otettava verovelvollisen toimenpiteet sellaisenaan niiden tarkoituksenmukaisuuteen huomiota kiinnittämättä. Kolmas formalistisen soveltamisen tunnuspiirre on erityisen voimakas vaatimus eri toimenpiteiden yksilölliseen arvosteluun.³⁴

Toisinaan vero-oikeudellisen ratkaisijan ratkaistavaksi tulee tilanteita, joissa päätös sisältää normaalseen normaalista merkityssisällöstä poikkeavan ratkaisun. Tällaisia tapauksia voidaan kutsua *poikkeaviksi subsumtioratkaisuiksi*. Poikkeavissa subsumtioratkaisuissa ratkaisu voi perustua esimerkiksi laajentavan tai supistavan tulkinnan käyttämiseen. Tällaista soveltamistapaa, jota leimaa poikkeavien subsumtioratkaisujen suhteellinen runsas määrä, voidaan kutsua lain *realistiseksi soveltamiseksi*. Realistiselle lain soveltamiselle ominaista on pragmaattisten tekijöiden avoin ja

---

³⁴ Tikka 1972, s. 125–127.

korostettu asema päätöksenteossa. Realistiselle lain soveltamiselle tunnusomaista on myös *teleologisten* argumenttien käyttäminen. Teleologisten argumenttien yhtenä päätehtävänä on lain *rati-on* selvittäminen ja toteuttaminen. Realistisen lain soveltamisen yhtenä edellytyksenä on se, ettei päätöksentekijä eri ratkaisuvaihtoehtoja harkitessaan koe sanamuodon mukaisen tulkinnan rajoja yhtä tiukkoina kuin lain formalistiseen soveltamiseen tukeutuvat ratkaisijat.³⁵

On hankalaa sanoa painottuuko verolain soveltaminen enemmän formalistiseen kuin realistiseen näkökulmaan. Käytännön ratkaisutoiminnassa nämä kaksi eri soveltamistapaa yhdistyvät ja niiden painotus riippuu ratkaistavan tapauksen luonteesta. Lainsäädäntötekniikan merkitys verolain soveltamistapaan on suuri. Jos lakiteksti sisältää hyvin teknistä ja yksityiskohtaista terminologiaa, johtaa tämä luonnollisesti hyvin formalistiseen soveltamiseen. Toisaalta, jos laissa käytetään hyvin avoimia käsitteitä, tai jos säädös sisältää yleissäännöksiä, antaa tämä mahdollisuuden lain realistiselle soveltamiselle. Vanhojen säädöksiä kohdalla ollaan taipuvaisempia realistiseen soveltamiseen kuin uusien säädöksiä kohdalla. Syynä tähän voidaan pitää sitä, että uusilta säädöksiltä odotetaan suurempaa teknistä huolellisuutta sekä tyhjentyvyyttä, mikä taas puoltaa formaaliin soveltamistapaan.³⁶

Formalistisen soveltamistavan luultavasti tärkein peruste on ratkaisujen ennustettavuus. Lähtökohtaisesti sanatarkkaan tulkintaan tukeutuminen edistää ratkaisujen ennustettavuutta. Toinen formalistista soveltamista tukeva asia on *in dubio pro liberte* –periaatteen voimakas omaksuminen lain soveltajan taholta. Kyseisen periaatteen mukaan valtiovallan kajoaminen kansalaisten vapaus- ja varallisuuspiiriin on rajoitettava mahdollisimman vähiin ja tähän piiriin puuttumaan oikeuttavia säännöksiä on tulkittava *stricte*. Verolain formalistinen soveltaminen voi pohjautua myös siihen ajatukseen, jonka jotkut ylimmän oikeusasteen jäsenet ovat omaksuneet lain soveltajan ja lainsäätäjän toimivallan rajoista. Valtiovallan kolmijako-opin pohjalta lain soveltaja saattaa käsittää toimivaltansa hyvin ahtaaksi, jolloin hän pyrkii välttelemään poikkeavia subsumtiokratkaisuja sekä sellaista päätöksentekoa, joka merkitsee normiston kehittämistä ja näin ollen lainsäätäjän työn jatkamista.³⁷

Jos formalistisen soveltamisen tärkeä peruste on ratkaisujen ennustettavuus, yhdenmukaisuusvaatimus on yksi realistisen lain soveltamisen pääsyistä. Tulkintaan liittyvä joustavuus mahdollistaa

³⁵ Tikka 1972, s. 65–87 ja s. 127–129.

³⁶ Tikka 1972, s. 130–132.

³⁷ Tikka 1972, s. 132–133.

*veronmaksukykyisyys*³⁸ ja *neutraliteettiperiaatteen*³⁹ huomioimisen ratkaisuihin. Toinen realistisuutta tukeva seikka on pyrkimys soveltaa vero-oikeudellista normistoa laskentajärjestelmän aukottomuutta ja johdonmukaisuutta edistävällä tavalla. Realistista lain soveltamistapaa puoltaa mahdollisuus joustavaan tulkintaan tilanteissa, joissa vero-oikeudellisen normin tulee mukautua uusiin vaihtamaan muotoihin, jotka ovat monesti nopean muutosprosessin alaisia.⁴⁰

Formalistisen ja realistisen lain soveltamisen osalta voidaan vielä sanoa, että ne eivät ole toisilleen vastakkaisia, vaan ne täydentävät toisiaan. Verolakia sovellettaessa on kurottava umpeen välimatka abstraktin normiston ja konkreettisen tapauksen välillä. Muodostettaessa asiantilojen muodostama kokonaisuus, oikeustositseikasto, tulevat formalistiset näkökulmat esiin. Oikeustositseikastolle on löydettävä välitön tuki verolaista. Verrattaessa oikeustositseikastoa ratkaistavan tapauksen faktoihin korostuvat realistiset näkökohdat. Oikeustositseikastoa tarkastellaan realistisesti. Verolakien soveltaminen on näin ollen kaksivaiheinen operaatio, jossa tulevat esille sekä formalistisuus että realismi.⁴¹

Lain realistisen soveltamisen ja tulkinnallisen jouston käyttäminen herättää kysymyksen, missä tulevat rajat tulkinnan mahdollisuuksille. Luonnollisesti tulkinnan antamat joustomahdollisuudet loppuvat jossain vaiheessa. Tutkimalla VML 28 §:ää voidaan hahmottaa niitä laita-alueita, johon tulkinnan joustomahdollisuudet loppuvat. Veron kiertämisen ehkäisemiseksi laadittu VML 28 § voidaan määritellä *kompetenssinormiksi*, jolla lainsäätäjällä on lisännyt lain soveltajan toimivaltaa ja oikeuttaa tämän ehkäisemään veron kiertämistä normaalin kompetenssin ylittävillä ratkaisulla.⁴² VML 28 §:n avulla voidaan siis sivuuttaa sellaisia verovelvollisen tekemiä järjestelyjä, joita realistisellakaan verolain soveltamisella ei voida sivuuttaa.⁴³ Kuten todettua, VML 28 §:n 1 momentissa on kerrottu sovellusalue kyseiselle säännökselle, ja säännöksessä mainitaan kaksi tyyppitilannetta, jotka pelkistettynä voidaan luokitella seuraavasti: 1) Oikeudellisen muodon vastaamattomuus suhteessa asian varsinaiseen luonteeseen ja tarkoitukseen. Vastaamattomuus voidaan ve-

³⁸ Veronmaksukykyisyysperiaatteen mukaan verovelvollisten on maksettava veroa veronmaksukykyensä mukaan. Toisin sanoen jokaisen tulee osallistua veronmaksuun voimiansa ja kykyjensä mukaan. Ks. *Myrsky – Rabinä 2010*, s. 12–14.

³⁹ Neutraliteettiperiaate pitää sisällään tavoitteen neutraalista verotuksesta. Verotus voidaan määritellä neutraaliksi, mikäli se ei vaikuta suhteellisiin hintoihin. Neutraalisuutta voidaan kuvata myös siten, ettei neutraali verotus vääristä taloudellista päätöksentekoa eikä muuta verovelvollisen valintoja siitä, mitä ne olisivat ilman verotekijää. Ks. *Tikka 1995*, s. 2–3.

⁴⁰ *Tikka 1972*, s. 142–145.

⁴¹ *Wikström 1993*, s. 342.

⁴² *Tikka 1972*, s. 189.

⁴³ *Wikström 1993*, s. 340.

rotusta toimitettaessa oikaista; 2) Toimenpiteet verosta vapautumiseen. Verotettava tulo voidaan arvioida.⁴⁴

Realistisen verolain soveltamisen ulkopuolelle jäävät siten oikeudellisen muodon oikaiseminen ja siirtyminen arvioon verosta vapautumiseksi tehtyjen toimenpiteitten perusteella. Arvioon ei siis voi siirtyä pelkän tulkinnan avulla, vaan se vaatii VML 28 §:n mukaista *sulkunormistoa*. Muodon oikaisemisesta täytyy todeta, ettei ole selvää voidaanko tapauksen faktoja tulkita niin väljästi, että päästään taloudellisten olosuhteiden edellyttämään lopputulokseen, vai tarvitaanko VML 28 §:n tukea. On muistettava, että VML 28 § antaa lain soveltajalle mahdollisuuden normaalin lain tulkinnan ylittävään tulkintaan, mutta se ei saa muodostua lakien säätämiseksi. Veronkiertonormin tarkoituksena on kuitenkin estää asiattomien veroetujen tavoittelu eikä sen sijaan luoda uusia veromuotoja tai uusia elementtejä voimassa oleviin verolakeihin.⁴⁵ Periaatteellisella tasolla voidaan myös ajatella, että VML 28.1 §:n ensimmäinen lause saattaisi tulla sovellettavaksi myös verovelvollisen eduksi. Ajatus ei ole kuitenkaan saanut kannatusta KHO:n julkaisemissa ratkaisuisissa ja näyttää siltä, että VML 28 §:ää ei voida soveltaa verovelvollisen eduksi.⁴⁶

---

⁴⁴ Ks. *Wikström* 1993, s. 341.

⁴⁵ Ks. *Wikström* 1993, s. 341.

⁴⁶ Ks. ratkaisut KHO 2.3.2005 T 422, KHO 29.5.1992 T 2059 ja KHO 1973 B II 563. Ks. myös *Tikka – Nykänen – Juusela – Viitala*, luku 25:21.

2 OIKEUDELLISEN MUODON JA TALOUDELLISEN SISÄLLÖN RISTIRIITATILANTEET

2.1 Yleistä

Oikeudellisen muodon ja taloudellisen sisällön ristiriitatilanteissa yksittäiselle toimelle annettu oikeudellinen muoto ei vastaa kyseisen toimen taloudellista sisältöä. Kyseisten tilanteiden syntyminen johtuu siitä, että verotuksen perustaksi tarkoitetut taloudelliset realiteetit kuvataan lakitekstissä usein yksityisoikeuden puolelta lainatuilta termeiltä ja näin ollen veroseuraamukset kytkeytyvät toimelle tai olosuhteelle annettuun yksityisoikeudelliseen muotoon. Tähän ryhmään kuuluvissa veronkiertotilanteissa yksityisoikeuden puolelta lainattuja muotoja käytetään väärin. Näin ollen siviilioikeudellisen tunnusmerkistötermin normaali käyttöedellytys ja sille ominainen taloudellisen realiteetin yhtäaikainen esiintyminen ei toteudu.⁴⁷

Oikeudellisen muodon ja taloudellisen sisällön ristiriitatilanteissa verovelvollisen tavoitteena voi olla joko rasittavan verokohtelun torjunta tai suosivan verokohtelun tavoittelu. Edellisessä tapauksessa verovelvollinen antaa rasittavan säännöksen soveltamisen estämiseksi toimelle tai olosuhteelle sellaisen oikeudellisen muodon, joka ei ole normaalien kielenkäytösääntöjen mukaan sijoitettavissa normin soveltamisalaan, mutta joka kuitenkin edustaa niitä taloudellisia seikkoja, joihin veroseuraamus on tarkoitus kytkeä. Jälkimmäisessä tapauksessa verovelvollinen pyrkii siihen, että tiettyä suosivaa säännöstä sovellettaisiin. Verovelvollinen antaa tässä tarkoituksessa toimelle tai olosuhteelle sellaisen oikeudellisen muodon, joka normaalisti arvostellen sijoittuu normin soveltamisalan piiriin, mutta joka ei kuitenkaan edusta niitä taloudellisia seikkoja, joihin normin edellyttämän oikeusseuraamuksen liittäminen olisi perusteltu.⁴⁸

2.2 Ylisuuret yhtiövastikkeet

Aloitetaan oikeudellisen muodon ja taloudellisen sisällön ristiriitatilanteiden tutkiminen ylisuurista yhtiövastikkeista. Lähtökohtaisesti keskinäisten kiinteistöosakeyhtiöiden osakkailtaan perimien vastikkeiden kohtelu on verotuksellisesti vakiintunutta. Keskinäisen kiinteistöosakeyhtiön perimä vastike on vähennyskelpoista, jos tiloja käytetään tulonhankkimistarkoitukseen. Jos tiloja käytetään elinkeinotoiminnassa, elinkeinotoimintaan kohdistuva vastike on vähennyskelpoista elinkeinotoiminnan tulolähteessä. Keskinäisen kiinteistöosakeyhtiön perimä vastike jakautuu

⁴⁷ Tikka – Nykänen – Juusela – Viitala, luku 25:2–25:3. Ks. myös Wikström 2006, s. 89; Ossa 2002, s. 115.

⁴⁸ Tikka – Nykänen – Juusela – Viitala, luku 25:3.

usein hoito- ja pääomavastikkeeseen. Pääomavastikkeen (pääomavastiketta kutsutaan myös rahoitusvastikkeeksi) vähennyksen edellytyksenä on, että yhtiö tulouttaa omassa kirjanpidossaan perimänsä pääomavastikkeen. Jos keskinäinen kiinteistöosakeyhtiö perii osakkailtaan ylisuuria yhtiövastikkeita, saattaa VML 28 §:n soveltaminen tulla kyseeseen. Ongelmia aiheuttavat etenkin ne tilanteet, joissa keskinäinen kiinteistöosakeyhtiö on järjestänyt rahoituksensa huomattavan velkarahoituksen varaan ja perityt yhtiövastikkeet ovat niin suuria, että vastikkeen pääomaosuus kattaa korkomenojen lisäksi yhtiön lainanlyhennykset.

Ylisuurten yhtiövastikkeiden ongelma koskettaa vain keskinäisiä kiinteistöosakeyhtiöitä, koska vain keskinäisissä kiinteistöosakeyhtiöissä voidaan periä vastiketta. Tavallisessa kiinteistöyhtiössä yhtiö päättää huonetilojen käytöstä ja saa kaikki kiinteistön tulot, mutta se ei peri osakkailta vastiketta.⁴⁹ Keskinäisellä kiinteistöosakeyhtiöllä tarkoitetaan asunto-osakeyhtiölain (AsOyL 22.12.2009/1599) 28:2 §:n mukaan osakeyhtiötä jonka yhtiöjärjestyksen mukaan osakkeet oikeuttavat tiettyjen huonetilojen hallintaan yhtiön omistamassa talossa. AsOyL 1:2.1 §:n mukaan keskinäinen kiinteistöosakeyhtiö on asunto-osakeyhtiö, jos huonetiloista yli puolet on tarkoitettu asuintiloiksi.

Ylisuuria yhtiövastikkeita koskevaa oikeuskäytäntöä on runsaasti ja siitä voidaan huomioida tiettyjä seikkoja, joiden perusteella veron kiertämistä ehkäisevää yleislauseketta on sovellettu. Oikeuskäytäntöä on sekä henkilöverotuksen että elinkeinoverotuksen saralta. Oikeustapausten tarkastelu aloitetaan henkilöverotukseen liittyvistä tapauksista. Tapauksessa KHO 1990 B 558 pankki N:n toimitusjohtaja A ja hänen vaimonsa B omistivat Kiinteistö Oy X:n osakkeita, jotka oikeuttivat toimistohuoneiston hallintaan. Huoneiston hankintahinta oli 71.392 mk:aa ja taloyhtiön lainaosuutta kohdistui huoneistoon 248.408 mk:aa. A ja B olivat saaneet huoneistosta vuokratuloa 39.828 mk:aa ja he olivat maksaneet hoito- ja rahoitusvastiketta yhteensä 100.679 mk:aa. Huomiota tapauksessa kiinnitettiin ensinnäkin A:n asemaan pankissa N, joka oli myös Kiinteistöyhtiö Oy X:n perustajaosakas. A oli toiminut myös kyseisien kiinteistöyhtiön hallituksessa sen perustamisesta lähtien. Toinen huomioitava seikka oli se, että kiinteistöyhtiön lainat olivat kohdistuneet vain osaan huoneistoista. Näiden huoneistojen joukossa oli myös A:n ja B:n omistama huoneisto. KHO katsoi, että A ja B olivat ryhtyneet puheena oleviin järjestelyihin ilmeisesti siinä tarkoituksessa, että suoritettavasta verosta vapauduttaisiin. Näin ollen huoneistoon kohdistunut

---

⁴⁹ Ks. *Tuominen Verotus 1995*, s. 145.

rahoitusvastikkeeseen sisältynyt lainan lyhennysosuus ei ollut vähennyskelpoista vuokratulosta.⁵⁰

Vaikka toimijoiden välillä ei ole ollut intressiyhteyttä, se ei ole estänyt VML 28 §:n soveltamista. Ratkaisussa KHO 1993 B 519 henkilö A oli ostanut Kiinteistö Oy C:n osakkeet 76.000 mk:n kauppahintaan. Tämän lisäksi A oli ottanut vastattavakseen osakkeiden tarkoittaman rakennuksen rakennusaikaisen koron 88.746 mk:aa. Koska A:n ostamiin osakkeisiin kohdistuva osuus Kiinteistö Oy C:n veloista oli epätavallisen suuri verrattuna osakkeiden kauppahintaan ja verrattuna muihin saman yhtiön osakkeisiin kohdistuviin velkaosuuksiin ja koska vuokraustoiminta oli tuottanut huomattavan suuren alijäämän, A:n oli katsottu tosiasiallisesti maksaneen pääomavastikkeen muodossa osan verovuonna hankittujen osakkeiden hankintahinnasta. KHO katsoi, että toimenpiteeseen oli ryhdytty ilmeisesti verosta vapautumisen tarkoituksessa. Huomioiden VerL 56 §, kiinteistöyhtiön korkomenojen ja muiden tavanomaisten rahoitusmenojen kattamiseen tarvittavan määrän ylittävää osaa ei saanut vähentää vuokraustoiminnan tulosta.⁵¹ Ratkaisusta äänestettiin äänin 5 – 2. Äänestyksessä vähemmistöön jääneiden mielestä tapaukseen ei voinut soveltaa VerL 56 §:ää, koska A ei ollut sellaisessa intressiyhteydessä osakkeiden myyjään tai kiinteistöyhtiöön, että hän olisi voinut vaikuttaa ostamiinsa osakkeisiin kohdistuvaan osuuteen kiinteistöyhtiön veloista.⁵²

Aiemman ylisuuria yhtiövastikkeita koskevan oikeuskäytännön mukaan verovelvollinen on saanut vähentää vuokratulostaan kiinteistöyhtiön korkomenojen kattamiseen tarvittavan määrän lisäksi kiinteistöyhtiön tavanomaisien rahoitusmenojen kattamiseen tarvittavan määrän. Kuiten-

⁵⁰ Ks. myös tapaus KHO 28.6.1991 T 2274, jossa VerL 56 §:n käyttöä perusteltiin toimijoiden välisellä intressiyhteydellä sekä vuokratuottojen suhteella maksettuihin yhtiövastikkeisiin. Tapauksessa KHO 28.6.1991 T 2275 rahoitusvastikkeet oli vähennyskelpoisia huoneistoista saatavista vuokratuloista. Tapauksessa ei ollut kyse verotuksen kiertämisestä, koska rahoitusvastikkeet kattoivat ensisijaisesti kiinteistöosakeyhtiön korko- ja vastaavia rahoitusmenoja ja koska kysymyksessä olevien huoneistojen vuokraustoiminta oli tuottavaa.

⁵¹ Ratkaisussa kaupan kohteina olleita osakkeita rasittivat 2.687.254 mk:n suuriset yhtiölainat. A oli saanut huoneistosta vuokraa ajalta 1.7.–31.12.1988 47.314 mk:aa. Vuokralaisen konkurssin johdosta A:lle oli jäänyt 94.628 mk:n vuokrasaaminen. Yhtiövastiketta A oli maksanut samalta ajalta yhteensä 466.080 mk:aa, josta hoitovastiketta oli 11.255,40 mk:aa ja pääomavastiketta 454.824,95 mk:aa. Yhtiön lainojen korkoihin pääomavastikkeesta oli kerätty 8.767,68 mk:aa.

⁵² Näkökulmaa, jonka mukaan intressiyhteyden puute ei estä VerL 56 §: soveltamista, on vahvistanut tapauksen KHO 1993 B 519 lisäksi tapaus KHO 1993 B 520. Tapauksessa A ei saanut vähentää vuokratulostaan kiinteistöyhtiölle maksamaansa koko yhtiövastiketta, vaan vähennyskelpoiseksi katsottiin vain toinen osa yhtiövastikkeesta, toisen osan ollessa vähennyskelvotonta lainan lyhennystä. A:n ostamiin osakkeisiin oli kohdistunut epätavallisen suuri kiinteistöyhtiön velka verrattuna osakkeista maksettuaan kauppahintaan sekä verrattuna muihin saman yhtiön osakkeisiin kohdistuviin velkaosuuksiin. Lisäksi A:n harjoittama vuokraustoiminta oli tuottanut huomattavan suuren alijäämän. Vaikka A:lla ei ollut intressiyhteyttä osakkeiden myyjään, A:n katsottiin ryhtyneen toimenpiteeseen ilmeisen verosta vapautumisen tarkoituksessa. Ratkaisu syntyi äänestyksen jälkeen äänin 5 – 2.

kin kiinteistöyhtiön lainanlyhennyksiä varten maksettua rahoitusvastiketta on pidetty vähennyskelpottomana. Ratkaisu KHO 1995 B 521 muutti ylisuurten yhtiövastikkeiden verotuskohtelua, kun osa rahoitusvastikkeena maksetusta lainanlyhennyksestä katsottiin vähennyskelpoiseksi. Ratkaisussa A oli ostanut liikehuoneiston hallintaa oikeuttavat Kiinteistö Oy X:n osakkeet. Yhtiö oli tulouttanut A:n maksamat rahoitusvastikkeet ja rahoitusvastikkeita oli käytetty A:n osakkeisiin kohdistuvan velkaosuuden lyhentämiseen. Lääninoikeus katsoi ratkaisussaan, että A:n omistamiin osakkeisiin kohdistunut yhtiövelkaosuus oli epätavallisen suuri verrattuna osakkeiden kauppahintaan. Näin ollen yhtiövastikkeiden muodossa oli tosiasiallisesti maksettu osa osakkeiden hankintahinnasta. Koska toimenpiteeseen oli ryhdytty ilmeisesti verosta vapautumisen tarkoituksessa, rahoitusvastikkeita ei voitu vähentää A:n henkilökohtaisesta tulosta vuokraustoimintaan liittyvinä tulon hankkimisesta johtuneina menoina siltä osin kuin rahoitusvastikkeet ylittivät Kiinteistö Oy X:n korkokulujen ja muiden tavanomaisten rahoitusmenojen kattamiseen tarvittavan määrän. Lääninoikeus kumosi A:n verotukset ja palautti asian verovirastoon uudelleen käsiteltäväksi.⁵³

KHO katsoi ratkaisussaan, että lääninoikeuden päätöksiä asioiden palauttamisesta ei ole syytä muuttaa. KHO huomautti kuitenkin, että A:lla oli oikeus vähentää vuokraustoimintaan liittyvinä tulon hankkimisesta ja säilyttämisestä johtuvina menoina se osa pääomavastikkeista, jonka kiinteistöyhtiö oli pääomavastikkeiden kertymisvuodelta käyttänyt kiinteistöyhtiön käyttöomaisuudesta tekemiä säännönmukaisia poistoja vastaavien lainanlyhennysten suorittamiseen.⁵⁴

Ratkaisu KHO 3.9.1999 T 2311 vahvisti ratkaisusta KHO 1995 B 521 ilmenevää periaatetta ylisuuren yhtiövastikkeen osittaisesta vähennyskelpoisuudesta. Ratkaisussa A oli ostanut kiinteistöosakeyhtiön osakkeen 10.000 mk:n kauppahintaan. Vastaava osuus yhtiön lainoista oli 600.000 mk:aa. A oli saanut huoneistosta vuokratuloa 35.894 mk:aa. A oli maksanut yhtiölle 5.004 mk:aa hoitovastiketta ja 649.274 mk:aa pääomavastiketta. Pääomavastikkeesta yhtiö oli käyttänyt korkokuluihin 49.274 mk:aa ja lainojen lyhennyksiin 600.000 mk:aa. Yhtiö oli tilikautensa aikana lyhentänyt lainojaan kaikkiaan 796.260 mk:aa ja tehnyt käyttöomaisuudestaan 796.716 markan poistot. VerL 56 §:n nojalla A:n maksamaa pääomavastiketta voitiin pitää osak-

⁵³ Ratkaisussa A oli ostanut osakkeet 130.000 mk:n kauppahinnalla. A:n ostamiin osakkeisiin oli kohdistunut 600.000 mk:n osuus kiinteistöyhtiön lainoista. A oli maksanut vuonna 1990 hoitovastiketta 1.657 mk:aa ja rahoitusvastiketta 500.000 mk:aa. Kyseisen huoneiston vuokraus oli tuottanut 509.133 mk:n alijäämän vuonna 1990. A oli maksanut vuonna 1991 hoitovastiketta 9.942 mk:aa ja rahoitusvastiketta 97.007 mk:aa. Huoneiston vuokraus oli tuottanut samana vuonna 33.605 mk:n alijäämän.

⁵⁴ Ratkaisusta äänestettiin tuloksella 6 – 1. Eri mieltä olleen hallintoneuvoksen mielestä poistojen tekemisellä ei ole VerL 56 §:n soveltamisen poistavaa merkitystä eikä muutakaan merkitystä käsiteltävässä asiassa. Ratkaisusta lisää ks. *Leppiniemi – Walden* 2010, s. 97–98.

keen hankintahinnan suorituksena. Kun A omisti 2 prosenttia kiinteistöosakeyhtiön osakekannasta ja kun yhtiön lainalyhennykset olivat pienemmät kuin käyttöomaisuuspoistot, 600.000 mk:n osasta A:n maksamaa pääomavastiketta vähennettäväksi hyväksyttiin mainittua prosenttiosuutta vastaava osuus yhtiön lainanlyhennysten määrästä eli 15.925 mk:aa.

Elinkeinoverotuksen puolelta ylisuurten yhtiövastikkeiden tarkastelu voidaan aloittaa oikeustapauksesta KHO 1994 B 508. Ratkaisussa KHO katsoi rahoitusvastikkeeseen sisältyneet lainanlyhennykset vähennyskelpoisiksi kokonaisuudessaan. Rakennuttajayhtiö A Oy omisti perustamansa keskinäisen kiinteistöosakeyhtiön osakekannan.⁵⁵ Kiinteistöyhtiön osakkeet oli tarkoitus myydä heti, kun ostajia löytyy. Vaikean taloustilanteen takia osakkeet olivat jääneet myymättä. A Oy:n kiinteistöyhtiölle antamasta lainasta oli peritty normaali korko ja sitä lyhennettiin lainaehdotuksen mukaisesti. Kiinteistöyhtiön rahoituksessa oli käytetty vierasta pääomaa osittain siksi, että osakkeiden ostaja voi rahoittaa hankinnan pienemmällä pääomalla. Lainan järjestelyt oli myös helpompi järjestää rakennusyhtiö A Oy:n kautta, joka kanavoi lainan eteenpäin kiinteistöyhtiölle. Kiinteistöyhtiö oli tulouttanut perimänsä yhtiövastikkeet kokonaisuudessaan. Velkaosuudet rasittivat tasaisesti kaikkia osakkeita tasasuhteisesti, joten sitä voitiin pitää tavanomaisena rahoitusjärjestelyinä.

Rakennusyhtiö A Oy katsoikin, että kiinteistöosakeyhtiön rahoitukselle oli liiketaloudellinen syy. Rakennusyhtiö A Oy toi esiin myös sen seikan, että jos kiinteistö olisi sen suorassa omistuksessa, se olisi oikeutettu vähentämään kiinteistöön kohdistuvien lainojen korot sekä tekemään rakennuksesta normaalit poistot. Kun otettiin huomioon kiinteistöosakeyhtiön perustamisen liittyminen A Oy:n toimialaan, rahoitusjärjestelyjen syistä ja rahoituksen toteuttamistavoista saatu selvitys ja vuokratulojen määrä sekä se, että kiinteistöosakeyhtiö tuloutti rahoitusvastikkeet, KHO katsoi, että A Oy:llä oli oikeus vähentää suorittamansa rahoitusvastikkeet myös lainojen lyhennysosuuksien osalta.

Liiketaloudellisen syyn perusteella rahoitusvastikkeeseen sisältyneet lainanlyhennykset on katsottu vähennyskelpoisiksi myös tapauksessa KHO 30.8.1996 T 2621. Kyseessä oli pankin toimintaan liittyvä yhtiöittäminen. Kun otettiin huomioon kiinteistöyhtiön perustamisen liittyminen

---

⁵⁵ Ratkaisussa kiinteistöyhtiön osakepääoma oli 1.000.000 mk:aa, rakennusrahoitus 3.224.628 mk:aa, sekä rakennuttajayhtiöltä oleva laina 11.000.000 mk:aa ja muut lainat 3.000.000 mk:aa. Rakennuttajayhtiö oli suorittanut rahoitusvastikkeena kiinteistöyhtiölle 2,2 miljoonaa mk:aa vuodessa ja saanut tiloista lähes vastaavan määrän vuokratuloja. Lääninoikeus katsoi lainojen lyhennysosuuden rahoitusvastikkeista VerL 56 §:n perusteella vähennyskelpottomiksi. A Oy perusteli valituksessaan KHO:lle järjestelyään sillä, että se liittyi kiinteästi sen liiketoimintaan.

pankin omassa käytössä olevien toimitilojen yhtiöittämiseen, kiinteistöyhtiön rahoitusrakenteesta ja rahoituksen järjestämisestä saatu selvitys sekä se, että kiinteistöyhtiö oli tulouttanut vastikkeet, pankin ei voitu katsoa ryhtyneen kysymyksessä oleviin järjestelyihin VerL 56 §:ssä tarkoitetussa ilmeisessä veron välttämistarkoituksessa. Pankilla oli siten oikeus vähentää suorittamansa vastikkeet myös lainojen lyhennysosuuksien osalta.⁵⁶

Tarkasteltujen oikeustapausten pohjalta voidaan todeta, että tietyt seikat tapausten tosiasiaselityksessä vaikuttavat VML 28 §:n soveltamiseen. Henkilöverotuksen puolella ylisuurten yhtiövastikkeiden tapauksissa VML 28 §:ää on sovellettu hyvin herkästi tapauksiin, joissa osakkaan huoneistoon kohdistunut osuus yhtiön lainoista on ollut poikkeuksellisen suuri verrattuna muihin yhtiössä sijaitseviin huoneistoihin. Tapauksissa osakkaan osakkeisiin kohdistunut lainaosuus on myös ollut poikkeuksellisen suuri verrattuna osakkeiden hankintahintaan. Seikka, johon myös on kiinnitetty huomiota ratkaisuisissa, on ollut vuokraustoiminnan huomattava alijäämä. Jos vuokraustoiminta on ollut voitollista, VML 28 §:ää ei ole sovellettu. Intressiyhteyttä toimijoiden välillä on pidetty raskauttava seikkana, kun on harkittu VML 28 §:n soveltamista. Intressiyhteyden puute ei kuitenkaan yksistään ole estänyt VML 28 §:n soveltamista.

Pohdittaessa ylisuureen yhtiövastikkeeseen sisältyvän pääomavastikkeen vähennyskelpoisuutta, vähennyksen määrään on vaikuttanut kiinteistöyhtiön käyttöomaisuuden poistot, osakkaan omistusosuus kiinteistöyhtiön osakkeista sekä yhtiön lainanlyhennysten määrä. Jos kiinteistöyhtiön lainanlyhennykset ovat olleet pienemmät kuin kiinteistöyhtiön käyttöomaisuudesta tekemät poistot, osakas on saanut vähentää vuokratulostaan sen määrän pääomavastikkeesta, joka vastaa osakkaan omistusprosenttia kiinteistöyhtiön maksamista lainanlyhennyksistä. Näiden tietojen valossa voi olla mahdollista määrittää yksittäisessä tapauksessa pääomavastikkeelle sellainen taso, että se katsottaisiin kokonaan vähennyskelpoiseksi ja ettei kyseessä olisi VML 28 §:n tar-

---

⁵⁶ Tapauksessa pankki oli luovuttanut 12.200.000 mk:n kauppahinnasta pankin toimitilarakennuksen pankin kokonaan omistamalle Kiinteistö Oy A:lle. Kiinteistöyhtiö oli maksanut kauppahinnasta 2,2 miljoonaa mk:aa osakepääomallaan. Loput 10 miljoonaa mk:aa kiinteistöyhtiö oli maksanut liikkeelle laskemallaan joukkovelkakirjalainalla, jota vastaan pankki antoi luottoa ja jonka pankki oli yksin merkinnyt. Kiinteistöyhtiö oli lyhentänyt joukkovelkakirjalainaa vuodesta 1989 alkaen 500.000 mk:aa. Pankki oli osaltaan maksanut osana kiinteistöyhtiön yhtiövastikkeita 500.000 mk:aa kiinteistöyhtiön velkojen lyhennyksiä. Pankki oli kirjanpidon kuluina vähentänyt elinkeinotulostaan kyseiselle kiinteistöyhtiölle maksetut yhtiövastikkeet, jotka sisälsivät lainojen lyhennykset. Ratkaisusta lisää ks. *Leppiniemi – Walden* 2010, s. 98. Ks. myös ratkaisu KHO 17.4.1998 T 669, jossa pankilla oli oikeus vähentää kiinteistöyhtiölle suorittamansa vastikkeet. Kun otettiin huomioon kiinteistöyhtiön rahoitusrakenteesta ja rahoituksen järjestämisestä saatu selvitys, rahoitusvastikkeiden käyttäminen kiinteistöyhtiön lainojen lyhentämiseksi, pankin hallitsemien kiinteistöyhtiön tilojen vuokraustoiminta sekä se, että kiinteistöyhtiön perustaminen rakennettujen tilojen realisoitavuutta silmällä pitäen oli ollut pankin kannalta perusteltua, pankin ei voitu katsoa ryhtyneen kysymyksessä oleviin järjestelyihin VerL 56 §:ssä tarkoitettuun tavoin ilmeisesti siinä tarkoituksessa, että suoritettavasta verosta vapauduttaisiin.

koittama veron kiertäminen. Oikeustapausselosteiden perusteella voidaan vielä todeta, että tapauksissa, joihin VML 28 §:ää on sovellettu, verovelvollisella on ollut tarvetta tavoitteelliseen tappion hankkimiseen verovelvollisen muiden tulojen suuruudesta johtuen.⁵⁷ *Knuutinen* ei ole teoksessaan juurikaan ottanut esiin ylisuuria yhtiövastikkeita koskevaa ongelmaa. Teoksessa on mainittu ratkaisu KHO 3.9.1999 T 2311, mutta sitä ei ole tarkemmin analysoitu.⁵⁸ *Knuutisen* teoksen perusteella ei ole siten mahdollista saada toista näkökulmaa ylisuuriin yhtiövastikkeisiin.

Elinkeinoverotuksen puolella ylisuuria yhtiövastikkeita ei ole niin helposti katsottu veron kiertämiseksi. Tutkittujen tapausten pohjalta voidaan sanoa, että liiketaloudellinen syy estää VML 28 §:n soveltamisen. Liiketaloudellisen syyn olemassaoloon ovat vaikuttaneet esimerkiksi kiinteistöyhtiöiden rahoitusrakenne ja rahoituksen syyt sekä kiinteistöyhtiön toiminnan liittyminen kiinteistöyhtiön omistajan liiketoimintaan. Huomionarvoista tarkastelluissa tapauksissa on ollut se, että yhtiöt ovat saaneet vähentää rahoitusvastikkeet kokonaan myös lainan lyhennysosuuksien kohdalta.

2.3 Miniosakeyhtiön sivuuttaminen

Osakeyhtiötä voidaan lainsäädännön kannalta pitää yhtenä monimutkaisimmista yhtiömuodoista suomalaisessa oikeusjärjestelmässä. Yksityisoikeudelliset normit asettavat selvän rajan osakeyhtiön ja sen osakkaan välille, kuten myös vero-oikeudelliset normit korostavat osakeyhtiön ja sen osakkaan verosubjektuuden erillisyyttä. Vanhastaan suomalaisessa oikeuskirjallisuudessa oli vallinnut käsitys siitä, ettei osakeyhtiön samaistaminen hallitsevaan osakkaaseen tai osakkaisiin ole ollut mahdollista, vaikka yhtiö olisi perustettu verotuksen minimoimiseksi.⁵⁹ Osakeyhtiöiden sivuuttamista koskevaa oikeuskäytäntöä alkoi kuitenkin esiintyä runsaasti 1980-luvulla. *Miniosakeyhtiöiden*⁶⁰ sivuuttaminen muodostaa nykyään yhden keskeisimmistä VML 28 §:n soveltamistilanteista puhuttaessa oikeudellisen muodon ja taloudellisen sisällön ristiriitailanteista.

Miniosakeyhtiön perustamisen ja osakkaan tulojen kanavoiminen siihen johtuu ennen kaikkea osakeyhtiön ja luonnollisen henkilön tulon verorasituksen huomattavasta erosta. Kun osakeyhtiö joutuu maksamaan voitostaan veroa 24,5 %:n verokannalla, voi luonnollisen henkilön ansiotu-

⁵⁷ Ks. *Tuominen Verotus* 1995, s. 149–150. Ks. myös *Räbinä – Nykänen* 2009, s. 340–341.

⁵⁸ *Knuutinen* 2012, s. 230.

⁵⁹ *Tikka* 1972, s. 267; *Voipio* 1968, s. 288.

⁶⁰ Terminä *miniosakeyhtiö* tarkoittaa osakeyhtiötä, jolle verotussyistä kanavoitaan hallitsevan osakkaan tuloja. Ks. *Tunturi Verotus* 1993, s. 434. Aikaisemmin samaista aihetta käsiteltiin termillä *yhdenmiehenosakeyhtiöt*. Ks. *Tikka* 1972, s. 267; *Voipio* 1968, s. 146.

loon kohdistua jopa yli 50 %:n verorasitus. Osakkaan tulojen kanavoiminen miniosakeyhtiöön on kannattavaa etenkin silloin, kun osakas ei tarvitse tuloja välittömästi käyttöönsä. Jos osakas saa kasvatettua yhtiön nettovarallisuuden riittävän suureksi, voi osakas nostaa yhtiöstä verovaapaata osinkoa tuloverolain (TVL 30.12.1992/1535) 33.1 b §:n mukaisesti. Yhtiöön kanavoiduilla tuloilla yhtiö voi myös hankkia erilaisia työsuhte-etuja osakkaan käyttöön. Osakkaan tulojen kanavoiminen osakeyhtiöön on kannattavaa verotuksellisesti myös toimeksiantajan näkökulmasta. Kun toimeksiantaja maksaa työsuorituksesta suoraan osakeyhtiölle, säästää se samalla palkan sivukulut.⁶¹

Lähtökohta miniosakeyhtiöiden sivuuttamisessa on se, että elinkeinotoimintaa harjoittavia osakeyhtiötä ei pääsääntöisesti sivuuteta. Aikaisemman oikeuskäytännön mukaan miniosakeyhtiö saatettiin sivuuttaa, jos yhtiön toiminta perustui pelkästään osakkaan henkilökohtaiseen työpanokseen.⁶² Nykyään elinkeinotoimintaa harjoittava yhtiö voi myydä yksinomaan osakkaan henkilökohtaiseen toimintaan perustuvan suoritteiden ostajalle ilman pelkoa tulla sivuutetuksi verotuksessa. Vaikka yhtiö hankkii työsuorituksen osakkaalta vastikkeetta tai vähäisellä palkan maksulla, osakeyhtiön osakkaan voidaan kuitenkin katsoa toimineen omistamansa osakeyhtiön lukuun. Osakeyhtiön saama tulo tulee kuitenkin verotettua osakkaalla esim. osingonjaon yhteydessä joko ansio- tai pääomatulona.⁶³

Lähtökohtaisesti verovelvollinen määrittää itse omilla valinnoillaan verotuksensa. Jos osakeyhtiömuoto aloitetaan tai siihen siirrytään, lähtökohtana tulisi olla osakeyhtiön erillisverotus osakkaasta EVL:n säännösten mukaisesti.⁶⁴ Osakeyhtiön sivuuttaminen VML 28 §:n nojalla voi oikeuskäytännön mukaan tulla kyseeseen yritysmuotoa muutettaessa. Yritysmuodon muutostapauksissa ei perusteta uutta osakeyhtiötä vaan vanhaa yritystoimintaa jatketaan uudessa osakeyhtiömuodossa. Yritysmuodon muutoksen hyväksyttävyyttä VML 28 §:n näkökulmasta voidaan arvioida osakeyhtiötoiminnan laadun ja luonteen perusteella. Vanhaa yritystoimintaa jatkaneen

---

⁶¹ *Tunturi* Verotus 1993, s. 433.

⁶² Esim. ratkaisussa KHO 1990 B 556 rakennesuunnittelua harjoittavan osakeyhtiön tulot katsottiin osakkaana olevan rakennusinsinöörin ammattituloksi. Osakeyhtiölle oli suunnittelutöistä vuonna 1987 kertynyt 24 toimeksiantajalta 262.279 mk:n liikevaihto. Osakkaana olevalle rakennusinsinöörille oli maksettu palkkaa ensimmäiseltä tilikaudelta 75.357 mk:aa ja toiselta tilikaudelta 111.435 mk:aa. Ratkaisu edustaa hyvin ankaraa tulkintalinjaa, kun otetaan huomioon tapaukseen liittyvät olosuhteet.

⁶³ Ks. Verohallinnon yhtenäistämishjeet vuodelta 2011 toimitettavaa verotusta varten. 5.1.2012. Dnro 654/32/2011, kohta 3.10.3. Koska elinkeinotoimintaa harjoittavaa osakeyhtiötä ei enää nykyään sivuuteta, ei sitä koskevaa oikeuskäytäntöä voida tutkimusekonomisista syistä käydä lävitse tässä tutkimuksessa. Elinkeinotoimintaa harjoittaneiden osakeyhtiöiden sivuutuksista ks. ratkaisut KHO 1990 B 555 ja KHO 1990 B 556. Vanhemmasta oikeuskäytännöstä ks. *Myrsky* Tilisanomat 1993, s. 21–24.

⁶⁴ Ks. *Kukkonen* 2010, s. 87.

osakeyhtiön toiminnan laadun ja laajuuden määrittelystä antaa hyvän esimerkin oikeustapaus KHO 1997:73. Tapauksessa KHO:n enemmistön mielestä yhtiötä ei voitu sivuuttaa ja tuloa kohdistaa ainoalla osakkaalle, koska liikennelupa ja käyttöomaisuus olivat olleet yhtiön nimissä, yhtiön liikevaihdon määrä ja käyttöomaisuuden arvo olivat olleet huomattavia ja koska yhtiön tulonmuodostus perustui sekä auton käyttämiseen että osakkaan henkilökohtaiseen työpanokseen. Tapauksessa huomionarvoista oli se, että yritystoiminta nojautui vahvasti pääosakkaan henkilökohtaiseen ammattitaitoon ja työpanokseen.⁶⁵

Osakeyhtiömuoto on sivuutettu yritysmuodon muutoksessa ratkaisussa KHO 2000:1, joka käsiteli maatalouden yhtiöittämistä. Ratkaisussa A perusti osakeyhtiön, jonka kaikki osakkeet hän merkitsi, jatkamaan harjoittamaansa maataloutta. Yhtiölle siirrettiin kaikki maatalouden varat ja velat, jättäen kuitenkin edelleen A:n omistukseen A:n yksityisasunnon sekä n.150 hehtaarin maa- ja metsäalueet. Toiminta säilyi laajuudeltaan entisellään. Yhtiö ei ollut suorittanut vuokraa A:lle noin 100 hehtaarin maatalousmaan käyttämisestä eikä se ollut maksanut palkkaa A:lle eikä ulkopuolisille työntekijöille. Näissä olosuhteissa yhtiön toimintaa pidettiin A:n aikaisemmin harjoittaman toiminnan jatkamisena. Katsottiin, että maatalouden harjoittaminen yhtiön nimissä ei vastannut asian varsinaista luonnetta ja tarkoitusta ja yhtiön maatalouden tulo voitiin siten verottaa A:n tulona.

Asian ratkaisussa on saattanut vaikuttaa se, että maa- ja metsäalueet jäivät edelleen A:n omistukseen. Maa- ja metsäalueet muodostavat kuitenkin hyvin merkittävän tuotannontekijän maatalouden harjoittamisessa. Yritysmuotoa muutettaessa toimintaa jatkavaan osakeyhtiöön tulisikin siirtää kaikki ne merkittävät tuotannontekijät, joilla on olennainen merkitys liiketoiminnan harjoittamiseen. Jos yritysmuodonmuutoksella perustetun osakeyhtiön erillistä verotusasemaa ei hyväksytä VML 28 §:n nojalla, muodonmuutoksella ei useinkaan ole juuri mitään verovaikutusta yksityisen elinkeinon- tai ammatinharjoittajan taikka henkilöyhtiön yhtiömiehen verotukseen.⁶⁶

---

⁶⁵ Ks. *Järvenoja* 2007, s.519–520. Tapauksessa A:n yksityisenä liikkeenharjoittajana harjoittaman kuljetusliikkeen jatkamiseksi oli perustettu osakeyhtiö, jonka koko osakekannan A omisti. Toiminta tapahtui ulkomailla yhdellä kuorma-autolla yhden ulkomaantavaratilausliikenneluvan nojalla, joka mahdollisti jatkuvan ulkomailla oleskelun. Yhtiöllä ei ollut toimipaikkaa Suomessa eikä ulkomaillakaan. Yhtiöllä oli ensimmäisellä tilikaudella ollut kaksi toimeksiantajaa, joilta oli saatu kuljetuspalkkioita yhteensä 713.005 mk:aa. Taseessa käyttöomaisuuteen sisältyneen kaluston arvo oli ollut 189.954 mk:aa. Palkkoja oli maksettu 128.998 mk:aa, josta 100.000 mk:aa oli maksettu A:lle. Yhtiö oli lisäksi maksanut ulkomaanpäivärahoja 90.386 mk:aa, joista 79.725 mk:aa oli maksettu A:lle. Yhtiö oli katsonut A palkkatulon verovapaaksi ulkomaantyötuloksi. Yhtiön elinkeinotoiminnan tulos ennen veroja ilmoitettiin 22.414 mk:ksi.

⁶⁶ Ks. *Kukkonen* 2010, s. 88.

Kuten todettua, lähtökohtaisesti osakeyhtiön saamaa tuloa verotetaan aina osakeyhtiön tulona. Osakeyhtiö voidaan poikkeuksellisesti verotuksessa sivuuttaa VML 28 §:n johdolla ja osakeyhtiöön kanavoitu tulo kohdistaa osakkaan tuloksi. Osakeyhtiön sivuuttaminen tulee kysymykseen myös tapauksissa, joissa osakas on kanavoinut yhtiöön palkkatulonsa tai siihen rinnastettavan henkilökohtaisen tulonsa. Ennakkoperintälain (EPL 20.12.1996/1118) 13.1 §:n mukaan palkalla tarkoitetaan kaikenlaatuista palkkaa, palkkiota, etuutta ja korvausta, joka saadaan työ- tai virkasuhteessa. Tämän lisäksi palkaksi katsotaan kokouspalkkio, henkilökohtainen luento- ja esitelmäpalkkio, hallintoelimen jäsenyydestä saatu palkkio, toimitusjohtajan palkkio, avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön yhtiömiehen nostama palkka sekä luottamustoimesta saatu korvaus.⁶⁷

Jos vastikkeellista, sopimukseen perustuvaa työtä tehdään toimeksiantajalle tämän johdon ja valvonnan alaisena, syntyy EPL 13 §:ssä säädetty työsuhde, josta maksettu korvaus on palkkaa.⁶⁸ Osakeyhtiön tulojen kohdistaminen osakkaalle VML 28 §:n nojalla on johdonmukaista, jos ennakonpidätyksessä päädytään siihen, että osakeyhtiölle maksettu korvaus onkin osakkaan palkkaa tai palkkiota. Tämä päätelmä ei toimi kuitenkaan toisin päin. Ennakonpidätysvelvollisuuden puuttuminen ei merkitse sitä, että tulo on kohdistettava osakeyhtiölle. Kyseessä voi olla osakkaan ammattitulo, josta toimeksiantajalla ei ole ennakonpidätysvelvollisuutta.⁶⁹

Oikeuskäytännöstä löytyy useita tapauksia, joissa ei ole hyväksytty osakkaan palkkatulon ohjaamista osakeyhtiössä verotettavaksi. Osassa tapauksista osakeyhtiö on sivuutettu VML 28 §:n nojalla, kun taas osassa tapauksista osakeyhtiön saama korvaus on katsottu EPL:n mukaan osakkaan palkaksi. Jotta osakeyhtiön tulojen osakkaalle kohdistamisen soveltamiskäytäntöä voidaan tarkemmin selvittää, katson, että myös ennakkoperintää koskevia ratkaisuja voidaan käyttää apuna. Oikeuskäytäntö, koskien palkan kanavoimista osakeyhtiölle, sisältää lukuisia ratkaisuja konsultti- ja esiintyjätapauksista.⁷⁰ Aloitetaan tapausten tarkastelu ratkaisusta KHO 1982 B II 571, jossa henkilö A oli toiminut erään yhtiön toimitusjohtajana vuodesta 1973. Hänelle oli maksettu toimesta palkkaa sekä työsuhde-etuja. Huhtikuusta 1976 lähtien yhtiö oli maksanut palkkiot toimitusjohtajan työstä konsulttiyhtiölle, jonka perustaja ja pääosakas A yhdessä vaimonsa kanssa olivat. Palkkioiden maksaminen perustui yhtiön ja konsulttiyhtiön kesken solmittuun sopimuk-

⁶⁷ Yleisesityksenä ennakkoperintälaista ks. *Peltomäki* 2011.

⁶⁸ Verohallituksen ohje Palkkaa vai työkorvausta. 21.6.2005. Dnro 2118/31/2004. Ks. myös Verohallinnon ohje Palkkaa vai työkorvausta - Ohje maksajalle. 1.2.2009.

⁶⁹ Ks. *Tunturi* Verotus 1993, s. 434.

⁷⁰ Konsulttitoiminnasta ja esiintyvän taiteilijan toiminnasta yritysmuodossa harjoitettuna ks. *Äimä* Verotus 1983, s. 27–37.

seen. Toimitusjohtajana toimineen A:n tosiasiallinen asema ei ollut sopimuksen solmimisen jälkeen yhtiössä muuttunut. Suoritetut palkkiot katsottiin tosiasiasa maksetuiksi A:lle henkilökohtaisesti ennakkoperintälain mukaisena palkkana.⁷¹

Kun edellisessä ratkaisussa huomiota kiinnitettiin henkilön tosiasialliseen asemaan yhtiössä, tapauksessa KHO 8.5.1985 T 1764 päätökseen vaikuttivat toimeksiantosuhteen pituus sekä kuukausipalkkaa vastaava palkkionmaksutapa.⁷² Arvioitaessa rajanvetoa osakeyhtiön ja osakkaan erillisyydestä, KHO on antanut painoarvoa myös yhtiön toiminnan laadulle ja laajuudelle. Ratkaisussa KHO 28.1.1997 T 155 oli vuonna 1989 perustettu yhtiö hoitamaan mm. liikkeenjohdon, hallinnon ja markkinoinnin konsultointia. Yhtiön pääosakas oli työskennellyt päätoimisesti yhtiössä. Yhtiö oli käyttänyt myös ulkopuolista työvoimaa sekä markkinoinut palveluksiaan. Yhtiöllä oli useita toimeksiantajia. Toimeksiantoja yhtiö ilmoitti olleen vuosittain 30–40 kappaletta. Yhtiön liikevaihto oli vaihdellut vuosien 1990–1994 aikana n. 440 tuhannesta mk:sta n. 250 tuhanteen mk:aan. Yhtiön toimiala sekä toiminnan laatu ja laajuus huomioon ottaen tulojen kohdistaminen yhtiölle vastasi asian varsinaista luonnetta ja tarkoitusta.⁷³

Monet esiintyjät harjoittavat toimintaansa osakeyhtiömuodossa. Esiintyjiksi katsotaan esim. muusikot, näyttelijät, lausujat, juontajat ja taikurit. Esiintyjät sopivat yleensä esiintymissopimuksen esityksen tilaajan kanssa. Esiintymissopimus voidaan tehdä esiintyjää edustavan ohjelματοimiston, esiintyjän oman yrityksen tai esiintyjän itsensä kanssa. Esiintyjän saaman korvauksen käsittely verotuksessa riippuu paljon siitä, millä edellä mainituista tavoista esiintymissopimus on tehty. Jos esiintymissopimus on tehty suoraan taiteilijan tai taiteilijaryhmän kanssa, normaalisti esiintyjä saa etukäteen sovitun esiintymispalkkion. Näin ollen hänelle ei synny tilaisuuden järjes-

⁷¹ Henkilön tosiasialliseen asemaan on kiinnitetty huomiota myös tapauksessa KHO 1989 B 558, jossa Henkilö X, joka oli tehnyt myyntityötä osuuskunta A:ssa, irtisanottiin. Tämän jälkeen X oli tehnyt edustussopimuksen osuuskunta A:n kanssa toimien nyt kauppa-agenttina. Lisäksi X oli perustanut B Oy:n, jossa hän oli sekä osakas että toimitusjohtaja, edustussopimuksessa mainitun toiminnan harjoittamista varten. X oli B Oy:n ainoa työntekijä ja toimintaa harjoitettiin osuuskunnalta vuokratuissa tiloissa. Toiminta tapahtui tosiasiallisesti jopa saman työpöydän ja puhelimen ääressä kuin aikaisemmin työsuhteessa. Olosuhteissa ei siis ollut tapahtunut mitään muutosta aiempaan toimintaan verrattuna. Yhtiö B:lle ei määrätty ennakkoa, koska edustussopimuksesta saadut provisiot katsottiin X:n osuuskunta A:lta saamaksi palkaksi.

⁷² Kyseisessä tapauksessa kiekko-seura oli tehnyt A Oy:n kanssa sopimuksen seuran jääkiekon edustusjoukkueen valmennuksen hoitamisesta ja muun jääkiekkotoiminnan valmennuksen kehittämiseksi. Sopimuksen mukaan A Oy asetti toimitusjohtajansa B:n, joka oli A Oy:n pääosakas, kahden vuoden ajaksi seuran liigajoukkueen päätoimiseksi valmentajaksi. A Oy ryhtyi toimintaan määrättyä kuukausittain maksettavaa vuosikorvausta vastaan. B sai tehtävänsä hoitaessaan käyttäen seuran toimistoa ja sen palveluja. Kiekkoseuran A Oy:lle maksamat sopimukseen perustuvat korvaukset katsottiin B:n tuloksi VerL 56 §:n nojalla.

⁷³ Ks. myös ratkaisut KHO 21.4.1982 T 1638, KHO 14.11.1979 T 4735 ja KHO 4.3.1981 T 1213, joissa konsultti-yhtiön tulo on katsottu konsulttina toimineen henkilön palkkatuloksi.

tämisestä kustannuksia, eikä hänellä ole oikeutta tilaisuuden tuottoon. Tällöin esiintymispalkkio on palkkaa.⁷⁴

Näin oli menetelty myös tapauksessa KHO 1981 B II 597, jossa esiintyvä taiteilija oli laskuttanut esiintymisestä perittävän korvauksen omistamansa osakeyhtiön kautta. Palkkio katsottiin tosiasias-
assa maksetuksi palkkana taiteilijalle henkilökohtaisesti. Ratkaisussa on painoarvoa todennäköi-
sesti annettu sille, että mainoskampanjan tilaaja oli ottanut yhteyttä ensin taiteilijaan itseensä ja
taiteilijan osakeyhtiö astui esiin vasta laskutusvaiheessa. Mainoskampanjan ideoinnin oli tosiasia-
assa suorittanut mainosalan yhtiö eikä taiteilijan oma yhtiö. Taiteilijan lopullisessa verotuksessa
osakeyhtiön kirjanpidossa esiintyneet tulot kohdistettiin taiteilijan itsensä tuloksi osakeyhtiö si-
vuuttaen.⁷⁵

Useimmiten esiintyvän taiteilijan esiintymissopimukset tehdään ohjelmatoimiston kanssa, jolloin
taiteilija toimii ohjelmatoimiston lukuun. Ohjelmatoimisto maksaa palkkaa taiteilijalle ja enna-
konpidätysvelvollisuus on myös ohjelmatoimistolla. Tilaisuuden järjestäjän ohjelmatoimistolle
maksama korvaus esiintymisestä on työkorvausta. Esiintymissopimus voidaan tehdä myös esiin-
tyjän oman yhtiön kanssa. Jos yhtiöllä on taiteilijan itsensä lisäksi muita työntekijöitä kuten
esim. taiteilijan taustorkesteri tai jos yhtiöön on sijoitettu pääomaa esim. instrumenttien ja keik-
kabussin hankkimista varten, yhtiön verosubjektiudesta tulee pitää kiinni. Jotta yhtiötä ei vero-
tuksessa sivuuteta, yhtiöllä tulee olla muutakin toimintaa kuin taiteilijan esiintymispalkkioiden
laskuttaminen.⁷⁶

⁷⁴ Ks. Verohallituksen ohje Palkkaa vai työkorvausta. 21.6.2005. Dnro 2118/31/2004.

⁷⁵ Tapauksessa taiteilija oli esiintynyt kuvauskohteena mainosalan yhtiön lukuun sen tuottamassa mainoskampanjas-
sa. Mainosalan yhtiö oli esiintymissopimuksen solmimista varten ottanut yhteyden taiteilijaan itseensä. Kuvausten
päätyttyä oli sovitun korvauksen laskuttanut ohjelmatoimistoalan osakeyhtiö, jonka toimitusjohtaja ja hallituksen
ainoa jäsen taiteilija oli. Korvaus oli laskutettu osakeyhtiön mainosalan yhtiölle tilauksesta valmistamasta mainos-
kampanjasta, johon sisältyivät TV-filmit, still-kuvat ja lehti- ym. mainonta.

⁷⁶ Ks. Verohallituksen ohje Palkkaa vai työkorvausta. 21.6.2005. Dnro 2118/31/2004. Ks. ratkaisu KHO 28.1.1981
T 431, jossa esiintyvän taiteilijan perustama osakeyhtiö katsottiin erilliseksi verovelvolliseksi. Osakeyhtiön toimi-
alana oli viihdetoiminnan ja erilaisten musikaalisten ja toiminnallisten esitysten ja ohjelmien tilausvälitys yms. Yh-
tiössä olivat osakkaina taiteilija itse, hänen vaimonsa sekä toinen taiteilijan perustama osakeyhtiö. Taiteilijan ja
yhtiön välille oli laadittu työsopimukseksi otsikoitu asiakirja, jonka mukaan taiteilija suostui yksinomaan esiinty-
mään yhtiön järjestämissä tilaisuuksissa. Taiteilija luovutti tekijänoikeudet sekä ammattitaitonsa yhtiölle kertakaik-
kisesta sovitusta kauppahinnasta. Taiteilijan oli myös katsottu myyneen lauluäänensä yhtiölle, jonka varallisuudeksi
tuo oli katsottu. Yhtiö sitoutui maksamaan taiteilijalle kuukausipalkkaa luontaisetuineen. KHO pysytti yhtiön vero-
velvollisstatuksen, koska asiakirjoista ei voinut päätellä, ettei yhtiön harjoittama toiminta vastannut asian varsinaista
luonnetta ja tarkoitusta, eli yhtiön kaupparekisteri-ilmoituksen mukaista toimintaa. Ks. myös ratkaisu KHO
28.9.1982 T 4277, jossa esiintyvä taiteilija oli perustanut yhdessä vaimonsa ja kahden muun henkilön kanssa osake-
yhtiön, jonka yhtiöjärjestyksen mukainen toimiala oli erilaisten viihdeohjelmien valmistus, levytys ja niiden myynti.
Yhtiön taiteilijan henkilökohtaisesta esiintymisestä erilaisilta yhteisöiltä laskuttamat ja kirjanpitoonsa sisällyttämät
palkkiot katsottiin asiassa saatuun selvitykseen nähden taiteilijan itsensä tuloksi.

Osakeyhtiön sivuuttaminen verotuksessa tulee helpommin kyseeseen tapauksissa, joissa osakeyhtiöön kanavoitu tulo perustuu selvästi henkilökohtaiseen osaamiseen ja pätevyyteen. Tällaisesta tulosta, joka perustuu henkilökohtaiseen osaamiseen ja pätevyyteen, esimerkkinä voidaan pitää tekijänoikeuspalkkioita. Tekijänoikeuspalkkioiden kohdistamisesta osakkaan tuloksi löytyy oikeustapaus KHO 24.11.2000 T 3033. Tapauksessa yrityksen talous- ja verokonsultointia ja koulutusta sekä sijoitustoimintaa toimialanaan harjoittava osakeyhtiö oli ilmoittanut verovuoden 1995 tuloinaan sijoitustoiminnan tulojen ja lausunto- ja konsultointipalkkioiden lisäksi tekijänoikeuspalkkioita. Tapauksessa tuli ratkaista kysymys siitä, oliko yhtiön tuloon verotuksessa luetut tekijänoikeuspalkkiot katsottava yhtiön pääosakkaan Y:n tuloksi.

Yhtiölle oli maksettu tekijänoikeuspalkkioita kustantajan ilmoituksen mukaan yhteensä 380.995,80 mk:aa vuosina 1994–1997. Kysymyksessä olevat tekijänoikeuspalkkiot sisältyivät yhtiön konsultointitoiminnasta ilmoittamaan tuloon siten, että tekijänoikeuspalkkiot muodostivat n. 10–40 prosenttia yhtiön kokonaistulosta. Tekijänoikeuspalkkiot oli maksettu jatkuvatyöntekijästä tietoteoksesta, jonka tekijä ja ajantasaistaja Y oli. Y, jolla oli päätoimi korkeakoulun professorina, oli omistanut yhtiöstä 49 %:a ja hänen sukulaisensa omisti loput. Tekijänoikeuspalkkioiden hankinnassa oli jossain määrin käytetty avustajia. Toimintaansa varten yhtiöllä ei ollut toimitiloja eikä ennen verovuotta 1997 käyttöomaisuutta eikä yhtiötä ollut markkinoitu.

Tekijänoikeus on kirjallisen teoksen luojalle kuuluva oikeus ja perustuu siten tekijän henkilökohtaiseen osaamiseen ja pätevyyteen. Yhtiön tuloon luettujen tekijänoikeuspalkkioiden perusteena olevan teoksen tekijänoikeus kuului yhtiön pääosakkaalle Y:lle eikä tekijänoikeuteen liittyviä taloudellisia oikeuksia ollut selvitetty siirretyn yhtiölle. Kysymyksessä olevien tekijänoikeuspalkkioiden hankinnassa osakeyhtiömuoto ei ollut tarpeen eikä yhtiön toiminnan harjoittaminen tekijänoikeuspalkkioiden osalta ollut muutenkaan tapahtunut toiminnan laajuuden ja julkisuuden osalta sellaisessa muodossa, että tekijänoikeuspalkkioiden kohdistamiseen yhtiölle olisi ollut perusteita. Näin ollen yhtiön pääosakas on ollut tekijänoikeuspalkkioiden oikea tulonsaaja. Näillä perusteilla KHO katsoi, että yhtiön pääosakkaan tekijänoikeuteen perustuvien palkkioiden ilmoittaminen yhtiön tulona ei vastannut asian varsinaista luonnetta ja tarkoitusta VerL 56 § huomioiden. Ratkaisusta on myös huomattava, että yhtiöön oli sijoitettu tuloa tuottavaa omaisuutta, josta saatavat tulot olisivat normaalisti omaisuuden omistajan ansiotuloja.⁷⁷

---

⁷⁷ Ks. *KPMG* 2010, s. 466. Ratkaisusta lisää ks. *Linnakangas Verotus* 2001, s. 436–444.

Tapauksesta pitää muista se seikka, että KHO:n ratkaisu koski vain yhtiön tekijänoikeuspalkkioiden kohdistamista osakkaalle. Veroasiamies oli valituslupaa pyytäessään vaatinut, että yhtiön tulona ja varallisuutena ilmoitettu muu tulo kuin sijoitustoiminnasta saatu tulo ja varallisuus verotetaan Y:n ammattitulona ja varallisuutena. Ratkaisusta ei voi näin ollen vetää liian pitkälle meneviä johtopäätöksiä, vaan ratkaisun vaikuttavuutta tulee arvioida vain tekijänoikeuspalkkioiden osalta. Palkan kanavoimisesta osakeyhtiöön voidaan nostaa esille myös vuosikirjaratkaisussa KHO 2004:5, jossa kyse oli opettajantyön harjoittamisesta osakeyhtiön muodossa.

Ratkaisussa henkilö A antoi kieltenopetusta kansalaisopistossa. Hänen opetustuntiensä määrä lukukautena 2000–2001 oli 152 tuntia. Kansalaisopisto maksoi palkkion A:n opetustyöstä ennakoperintärekisteriin merkitylle X Oy:lle. Kuitenkin suurin osa opettajista oli normaalissa työsuhteessa kuntayhtymään ja sen omistamaan kansalaisopistoon. A oli X Oy:n osakas, toimitusjohtaja ja hallituksen ainoa varsinainen jäsen. Kansalaisopiston vuotuinen opetussuunnitelma muodostui opettajien laatimista opetussuunnitelmista. Myös A:n opetus perustui hänen itsensä laatimaan opetussuunnitelmaan. A:n opetustyöskentely tapahtui opiston toimitiloissa ja laitteilla, eikä se poikennut käytännössä lainkaan opistoon normaalissa työsuhteessa olevien opettajien toiminnasta. Näissä oloissa kansalaisopiston X Oy:lle suorittamat opetuspalkkiot eivät olleet EPL 25 §:ssä tarkoitettua työkorvausta vaan EPL 13 §:ssä tarkoitettua palkkaa, josta oli toimitettava ennakonpidätys ja jonka perusteella oli suoritettava työnantajan sosiaaliturvamaksu. Käytännössä A:n opetustyön suunnittelu, toteutus ja työskentelyolosuhteet eivät eronneet normaalista työsuhteesta harjoitetusta opetustoiminnasta.⁷⁸

Viimeaikaisesta oikeuskäytännöstä voidaan ottaa esille tapaus, jossa ammatillisurheilija harjoitti toimintaa osakeyhtiön kautta. Tapauksessa KVL 21/2009 (ei muutosta KHO 22.1.2010 T 103) kansainvälisen tason ammatillisgolfaja aikoi perustaa osakeyhtiön kilpailutoimintaa varten. Varsinaisen kilpailutoiminnan ohella yhtiö harjoittaisi markkinointitoimintaa. Perustettavan yhtiön palveluksessa tulisi olemaan kaikkiaan kolme palkattua urheilutoimintaa avustavaa henkilöä. Yhtiön tulojen arvioitiin nousevan toiminnan alkuvaiheessa runsaaseen miljoonaan euroon

---

⁷⁸ Kyseisen ratkaisun ratkaisuselosteessa on kerrottu muutamia mielenkiintoa herättäviä seikkoja, joita ei ole syytä sivuuttaa. Ensinnäkin X Oy:llä oli opetustoiminnan lisäksi myös muuta toimintaa. Tätä kuvaa yhtiön liikevaihdon määrä 336.569 mk:aa, josta opiston maksama työkorvaus oli ollut 35.005 mk:aa. Yhtiössä oli ollut A:n lisäksi kaksi osakasta ja kaikille osakkaille oli maksettu osinkoja. X Oy maksoi A:lle myös palkkaa ja vastasi myös tämä sosiaaliturvamaksuista. KHO totesi, että tapauksessa kuvattu opetustoiminta ei muuttunut itsenäiseksi koulutuksen tuottamiseksi sen johdosta, että opiston opetussuunnitelma muodostui opettajien tekemien kurssiehdotusten pohjalta. Tällainen näkökulma on hyvin ymmärrettävissä, kun otetaan huomioon se seikka, että opetustoiminta oli tapahtunut opiston tiloissa ja sen laitteilla. Ratkaisusta ks. *Peltomäki* 2011, s. 34–35; *Kukkonen* 2010, s. 92. Ks. myös Verohallituksen ohje Palkkaa vai työkorvausta. 21.6.2005. Dnro 2118/31/2004, kohta 4.1.

vuodessa; valtaosa tuloista kertyisi palkintorahoina. Yhtiön toimintaa oli tarkoitus myöhemmin laajentaa muun ohessa urheilulajin opetukseen, tuotemyyntiin ja sijoitustoimintaan. Edellä mainitut tulot katsottiin verotuksessa osakeyhtiön tuloiksi. KVL perusteli ratkaisuaan yleisillä elinkeinotoiminnan tunnusmerkeillä. KVL lausui perusteluissaan, että kun otettiin huomioon perustettavan osakeyhtiön toiminnan laajuus ja luonne sekä toimintaan liittyvä taloudellinen riski, toiminnan harjoittamisen osakeyhtiömuodossa katsottiin vastaavan asian varsinaista luonnetta ja tarkoitusta.⁷⁹

Alihankinta saattaa monelta osin muistuttaa konsulttitoimintaa. Alihankintatyö saattaa tapahtua toimeksiantajan omistamissa tiloissa ja sen laitteilla. Alihankintayhtiössä voi työskennellä vain omistajayrittäjä itse ja toiminta saattaa kohdistua vain hyvin rajoitettuun asiakaspiiriin. Alihankintana suoritetusta työstä saatu korvaus on oikeustapauksessa KHO 1998:61 kuitenkin katsottu osakeyhtiön tuloksi eikä sitä ole katsottu osakeyhtiössä toimineen osakkaan henkilökohtaiseksi palkaksi. Tapauksessa A Oy, joka suoritti tuotannon kehitystyötä tuotantolaitoksille, oli sopinut B Oy:n kanssa toimeksiannoista, jotka käsittivät suunnittelu- ja piirtämistyötä. Työtehtävät suoritettiin B Oy:n ainoa osakas sivutoimenaan B Oy:n toimitiloissa sen laitteilla ja ohjelmilla. B Oy oli merkitty ennakkoperintärekisteriin. Korvaus B Oy:lle maksettiin tuntiveloitusperusteella. Työsuhteeseen liittyviä maksuja, kuten eläkemaksuja, ei ollut maksettu. Näissä oloissa katsottiin, etteivät A Oy:n B Oy:lle maksamat korvaukset olleet B Oy:n osakkaan palkkaa vaan B Oy:n työkorvausta. Tapaus osoittaa hyvin pitkälle menevää pidättäytyväisyyttä osakeyhtiön sivuuttamisen suhteen. Tapauksessa työtä suoritettiin sivutoimisesti ilman omia välineitä ja tuotantotiloja.⁸⁰

Kokoavasti palkan kanavoimisesta osakeyhtiöön voidaan todeta, että vallitsevan oikeuskäytännön perusteella on mahdollista nostaa esiin tiettyjä huomioita, joiden perusteella osakeyhtiön kanavoitu tulo on katsottu osakkaan henkilökohtaiseksi tuloksi. Raskauttavana seikkana on ensinnäkin pidetty osakkaan tosiasiallista asemaa toimeksiantoyhtiössä. Jos osakas on ennen ollut työsuhteessa yhtiöön ja tämän jälkeen osakas on oman osakeyhtiönsä kautta toiminut samassa toimeksiantoyhtiössä tosiasiallisen aseman kuitenkin muuttumatta, osakeyhtiön saama työkorvaus voidaan katsoa osakkaan palkaksi. Normaalialia työsuhdetta vastaavat ominaisuudet, kuten

⁷⁹ Ks. *Kukkonen* 2010, s. 93–94. Ratkaisusta lisää ks. *Knuutinen* 2012, s. 139–141.

⁸⁰ Ks. *Andersson – Linnakangas* 2006, s. 442. Ks. myös ratkaisu KHO 1981 B II 604, joka käsitteli yhtymän harjoittamaa alihankintaa. Ratkaisussa Oy:n entiset työntekijät perustivat yhtymän, joka valmisti Oy:lle neon-putkia. Yhtymän hallinnon ja työt hoitivat osakkaat yhteisesti. Yhtymällä ei ollut muita työntekijöitä. Oy oli vuokrannut yhtymälle tarvittavat työtilat ja tuotantovälineet. Yhtiön ei ollut toimitettava ennakonpidätystä yhtymän neon-putkien valmistus- ja korjaustöistä laskuttamista eristä.

palkkionmaksutapa, luontois- ja henkilökuntaedut, toimeksiannon pituus, työnantajan johto- ja valvontaoikeus sekä työtehtävät, voivat toimia raskauttavina seikkoina. Usein tällaisissa tilanteissa osakeyhtiön pääoman tarve on pieni eikä osakkaan omistamalla osakeyhtiöllä myöskään ole omia toimitiloja tai laitteita vaan toiminta tapahtuu toimeksiantoyhtiön tiloissa ja sen laitteilla.

Osakeyhtiön työkorvauksen katsomisessa osakkaan palkaksi on merkitystä annettu myös sille, että osakeyhtiön toiminta on perustunut pääosin hallitsevan osakkaan henkilökohtaiseen osaamiseen ja pätevyYTEEN. Toiminta painottuukin tällaisissa tapauksissa juuri tietyn palvelun eikä niinkään tavaran myyntiin. Toiminta kokonaisuudessaan kohdistuukin tällöin osakkaaseen ja osakeyhtiötä käytetään vain laskutukseen. Jos osakkaan toimintaan liittyy taloudellisia oikeuksia, kuten esim. tekijänoikeuksia, eikä näitä ole luovutettu osakkaan hallitsemalla osakeyhtiölle, antaa se hyvin vahvan signaalin siitä, että toiminta on tosiasiallisesti osakkaan henkilökohtaista toimintaa.

Arvioitaessa sitä, tuleeko osakeyhtiön saamaa työkorvausta katsoa osakkaan palkkana, tulee merkitystä antaa aina myös toiminnan laadulle, laajuudelle, julkisuudelle sekä osakeyhtiön omistus- ja hallintarakenteelle. Toiminnan sivuluonteisuutta on oikeuskirjallisuudessa pidetty raskauttavana seikkana, mutta mielestäni nykyisen oikeuskäytännön valossa sivutoimisuudelle ei voida antaa suurta merkitystä.⁸¹ Tälle kannalle on päädytty myös Verohallituksen ohjeissa.⁸² *Knuutinen* ei ole omassa teoksessaan tarkemmin pyrkinyt määrittelemään osakeyhtiön sivuuttamisen kriteerejä, vaan hän tuo esille hallituksen esityksessä HE 53/1998 vp esitetyt kannanotot osakeyhtiön sivuuttamisesta.⁸³ Näin ollen *Knuutisen* teoksesta ei voida löytää tukea tai vaihtoehtoisesti kritiikkiä edellä esitettyihin huomioihin osakeyhtiön sivuuttamisesta.

Pohdittaessa sitä, tuleeko osakeyhtiöön kanavoitua tuloa pitää osakkaan palkkana, tulee muistaa EPL 13.1 §:n 2 kohdan luettelo palkkioista, joita pidetään aina palkkana. Toisaalta esim. hallituksen jäsenyys voi kuulua suurempaan konsulttitoimeksiantoon, jolloin tulo voi kuulua osakeyhtiön elinkeinotulolähteeseen.⁸⁴ Myös yhden henkilön esitelmä- ja luentopalkkiot sekä konsult-

---

⁸¹ Ks. *Tunturi* Verotus 1993, s. 435 sekä *Tikka – Nykänen – Juusela – Viitala*, luku 25:9.

⁸² Ks. Verohallituksen ohje Palkkaa vai työkorvausta. 21.6.2005. Dnro 2118/31/2004, kohta 3.12

⁸³ *Knuutinen* 2012, s. 145.

⁸⁴ Tältä osin ks. ratkaisu KHO 2011:31, jossa A työskenteli pääomasijoitustoimintaa harjoittavan X Oy:n palveluksessa. Hänen oli tarkoitus toimia Y Oy:n hallituksessa X Oy:n nimittämänä jäsenenä. Kun otettiin huomioon EPL 13 §:n 1 momentin 2 kohdan säännös sekä osakeyhtiön hallituksen jäsenyyden luonne henkilökohtaisena tehtävänä,

tipalkkiot voivat olla osakeyhtiön tuloa toiminnan kattaessa laajemmin koulutus- tai konsultti-toiminnan.⁸⁵ Kuten edellä on todettu, lähtökohtaisesti elinkeinotoimintaa harjoittavaa osakeyhtiötä ei pääsääntöisesti sivuuteta. Pelkästään veronkiertotarkoituksessa yhtiöön ohjattu elinkeinotulo voidaan kuitenkin verottaa osakkaalla huomioiden kuitenkin yllä selvitetty ehdot miniosakeyhtiön sivuuttamiselle.

Perusteettomista veroeduista voidaan ottaa esille esimerkiksi yhtiö, jonka osakekanta on jaettu toimivan osakkaan lähipiirin kesken siten, että toimivan osakkaan ansiotulo käytännössä jakaantuu osinkoina esim. hänen lapsilleen. Yhtiön tuoton jakamista toimivan osakkaan lapsille tai muille läheisille henkilöille edesauttaa se, että yhtiö ei maksa lainkaan tai maksaa vain minimaalista palkkaa toimivalle osakkaalle. Yhtiön tuotto kuitenkin jaetaan osakkaana oleville lapsille tai muille henkilöille. Tällöin osakeyhtiöllä saatetaan pyrkiä välttämään toiminnasta määräytyvän ansiotulon vero ja osakeyhtiön kautta myös lahjavero varojen siirtämisestä toisille henkilöille.⁸⁶

Puhtaasti veronkiertotarkoituksesta perustetusta osakeyhtiöstä voidaan esimerkkinä ottaa ratkaisu KHO 1997:74, jossa veronkiertotarkoituksen voidaan katsoa olevan ilmeinen. Ratkaisussa A oli harjoittanut omistamallaan tilalla maatilataloutta yhdessä puolisonsa B:n kanssa. A oli myynyt tilallaan sijaitsevan konevarastohallin ja tuotantorakennuksen C Oy:lle, jonka B ja puolisoiden lapset olivat perustaneet. Myös näihin rakennuksiin liittyvän maa-alueen A oli vuokrannut C Oy:lle. C Oy oli vuorostaan vuokrannut takaisin A:lle kyseessä olevat rakennukset niihin liittyvine maa-alueineen. Kyseisen järjestelyn ei katsottu vastanneen asian varsinaista luonnetta ja tarkoitusta ja näin ollen A:n harjoittaman maatilatalouden tulon vähennykseksi ei hyväksytty C Oy:lle suoritettuja vuokramenoja eikä C Oy:tä verotettu sen ilmoittamista vuokratuloista.⁸⁷ Koska puhtaasti veronkiertotarkoitukseen perustetut osakeyhtiöjärjestelyt ovat hyvin yksilöllisiä, ei niitä koskevista oikeustapauksista voida vetää liian pitkälle meneviä johtopäätöksiä. Tietty ilmeinen veronkiertotarkoitus on kuitenkin yhteistä puhtaasti veronkiertotarkoitukseen perustetuissa osakeyhtiöissä.

---

jossa voi toimia vain luonnollinen henkilö, palkkio hallituksen jäsenyydestä oli A:n henkilökohtaista palkkaa eikä X Oy:n elinkeinotuloa.

⁸⁵ Ks. Verohallituksen ohje Palkkaa vai työkorvausta. 21.6.2005. Dnro 2118/31/2004, kohta 4.1.

⁸⁶ Ks. Verohallinnon yhtenäistämishjeet vuodelta 2011 toimitettavaa verotusta varten. 5.1.2012. Dnro 654/32/2011, kohta 3.10.3.

⁸⁷ Ks. *Andersson – Linnakangas* 2006, s. 442.

Jos osakeyhtiön saama tulo on kohdistettu osakkaalle, ei yhtiötä voida verottaa enää samasta tulosta.⁸⁸ Perustellusti voidaan sanoa, että jos yhtiön tulot on kohdistettu osakkaalle, tulee tuloihin kohdistuvat kulut myös kohdistaa osakkaalle. Sivuuttamisessa osakeyhtiön verosubjektius siirtyykin siis osakkaalle. Kun verosubjektius on siirtynyt osakkaalle, ei yhtiön varoja jaettaessa voida soveltaa mm. osingonjaon, peiteltyn osingon tai osakaslainan eikä myöskään yhtiötä purkaessa syntyneen jako-osuuden verotusta koskevia säännöksiä. Oikeuskäytännössä on sen sijaan todettu, että sivuutetun henkilöyhtiön osuuden myynnissä on osakkaan verotuksessa kyse osuuden luovutuksesta, johon sovelletaan luovutusvoittosäännöksiä.⁸⁹ Näin ollen vastaavasti osakeyhtiön osakkeiden luovutukseen sovelletaan luovutusvoiton verosäännöksiä.⁹⁰

Arvioitaessa VML 28 §:n soveltamisedellytyksiä osakeyhtiön sivuuttamisessa, tulee merkitystä antaa myös VML 26.2 §:n luottamuksensuojasäännökselle. Jos osakeyhtiötä on verotettu erillisenä jonakin vuonna tai mieluummin ainakin kahtena peräkkäisenä vuotena, tulisi yhtiötä verottaa omistajista erillisenä pysyvästi. Edellyttäen tietenkin, ettei olosuhteissa tapahdu oleellisia muutoksia.⁹¹ Luottamuksensuoja on konkretisoitunut osakeyhtiön sivuuttamisedellytyksiä punnittaessa tapauksessa KHO 6.11.1997 T 2826. Tapauksessa lakiasiain palvelutoimintaa harjoittava osakeyhtiö oli perustettu vuonna 1986 ja merkitty kaupparekisteriin 4.11.1987. Yhtiötä oli verotettu ilmoittamistaan tuloista vuosien 1986-1991 ja 1993 verotuksissa. Yhtiö oli kuitenkin sivuutettu vuosien 1992 ja 1994 säännönmukaisissa verotuksissa ja yhtiön tulot verotettiin A:n ammattitoiminnasta saatuina tuloina. Huomioon ottaen yhtiön verovuosien 1992 ja 1994 toiminta sekä vuosilta 1987-1991 ja 1993 toimitetut yhtiön verotukset, joihin verrattuna yhtiön toiminnan laajuudessa tai laadussa ei ollut tapahtunut muutoksia, vuosien 1992 ja 1994 verotuksissa ei ollut VerL 56 §:ssä säädettyjä edellytyksiä verottaa yhtiön nimissä ilmoitettuja tuloja osakas A:n tuloina.

⁸⁸ Ks. oikeustapaus KHO 1988 B 512, jossa provisiot oli katsottu A Oy:n pääosakkaan ja ainoan työntekijän myyntipäällikkö V:n Oy H Ab:lta saamaksi palkkatuloksi. Suoritusten määrä oli tulonhankkimiskuluilla vähennettynä jälkiverotuksissa lisätty myyntipäällikkö V:n tuloihin. A Oy:n verotuksia ei jälkiverotusten yhteydessä oikaistu. KHO katsoi, että koska provisiot oli katsottava myyntipäällikkö V:n tuloksi niiden lukeminen A Oy:n tuloksi oli perusteetonta.

⁸⁹ Ks. esim. ratkaisut KHO 1980 B II 576 ja KVL 337/1986.

⁹⁰ Ks. Verohallinnon yhtenäistämisohteet vuodelta 2011 toimitettavaa verotusta varten. 5.1.2012. Dnro 654/32/2011, kohta 3.10.4. Lisää osakeyhtiöiden sivuuttamisen veroseuraamuksista ks. *Tunturi Verotus 1993* ja *Ronkanen Verotus 1997*.

⁹¹ Ks. *Kukkonen 2010*, s. 93.

2.4 Suosiva osingonjako ja työpanokseen perustuva osinko

Nykyisen osakeyhtiölain (OYL 21.7.2006/624) 13 luvun 6.4 §:n mukaan osakeyhtiön vapaata omaa pääomaa voidaan kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella jakaa millä tahansa perusteella, jollei yhtiöjärjestyksestä muuta johdu. Näin ollen yksimieliset osakkeenomistajat voivat jakaa vapaata omaa pääomaa myös muussa suhteessa kuin osakkeenomistuksen tai yhtiöjärjestyksen perusteella. Säännös mahdollistaa osingon jakamisen myös sellaiselle taholle, jolla ei ole lainkaan omistusta yhtiössä.⁹² Suosiva osingonjako voi perustua myös yhtiöjärjestyksen määräykseen. OYL 3 luvun 1.1 §:n mukaan kaikki osakkeet tuottavat yhtiössä yhtäläiset oikeudet. Yhtiöjärjestyksessä voidaan kuitenkin määrätä, että yhtiössä on tai voi olla oikeuksiltaan tai velvollisuuksiltaan toisistaan poikkeavia osakkeita. Tällöin yhtiöjärjestyksestä on käytävä ilmi osakkeiden väliset erot. Osakkeet voivat erota toisistaan joko osakkeen tuottaman äänimäärän tai yhtiön varoja jaettaessa tuottaman oikeuden suhteen taikka ne muuten yhtiöjärjestyksessä määrätään erilaisiksi. Jos näin ollen osakkeille halutaan jakaa erisuuruinen osinko, tulee yhtiöjärjestyksessä olla maininta siitä, mikä on erilaisen osingonjaon peruste.

Osakeyhtiölain mahdollistamaa suosiva osingonjakoa voidaan helposti käyttää veron minimoinnin suunnittelukeinona. Osinkoa voidaan jakaa esim. pääomistajan lähipiirille, jolla ei ole omistusta yhtiössä, kuten esimerkiksi lapsille, joilla ei ole ansiotuloja ja näin ollen osinko jää verottamatta tai vain vähäisen verotuksen kohteeksi.⁹³ Käytännössä merkityksellisimpänä verominimointikeinona suosiva osingonjako on mahdollistanut työpanoksen perusteella jaettavan osingon. Näin ollen ansiotulona normaalisti verotettava työtulo on voitu suosivan osingonjaon avulla kanavoida joko kokonaan verovapaaksi tai lievästi verotetuksi pääomatuloksi TVL 33 b §:n mukaisesti.⁹⁴ Usein järjestelyissä on käytetty apuna holdingyhtiötä. Tällaisissa järjestelyissä esim. asianajaja tai lääkäri omistaa holdingyhtiön, joka taas omistaa varsinaista elinkeinotoimintaa harjoittavan osakeyhtiön osakkeita. Varsinaista elinkeinotoimintaa harjoittava osakeyhtiö voi jakaa osinkoa verovapaasti holdingyhtiölle EVL 6 a §:n 1 momentin mukaan. Tietysti, jos varsinaista elinkeinotoimintaa harjoittavassa yhtiössä on riittävästi nettovarallisuutta verovapaan osingon saamiseksi jokaiselle osakkaalla, ei holdingyhtiötä tarvita toimivan yhtiön ja osakkaan välille.

---

⁹² Ks. *Niskakangas Verotus 2008*, s. 228. Niskakankaan mukaan yhtiöoikeuden asiantuntijat eivät ole yksimielisiä siitä, oliko vastaava säännös yleisenä periaatteena voimassa myös vanhan osakeyhtiölain aikana.

⁹³ Ks. *Niskakangas Verotus 2008*, s. 229.

⁹⁴ Ansiotulojen muuttamisesta pääomatuloiksi ks. *Andersson JFT 2009*, s. 192–202.

Holdingsyhtiöiden käyttämisen hyväksyttävyyden toimivan yhtiön ja osakkaan välillä nousi esille verotuksessa ratkaisussa KHO 4.7.2001 T 1564, jossa KHO hyväksyi holdingyhtiön käytön ammattitoiminnassa. Ratkaisussa oli kyse asianajotoimiston omistuksien uudelleenjärjestelystä. KHO katsoi, että järjestelyssä suoritetuille toimenpiteille oli osoitettu liiketaloudelliset perusteet. Liiketaloudellisina perusteina ratkaisuselosteessa on esitetty pääomarakenteen muokkaaminen järkevän osakaspolitiikan harjoittamiseksi ja *true partnership* -mallin kehittämiseksi. Tällaisella järjestelyllä A Oy:n substanssiarvo saatiin pieneksi ja näin ollen ansioituneet, mutta vähävaraiset asianajajat voitiin ottaa partnereiksi. Sama lopputulos olisi tietysti saavutettu myös siten, että asianajotoimisto olisi maksanut osakkailleen ansiotuloksi luokiteltua osinkoa. Veroasiamiehen mielestä tapauksessa olisi pitänyt VML 28 §:n nojalla sivuuttaa holdingyhtiö ja osinko olisi tullut verottaa osakkaan, tässä tapauksessa asianajajan, tulona. Tapauksessa VML 28 §:n soveltaminen olisi voinut tulla kysymykseen, koska järjestelyyn voitaisiin katsoa ryhdytyn ansiotulo-osingosta menevän veron välttämiseksi ja henkilöosakkaalle koituvan veroedun saavuttamiseksi.⁹⁵

Verohallitus on ottanut kantaa ohjeessaan uuden osakeyhtiölain vaikutuksista verotukseen. Ohjeessa on omassa osiossaan käsitelty myös suosivia varojenjakotilanteita.⁹⁶ Ohjeessa on suosivasta osingonjaosta annettu esimerkki, joka käsittelee lääkärikeskusosakeyhtiön toimintaperiaatetta. Ohjeessa todetaan, että mikäli osinko perustuu yhtiöjärjestyksen riittävän yksiselitteiseen säännökseen, eikä jätä voiton jakautumista osakkaiden kesken sovittavaksi, menettelyä ei Verohallituksen käsityksen mukaan voida pitää veronkiertona. Lausuman voidaan katsoa antavan hyvin

⁹⁵ Ratkaisussa asianajotoimisto A Oy:ssä asianajajina toimivat henkilöosakkaat järjestivät omistuksensa yhtiössä uudelleen. Järjestelyssä kukin henkilöosakas myi pääosan omistamistaan A Oy:n osakkeista nimellis arvostaan perustamalleen osakeyhtiölle. Näiden yhtiöiden osakekanta oli kokonaisuudessaan henkilöosakkaiden omistuksessa. Lisäksi osa A Oy:n osakkeista luovutettiin perustetulle avoimelle yhtiölle, jonka yhtiömiehiä henkilöosakkaat olivat. Henkilöosakas B:n perustaman ja kokonaan omistaman C Ab:n omistukseen tuli 3999 A Oy:n osaketta ja B:lle itselleen jäi yksi A Oy:n osake. Järjestelyn tarkoituksena oli A Oy:n pääomarakenteen muuttaminen sellaiseksi, että se mm. mahdollistaisi järkevän osakaspolitiikan harjoittamisen asianajotoimistossa sekä edistäisi yhtiön liiketoiminnan ja strategiseksi toimintamalliksi valitun *true partnership* -mallin kehittämistä. Valitussa toimintamallissa A Oy:n voittovarat maksettiin osinkoina osakkaiden omistamille yhtiöille. Tällä pyrittiin estämään A Oy:n varallisuuden kasvu ja osakkeen substanssiarvon nousu. Tämä mahdollisti uusien osakkaiden mukaantulon ilman kohtuutonta taloudellista panostusta. Veroasiamiehen valituksen mukaa järjestelyihin oli ryhdytty VML 28 §:ssä tarkoitettulla tavalla ja perustetun C Ab -yhtiön verotetuista tuloista olisi tullut poistaa sen A Oy:ltä saamat osingot ja niihin liittyvät yhtiöveron hyvitykset ja B:tä olisi tullut verottaa niistä. Veroasiamiehen valitus hylättiin sekä HaO:ssa että KHO:ssa. Toimenpiteille katsottiin osoitetun verotuksesta riippumattomat liiketaloudelliset perusteet. Välilliseen omistukseen johtaneisiin järjestelyihin ei ollut vallinneissa olosuhteissa näytetty ryhdytyn ilmeisesti siinä tarkoituksessa, että suoritettavasta verosta vapauduttaisiin taikka että toimenpiteille muutoin olisi annettu sellainen oikeudellinen muoto, joka ei vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta. Ks. *Niskakangas Verotus* 2008, s. 231. Sinälään kyseisessä ratkaisussa ei ollut suoraan kyse suosivasta osingonjaosta, mutta tutkimuksen rakenteen vuoksi ratkaisu käsiteltiin suosivaa osingonjakoa ja työperusteista osingonjakoa koskevassa osiossa. Ratkaisu olisi voitu käydä läpi myös miniosakeyhtiön sivuuttamista koskevassa osiossa. Tulon suuntaaminen ansioiden perusteella tapahtui kyseisessä ratkaisussa pääasiassa avoimen yhtiön kautta. Juuri tulon suuntaaminen ansioiden perusteella on ollut syy tarkastella ratkaisua tutkimuksen tässä osiossa.

⁹⁶ Ks. Verohallituksen ohje Uuden osakeyhtiölain vaikutuksia verotukseen. 8.3.2007. Dnro 206/345/2007.

yksiselitteisen kannanoton kyseisiin järjestelyihin. Ohjeen perusteella näyttää olevan jopa niin, että järjestelylle ei tarvitse edes osoittaa liiketaloudellista perustetta.⁹⁷

Ohjeessa otetaan kantaa myös VML 28 §:n soveltamiseen suosivassa osingonjakotilanteessa. Ohjeen mukaan menettelyihin voidaan puuttua VML 28 §:n nojalla, jos yhtiön vapaata omaa pääomaa ryhdytään jakamaan veronkiertotarkoituksesta. Lausekkeen soveltaminen voi tulla kyseeseen silloin, kun muun henkilön kuin osakkeenomistajan varoja jaetaan sijoitetun vapaan pääoman rahaston kautta yhtiön osakkeenomistajille ilmeisesti siinä tarkoituksessa, että suoritettavasta verosta vapauduttaisiin. Jos yhtiöjärjestyksen määräys johtaa käytännössä siihen, että toimivan osakkaan ansiotulo jakaantuu osinkoina hänen lähipiirilleen (esim. hänen lapsilleen), voi VML 28 §:n soveltaminen tulla myös kyseeseen. Suosivassa osingonjaossa osinkotulo katsotaan sen osakkaan tuloksi, jolle se lain ja yhtiöjärjestyksen mukaan kuuluu. Kaikkien osakkaiden yksimielisellä päätöksellä osakkeenomistaja voi luopua hänelle lain ja yhtiöjärjestyksen mukaan kuuluvasta osingosta toisen osakkaan hyväksi. Kun osakas antaa jakoon suostumuksensa, luopuu hän samalla hänelle kuuluvasta osingosta. Vastaavasti osakkaan, joka suosivassa jaossa saa osingon, katsotaan saavan lahjan osingosta luopuneelta osakkaalta.

Verohallitus totesi ohjeessa, että lääkärikeskusosakeyhtiön varojenjakomalli on verotuksellisesti ongelmallinen, koska osinko määräytyy pikemminkin työpanoksen kuin sijoitetun pääoman perusteella. Työpanokseen perustuva osinko nousikin esiin paljon myös julkisuutta saaneessa ennakkotapauksessa KHO 2008:6. Tapauksessa kolmen lääkärin tarkoitus oli perustaa lääkäriilke-toimintaa harjoittava osakeyhtiö. Perustettavalla A Oy:llä oli yhtiöjärjestyksen mukaan kaksi eri osakelajia, kanta- ja vastaanotto-osakkeet, jotka jakautuivat kumpikin useisiin osakesarjoihin. Jokaiselle toimintaan mukaan tulevalle lääkärille oli yhtiössä oma vastaanotto-osakesarja. Lääkärit pystyivät merkitsemään osakkeita, joko oman holdingyhtiönsä kautta tai merkitsemällä osakkeita henkilökohtaisesti ilman holdingyhtiötä. Toimintamallin avulla uusien osakkaiden mukaan-tulo liiketoimintaan helpottuisi. Kun osingon peruste oli määrätty yhtiöjärjestyksessä⁹⁸ eikä osakkailla ollut harkintavaltaa osingonjaon kohdistumisessa osakesarjojen kesken, yhtiön jakama osinko katsottiin, lainsäädännön nykytila huomioon ottaen, veronalaiseksi osinkotuloksi, joka

⁹⁷ Ks. *Niskakangas Verotus* 2008, s. 232.

⁹⁸ Yhtiön yhtiöjärjestyksen määräyksen mukaan kunkin vastaanotto- ja kantaosakesarjan oikeus yhtiön varoihin määräytyi asianomaisen osakesarjan toimintatuloksen ja aikaisemmilta vuosilta jakamattomien toimintatulosten yhteismäärän mukaan. Kantaosakesarjan toimintatulos laskettiin hallinnointitoiminnosta ja kunkin vastaanotto-osakesarjan toimintatulos laskettiin kyseisestä vastaanottoiminnosta. Yhtiöjärjestyksen mukaan yhtiön laskenta-toimi oli hoidettava siten, että kutakin osakesarjaa vastaava toimintatulos oli todennettavissa. Näin ollen yhtiön tulos voitiin jakaa sen mukaan, miten kukin osakas on tuottamiensa palveluiden kautta myötävaikuttanut yhtiön tuloksen syntymiseen.

verotetaan osingonsaajasta riippuen siten kuin TVL 33 b §:ssä ja EVL 6 a §:ssä säädetään.⁹⁹ Ratkaisu syntyi äänestyksen jälkeen äänin 3-1-1.¹⁰⁰

KHO:n päätös on yhtenäinen Verohallituksen ohjeen kanssa ja molempien perustelut vastaavat toisiaan. Molemmissa nousee esille se tekijä, että osinko on perustunut yhtiöjärjestyksen määräykselle eikä osakkailla ole ollut harkintavaltaa osingon kohdistumisesta eri osakesarjojen kesken. Prejudikaattisääntö on näin ollen melko selvä. Vastaanotto-osakesarjan oikeuttama tuotto, joka nimellisesti perustuu osakkeen omistukseen, on myös vero-oikeudellisesti osinkoa, vaikka se ei ole tuottoa yritystoiminnan riskeille alttiiksi laitetulle pääomapanokselle, vaan puhtaasti korvausta yhtiöön tehdystä työstä. Toisaalta KHO:n perustelusta voi tehdä myös *e contrario* -päätelmän. Jos osingonjako ei olisi perustunut yhtiöjärjestyksen yksiselitteiseen määräykseen, vaan yksimielisten osakkeenomistajien laista ja yhtiöjärjestyksestä poikkeavaan päätökseen, maksettua korvausta ei olisi pidetty osinkona.¹⁰¹ *Knuutinen* katsoo puolestaan, että ratkaisu pohjautui lähinnä siihen, että tuloverotuksessa nojaututaan osingon yksityisoikeudelliseen käsitteisiin.¹⁰² Knuutisen näkökantaa voidaan pitää hieman kiistanalaisena huomioiden KHO perustelujen ja Verohallituksen ohjeen yhdenmukaisuus.

KHO:n ratkaisussa on huomiota kiinnitettävä myös perusteluissa mainittuun ilmaisuun ”lainsäädännön nykytila huomioon ottaen”. Ilmaisulla on saatettu viitata uuden osakeyhtiölain mukai-

⁹⁹ Veroasiamies oli tuonut omassa vaatimuksessaan esille, että A Oy:n vastaanotto-osakesarjoille jakama osinko määräytyi tosiasiaissa suoraan kunkin lääkärin osalta tämän oman työpanoksen perusteella eikä hänen sijoittamansa pääoman perusteella. Veroasiamiehen mukaan vastaanotto-osakkeille jaetussa osingossa ei ole tosiasiaissa kyse TVL 33 b §:n tai EVL 6 a §:n mukaisesta osingosta, vaan palkasta. Ottaen huomioon VML 28 §, veroasiamiehen mukaan kunkin lääkärin ammattisuus voidaan erottaa yhtiöstä ja näitä osuuksia voidaan tarkastella lääkärin oman ammattitoiminnan harjoittamisena. Veroasiamies toi esiin myös sen, että jos tarkastellaan yleisesti A Oy:n toiminnan luonnetta, yritysrakennetta, osakesarjoitusta ja voitonjaosta sovittuja asioita, voitaisiin koko yritys rakenne käytännössä sivuuttaa ja katsoa koko toiminnassa olevan kyse vain kunkin yksittäisen lääkärin omaan lukuun harjoittamasta lääkäritoiminnasta. Jos lääkärin ammattitoiminnot erotettaisiin yhtiörakennelmasta pois, mitään yhtiörakennetta tarvitsevaa ei jäisi jäljelle.

¹⁰⁰ Eri mieltä olleen hallintoneuvoksen mukaan tapauksen järjestelyssä tarkoituksena oli muuntaa A Oy:n nimissä laskutetusta työstä saatu tulo OYL:n mukaiseksi osingoksi. Uudessa osakeyhtiölaissa sopimusvapautta lisäämällä on pyritty mahdollistamaan osakkaiden yksimieleisellä päätöksellä aikaisempaa laajemmin taloudelliset järjestelyt ja siten helpottamaan varojen siirtoja yhtiön ja osakkaiden välillä. Jaetun osingon määrän taloudellinen perusta voi taten olla erilainen kuin mitä osingolla on perinteisesti tarkoitettu. Vaikka järjestely on siviilioikeudellisesti hyväksyttävä, OYL:n mukaan osingoksi luokiteltava suoritus voidaan, VML 28 § huomioiden, katsoa verotuksessa muunnelliseksi tuloksi varsinaisen luonteensa mukaisesti. KHO:n ratkaisun arvioinnista ks. *Penttilä Tilisanomat* 2008, s. 43–47.

¹⁰¹ *Niskakangas Verotus* 2008, s. 232. Ks. myös Turun HaO 11.10.2007 T 07/0718/3, jossa HaO äänestyksen 3–2 jälkeen katsoi, että osakesarjojen osakaskohtaisten toimintatulosten perusteella jaettavan tulon käsitteleminen osinkoja koskevien sääntöjen mukaan ei yhtiöjärjestyksen ja yhtiön tosiasiallisen toiminnan perusteella vastannut asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta huomioiden VML 28 §. KHO kumosi hallinto-oikeuden päätöksen ratkaisussaan KHO 17.6.2009 T 1583 ja saattoi veroviraston päätöksen voimaan. KHO:n mukaan yhtiön omistusrakenne perustui erilaisiin osakesarjoihin, eikä tähän omistusrakenteeseen perustuvia kyseessä olevien osakesarjojen tuottoja voitu katsoa vastoin erien siviilioikeudellista luonnetta työntekijöille työsuhteen perusteella maksetuiksi suorituksiksi.

¹⁰² *Knuutinen* 2012, s. 127.

seen järjestelmään, jossa osinkoa jaetaan osakkaille eikä yhteyttä pääomansijoitukseen välttämättä ole. Siviilioikeudellisesti katsoen kyseessä on kiistatta siis kyse osingosta. Osakeyhtiölain säätäjän tarkoituksen oli ollut, että osinkoa voidaan jakaa myös työsuorituksen perusteella. Osingon käsite on näin ollen siviilioikeudellisesti katsoen laajentunut ja vero-oikeuden on ollut seurattava perässä. Ilmaisulla on voitu toisaalta epäsuorasti tuoda esiin se, että kun verotuksen on perustuttava lakiin, KHO ei ole voinut viitata päätöksessään Verohallituksen ohjeeseen. Toisaalta hyvin poikkeuksellisella ilmaisulla ”lainsäädännön nykytila huomioon ottaen” KHO on voinut antaa hyvin vahvan viestin lainsäätäjän suuntaan. KHO on saattanut katsoa, että kyseinen ratkaisu ei ole lopputulokseltaan hyvä ja lainsäädäntö johtaakin väärään lopputulokseen ja sitä on sen takia korjattava. Tuomioistuin näyttääkin ollen yksimielinen siitä, että lopputulos on oikeuspoliittisesti väärä. Erimielisyyttä on ollut siitä, kuuluuko tapauksessa esillä ollen ongelman ratkaisu lain tuloksijalle vai lain säätäjälle.¹⁰³

Ratkaisun KHO 2008:6 jälkeen lainsäätäjät alkoivat uudelleen toimii suosivan osingonjaon ratkaisemiseksi. Hallitus antoi esityksen HE 47/2009 vp työpanokseen perustuvan osingon verotuksesta. Hallituksen esityksessä näkökulma työpanokseen perustuvaan osinkoon oli kuitenkin erilainen kuin yritysverotuksen kehittämistyöryhmällä oli ollut vuonna 2006. Esityksen mukaan muusta kuin julkisesti noteeratusta yhtiöstä saatu osinko katsottaisiin koko määrältään ansiotulona verotettavaksi palkaksi tai työkorvaukseksi, jos osingon jakoperusteena on yhtiöjärjestyksen määräyksen, yhtiökokouksen päätöksen, osakassopimuksen tai muun sopimuksen mukaan osingonsaajan tai tämän intressipiiriin kuuluvan henkilön työpanos. Syiksi, jonka vuoksi ansiotuloja muutetaan pääomatuloksi työpanokseen perustuvan osingonjaon avulla, esityksessä on mainittu

---

¹⁰³ *Niskakangas Verotus 2008*, s. 233–234. Suosivan osingonjaon ongelmia oli pyritty lainsäädäntötasolla ratkaisemaan jo vuonna 2005 yritysverotuksen kehittämistyöryhmän toimesta. Ks. VM 4/2006. Muistiossa on tuotu esille ensinnäkin yksi niistä syistä, joka osaltaan on johtanut törmäykseen siviilioikeudessa määritellyn osingon ja verotuksessa käsitetyn osingon välillä. Suomen sisäisessä verolainsäädännössä ei ole määritelty osingon käsitettä eikä määrittelylle ole nähty tarvetta, sillä osingon ja muiden varojenjakomutojen välistä rajaa ei sinänsä ole pidetty verotuksessa epäselvänä. Työryhmä ehdottikin, että osingon käsite tulisi määritellä myös kansallisessa verolaissa. Työryhmän mielestä oli selvää, että sellaista voitonjakoa, jossa varoja jaetaan muulle kuin osakkaalle, ei voida pitää verotuksen näkökulmasta osinkona. Ks. VM 4/2006, s. 152 ja 168. Työryhmä kuvasi muistiossaan, kuinka suuriin ongelmiin verotuksessa suosiva osingonjako voi johtaa. Työryhmän mielestä pelkän VML 28 §:n soveltamiseen osinkoverotuksessa liittyisi suurta epävarmuutta ja epäyhtenäisyyttä. Työryhmä esitti suosivan osingonjaon ongelmaan ratkaisua lainsäädännön kautta. Työryhmä ehdottikin, että osinkotulon verottamista koskevaan pykälään sisällytettäisiin säännös, jonka mukaan yhtiön jakaessa varoja poiketen osakkeiden lain tai yhtiöjärjestyksen mukaisesta osinko-oikeudesta, jaettu määrä luettaisiin osakkaiden tuloksi sen mukaan kuin he ovat olleet osinkoon lain tai yhtiöjärjestyksen mukaan oikeutettuja. Ks. VM 4/2006, s. 172–178. Työryhmän ehdotus ei kuitenkaan johtanut lainsäädäntötoimiin. Ehdotus ei olisi muutenkaan ratkaissut suosivan osingonjaon ongelmaa. Työryhmän esittämästä säännöksestä voitaisiin tehdä *e contrario* -päätelmä. Jos osinkoa jaettaisiin eri osakesarjoille yhtiöjärjestyksessä määrättyillä perusteilla, järjestelyyn ei voitaisi verotuksessa puuttua. Työryhmän esitys legitimoisi siten lakitasolla järjestelyt, joista oli kysymys esimerkiksi edellä kerrotussa ratkaisussa KHO 2008:6. Ks. *Niskakangas Verotus 2008*, s. 235.

ansiotulojen ja pääomatulojen verokantaero sekä vuonna 2006 voimaan tullut osakeyhtiölaki, joka mahdollisti osingon jakamisen myös muussa kuin osakeomistuksen mukaisessa suhteessa. Esityksessä on viitattu myös ratkaisuun KHO 2008:6. Esityksessä todetaankin ratkaisun lisäävän toimia verosuunnitteluun lievän osinkoverotuksen hyödyntämiseksi sekä johtavan järjestelyihin, joiden vuoksi verotuloja vähentävä vaikutus voisi nousta ainakin kymmeneen miljooniin euroihin.¹⁰⁴

Hallituksen esityksen pohjalta TVL:n 33 b §:ään lisättiin uusi 3 momentti (469/2009), jonka tarkoituksena on ehkäistä ansiotulon muuttaminen pääomatuloksi työpanokseen perustuvan osingon avulla. TVL 33.3 b §:n mukaan sen estämättä, mitä muualla laissa säädetään osingon veronalaisuudesta, osinko on ansiotuloa, jos osingon jakoperusteena yhtiöjärjestyksen määräyksen, yhtiökokouksen päätöksen, osakassopimuksen tai muun sopimuksen mukaan on osingonsaajan tai tämän intressipiiriin kuuluvan henkilön työpanos. Osinko on sen henkilön tuloa, jonka työpanoksesta on kysymys. Työpanokseen perustuva osinko on kaikissa tilanteissa ja kokonaan ansiotuloa eikä sitä jaeta veronalaiseen ja verottomaan osaan niin kuin on käytäntö TVL 33 b §:n 1 ja 2 momenttien kohdalla.¹⁰⁵

Säännös koskee vain tilanteita, joissa osingon jakoperusteena on käytetty työpanosten arvoa eikä se siten koske esimerkiksi sellaisia tyypillisiä tilanteita, joissa yksi tai useampi omistajayrittäjä nostaa yhtiöstä osinkoa käyttäen jakoperusteena osakeomistuksen määrää. Vaikutusta ei ole sillä, että osakeyhtiön tulos saattaa perustua yksittäisen osakkaan työpanokseen, kuten on asian laita useasti esimerkiksi miniosakeyhtiössä, jossa yhtiön tulos ja osakkaan nostaman osingon määrä

---

¹⁰⁴ HE 47/2009 vp, s. 1–4; ks. myös Verohallinnon ohje Työpanokseen perustuvan osingon verotus. 22.1.2010. Dnro 1103/32/2009.

¹⁰⁵ TVL 33.3 b § koskee vain luonnollisen henkilön verotusta. Verovelvollinen voi olla joka osingonsaaja tai tämän intressipiiriin kuuluva henkilö, jonka työpanosta on käytetty osingon jakoperusteena. Intressipiiriin kuuluvaksi katsotaan esimerkiksi osingonsaajana olevan holdingyhtiön osakas lähipiireineen, osingonsaajan perheenjäsen, sukulainen tai muuten hänelle läheinen henkilö. Säännöksen soveltaminen ei edellytä, että verovelvollinen tai hänen intressipiirissään oleva henkilö on osinkoa jakavan yhtiön osakas. Näin ollen säännös soveltuu myös tilanteisiin, joissa verovelvollinen omistaa holdingyhtiön, joka on osakkaana osinkoa jakavassa yhtiössä. Osinko verotetaan verovelvollisella myös tällaisissa välillisen omistuksen tilanteissa heti osingonjakovuonna, vaikka osingonsaajana on verovelvollisen omistama holdingyhtiö. Ks. HE 47/2009 vp, s. 2–3. Jos holdingyhtiö jakaa saamansa tulon edelleen osinkona verovelvolliselle, työpanososinkona jo verotettua osinkoa vastaavaa osinkoa ei tällaisessa tapauksessa veroteta toiseen kertaan samalla verovelvollisella, vaan edelleen jaettu osinko on hänelle verovapaata tuloa. Näitä osinkoja ei tällaisessa tilanteessa myöskään oteta huomioon laskettaessa tuloverolain 33 b §:n 1 momentin mukaista osinkotulon verovapaata määrää. Holdingyhtiön tulot voivat muodostua työpanokseen perustuvan osingon lisäksi esimerkiksi sijoitustoiminnan tuotoista. Tällöin on ratkaistava miltä osin edelleen jaettu osinko vastaa jo verotettua työpanososinkoa ja miltä osin muuta tuloa. Verohallinnon näkemyksen mukaan holdingyhtiön edelleen jakamat osingot on katsottava ensisijaisesti työpanososinkoa vastaaviksi osingoiksi. Työpanososinkona verotettu osinko ei ole holdingyhtiön verotuksessa veronalaista tuloa. Verohallinnon käsityksen mukaan osinko verotetaan normaalisti, jos holdingyhtiö jakaa osingon toiselle henkilölle kuin sille, jota on verotettu työpanokseen perustuvasta osingosta. Ks. Verohallinnon ohje Työpanokseen perustuvan osingon verotus. 22.1.2010. Dnro 1103/32/2009.

monessa tapauksessa perustuu osakkaan työpanokseen. Tällaiseen tilanteeseen säännöstä ei voida soveltaa osakaan nostamaan osinkoon, sillä osakkaan työpanos ei ole osingon jakoperusteena säännöksen tarkoittamalla tavalla.¹⁰⁶ *Andersson* on kuitenkin katsonut, että säännöksen soveltaminen voisi tulla kyseeseen esimerkiksi kolme osakkaan korjaamoyrityksessä, jossa kaikki osakkaat tekevät samanarvoista työtä, osakkaat päättävät olla nostamatta palkkaa ja jakavat voiton osinkona. Kyseisessä tilanteessa säännöstä voitaisiin soveltaa ainakin osaan osinkona jaetusta voitosta. *Andersson* perustelee kantaansa sillä, että jos palkan nostamisesta on luovuttu, on se osoitus siitä, että osinkoon sisältyy myös palkan osuus.¹⁰⁷

Mielestäni säännöksen soveltaminen kyseiseen tilanteeseen ei voi tulla kysymykseen, koska se laajentaa säännöksen soveltamisalaa tarkoitettua. Kyseinen säännös on luonteeltaan erikoissäännös, jota tulee lähtökohtaisesti tulkita ja soveltaa suppeasti. Säännöksen soveltamisessa on otettava huomioon myös hallituksen esityksessä esitetty kanta säännöksen soveltamattomuudesta tilanteisiin, joissa yksi tai useampi omistajayrittäjä nostaa yhtiöstä osinkoa käyttäen jakoperusteena osakeomistuksen määrää, vaikka osakeyhtiön tulos saattaa perustua yksittäisen osakkaan työpanokseen.¹⁰⁸ Tuleva oikeuskäytäntö tulee osoittamaan sen, kuinka laajasti säännöstä voidaan soveltaa. Tällä hetkellä työpanososingon verotus pohjautuu hyvin paljon Verohallinnon antaman ohjeen varaan.¹⁰⁹

Työpanokseen perustuva osinko on ansiotuloa, joka verotetaan joko palkkana tai työkorvauksena. Hallituksen esityksen mukaisesti ennakkoperintälakiin lisättiin 13 a § (470/2009), jonka mu-

¹⁰⁶ Ks. Verohallinnon ohje Työpanokseen perustuvan osingon verotus. 22.1.2010. Dnro 1103/32/2009; HE 47/2009 vp, s. 3.

¹⁰⁷ Ks. *Andersson* Tilintarkastus–Revision 2009, s. 13.

¹⁰⁸ Ks. HE 47/2009 vp, s. 3. Ks. myös Verohallinnon ohje Työpanokseen perustuvan osingon verotus. 22.1.2010. Dnro 1103/32/2009.

¹⁰⁹ Säännöstä sovelletaan myös esimies- tai vastuuasemassa olevalle maksettuihin osinkoon, jos osingon jakoperusteena käytetään esimerkiksi bonuspalkkiojärjestelmiin rinnastettavalla tavalla määräytyvää vastuualueen tulokseen perustuvaa tekijää. Työpanokseen perustuvaa osinkoa koskevia säännöksiä sovelletaan myös sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston jakamiseen, jos tätä jakoa verotettaisiin osinkona. Jos jakoa pidettäisiin luovutusvoiton verotusta koskevien säännösten mukaan verotettavana oman pääoman palautuksena, siihen ei sovelleta työpanokseen perustuvan osingon säännöksiä. Työpanokseen perustuva osinko katsotaan kaikissa tilanteissa tuloverolain mukaan verotettavaksi ansiotuloksi riippumatta siitä, mitä muualla laissa on säädetty. Vaikka osakkeet, joille osinko on maksettu, kuuluvat sinänsä yritystoiminnan varoihin tai osinko muutoin on katsottava elinkeinotoiminnan tai maatalouden tuloksi, verotetaan työpanokseen perustuva osinko työpanoksen suorittajan henkilökohtaisen tulolähteen tulona. Jos osingonjaossa käytetään jakoperusteena erikseen työpanosta ja erikseen muuta perustetta, kuten omistusosuuksia, säännöstä sovelletaan ainoastaan työpanoksen perusteella jaettuun osinkoon. Ks. Verohallinnon ohje Työpanokseen perustuvan osingon verotus. 22.1.2010. Dnro 1103/32/2009. Jos osingonjaossa ei ole selvästi kahta erillistä jakoperustetta ja osinkoa jaetaan esimerkiksi osakkaiden laskutuksen perusteella, koko osinko verotetaan ansiotulona uusin säännösten mukaisesti. Merkitystä ei ole silloin sillä, miten omistus jakautuu osakkaiden kesken. Osinkoa ei siis voida pitää tällaisessa tilanteessa omistusta vastaavalta osin tavallisena osinkona ja vain sen ylittävältä osin työpanokseen perustuvana. Ks. VaVM 8/2009 vp.

kaan työpanokseen perustuva osinko katsotaan työkorvaukseksi, jollei sitä ole pidettävä EPL 13 §:ssä tarkoitettuna palkkana. Koska työpanokseen perustuvaa osinkoa verotetaan joko työkorvauksena tai palkkana, on se siten myös osingon maksavalle yhtiölle vähennyskelpoista. Näin vältetään kaksinkertaiselta verotukselta, mikä on tyypillistä suomalaisessa osinkoverojärjestelmässä. Täten vähennysoikeudesta säädetään EVL 8.1 §:n 4 b kohdassa (471/2009). Työperusteista osinkoa voi olla kuitenkin myös TVL:n tai maatilatalouden tuloverolain (MVL 15.12.1967/543) mukaan verotettavissa yhtiöissä. Valiokunta totesi mietinnössään selvyuden vuoksi, että EVL:n menon vähennyskelpoisuutta koskeva muutos on yleiskannanotto työpanokseen perustuvan osingon verokäsittelystä osinkoa jakavassa yhtiössä.¹¹⁰ Vastaava vähennyskelpoisuus koskee siten myös TVL:n ja MVL:n mukaan verotettavia yhtiöitä.

Huomionarvoista uudessa säännöksessä on se, että se on aineellinen säännös vaikka se sisältääkin joitain veronkiertosäännöksen piirteitä. Työpanokseen perustuvan osingon säännös poikkeaa VML 28 §:stä muun muassa siinä, ettei säännöksen soveltaminen edellytä järjestelyn keinotekoisuutta tai veronkiertotarkoitusta. Säännöksen tarkoitus ei ole myöskään rajoittaa VML 28 §:n veronkiertosäännöksen soveltamisalaa osingonjakotilanteissa. Säädetyn TVL 33 b §:n 3 momentin edellytysten täytyessä osinko verotetaan työpanoksen suorittajan ansiotulona. Muissa tilanteissa VML 28 §:n veronkiertosäännöstä voidaan edelleen säännöksen edellytysten täytyessä soveltaa yhtiön osingonjakoon ja muihin varojenjakotilanteisiin tavalliseen tapaan. Valtiovarainvaliokunta on mietinnössään pitänyt kuitenkin ongelmallisena sitä, että lainsäädäntöä joudutaan täydentämään erityissäännöksillä sen sijaan, että voitaisiin nojautua tarvittaessa yleiseen veronkiertosäännökseen. Tämän kaltainen kehitys edesauttaa lainsäädännön tiivistymistä ja jättää samalla yhä epäselvemmäksi sen alan, jossa yleistä veronkiertosäännöstä voidaan soveltaa. Lisäksi se johtaa usein entistä monimutkaisempaan verosuunnitteluun. Valiokunnan mielestä kehitys näyttää kuitenkin väistämättömältä, kun yleinen veronkiertosäännös on menettänyt merkitystään oikeuskäytännössä.¹¹¹

Työpanososinkoa koskevia säännöksiä on sovellettu osinkoon, joka on ollut nostettavissa 1.1.2010 tai sen jälkeen. Koska uudet säännökset ovat olleet voimassa vasta reilun vuoden ajan, ei asiaa koskevaa oikeuskäytäntöä ole vielä juurikaan muodostunut.¹¹² Työpanososinkoa koskevien säännösten soveltaminen pohjautuu tällä hetkellä lähinnä Verohallinnon antamaan ohjee-

¹¹⁰ Ks. VaVM 8/2009 vp.

¹¹¹ Ks. VaVM 8/2009 vp.

¹¹² Työpanososinkoa on kuitenkin ehditty jo käsittelemään KVL:n ratkaisussa KVL 24/2011 (ei muutosta KHO 6.3.2012 T 511).

seen, koska tuoretta asiaa koskevaa oikeuskirjallisuutta on vielä vähän.¹¹³ Näin ollen työpanososinkoa koskevien säännösten soveltamista koskevat tulkintakysymykset ovat vielä ratkaisematta.¹¹⁴ Kuten hallituksen esityksessä todetaan, uusien säännösten tavoitteena on puuttua ainoastaan työpanokseen perustuvan osingon verotukseen, eikä se näin ollen poista tuloverojärjestelmän perusongelmaa, joka johtuu yhtäältä ansiotulojen korkeasta marginaaliverosta ja toisaalta noteeraamattomasta yhtiöstä saadun osingon usein hyvin kevyestä verotuksesta.¹¹⁵ Onkin todennäköistä, että veronminimointijärjestelyt ansiotulojen muuttamiseksi pääomatuloiksi jatkuvat edelleen. Työpanososinkoa koskevien säännösten voimaantulon jälkeen verovelvolliset joutuvat keksimään uusia keinoja verorasituksensa minimoimiseen, koska porsaanreikä, joka aiheutui osakeyhtiön käyttämisestä ansiotulojen verotuksen keventämiseksi, on nyt tukittu lainsäätäjän toimesta.

2.5 Sisäiset osakekaupat

Sisäisissä osakekaupoissa on osakeyhtiöstä tai osakeyhtiöryhmästä voitu irrottaa varoja osakkaille käyttämällä voitonjaon asemesta sisäistä osakeluovutusta ilman omistustilanteen todellista muutosta. Sisäisen osakekaupan ajatuksena on ei-lopullisen yhtiökaupan naamioiminen lopulliseksi. Sisäisessä osakekaupassa yhtiö myydään samaan intressipiiriin kuuluvalla. Samaan intressipiiriin kuuluva ostaja voi olla toinen yhtiö tai vanhan omistajayrittäjän sukulainen. Jos samaan intressipiiriin kuuluva ostaja on myyjän omistama toinen yhtiö, kysymyksessä on myynti itselle. Tätä voidaan kutsua myös *näennäiseksi sisäiseksi osakekaupaksi*. Jos taas ostajana on myyjän sukulaisen hallitsema yhtiö, kysymys voi olla tavallisesta sukupolvenvaihdosluovutuksesta. Tällöin kyseessä on *todellinen sisäinen osakekauppa*. Sisäinen osakekauppa voi verotuksellisesti olla täysin ongelmaton, jos kyseessä on todellinen sisäinen osakekauppa. Sisäinen osakekauppa nousee esiin veronkiertämisilmiönä lähinnä silloin, kun ostajana on omistajayrittäjän omistama toinen yhtiö.¹¹⁶

Sisäisen osakekaupan perustilanteessa omistajayrittäjä myy osakeyhtiönsä toiselle yhtiölleen, joka voi olla pöytälaatikkoyhtiö tai toimiva yhtiö. Verokustannus muodostuu tällöin osakkeiden luovutusvoittoverosta. Myynnistä huolimatta yhtiö säilyy edelleen yrittäjän hallinnassa. Sisäisen

¹¹³ Ks. Verohallinnon ohje Työpanokseen perustuvan osingon verotus. 22.1.2010. Dnro 1103/32/2009; ks. myös *Myrsky – Linnakangas* 2010, s. 416–427.

¹¹⁴ Työpanososingon säännösten soveltamisen mahdollisista ongelmatilanteista ks. *Westergård* Tilintarkastus–Revision 2010, s. 27–28.

¹¹⁵ Ks. HE 47/2009 vp, s. 2–3.

¹¹⁶ *Kukkonen* 1994, s. 443.

osakekauppa voidaan suorittaa joko ennen tai jälkeen yrityksen liikevarallisuuden substanssi-myyntin taikka sen kanssa yhdistelmänä. Sisäinen osakekauppa voidaan toteuttaa myös välillisessä muodossa, jolloin pienkonsernin emoyhtiö myy tytäryhtiönsä toiselle konserniyhtiölle. Tässä tapauksessa osakkeista saatava luovutusvoitto on EVL 6 b §:n ehtojen täyttyessä verovapaa eli verokustannusta ei synny heti lainkaan. Omistajayrittäjän välitön TVL:n mukaan verotettava osakekauppa ja siitä aiheutuva luovutusvoittoveron maksaminen rajoittaa omistajayrittäjän yhtiön realisointi-intressiä sisäisen osakekaupan avulla. Omistajayrittäjä voi yhtiön nettovarallisuuden rajoissa saada yhtiön voittovararat itselleen joko kokonaan tai ainakin osittain verovapaana käyttäen avuksi osingonjakoa. Sisäistä osakekauppaa koskevat ratkaisut oikeuskäytännössä selittyvät pääosin aiemman luovutusvoittoverojärjestelmän mahdollistamalla pitkäaikaisvoittojen täydellä tai vapaamäärän rajaamalla verovapaudella.¹¹⁷

Oikeustapauksessa KHO 12.6.1992 T 2295 tuli ratkaistavaksi se, voidaanko puolisoiden omistaman osakeyhtiön osakekannan myyntiin toiselle osakeyhtiölle soveltaa VerL 56 ja 57 §:n säännöksiä. Tapauksessa esitetyn selvityksen mukaan kaupassa oli ollut ostajana ulkopuolinen osakeyhtiö. Intressiyhteyttä kaupan osapuolten välillä ei ollut osoitettu. Ei ollut myöskään näytetty, ettei osakkeiden omistusoikeus olisi siirtynyt ostajayhtiölle ja ettei kauppa olisi siten ollut todellinen. Tähän nähden sillä seikalla, että ostajayhtiö oli nostanut kauppahinnan suoritukseen tarvittavat varat myydystä yhtiöstä, jolloin myydyin yhtiön ja ostajayhtiön välille oli muodostunut velkasuhde, samoin kuin muillakaan ostajayhtiön toimenpiteillä ei ollut vaikutusta myyjien verotukseen. Asiassa oli jäänyt näyttämättä, että osakkeiden myynti olisi tapahtunut verosta vapautumisen tarkoituksessa ja ettei se vastannut asian varsinaista luonnetta ja tarkoitusta. Myöskään peitelty osingonjaon verottamisen edellytyksiä ei ollut.¹¹⁸

Sukupolvenvaihdoksen aitoutta voidaan tarkastella ratkaisussa KHO 1997:77, jossa aviopuolisot A ja B olivat vastuunalaiset yhtiömiehet kommandiittiyhtiössä. Äänettöminä yhtiömiehinä olivat olleet heidän kaksi poikaansa. Vastuunalaiset yhtiömiehet A ja B muuttivat kommandiittiyhtiön osakeyhtiöksi. Osakeyhtiön 30 osakkeesta A oli merkinnyt 20 osaketta ja B 10 osaketta. Tämän jälkeen aviopuolisot myivät osakekannan perustamalleen toiselle osakeyhtiölle, jonka 100 osakkeesta A omisti 35, B 17 ja kumpikin pojista 24 osaketta. Ensin mainittu osakeyhtiö sulautettiin jälkimmäiseen. Puolisot olivat hankkineet kommandiittiyhtiöstä lainatuilla varoilla omiin nimiin-

¹¹⁷ Kukkonen 2010, s. 408–410. Vanhemmasta oikeuskäytännöstä ks. Ratkaisu KHO 1988 B 567. Ratkaisusta lisää ks. *Kilpi* Defensor Legis 1989, s. 179–181. Ks. myös tapaus KHO 1989 B 550.

¹¹⁸ Ratkaisusta lisää ks. *Linnakangas* Verotus 1993, s. 100–103.

sä yhtiön käytössä olleet kaksi liikehuoneistoa. Osakekannan kauppahinta oli samansuuruinen kuin puolisoiden velka kommandiittiyhtiölle. KHO katsoi, että poikien omistusosuutta uudessa osakeyhtiössä vastaavalta osalta osakekannan luovutuksen tarkoituksena oli sukupolvenvaihdoksen toteuttaminen ja luovutuksen voitiin niin ollen katsoa tuolta osin vastanneen asian varsinaista luonnetta ja tarkoitusta. Muulta osin KHO katsoi huomioon ottaen oikeustoimien samanaikaisuuden ja sen, ettei luovutukselle muutoin ollut liiketaloudellisia perusteita, että A oli saanut yhtiöstään sellaisen edun, jonka perusteella häntä voitiin VerL 56 ja 57 §:n nojalla verottaa peitellystä osingosta. Ongelmalliseksi ratkaisussa nousikin kauppahintavelan järjestely. Järjestelyn lopputuloksena puoliset A ja B olivat vapautuneet kauppahintavelastaan, kun vastaanottava yhtiö oli ottanut siitä vastattavakseen, mutta he olivat saaneet omistukseensa kaksi liikehuoneistoa.¹¹⁹

Edellä tarkasteltujen oikeustapausten perusteella voidaan todeta, että intressiyhteyden on oltava olemassa, jotta sisäiseen osakevaihtoon voidaan puuttua yleisen veronkiertosäännöksen voimin. Tytäryhtiön myyntiin ulkopuoliselle yhtiölle ei näin ollen voida puuttua VML 28 §:n avulla.¹²⁰ Säännöksen soveltamiseen vaikuttaa myös se, onko ostajayhtiö vasta perustettu vai onko se ehtinyt toimia jo pitempään. Oikeustoimien aikavälillä ja samanaikaisuudella näyttää olevan myös vaikutusta yleisen veronkiertosäännöksen soveltamisen arviointiin. Jotta sisäiseen osakevaihtoon ei sovelleta VML 28 §:ää, tulee sisäisellä osakevaihdolla olla jokin liiketaloudellinen peruste. Järjestelylle tulee siis olla jokin muukin kuin pelkkä verotuksellinen syy. Veroetua lukuun ottamatta ”tyhjään” järjestelyyn voidaan soveltaa VML 28 §:ää.¹²¹ Tällaisena liiketaloudellisena perusteena voidaan pitää esimerkiksi konsernin muodostamista tai jo olemassa olevan konsernin rakenteen muokkaamista.¹²² Sukupolvenvaihdosta voidaan pitää myös riittävänä liiketaloudellisen perusteena. Sukupolvenvaihdoksen tulee kuitenkin vastata asian varsinaista luonnetta ja tarkoitusta. Tällöin tulisi esimerkiksi yhtiön omistussuhteissa tapahtua tosiasiallinen muutos. Arvioidessa VML 28 §:n soveltamista sisäiseen osakekauppaan tulee huomiota kiinnittää myös siihen, onko järjestely toteutettu yhtiöoikeuden sääntöjen mukaisesti. Jos yhtiöoikeuden sääntöjä rikotaan järjestelyssä, kasvaa veronkiertosäännöksen soveltamisriski edelleen.¹²³

¹¹⁹ Ks. *Järvenoja* 2007, s. 563–564. Kyseisen tapauksen perusteella voidaan todeta, että sama luovutus (tässä tapauksessa sukupolvenvaihdos) voi sisältää sekä hyväksyttävän että ei-hyväksyttävän osan.

¹²⁰ Ks. *Kukkonen* 2007, s.130.

¹²¹ Ks. *Ryynänen* Defensor Legis 2000, s. 117.

¹²² Yhtiön rakenteen muuttamisesta liiketaloudellisena perusteena ks. ratkaisu KHO 4.7.2001 T 1564. Ratkaisua on käsitelty luvussa 2.4 suosivan osingonjaon ja työpanokseen perustuvan osingon yhteydessä.

¹²³ *Kukkonen* 2010, s. 411–412.

Nykyisellään konsernin sisäinen EVL-osakekauppa muodostuu ainakin ensi vaiheessa kokonaan verovapaaksi oikeustoimeksi EVL 6 b §:n mukaisissa tilanteissa. Jos konsernin emoyhtiö myy tytäryhtiönsä toiselle tytäryhtiölleen ja jakaa sitten vähitellen tai suuremmissa osissa saadun verovapaan tulon verovapaana osinkona omistajayrittäjälle ja muille mahdollisille osakkaille, järjestelyn kokonaisverorasitus on nolla. Kyseisessä tilanteessa voi myynnin kohteena olla pelkkiä rahavaroja taikka liikevarallisuuden omaava yhtiö. Ostajayhtiön näkökulmasta liikevarallisuuden ostaminen substanssikauppana antaa sille lisäyksen poistopohjaan ja tätä seuraava osakekauppa puolestaan antaa emoyhtiölle ja omistajayrittäjälle verovapaan tulon.¹²⁴

Konsernin sisäistä osakekauppaa on käsitelty tapauksessa KHO 2009:70, jossa A Oyj:n suomalainen tytäryhtiö luovutti alihintaan ulkomaisen samaan konserniin kuuluvan yhtiön osakkeet konserniin kuuluvalle toiselle yhtiölle. Koska luovutettuja osakkeita voitiin hakemuksen olosuhteissa pitää elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 6 b §:ssä tarkoitetulla tavalla verovapaasti luovutettavina osakkeina, luovuttavan yhtiön verotettava tulo ei jäänyt pienemmäksi tai tappio muodostunut suuremmaksi kuin se olisi muodostunut käypää hintaa käytettäessä. Näissä olosuhteissa VML 31 §:n säännös ei tullut tytäryhtiön verotuksessa sovellettavaksi. Tytäryhtiön tuloon ei tullut tehdä lisäystä myöskään VML 29 §:n nojalla.¹²⁵

Sinällään ratkaisu on oikea, kun otetaan huomioon, että luovutettavia osakkeita tapauksen olosuhteissa pidetään EVL 6 b §:ssä tarkoitetulla tavalla verovapaasti luovutettavina osakkeina, joten tällaisen tulon ”välttämistä” ei oikeastaan voida pitää verotuksen kiertämisenä. Ratkaisusta KHO 2009:70 ei voida vetää liian pitkälle meneviä johtopäätöksiä, mutta sen perusteella näyttää siltä, että konsernin sisällä tapahtuvaan välilliseen sisäiseen EVL 6 b §:n mukaiseen EVL-osakekauppaan ei voida puuttua ainakaan VML 29 ja 31 §:n avulla. Toisaalta kokonaisjärjestykseen voidaan kuitenkin joskus puuttua yritysjärjestelyjä koskevan erityisen veronkiertonormin EVL 52 h §:n kautta, jos kauppaa edeltää tai seuraa yritysjärjestely.¹²⁶ Vaikka oikeuskäytännön avulla voidaan hahmottaa niitä seikkoja, jotka lisäävät VML 28 §:n soveltamisriskiä, tulee aina varmistaa riittävin ennakkollisin kannanotoin kaikki ne järjestelyt, joissa saatetaan poiketa liiketaloudellisesta perusteesta ja tehdään yhtiösopimuskauppa, jossa ostajana on myyjän intressipiiriin kuuluva yhtiö tai henkilö.¹²⁷

¹²⁴ Kukkonen 2010, s. 412.

¹²⁵ Ratkaisusta lisää ks. Immonen 2011, s. 133–134.

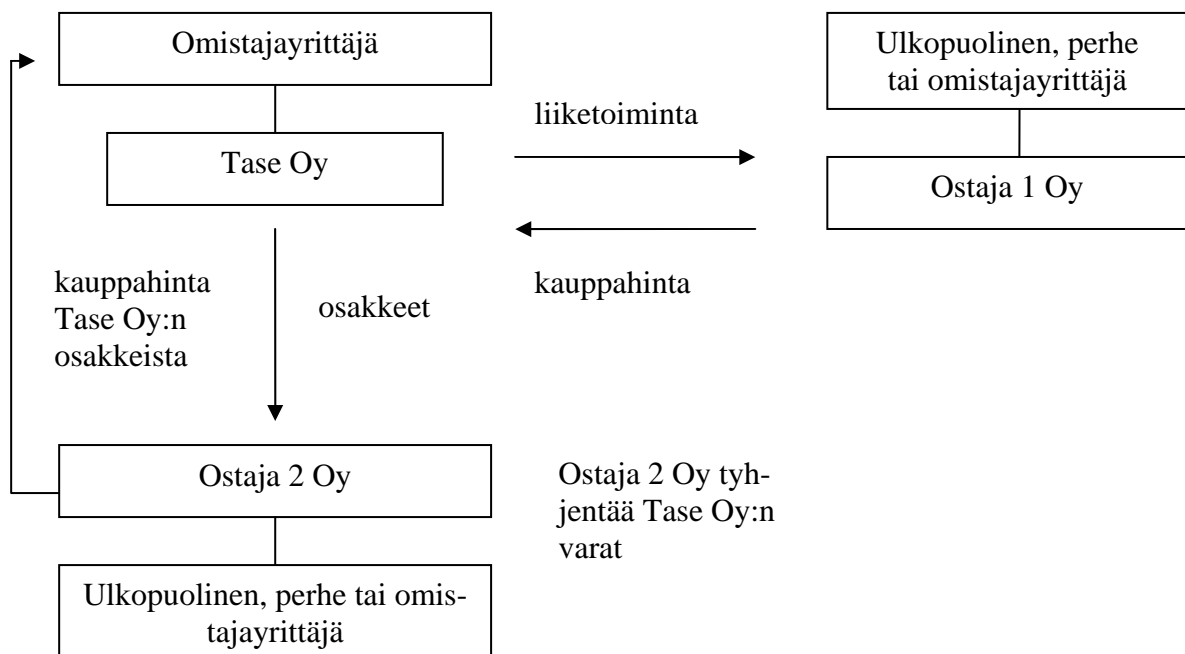
¹²⁶ Ks. Kukkonen 2010, s. 410–412.

¹²⁷ Ennakollisia kannanottoja käsitellään jäljempänä luvussa 6.3.

2.6 Taseyhtiöjärjestelyt

Taseyhtiökauppa voi olla sisäisen osakekaupan yksi erikoismuoto, jos sisäisen osakekaupan kohteena olevassa yhtiössä on vain rahavaroja (jakamattomia voittoja, käyttämättömiä tappioita ja muita veroeriä) Taseyhtiökaupan ei tarvitse kuitenkaan olla sisäinen osakekauppa, jos liikevarallisuus on myyty kokonaan ulkopuoliselle ostajalle ja osakkeet luovutetaan tämän jälkeen toiselle ulkopuoliselle ostajalle. Taseyhtiökaupan perustilanteessa EVL-yhtiön omistaa luonnollinen henkilö, joka haluaa jatkaa liiketoimintaansa, mutta myös realisoida itselleen yhtiön tähänastiset voitot. Tällöin yhtiön liiketoiminta myydään ensi vaiheessa toiselle, myyjän intressipiirissä olevalle yhtiölle ja kauppahinta maksetaan kohdeyhtiölle. Kohdeyhtiössä on nyt vanhat voitot sekä liiketoiminnan myynnistä saatu tuotto. Seuraavaksi henkilöomistaja myy yhtiön osakkeet ostajalle, joka on tappiollinen ulkopuolinen yhtiö. Ostajan ei välttämättä tarvitse olla ulkopuolinen yhtiö, vaan se voi olla myös myyjän intressipiiriin kuuluva yhtiö. Ostajayhtiö rahoittaa kaupan lyhytaikaisella pankkilainalla ja nostaa sitten rahat ulos kohdeyhtiöstä. Taseyhtiöstä nostetut varat sekä mahdollinen yhtiöveron hyvitys siirtyvät taseyhtiön osakkeiden myyjälle kauppahinnan muodossa osakkeiden ostajalle kuuluvaa palkkiota lukuun ottamatta.¹²⁸

Kuvio 1. Taseyhtiöjärjestely

¹²⁸ Ks. Verohallituksen kirje Taseyhtiöjärjestelyt ja verotus. 9.9.1993. Nro 5433/1/35/93, kohta 1; *Kukkonen* 2010, s. 412.

Verohallituksen kirjeen mukaan taseyhtiöluovutuksia tulee tarkastella kokonaisuutena, jolloin voidaan havaita niiden mahdollinen sarjatoimen luonne ja kytkeytyminen toisiinsa. Järjestelyihin voidaan tarvittaessa puuttua VML 28 ja 29 §:n nojalla. Edellytyksenä järjestelyyn puuttumisessa on, ettei järjestelylle ole osoitettavissa liiketaloudellista perustetta. Lisäksi on pystyttävä osoittamaan osakekaupan rahoitus tapahtuneeksi ostetun yhtiön varoilla ja myyjän myötävaikutus järjestelyyn. Kun verotusratkaisulle on olemassa perusteet ja näyttö, voidaan myyjää verottaa siitä huolimatta, että taseyhtiö maksaa liiketoiminnan myynnistä sille määrättävät verot.¹²⁹

Hyvin tyypillinen taseyhtiöjärjestely on ollut kyseessä tapauksessa KHO 1996 B 534, jossa taseyhtiöksi saatetun yhtiön liiketoiminta oli siirretty samojen osakkaiden määräysvallassa olleelle liiketoimintaa harjoittamattomalle yhtiölle, ja yhtiöiden nimet oli vaihdettu. Taseyhtiön osakekannan ostaneella yhtiöllä ei ollut varoja osakkeiden hinnan rahoittamiseksi. Kauppahinta suoritettiin ostajayhtiön ottamalla pankkilainalla, jonka vakuutena oli taseyhtiön tekemä lyhytaikainen notariaattitalletus. Talletuksen eräännyttyä ostajayhtiö saattoi maksaa pankkilainan taseyhtiöltä lainatuilla varoilla. Sittemmin ostajayhtiö nosti taseyhtiön voittovarot osinkona ja myi taseyhtiön osakkeet edelleen tappiolla, jolloin seurauksena oli veroseuraamuksilta välttyminen. Taseyhtiön osakkeiden myyjää verotettiin myyntihinnan perusteella VerL 56 ja 57 §:n nojalla peitellystä osingosta, kun järjestelyjen kokonaisuutena tarkastellen oli katsottava tapahtuneen vain veron kiertämiseksi ja kun taseyhtiön osakkeiden myyjän katsottiin myötävaikuttaneen järjestelyihin. Peitellyn osingon määrää kuitenkin alennettiin, kun myyjän osuus liiketoimintaa jatkavassa yhtiössä aleni aikaisemmasta 40 %:sta 20 %:iin. Ratkaisu syntyi äänin 4–1.¹³⁰

Oikeuskäytännöstä löytää myös muita ratkaisuja, joissa taseyhtiön myyjää on verotettu VML 28 ja 29 §:n (VerL 56 ja 57 §) nojalla peitellystä osingosta, mutta peitellyn osingon määrää on alennettu tiettyjen *lievennysperusteiden* perusteella. Ratkaisussa KHO 3.10.1997 T 2460 taseyhtiön osakkeiden myyjää voitiin saadun myyntihinnan perusteella luovutusvoiton sijasta verottaa VerL 56 ja 57 §:n nojalla peitellystä osingosta. Kun myyjien toimenpiteiden tarkoituksena oli kuitenkin ollut myös yhtiön omistuspohjan laajentaminen, mikä olikin myöhemmin tapahtunut, KHO vahvisti VerL 57 §:n nojalla tuloon lisättävän määrän noin 80 prosentiksi vaaditusta. Ratkaisussa omistuspohjan laajentumien on kohdistunut luovutetun yhtiön työntekijöihin. Todennäköisesti

---

¹²⁹ Ks. Verohallituksen kirje Taseyhtiöjärjestelyt ja verotus. 9.9.1993. Nro 5433/1/35/93, kohta 2.1.

¹³⁰ Tapauksesta laajemmin ks. Aalto Verotus 1996, s. 300–306. Huomionarvoista Aallon artikkelissa on se, että hallintoneuvos Aalto on ollut mukana ratkaisemassa kyseistä tapausta.

lievennysperuste löytyisi myös, jos omistuspohjan laajentuminen kohdistui perhepiiriin ja asia voitaisiin selittää sukupolvenvaihdoksena.¹³¹

Lievennysperusteena ratkaisussa KHO 3.10.1997 T 2459 pidettiin sitä, että myyjän järjestelyssä saamia varoja käytettiin myös uuden yhtiön liiketoimintaan ja että liiketoiminta oli aikaisempaan verraten supistunut. On kuitenkin vaikea arvioida, onko ratkaisun lopputulos seurausta molempien seikkojen yhteisvaikutuksesta vai voiko toinen seikoista antaa yksinään perusteen lieventämiselle.¹³² Ratkaisussa KHO 1997:101 peiteltyä osinkona tuloon lisättävää määrää alennettiin 20 prosentilla kauppahinnan mukaan lasketusta määrästä, kun myyjä oli toimenpiteillään osittain tähdännyt ja aikaansaanutkin useita yhtiöitä käsittävän konsernin tarkoituksenmukaista järjestelyä.

Lievennysperuste esiintyy myös tapauksessa KHO 3.10.1997 T 2458, jossa taseyhtiöksi muokattu osakeyhtiö oli myynyt irtainta käyttöomaisuutta myyjän hallitsemalle kommandiittiyhtiölle. Lieventämisperusteena huomioitiin tulouttamisvaikutus toimintaa jatkavassa henkilöyhtiössä. Peiteltyä osinkona verotettavaan kohtuulliseen määrään ei ollut luettava käyttöomaisuuden alkuperäisen hankintamenon ylittävää osaa myyntihinnasta. Peitellyn osingon määrän alennus perustui oletettavasti ajatukseen, että liiketoimintaa jatkettiin kommandiittiyhtiönä, jossa osakekannan myyjä oli vastuunalainen yhtiömies ja näin ollen osakkaana verovelvollisen tulosta, jos ja kun kommandiittiyhtiö edelleen realisoi taseyhtiöltä saamaansa liikeomaisuutta. Ratkaisuissa ilmenneistä lievennysperusteista täytyy huomioida, että edellä esitetyt ratkaisut eivät sisällä tyhjentävää luetteloa lievennysperusteista. Ei voida sanoa varmasti ovatko edellä kerrotut piirteet kaikissa olosuhteissa ja hyvin vähäisinäkin lievennysperusteita, sillä KHO:n päätökset tuntuvat viittaavan *ad hoc* -arviointiin. Lievennyksen määrässäkin saattaa olla tulkinnanvaraisuutta.¹³³

Veroetujen tavoittelusta riippumaton liiketaloudellinen tai muu vastaava motiivi voi myös torjua VML 28 ja 29 §:n soveltamisen taseyhtiöjärjestelyissä. Tällaisesta järjestelyyn liittyvästä liiketaloudellisesta perusteesta voidaan ottaa esimerkkinä oikeustapaus KHO 24.10.1997 T 2663, jossa liiketaloudellisena perusteena oli yhtiön velanhoitokyvyn turvaaminen. KHO ei soveltanut tapaukseen VerL 56 ja 57 §:ää.¹³⁴ Tapaukseen ratkaisuun lienee vaikuttanut pankin huomattava rooli

¹³¹ Ks. Tikka Verotus 1998, s. 9–10. Ks. myös Rynnänen Defensor Legis 2000, s. 120.

¹³² Ks. Tikka Verotus 1998, s. 7.

¹³³ Tikka Verotus 1998, s. 8–10.

¹³⁴ Oikeustapauksessa taseyhtiöjärjestelyn kohteena oli samojen hammaslääkäreiden omistamat hammaslääkäriyhtiö ja tappiollinen arvopaperikauppaa harjoittava kommandiittiyhtiö. Rahoittajapankki oli vaatinut huoneisto-

järjestelyssä sekä aikaväli substanssikaupan ja taseyhtiökaupan välillä, joka muodostui 10 kuukauden mittaiseksi.¹³⁵

Ratkaisussa KHO 1996 B 534 ilmennyt lievennysperiaatteena käytetty osittaisluopuminen antaa viitteitä siitä, että liiketoiminnasta kokonaan luopuvan osakkaan verotuksellinen asema saattaa olla erilainen kuin ratkaisussa KHO 1996 B 534. Ratkaisupari KHO 1997:102 (3.10.1997 T 2463) ja KHO 3.10.1997 T 2464 vahvistavat sitä ratkaisulinjaa, ettei VML 28 ja 29 §:ää voida lainkaan soveltaa tapauksiin, joissa myyjä luopuu kokonaan liiketoiminnasta eikä myyjä omista liiketoimintaa ostavaa yhtiötä. Ratkaisussa KHO 1997:102 myyjät olivat kokonaan luopuneet liiketoiminnasta yritystoiminnan loppumisen vuoksi. KHO katsoi, että osakkeiden myyntiin ulkopuolisille ostajille ei ollut sovellettava VerL 56 ja 57 §:n säännöksiä. Sillä seikalla, että ostajayhtiöt olivat nostaneet kauppahinnan suoritukseen tarvittavia varoja myydystä yhtiöstä, ei ollut vaikutusta myyjien verotukseen.

Ratkaisussa KHO 3.10.1997 T 2464 henkilö A myi yhtiön liiketoiminnan MBO -kaupalla¹³⁶. KHO katsoi, että ratkaisun olosuhteissa A:n omistaman B Oy:n liikeomaisuuden luovutuksessa ja sen jälkeisessä osakekannan luovutuksessa oli kysymys niin sanotusta taseyhtiöjärjestelystä. Kun A ei kuitenkaan omistanut uuden liiketoimintaa jatkavan yhtiön osakkeita eikä ollut mukana sen toiminnassa, taseyhtiöksi muodostetun B Oy:n osakkeiden luovutukseen ulkopuoliselle ostajalle ei sovellettu VerL 56 ja 57 §:n säännöksiä, vaan luovutusvoiton verosäännöksiä. Ratkaisuisa ilmenneet liiketoiminnan todellinen luovutus ja liiketoiminnan todellinen päättäminen ovat molemmat sellaisia seikkoja, joita voidaan pitää liiketaloudellisesti perusteltavana syynä järjestelylle.¹³⁷ Kyseiset ratkaisut antavat myös vahvan olettaman siitä, ettei VML 28 ja 29 §:ää voida soveltaa, jos intressipiiriaspekti puuttuu.¹³⁸

---

omaisuutta omistaneen ja valuuttalainojen vuoksi taloudellisiin vaikeuksiin ajautuneen kommandiittiyhtiön ja hammaslääkäriosakeyhtiön yhdistämistä. Osakeyhtiön liikesubstanssi myytiin sisäisenä kauppana kommandiittiyhtiölle, jonka jälkeen taseyhtiön osakkeet myytiin 10 kuukauden kuluttua ulkopuoliselle ostajalle. Kommandiittiyhtiö jatkoi hammaslääkäritoimintaa. Rahoittajapankki oli edellyttänyt toimenpiteitä jälkimmäisen yhtiön velanhoidokyvyn turvaamiseksi ja oli mukana koko järjestelyprosessissa. Pankki oli myös varmistanut, että osakkeiden kauppahintana saadut varat sijoitettiin kommandiittiyhtiöön tukemaan sen liiketoimintaa. Vaikka liikeomaisuuden myynnin jälkeen niin kutsutuksi taseyhtiöksi saatetun osakeyhtiön osakekannan luovutus ja erityisesti kauppahinnan määräytyminen ja suorittaminen pankin välityksin oli tehtykin sellaisin muodoin, mikä oli tyypillistä verotuksen kiertämiseksi tapahtuvissa taseyhtiöjärjestelyissä, selostetuissa olosuhteissa järjestelyjen kokonaisuus huomioonottaen tapaukseen ei sovellettu VerL 56 ja 57 §:ää.

¹³⁵ Ks. *Kukkonen* 2010, s. 414.

¹³⁶ Management buy out –järjestelyssä yhtiön toimivan johdon henkilöt ostavat osan työnantajayhtiönsä osakkeista.

¹³⁷ Ks. *Ryynänen Defensor Legis* 2000, s. 121.

¹³⁸ Ks. *Kukkonen* 2004, s. 525.

Aikaisempien taseyhtiöratkaisujen käsitellessä taseyhtiön myyjän verotusta, on taseyhtiön ostajan verotukseen annettu perusmalli prejudikaattiparissa KHO 1997:103 ja KHO 1997:104. Kyseiset prejudikaatit ovat hyvin merkittäviä ennakkopäätöksiä myös oikeusteoreettisen tarkastelun kannalta. Taseyhtiöjärjestelyiden yksi keskeinen motiivi on ollut se, että ostajayhtiö on tehty tappiolliseksi myymällä suurella tappiolla osingonjaolla tyhjennetyn taseyhtiön osakkeet tai tekemällä niistä arvonalentumispoisto, jolloin yhtiö on voinut rahastaa yhtiöveron hyvityksen. Tietyn näkemyksen mukaan tällainen tappio tai arvonalasku ei ole vähennyskelpoinen, koska kysymyksessä ei ole markkinalähtöisen liikeriskin toteutuminen tai koska osakkeet on luettu silloiseen henkilökohtaiseen tulolähteeseen. Tämän tulolähteen piirissä ei ole mahdollisuutta arvonalentumispoistoon eivätkä realisointitappion vähentämisen edellytykset liiemmin toteudu, koska luovutustappion vähentäminen tulee kyseeseen vain luovutusvoitosta.¹³⁹

Kyseisissä ratkaisuissa yllä selostettua ajattelutapaa ei kuitenkaan sovellettu, vaan KHO piti osakkeiden arvonalentumista taseyhtiöjärjestelyiden luonne huomioon ottaen osinkotulon hankkimisesta johtuvana vähennyskelpoisena menona. Tähän liittyy ajatuksena myös se, ettei ostajayhtiön tuloa voida vahvistaa taseyhtiöjärjestelyyn osallistumisesta saatua tuloa suuremmaksi. Ostajayhtiötä verotetaan näin ollen vain ”provisiosta”.¹⁴⁰ Ratkaisussa KHO 1997:103 ostajan verotuksessa meneteltiin juuri näin, vaikka osingot ja yhtiöveron hyvityksen määrä olivatkin yhtiön henkilökohtaista tuloa.¹⁴¹ Myös ratkaisussa KHO 1997:104 katsottiin, että osingonjaosta johtuvaa osakkeiden arvonalentumista, jonka seurauksena osakkeet myydään edelleen tappiolla, on pidettävä taseyhtiöjärjestelyn luonne huomioon ottaen osinkotulon hankkimisesta aiheutuneena vähennyskelpoisena menona. Kun A Oy:n ei ole osoitettu jääneen verottamatta taseyhtiöjärjestelyyn osallistumisesta tosiasiallisesti saamastaan tulosta, osinkoja vastaavaa osaa myyntitappiosta ei ollut lisättävä yhtiön tuloon. Näillä kahdella ratkaisulla KHO käytännössä hyväksyi taseyhtiön ostajan osallistumisen järjestelyyn eikä osakkeiden myyjän verottamisella ollut vaikutusta ostajapuolella.¹⁴²

¹³⁹ Tikka Verotus 1998, s. 10.

¹⁴⁰ Ks. Tikka Verotus 1998, s. 10.

¹⁴¹ Ratkaisusta on syytä huomioida, että kolme hallintoneuvosta ja esittelijä olivat lääninoikeuden päätöksen kannalla, joka oli katsonut, etteivät taseyhtiön osakkeet kuuluneet ostajayhtiön elinkeinotoimintaan ja että osakkeiden myyntitappio oli vähennettävissä ainoastaan verovuonna syntyneestä satunnaisesta myyntivoitosta.

¹⁴² Kukkonen 2004, s. 528. Provisiomallin hyväksyneissä prejudikaateissa KHO 1997:103 ja KHO 1997:104 ei suoraan otettu kantaa siihen, onko taseyhtiön ostajayhtiö oikeutettu saamaan yhtiöveron hyvityksen taseyhtiön jakaman osingon perusteella. Provision muodostuminen tosiasiallisesti tuloksi kuitenkin tavallaan edellyttää tätä. Ks. Tikka Verotus 1998, s. 11–12. Ratkaisussa KHO 1997:136 ostajayhtiölle annettiin oikeus yhtiöveron hyvitykseen. KHO totesi, että kun kysymyksessä olevassa osingonjaossa oli noudatettu osakeyhtiölain säännöksiä, osakeyhtiöllä oli taseyhtiöltä saamansa osingon perusteella oikeus yhtiöveron hyvitykseen siitä huolimatta, että myyjän osakkeista saamaan luovutushintaan sovellettiin verotuslain 56 ja 57 §:n säännöksiä.

Taseyhtiöjärjestelyissä liikesubstanssin ostaneen yhtiön verotuksessa on ratkaistava, voidaanko ostetun liikesubstanssin hankintamenosta tehdä poisto, jos liikesubstanssin myyjään verotuksessa on sovellettu VML 28 ja 29 §:ää. Liikesubstanssin hankintamenon vähennyskelpoisuuteen on otettu kantaa tapauksessa KHO 26.6.1998 T 1196. Tapauksessa KHO totesi, ettei liiketoiminnan ostajalta voitu evätä oikeutta liiketoiminnan hankintamenon vähentämiseen VerL 56 §:n nojalla, kun otettiin huomioon liiketoimintansa luovuttaneen yhtiön saamien luovutushintojen veronalaisuus ja muut oikeuskäytännön mukaan taseyhtiöjärjestelyyn liittyvät veroseuraamukset. Näin ollen taseyhtiön osakkeiden ostaja on pidetty taseyhtiöverotuksen ulkopuolella, vaikka taseyhtiön osakkeiden kauppaa pidettiin veronkiertämisenä ja osakkeiden myyjää verotettiin VerL 56 ja 57 §:n nojalla peitelystä osingosta.¹⁴³

Kuten edellä esitettyjen oikeustapausten perusteella voidaan todeta, on taseyhtiö muodostettu useasti juuri osakeyhtiöstä. On kuitenkin mahdollista, että myös henkilöyhtiön omistaja ryhtyy taseyhtiöjärjestelyihin lähinnä tulo-osuudesta menevän veron välttämiseksi. Luovutuksen kohteena on näin ollen yhtiömiehen yhtiöosuus joko avoimessa tai kommandiittiyhtiössä. VML 28 §:n soveltamisen mahdollisuus henkilöyhtiöiden taseyhtiökauppoihin on tuotu esiin myös Verohallituksen yritysverotiedotteessa.¹⁴⁴ Tiedotteen mukaan henkilöyhtiöiden taseyhtiöjärjestelytilanteisiin voidaan puuttua VML 28 §:n nojalla, jos myyjä jatkaa samaa liiketoimintaa uudessa yhtiössä, kauppahinta on rahoitettu taseyhtiön varoilla ja myyjä on myötävaikuttanut järjestelyihin eikä järjestelyille ole osoitettavissa verotuksesta riippumatonta liiketaloudellista perustetta. Henkilöyhtiöiden taseyhtiöjärjestelyissä tulee muistaa, että niihin ei voida soveltaa VML 29 §:n peitellyn osingon säännöstä yhdessä VML 28 §:n kanssa. VML 29.5 §:n mukaan peitellyn osingon säännöstä voidaan soveltaa vain yhteisöihin ja niiden osakkaisiin ja jäseniin. Oikeuskäytännön tasolla ratkaisu KHO 3.10.1997 T 2461 on osoitus siitä, että myös henkilöyhtiön taseyhtiöjärjestelyyn voidaan puuttua yleisen veronkiertösäännöksen turvin.¹⁴⁵

---

¹⁴³ Tapauksessa ostajan verotukseen ei vaikuttanut myöskään se, että taseyhtiön osakkeiden kauppa oli käytännössä rahoitettu liiketoiminnan kauppahintasaatavaa kiertämällä. Ratkaisussa ostajan tietoisuus ja myötävaikutus eivät vaikuttaneet arviointiin. Huomionarvoista tapauksessa oli vielä se, että se oli sisäinen kauppa, koska liiketoiminnan ostajayhtiön omistivat osittain samat henkilöt kuin liiketoiminnan myyjänkin. Ratkaisussa ei ollut voitu osoittaa, että liiketoiminnasta olisi maksettu ylihintaa. Ostajan poisto-oikeus ylihinnasta voidaan kuitenkin evätä jo pelkästään VML 29 §:n normaaliperiaatteiden nojalla. Ks. *Kukkonen* 2010, s. 416. Ylihinnan poisto-oikeudesta voidaan ottaa esimerkkinä myös tapaukset KHO 14.1.1997 T 28 ja KHO 22.1.1998 T 98.

¹⁴⁴ Ks. Verohallituksen yritysverotiedote Tasekauppa henkilöyhtiöillä. 11.11.1996. Tiedote 2/1996.

¹⁴⁵ Ratkaisussa kommandiittiyhtiön liikeomaisuus myytiin vastuunalaisen yhtiömiehen omistamalle liiketoimintaa aikaisemmin harjoittamattomalle osakeyhtiölle, jonka jälkeen yhtiömies myi samana päivänä yhtiöosuutensa taseyhtiöksi saatetusta kommandiittiyhtiöstä vastaavanlaisia osakekauppoja tehneelle yhtiölle. Taseyhtiön ostaja muutti kommandiittiyhtiön osakeyhtiöksi ja nosti taseyhtiön voittovarat osinkona ja lyhensi samalla summalla taseyhtiöltä

Kuten edellä esitetyistä oikeustapauksista voidaan todeta, taseyhtiöjärjestelyt voivat olla käytännössä hyvin monipolvisia. Taseyhtiöjärjestelyjen problematiikkaa heijastaa hyvin se seikka, että suuri osa KHO:n tekemistä taseyhtiöitä koskevista ratkaisuksista on tehty äänestämällä. Yleisesti voidaan todeta, että KHO:n esittämä ratkaisumalli johtaa hyvin erilaiseen tulokseen taseyhtiön myyjän ja ostajan verotuksessa. Ostajaa on oikeuskäytännössä kohdeltu melko helläkätisesti ja lopputulos on juuri sellainen kuin ostaja on suunnitteluvaiheessa ajatellutkin. Myyjän kohdalta linja on tiukempi ja haitalliset veroseuraamukset näyttävät keskittyvän juuri myyjäpuolelle.¹⁴⁶

Edellä käsiteltyjen oikeustapausten perusteella tulee merkitystä antaa ainakin seuraaville seikoille arvioitaessa VML 28 ja 29 §:n soveltamista taseyhtiöjärjestelyihin: luopuuko taseyhtiön myyjä kokonaan tai osittain liiketoiminnasta; onko taseyhtiöjärjestelylle liiketaloudellista perustetta tai muuta verotuksesta riippumatonta syytä kuten omistuspuhjan laajentaminen, omistusrakenteen järjestely tai liiketoiminnasta loppuminen; toteutetaanko järjestely sisäisenä kauppana myyjän intressipiirissä oleville henkilöille vai toteutetaanko kauppa yhtiön omien työntekijöiden kanssa; siirtyvätkö myyjään saamat rahat myyjän yksityistalouden käyttöön vai sijoitetaanko ne liiketoiminnan jatkamiseen; onko osakekauppa toteutettu OYL 13 luvun 10 §:n vastaisesti osakeyhtiön omilla rahavaroilla; onko osakkeiden ostajayhtiöstä tehty tappiollinen; kuinka suuri aikaväli on liiketoiminnan myynnin ja taseyhtiöosakkeiden myynnin välillä; onko taseyhtiökauppaa edeltänyt tai seurannut yritysjärjestely esimerkiksi liiketoimintasiirron tai fuusion muodossa; onko taseyhtiön ostaja laiminlyönyt sille kuuluvien verojen maksamisen ja voidaanko myyjän osakkeiden myyjän katsoa vaikuttaneen ostajan toimiin.¹⁴⁷ Täytyy kuitenkin muistaa, että edellä esitetyt seikat auttavat hahmottamaan niitä ”harmaan alueen” rajoja, jolloin VML 28 §:n soveltaminen saattaa tulla kyseeseen. Tarkkaa rajaa laillisen veron minimoimisen ja veron kiertämisen

---

olevaa lainaansa. Taseyhtiön verot yhtiömuodon muutoskaudelta jäivät maksamatta. KHO katsoi, että taseyhtiön osakkeiden myyjää voitiin verottaa VerL 56 §:n nojalla saadun myyntihinnan perusteella, kun myyjällä ei ollut tarkoitukseen myydä osuuttaan liiketoimintaa harjoittavasta kommandiittiyhtiöstä ja kun järjestelyjen oli kokonaisuutena tarkastellen katsottava tapahtuneen veron kiertämiseksi ja taseyhtiön vastuunalaisen yhtiömiehen yhtiöosuuden myyjän katsottiin myötävaikuttaneen järjestelyihin. Myyjän tuloksi VerL 56 §:n perusteella luettavan määrän alennuksena voitiin kuitenkin ottaa huomioon hänen kommandiittiyhtiöön sijoittamansa pääoma ja kommandiittiyhtiössä yhtiöosuuden luovutushetkellä olleet voittovarot. Verotuksessa on näin ollen otettu huomioon henkilöyhtiön luonne, jolloin yhtiöosuuden luovutuksesta saatua kauppahintaa ei ole perustellusti verotettu koko määrältään. Ks. *Tikka Verotus* 1998, s. 12–13.

¹⁴⁶ Ks. *Kukkonen* 2010, s. 412–413; *Tikka Verotus* 1998, s. 13.

¹⁴⁷ Ks. *Kukkonen* 2010, s. 413–414; *Tikka Verotus* 1998, s. 5–13.

välillä ei kuitenkaan vallitsevan oikeuskäytännön perusteella voida taseyhtiöjärjestelyissä määrittää.¹⁴⁸

Taseyhtiökauppojen suurta määrää 1990-luvun oikeuskäytännössä selittää suurimmaksi osaksi laki yhtiöveron hyvityksestä (YHL 29.12.1232/1988).¹⁴⁹ YHL salli alun perin osingonsaajan saavan yhtiöveron hyvityksen rahassa, vaikka osinkoa jakanut yhtiö ei olisikaan maksanut täydennysveroa.¹⁵⁰ Tämä aukko lainsäädännössä tukittiin myöhemmin ottamalla lakiin niin sanotut sulkusäännökset eli YHL 5, 5a ja 8 § (932/1993). Näiden sulkusäännösten myötä taseyhtiöjärjestelyiden toimintakenttä muuttui oleellisesti ja lopulta myös YHL kumottiin (725/2004).¹⁵¹ Täytyy kuitenkin muistaa, että taseyhtiöjärjestelyihin ei ryhdytty pelkästään yhtiöveron hyvityksen rahastamisen toivossa.¹⁵² EVL 6 b §:n mukaisten käyttöomaisuusosakkeiden luovutusvoittojen verovapauden myötä taseyhtiöjärjestelyt saattavat kokea ”uusrenessanssin” veron minimoimisen toimintakentässä etenkin silloin, kun järjestely toteutetaan konsernin sisällä.

Käyttöomaisuusosakkeiden myynti voidaan toteuttaa esimerkiksi siten, että ensin liiketoimintakokonaisuus siirretään liiketoimintasiirrolla uuteen yhtiöön, joka sitten myydään verovapaasti. Tämän jälkeen voidaan pyrkiä jakamaan verovapaa luovutusvoitto vielä verottomasti myyjäyhtiön osakkaille TVL 33.1 b §:n mukaisesti. EVL 6 b §:n esitöissä tuodaan esille VML 28 §:n soveltaminen mahdollisuus kyseiseen järjestelyyn. VML 28 §:n avulla voidaan turvata lain tarkoituksen mukainen lopputulos ja torjua esimerkiksi keinotekoisilla vaiheittaisilta toimilla ja hinnoittelupoikkeamilla tavoitellut veroedut.¹⁵³ EVL 6 b §:ssä edellytettyä vaatimusta yhden vuoden omistusasajasta ennen luovutusta voidaan pitää suhteellisen lyhyenä erityisesti ajatellen eräitä yritysjärjestelytilanteita. Jos luovutusta on edeltänyt esimerkiksi liiketoimintasiirto, tulee koko järjestelyä tarkastella kokonaisuutena. Jos järjestelylle ei ole osoitettavissa liiketaloudellista perustetta, tulee veronkiertosäännöksen arvioiminen kyseiseen sarjatoimeen aiheelliseksi, vaikka yh-

¹⁴⁸ *Knuutinen* ei olo käsitellyt taseyhtiökauppoja omana erillisenä ongelmanaan, vaan muutama taseyhtiötä koskeva KHO:n ratkaisu on kerrottu osana tilanteita, joissa VML 28 §:n soveltamiseen on liitetty VML 29 §:n soveltaminen. Ks. *Knuutinen* 2012, s. 239–242.

¹⁴⁹ Esimerkiksi vuonna 1997 annettiin yhteensä 13 taseyhtiötä koskevaa päätöstä, joista 4 julkaistiin vuosikirjassa ja 4 jäi julkaisematta.

¹⁵⁰ *Kukkonen* 2010, s. 412.

¹⁵¹ Käyttämättömiä yhtiöveron hyvityksiä voidaan kuitenkin käyttää vuoteen 2014 asti. Hallituksen esityksessä on nimenomaisesti mainittu, että jos yhtiöveron hyvitystä ei ole osinkoa saaneen yhteisön tappiollisuuden vuoksi voitu hyvittää verosta, hyvitystä ei ole maksettu yhteisölle rahana. Tältä osin on kertynyt YHL 3 §:ssä tarkoitettuja käyttämättömiä hyvityksiä, jotka voidaan voimassa olevien säännösten mukaan lukea seuraavan kymmenen vuoden aikana määrättävien verojen hyvitykseksi. Näitä hyvityksiä voidaan pitää luonteeltaan verosaataviin verrattavina. Onkin perusteltua, että ne voidaan hyvitysjärjestelmästä luopumisesta huolimatta hyödyntää nykyisessä 10 vuoden määräajassa. Ks. HE 92/2004, s. 23.

¹⁵² *Tikka Verotus* 1998, s. 4.

¹⁵³ HE 92/2004 vp, s. 31.

den vuoden omistusaika luovutushetkellä täyttyykin.¹⁵⁴ Jos järjestely toteutetaan vielä sisäisenä kauppana, on VML 28 §:n soveltamisen mahdollisuus todennäköisempää. Jos ostajayritys on tällaisessa järjestelyssä täysin ulkopuolinen, VML 28 §:n soveltamisen todennäköisyys on kyseiseen järjestelyyn hyvin epätodennäköistä.¹⁵⁵ VML 28 §:n soveltamisen todennäköisyyttä kyseiseen järjestelyyn voidaan arvioida myös edellä selostettujen aikaisempien taseyhtiöjärjestelyissä ilmenneiden seikkojen avulla. Jos esimerkiksi liiketoimintakaupan ja osakekaupan aikaväli kasvaa useammaksi vuodeksi, veronkiertämismäärän soveltamisen todennäköisyys tulee pieneneväksi.¹⁵⁶

2.7 Perhevarallisuuden hajautusjärjestelyt

Aiemmin merkittävän veronminimointikeinon on tarjonnut perhevarallisuuden hajautusjärjestelyt, joissa perheen varoja ja tuloja on pyritty saattamaan samaan intressipiiriin kuuluvien itsenäisten verosubjektien piiriin. Perhevarallisuuden hajautus on ollut hyvin tehokas tapa minimoida veroprogressiota. Perhevarallisuuden hajautus perustuu usein vanhempien lapsilleen tekemiin lahjoituksiin.¹⁵⁷ Vuoden 1993 verouudistuksen seurauksena siirtyminen pääomatulojen suhteellisen verotukseen on vähentänyt perhevarallisuuden hajautusjärjestelyiden mielekkyyttä. Vuoden 2012 voimaan tullut pääomatulojen progressiivinen verotus (29.12.2011/1515) on kuitenkin tehnyt perhevarallisuuden hajautusjärjestelyistä jälleen ajankohtaisia. TVL 33.1 b §:n mahdollistama verovapaa osinko listaamattomasta osakeyhtiöstä luo toisen houkutuksen perhevarallisuuden hajauttamiselle jatkossa. Tulevaisuudessa toisen mielenkiintoisen mahdollisuuden hajautusjärjestelyihin luo listatusta osakeyhtiöstä saatavan pienen osingon verovapaus, josta on ollut viitteitä poliittisessa ilmapiirissä.¹⁵⁸ Tämä pienten osinkojen verovapauden kohtalo jää kuitenkin politiikkojen tulevaisuudessa päätettäväksi asiaksi. Tutkielman kannalta on valitettavaa, että perhevarallisuuden hajautusjärjestelyitä koskeva oikeuskäytäntö on suhteellisen vanhaa. Tämän vuoksi laillisen veron minimoimisen ja veron kiertämisen rajanvedon etsiminen on miltei mahdotonta. Oikeuskäytännöstä voidaan kuitenkin löytää tiettyjä periaatteita, jotka soveltuvat edelleen.

Vanhastaan perhevarallisuuden hajautuksen lähtökohtana on ollut, että jos varallisuusobjektin luovuttaja luovuttaa omistusoikeuden kaikkine siihen kuuluvine oikeuksineen ja jos luovutuksen

¹⁵⁴ HE 92/2004 vp, s. 34.

¹⁵⁵ Ks. *Kukkonen* 2010, s. 416.

¹⁵⁶ Ks. *Kukkonen* 2010, s. 417.

¹⁵⁷ Ks. *Tikka* 1972, s. 241–243.

¹⁵⁸ Ks. VM 10/2012, s. 15 ja 36.

yksityisoikeudellinen pätevyys on vero-oikeudellisten vaatimusten mukainen, on tällainen minimointikeino vero-oikeudellisten säännösten mukaan täysin moitteeton. Pelkästään verosta vapautumisen tarkoitus ei muodosta riittävää perustetta VML 28 §:n soveltamiselle.¹⁵⁹ Luovutuksen pätevyyden suhdetta veron kiertämiseen on tarkasteltu ratkaisussa KHO 20.10.1971 T 4373. Ratkaisussa aviopuolisot A ja B lahjoittivat kolmelle lapselleen tilastaan 10 hehtaarin määräalan, joka sisälsi soraesiintymän. A:n tuloon ja omaisuuteen oli VerL 56 §:n nojalla lisätty verolautakunnan toimesta määräalan tuoton ja omaisuusarvon. Puolisot vaativat, että määräalan verotus oli toimitettava lasten nimissä, koska lahjoitus oli tehty lain säätämässä muodossa. Koska lahjakirjan ehtojen mukaan omistus- ja hallintaoikeus siirtyivät heti saajille, ja koska ei ollut näytetty, että A olisi saanut itselleen määräalalta myydyn soran tai alueen muun tuoton, LO katsoi, ettei määräalan tuottoa ollut verotettava A:n tulona eikä määräalaa hänen omaisuutena. KHO ei muuttanut LO:n ratkaisua.

Jos varallisuusjärjestelyt eivät täytä yksityisoikeudellisia pätevyysvaatimuksia tai jos varallisuusjärjestelyt ovat ilmeisen keinotekoisia, saattaa VML 28 §:n soveltaminen tulla kyseeseen. VML 28 §:n soveltaminen voi tulla kyseeseen myös silloin, jos luovutuksenantaja luovuttaa omistusoikeuden tiettyyn omaisuuserään, mutta samalla pidättää itsellään olennaisia omistusoikeuteen liittyviä oikeuksia.¹⁶⁰ Keinotekoisesta perhevarallisuuden hajautusjärjestelystä voidaan ottaa esimerkkinä tapaus KHO 19.2.1975 T 772. Tapauksessa verovuonna 18 vuotta täyttäneen opiskelijan veroilmoituksessa oli ilmoitettu opiskelijan rakennuttaneen omistamalleen tilalle verstasrakennuksen. Verstaan rakennus oli maksanut 163.930 mk:aa. Verstas oli vuokrattu koko vuodeksi peltisepänliikettä harjoittaneelle kommandiittiyhtiölle, jonka vastuunalaisena yhtiömiehenä toimi opiskelijan isä X. Rakennuskustannusten kattamiseen opiskelijan oli ilmoitettu käyttäneen omia varojaan ja saaneen kommandiittiyhtiöltä lainaa, jota verovuoden päättyessä oli maksamatta 79.451 mk:aa. Verstaan rakennuslupa oli haettu isän nimissä. Holhouslautakunnalta ei ollut haettu lupaa tehdä opiskelijan puolesta velkaa, eikä opiskelijalle ollut määrätty uskottua miestä edustamaan häntä velka- ja vuokrasopimuksen teossa isän tai kommandiittiyhtiön kanssa. KHO katsoi VerL 56 §:n nojalla, että verolautakunnan oli ollut verotettava verstasrakennus isän omaisuutena ja rakennuksesta ilmoitettu tulo isän tulona.

---

¹⁵⁹ Ks. Tikka 1972, s. 243.

¹⁶⁰ Ks. Rabinä – Nykänen 2009, s. 177; Tikka 1972, s. 244.

2.8 Luovutusvoittoverotuksen kiertämiseksi tehdyt kauppaan rinnastettava järjestelyt

Luovutusvoittoverotuksen kiertämiseksi tehdyt kauppaan rinnastettavat järjestelyt ovat olleet ennen veronminimointikeinona hyvin yleisiä. Syynä tähän ovat olleet verolain säännökset, jotka liittävät veroseuraamukset omistajanvaihdokseen tai omistaja olemiseen.¹⁶¹ Esimerkiksi kumotun tulo- ja varallisuusverolain (EETVL 31.12.1974/1043) 21 §:n mukaan omaisuuden satunnaisen luovutuksen tuottama voitto eli satunnainen myyntivoitto oli veronalaista vain, jos omaisuus oli hankittu vastiketta vastaan sekä jos kiinteä omaisuus oli omistettu alle kymmenen vuoden ajan tai irtain omaisuus oli omistettu alle viiden vuoden ajan.¹⁶²

Omistusaikaan liitettävän luovutusvoiton verovapauden saavuttamiseksi ei nykyään ole samantyyppistä intressiä ryhtyä erityisiin veronminimointijärjestelyihin kuin ennen. Tähän yhtenä syynä on ollut se, että luovutusvoittojen verotus on kiristynyt huomattavasti EETVL 21 §:n ajoista. Nykyisin huomattavimman omaisuuden luovutusvoiton omistusaikaan liittyvän verovapauden muodostaa TVL 48.1 §:n 1 kohdassa mainittu oman asunnon luovutusvoiton verovapaus. Oman asunnon luovutusvoiton verovapauden edellyttämää omistusaikaa ei voida kiertää luovuttamalla asunnon omistusoikeus vuokrauksen muodossa ja toteuttamalla kauppa vasta omistusaikavaatimuksen täytyttyä, koska oman asunnon luovutusvoiton verovapaus on sidottu nykyään sekä omistusaikaan että asumisaikaan.

Luovutusvoiton kiertämiseksi toteutetut kauppaan rinnastettaviin järjestelyt eivät kuitenkaan ole menettäneet merkitystään, vaikka järjestelyt luovutusvoiton verovapauden omistusaajan täyttymiseksi ovat vähentyneet. Esimerkkinä kauppaan rinnastettavasta järjestelystä luovutusvoittoverotuksen kiertämiseksi voidaan ottaa tapaus KHO 14.2.1986 T 571. Tapauksessa A, joka oli ennen

¹⁶¹ *Tikka* 1972, s. 233.

¹⁶² Tilanteissa, joissa luovutuksen kohteena olevaa omaisuutta ei ollut omistettu verovapaan myyntivoiton edellyttämää aikaa, saatettiin ryhtyä järjestelyihin, jotka tosiasiallisesti täyttivät omistajanvaihdokseen liittyvät taloudelliset olosuhteet kuitenkin varsinaista kauppaa tekemättä. Tällaiset veronkiertojärjestelyt toteutettiin usein siten, että omaisuuden omistaja oli joko vuokrana tai lainana saanut itselleen suunnilleen omaisuuden myyntiarvoa vastaavan rahamäärän kun puolestaan omaisuuden hallinta oli siirtynyt toiselle sopimusosapuolelle. Omaisuuden varsinainen kauppa toteutettiin vasta sitten, kun satunnaisen myyntivoiton verovapauden edellyttämä omistusaika oli kulunut. Tuloksena tällaisille toimenpiteille oli se, että omaisuus oli siirtynyt palvelemaan vuokralaisen tulonmuodostusta, kun taas verovelvollisen tulonmuodostukseen oli siirtynyt luovutushintaa vastaavat varat, vaikka omaisuuden varsinaisen kaupan syntyikin vasta myöhemmin. Ks. *Tikka* 1972, s. 237. Ks. myös ratkaisu KHO 1966 II 560, jossa henkilö A myi 2.12.1953 hankkimansa kiinteistön 31.12.1963 X Oy:lle. A oli vuokrannut kiinteistön X Oy:lle vuonna 1960. A oli ollut velkaa X Oy:lle, joka peri saamisestaan samansuuruista korkoa, kun mitä itse maksoi vuokraa kiinteistöstä. Verolautakunta katsoi toimittaessaan vuoden 1963 verotusta, että A oli saanut 92.000 mk:n suuruisen myyntivoiton. A esitti valituksessaan, että vuokraus oli täysin itsenäinen oikeustoimi, jolla ei ollut vaikutusta myyntiin. KHO katsoi päätöksessään, että vuokrasopimus oli tehty ilmeisen verosta vapautumisen tarkoituksessa siten kuin VerL 56 §:ssä säädetään.

harjoittanut tilitoimistotoimintaa yksityisliikkeenä, oli perustanut avoimen yhtiön jatkamaan kyseistä tilitoimistotoimintaa. A oli sijoittanut yhtiöön 10.000 mk:n omaisuuden sekä asiakaspiirinsä. Yhtiökumppaniksi avoimeen yhtiöön tuli B, jonka yhtiöpanos oli 60.000 mk:aa. B:n sijoittamaan yhtiöpanosta käsiteltiin kirjanpidossa pääomasijoituksena. Yhtiömiehet omistivat yhtiöosuudet tasan puoliksi yhtiösopimuksen mukaan. A oli yhtiön ensimmäisenä 4 kuukauden pituisena tilikautena nostanut yksityistililtä rahaa 69.000 mk:aa ja B vastaavasti 3.000 mk:aa. Tämä huomioiden katsottiin, että B:n sijoituksen käsitteleminen pääomasijoituksena ei vastannut asian varsinaista luonnetta ja tarkoitusta, vaan että kyseessä oli VerL 56 § huomioon ottaen A:lle suoritettu yhtiöosuuden kauppahinta. Ratkaisussa merkitystä on todennäköisesti annettu läheiselle ajalliselle yhteydelle kaupan ja myyjän yksityisottojen välillä.¹⁶³

Tutkimuksen kannalta kauppaan rinnastettavat järjestelyt luovutusvoittoverotuksen kiertämiseksi muodostavat ongelmallisen alueen. Ongelmallisuus syntyy ensinnäkin siitä, että luovutusvoiton verovapauden omistusaikavaatimuksen täyttymiseksi suoritettujen järjestelyt ovat menettäneet merkitystään luovutusvoittoverotuksen kiristyessä. Toisaalta kauppaan rinnastettavien järjestelyiden luovutusvoittoverotuksen kiertämistä koskeva oikeuskäytäntöä ei voida pitää tuoreena. Näin ollen laillisen veron minimoinnin ja veron kiertämisen rajan löytäminen on mahdotonta. Rajan löytymistä vaikeuttaa osaltaan myös se, että oikeuskäytännössä ilmenneet tilanteet ovat hyvin vaihtelevia ja yksilöllisiä.

2.9 Liiketoimintamuotojen yhdistäminen

Lähtökohtaisesti samojen tahojen harjoittamia useampia yhtiöitä pidetään toisistaan erillisinä, itsenäisinä toimijoina. Toisinaan on ryhdytty järjestelyihin, joiden tavoitteina on ollut verotuksen progression pienentäminen, perustamalla useampia henkilöyhtiöitä samojen osakkaiden toimesta harjoittamaan toimialtaan samankaltaista liiketoimintaa.¹⁶⁴ Vuoden 1993 verouudistuksen johdosta liiketoimintamuotojen yhdistämistapaukset ovat menettäneet merkitystään. Syynä tähän on etenkin ollut henkilöyhtiöiden aseman muuttuminen itsenäisistä verosubjekteista laskentasubjekteiksi. Elinkeinotulosta jaetaan osakkaalle lopulta ansiotuloksi sama määrä riippumatta siitä, muodostuuko se yhden vai kahden yhtiön tuloksesta.¹⁶⁵ Tämä ilmenee osaltaan siinä, että aiheutta koskevaa oikeuskäytäntöä ei juuri löydy 1990-luvun alun jälkeen, vaan oikeuskäytäntö keskittyy

---

¹⁶³ Ks. *KPMG* 2010, s. 461.

¹⁶⁴ *Tikka – Nykänen – Juusela – Viitala*, luku 25:7.

¹⁶⁵ Ks. *Myrsky – Linnakangas* 2010, s. 473.

aikaan ennen 1980-lukua. Koska VML 28 §:ää voidaan edelleen soveltaa liiketoiminta- sekä muiden toimintamuotojen yhdistämistapauksiin, seuraavaksi perehdytään muutamaan oikeustapaukseen, joiden pohjalta voidaan hahmottaa VML 28 §:n soveltamisedellytyksiä.

Verotuksessa avoin yhtiö on yhdistetty toiseen avoimeen yhtiöön tapauksessa KHO 7.10.1974 T 3763, jossa kolme henkilöä olivat harjoittaneet kodinkoneliikettä avoimen yhtiön muodossa A:n kaupungissa. Samat kolme henkilöä olivat ostaneet B:n kaupungissa toimineen saman alan liikkeen ja muodostaneet sen harjoittamista varten myös avoimen yhtiön, jossa pääomaosuudet kuitenkin jakaantuivat toisin kuin ensin mainitussa yhtiössä. Kodinkoneliikkeiden vastaavina hoitajina olivat ilmoituksen mukaan toimineet eri yhtiömiehet. Avoimia yhtiöitä oli käsitelty täysin erillisinä yksikköinä asioitaessa tukkuliikkeitten kanssa. Kuitenkin B:n kaupungissa harjoitetun liikkeen kirjanpito oli toimitettu A:n kaupungissa toimineen liikkeen kirjanpidon yhteydessä. Ottaen huomioon toimialojen samanlaisuus ja omistussuhteet KHO katsoi VerL 56 § huomioiden, että yhtiöitä oli verotettava yhtenä verovelvollisena.

Hieman tuoreempaa oikeuskäytäntöä edustaa ratkaisu KHO 21.4.1993 T 1566, jossa kuitenkin avoin yhtiö on vielä ollut itsenäinen verosubjekti. Tapauksessa avoin yhtiö A harjoitti maanrakennusurakointia lähinnä kaivinkoneita käyttäen. Vuonna 1980 pääosa yhtiö A:n osakkaista oli perustanut B Oy:n. Vuodesta 1982 lähtien avoin yhtiö A:lla ja B Oy:llä oli samat osakkaat. B Oy:n toimiala oli aluksi metsäaurausurakointi, mutta verovuonna pääasiallinen toimi oli maanrakennusurakointi telapuskutraktorilla. B Oy:llä oli oma palkattu henkilökuntansa eikä sen toiminta perustunut pelkästään osakkaiden henkilökohtaiseen työskentelyyn. Suurin osa osakeyhtiön tuloista tuli muista kuin yhteisistä urakoista avoin yhtiö A:n kanssa. KHO katsoi äänestystuloksella 3 – 2, ettei B Oy:n tuloja ja menoja ollut lisättävä avoin yhtiö A:n tuloihin ja menoihin, vaan osakeyhtiötä oli pidettävä erillisenä verovelvollisena.¹⁶⁶

¹⁶⁶ Ratkaisusta lisää ks. *Kukkonen* 1994, s. 436. Ks. myös ratkaisussa KHO 20.8.1973 T 3074. Ratkaisussa puoliset olivat harjoittaneet kuormausta ja maansiirtotöitä avoimen yhtiön muodossa. Yhtiössä ei ollut puolisojen lisäksi muita yhtiömiehiä enää vuonna 1960. Mies vastasi yhtiön johdosta sekä työnjohtotehtävistä, kun taas vaimo oli hoitanut liikkeen konttorityöt. Vuonna 1959 he olivat kaksin perustaneet avoimen yhtiön jatkamaan erään kysymyksessä olevan toimialan lopettaneen osakeyhtiön harjoittamaa maatalous- ynnä muiden koneiden ja -tarvikkeiden tukku- ja vähittäiskauppaa. Kyseinen liike oli kokonaan vieraiden hoidossa. KHO katsoi, että mainittuja avoimia yhtiöitä oli kumpaakin verotettava omana itsenäisenä verovelvollisena. Äänestysratkaisussa äänin 3 – 1 vähemmistöön jääneen jäsenen mielestä samat henkilöt eivät voineet muodostaa liikkeen harjoittamista varten useampia kuin yhden avoimen yhtiön. Ratkaisun tulokseen saattoi vaikuttaa se huomionarvoinen seikka, että vaikka lopettanut osakeyhtiö oli toiminutkin samalla kuormausta ja maansiirtoalalla kuin puolisojen avoin yhtiö, puolisojen vuonna 1959 perustama avoin yhtiö jatkoi osakeyhtiön toimintaa vain maatalous- ynnä muiden koneiden ja -tarvikkeiden tukku- ja vähittäiskaupan osalta. Avoimien yhtiöiden toimialojen ei siten voida katsoa olleen samanlaiset.

Yhtiöiden yhdistäminen VML 28 §:n nojalla on oikeuskäytännön perusteella mahdollista, jos yhtiöiden toimialat ovat olleet samankaltaisia sekä jos yhtiöiden yhtiömies tai osakas pohja on ollut lähestulkoon samanlainen. Koska yhtiöiden yhdistämistä koskeva problematiikka keskittyy aikaan ennen 1980-lukua, on yhtiöiden yhdistämisen edellytyksistä ehditty keskustelemaan laajasti.¹⁶⁷ Vaikka yhtiöiden yhdistämistapauksia ei tuoreesta oikeuskäytännöstä löydykään, yhtiöiden yhdistämisellä on edelleen vaikutusta siitä huolimatta, että henkilöyhtiöt ovat laskentasubjekteja. Jos henkilöyhtiöt yhdistettäisiin verotuksessa, niiden nettovarallisuudet laskettaisiin yhteen. Tämä taas vaikuttaisi yhtiömiehen pääomatulon laskentaperusteeseen ja näin ollen yhtiömiehen pääomatulon määrään. Jos toisen yhtiön nettovarallisuus olisi positiivinen ja toisen negatiivinen, yhtiön yhdistämisen johdosta laskettu nettovarallisuus saattaisi olla negatiivinen, joka johtaisi pääomatulo-osuuden menetykseen. Yhtiöiden yhdistäminen saattaisi vaikuttaa myös yhtiömiesten ansiotulo-osuuksiin, koska yhtiömiesten yhtiöosuudet, joiden perusteella TVL 16 §:n mukaisesti yhtymän tulo jaetaan osakkaille, saattaisivat erota yhdistetyssä yhtiössä siitä, mitä ne olisivat olleet erillisissä yhtiöissä.¹⁶⁸

2.10 Kommandiittiyhtiön äänettömän yhtiömiehen katsominen vastuunalaiseksi yhtiömieheksi

Yhtiömuotona kommandiittiyhtiön käyttämisen yhtenä etuna on se, että kommandiittiyhtiössä äänettömän yhtiömiehen vastuu on rajattu. Avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä annetun lain (AKYL 29.4.1988/389) 1:1.1 §:n mukaisesti äänetön yhtiömies vastaa kommandiittiyhtiön velvoitteista vain omaisuuspanoksensa määrällä. Kommandiittiyhtiössä vastuunalainen yhtiömies vastaa kommandiittiyhtiön velvoitteista niiden täyteen määrään asti. Näihin velvoitteisiin kuuluvat myös vastuu veroista. Kommandiittiyhtiö vastaa itse arvonlisäveron maksamisesta sekä työnantajasuorituksista, kun taas vastuunalainen yhtiömies on vastuussa ennakkoveroista sekä lopullisen tuloveron maksamisesta.¹⁶⁹

Toisinaan tilanne kommandiittiyhtiössä voi olla sellainen, että äänetön yhtiömies on tosiasiasa hallitsevassa asemassa yhtiön toiminnassa, mutta muodollisesti hän välttää vastuun yhtiön velvoitteista. Tällaisissa tapauksissa kommandiittiyhtiön äänetön yhtiömies voidaan katsoa VML 28 §:n nojalla yhtiön vastuunalaiseksi yhtiömieheksi. VerL 56 §:n soveltamisen ajalta löytyy oikeuskäytännöstä tapaus KHO 1980 B II 602, jossa kommandiittiyhtiön äänetön yhtiömies katsottiin

¹⁶⁷ Ks. *Järvenoja Verotus* 1992, s. 147; *Tikka* 1972, s. 264.

¹⁶⁸ *Järvenoja Verotus* 1993, s. 521.

¹⁶⁹ Yhtymän verovastuusta ks. *Myrsky – Rabinä* 2011, s. 408. Ks. myös Verohallituksen julkaisu 49.07, s. 45.

vastuunalaiseksi yhtiömieheksi. Tapauksessa verolautakunta oli toimittaessaan jälkiverotusta katsonut, että yhtiön äänetön yhtiömies ekonomi A oli vastuussa yhtiön verosta. Ekonomi A oli tosiasiallisesti johtanut äänettömänä yhtiömiehenä kyseessä olevaa kommandiittiyhtiötä. Ekonomi A oli myös ollut kommandiittiyhtiön vastuunalaisen yhtiömiehen A Oy:n hallituksen puheenjohtaja. A Oy:llä ei ollut enää muutamaan vuoteen omaa liiketoimintaa. A Oy:n 200 osakkeesta 198 omisti kommandiittiyhtiö. KHO:n mukaan verolautakunnalla oli jälkiverotusta toimittaessaan oikeus VerL 56 §:n nojalla katsoa kommandiittiyhtiön vastuunalaiseksi yhtiömieheksi ekonomi A toisen vastuunalaisen yhtiömiehen A Oy:n ohella. Ekonomi A oli näin ollen voitu määrätä VerL 3 §:n mukaiseen vastuuseen kommandiittiyhtiölle jälkiverotuksessa maksuunpannuista veroista. Ratkaisu syntyi äänestyksen tuloksena äänin 3-2.¹⁷⁰

Kommandiittiyhtiön äänetön yhtiömies saatetaan siis katsoa vastuunalaiseksi yhtiömieheksi, jos voidaan todeta äänettömän yhtiömiehen tosiasiallisesti johtaneen kommandiittiyhtiötä. Mielestäni tämä ei yksistään riitä, koska äänetön yhtiömies voi toimia kommandiittiyhtiössä toimitusjohtajana, jolla voidaan yleisesti katsoen olevan kohtuullisen paljon valtaa yhtiön johtamisessa ja päätöksenteossa. Äänettömän yhtiömiehen tosiasiallisen yhtiön johtamisen lisäksi kommandiittiyhtiössä täytyy olla ryhdytty tietyn kaltaisiin keinotekoisiiin järjestelyihin, jotta äänetön yhtiömies voidaan katsoa vastuunalaiseksi yhtiömieheksi. Tällaisena järjestelynä voidaan esimerkiksi pitää yllä selostetussa oikeustapauksessa ollutta tilannetta, jossa kommandiittiyhtiön äänetön yhtiömies työskentelee yhtiön vastuunalaisena yhtiömiehenä toimivassa yhtiössä suurta vastuuta sisältävässä tehtävässä. Keinotekoisista järjestelyistä voi kertoa myös oikeustapauksessa ilmennyt omistussuhteiden ristikkäisyys. Äänettömän yhtiömiehen katsomisessa vastuunalaiseksi yhtiömieheksi huomiota voidaan kiinnittää myös yhtiömiesten panoksista ja voitto-osuuksista ilmeneviin seikkoihin. Toisaalta edellä kuvatuissa tilanteissa voidaan päätyä henkilöyhtiön sivuuttamiseen VML 28 §:n nojalla, mitä käsitelläänkin seuraavaksi.

---

¹⁷⁰ Eri mieltä olleiden jäsenten mukaan verolautakunnalla ei ollut oikeutta määrätä ekonomi A:ta, joka ei ollut vastuunalainen yhtiömies, VerL 56 §:n nojalla vastuuseen kommandiittiyhtiön verosta. Jäsenet toivat kuitenkin lausunossaan esille sen, ettei kommandiittiyhtiön toiminta kommandiittiyhtiön yhtiömuodossa vastannut asian varsinaista luonnetta ottaen huomioon yhtiömiesten panoksien ja voitto-osuuksien perusteella ilmeet seikat. Kyseistä toimintaa oli siis harjoitettu ekonomi A:n lukuun. Huomioiden VerL 56 §:n asia tulisi palauttaa verolautakunnalle, jonka tulisi käsitellä kysymys valtionveron jälkiverotuksen määräämisestä ekonomi A:lle niistä tuloista, joiden jälkiverotuksesta on tässä tapauksessa ollut kyse.

2.11 Henkilöyhtiön sivuuttaminen

Ennen VML 28 §:n olemassaoloa, veron kiertämisen estämisen yleislausekkeena toimineen VerL 56 §:n yksi yleisimmistä soveltamisalueista oli henkilöyhtiöiden sivuuttaminen. Tämä ilmenee erityisesti hyvin suurena oikeustapauksien määränä koskien henkilöyhtiöiden sivuuttamista. Ennen vuoden 1993 verouudistusta, jossa henkilöyhtiöistä tuli laskentasubjekteja erillisen verovelvollisuuden sijaan, avoimia- ja kommandiittiyhtiöitä perustettiin veroprogression pilkkomiseksi. Henkilöyhtiöiden sivuuttamisella pyrittiin estämään se, ettei hallitseva yhtiömies saanut valtionverotuksessa jaettua toiminnan tulosta osakkaalle maksettuun palkkaan ja yhtiössä verotettavaan tuloon. Henkilöyhtiöiden muuttuminen laskentasubjekteiksi ja siirtyminen osakasverotukseen ei ole aiheuttanut mitään periaatteellista muutosta VML 28 §:ään perustuvassa henkilöyhtiöiden sivuuttamisessa.¹⁷¹ Verohallituksen kannanotoissa yritysverokysymyksiin 2008 on nimenomaisesti todettu, että jos toiminnan harjoittaminen henkilöyhtiömuodossa ei vastaa toiminnan todellista luonnetta ja tarkoitusta, voidaan henkilöyhtiö verotuksessa sivuuttaa VML 28 §:n nojalla.¹⁷² Seuraavassa pyritään tarkastelemaan henkilöyhtiön sivuuttamisen edellytyksiä hieman tarkemmin vallitsevan oikeuskäytännön pohjalta.

Avoimen- ja kommandiittiyhtiön tarkoituksesta on säädetty AKYL 1:1 §:ssä, jonka mukaan avoimessa- ja kommandiittiyhtiössä kaksi tai useampi harjoittaa sopimuksen perusteella yhdessä elinkeinotoimintaa yhteisen taloudellisen tarkoituksen saavuttamiseksi. Henkilöyhtiö on siten sivuutettu niissä tapauksissa, joissa sen ei ole katsottu harjoittaneen elinkeinotoimintaa. Maatilatealoutta koskevassa ratkaisussa KHO 1990 B 557, puoliset A ja B olivat harjoittaneet maatilallaan sekä kasvatuskanala- että munituskanalatoimintaa. Huomioiden, kommandiittiyhtiön perustaminen jatkamaan puolisojen aiemmin osana maatilatalouttaan harjoittamaa kanankasvatustoimintaa sekä munituskanalatoiminnan kuulumisen edelleen A:n ja B:n maatilatalouden tuloihin että äänettömän yhtiömiehen vähäinen pääomapanos toiminnan laajuuteen verrattuna sekä puolisojen toimiminen vastuunalaisina yhtiömiehinä, yhtiömuodon ei katsottu vastaavan asiaa varsinaista luonnetta ja tarkoitusta. Yhtiötä ei hyväksytty erilliseksi verovelvolliseksi VerL 56 §: nojalla.¹⁷³

¹⁷¹ Tikka – Nykänen – Juusela – Viitala, luku 25:5; Järvenoja Verotus 1993, s. 517. Henkilöyhtiöiden verotuksesta yleisteoksena ks. *Rehbinder* 1995.

¹⁷² Verohallinnon kannanottoja yritysverokysymyksiin 2008. 29.8.2008. Dnro1359/345/2008. Ks. 4. kysymys.

¹⁷³ Ratkaisussa puoliset perustivat vuonna 1985 kommandiittiyhtiön, jonka vastuunalaisiksi yhtiömieheksi he tulivat. Äänettömäksi yhtiömieheksi yhtiöön tuli heidän tilallaan työskennellyt työntekijä sijoittaen yhtiöön 15.000 mk:n pääomapanoksen sekä työpanoksensa. Yhtiö jatkoi puolisojen aiemmin harjoittamaa kanankasvatustoimintaa munituskanalatoiminnan jäädessä edelleen A:n ja B:n maatilatalouden piiriin. Yhtiön liikevaihto ensimmäiseltä tilikau-

Pelkästään vuokraustoimintaa harjoittava henkilöyhtiö on voitu sivuuttaa, koska sen toiminnan ei ole katsottu olevan elinkeinotoimintaa. Tällaiseen tulokseen päädyttiin ratkaisussa KHO 1970 II 503, jossa kahden henkilön ja heidän puolisoittensa muodostaman kommandiittiyhtiön toimialaksi oli ilmoitettu edustus- ja kauppaliikkeen harjoittaminen. Kommandiittiyhtiö ei kuitenkaan ollut harjoittanut muuta toimintaa kuin osakkeenomistuksen nojalla hallinnut ja vuokrannut kahdessa asunto-osakeyhtiössä ollutta huoneistoa. Koska kommandiittiyhtiön ei katsottu tosiasiallisesti ryhtyneen harjoittamaan edustus- ja kauppaliikettä ja koska asunto-osakeyhtiön osakkeiden omistus- ja vuokraustoiminnalle annettu kommandiittiyhtiön muoto ei vastannut asian varsinaista luonnetta ja tarkoitusta, katsottiin, VerL 56 § huomioon ottaen, yhtiön osakkaat henkilökohtaisesti verovelvollisiksi yhtiön nimissä ilmoitetusta tulosta ja omaisuudesta.

Vuokraustoimintaa harjoittaneen henkilöyhtiön sivuuttamisessa on päädytty erilaiseen lopputulokseen tapauksessa KHO 22.12.1992 T 4828. Tapauksessa kommandiittiyhtiön toimialana oli kiinteistöjen ja huoneistojen vuokraus. Kommandiittiyhtiö vuokrasi asuinhuoneistoja yksityishenkilöiltä ja yrityksiltä ja tarvittaessa huoneistoja myös kunnostettiin ja kalustettiin. Toiminta sijoittui usealle paikkakunnalle. Yhtiö vuokrasi huoneistot edelleen yrityksille komennusmiesten majoitusta varten lyhytaikaisilla vuokrasopimuksilla. Komennusmiesten vaihtuessa yhtiö huolehti usein asuntojen siivouksesta ja liinavaatteista. Yhtiön vastuunalainen yhtiömies työskenteli päätoimisesti yhtiössä. Yhtiön liikevaihto verovuodelta 1988 oli n. 1,1 miljoonaa mk:aa ja verovuodelta 1989 n. 922 tuhatta mk:aa. Yhtiön toiminnan katsottiin olevan liiketoimintaa ja toiminnan harjoittaminen kyseisessä yhtiömuodossa oli liiketaloudellisesti perusteltua. Näin ollen yhtiön vuokraustoiminnasta saatua tuloa ja varallisuutta ei voitu VerL 56 §:n nojalla lukea vastuunalaisen yhtiömiehen tuloksi ja varallisuudeksi. Kommandiittiyhtiön katsomiseen erilliseksi verovelvolliseksi ratkaisussa vaikutti todennäköisesti vuokraustoimintaan liittynyt siivous, kunnossapito yms. toiminta sekä suhteellisen suuri toimintaan liittynyt liikevaihto.¹⁷⁴

Kilpi on, ehkä hyvin kärkevästi, kuvannut henkilöyhtiön tarkoitusta. Kilven mukaan henkilöyhtiöistä etenkin kommandiittiyhtiön voidaan katsoa alun perin muodostuneen tilanteeseen, jossa oli laiska kapitalisti ja köyhä, tarmokas yrittäjä, jotka lyöttäytyivät yhteen. Kapitalisti sijoitti liike-

---

delta oli n. 920 tuhatta mk:aa ja maksetut palkat yhtiössä työskennelleille yhtiömiehille olivat n. 28 tuhatta mk:aa. Seuraavalla tilikaudella liikevaihto oli n. 2,2 miljoonaa mk:aa. Munituskanalasta kertyneet myyntitulot, vuodelta 1986 n. 3,8 miljoonaa mk:aa ja vuodelta 1987 n. 3,2 miljoonaa mk:aa, puoliset ilmoittivat edelleen yhtiön perustamisen jälkeenkin maatilataloutensa tulona.

¹⁷⁴ Ks. *Andersson – Ilkkala – Penttilä* 2009, s. 34–35.

toimintaan tarvittavan pääoman ja köyhä yrittäjä vastaavasti työpanoksensa ja – taitonsa.¹⁷⁵ Kuten seuraavista oikeustapauksista voimme huomata, useasti tilanne kommandiittiyhtiöissä on hyvin erilainen kuin yllä esitetty kommandiittiyhtiön rakentumisen perusidea. Kommandiittiyhtiössä vastuunalainen yhtiömies on sijoittanut yhtiöön sekä pääoma- että työpanoksensa ja äänetön yhtiömies on sijoittanut yhtiöön vain mitättömän pääomapanoksen. Äänetön yhtiömies on toiminnassa mukana vain siksi, että kommandiittiyhtiön siviilioikeudellinen luonne toteutuu. Sekä avoimia- että kommandiittiyhtiöitä on verotuksessa sivuutettu sillä perusteella, että vain yhdellä yhtiömiehellä on ollut merkittävää taloudellista intressiä yhtiöön. Toisinaan henkilöyhtiöitä on sivuutettu tapauksissa, joissa yhtiön harjoittama toiminta on katsottu yhtiössä työskentelevän tosiasiallisesta toiminnasta vastanneen ei-yhtiömiehen toiminnaksi.

Jotta voidaan punnita yhtiömiesten merkitystä, ovat he sitten vastuullisia tai äänettömiä yhtiömiehiä, henkilöyhtiön liiketaloudelliseen asemaan, tulee kiinnittää huomiota heidän yhtiömiessuorituksiin. Yhtiösuorituksen merkityksen punninnassa tulee huomioida kaikki ne tavat, joilla yhtiösuoritus voi tapahtua. Yhtiösuoritus voidaan käsittää ensinnäkin pääomapanoksena, joka voidaan suorittaa joko rahapääomana tai reaali-pääomana, kuten esim. yhtiölle tulevana koneina ja kalustona. Yhtiösuoritus voi sisältää erilaisia työpanoksia. Työpanos saattaa olla jatkuvaa työntekoa yhtiössä tai myös ideoiden ja erityisasiantuntemuksen luovuttamista yhtiön hyväksi. Yhtiömiessuoritus voi ilmetä myös vastuuriskin kantamisena. Jos toisen yhtiömiehen yhtiömiessuoritukset ovat täysin ilman taloudellista merkitystä yhtiölle, voidaan katsoa, että yhtiö - sen taloudellinen luonne ja tarkoitus huomioon ottaen - samaistuu dominoivan yhtiömiehen yksityiseen tulonhankkimistoimintaan.¹⁷⁶

Kommandiittiyhtiön sivuuttamista, äänettömän yhtiömiehen yhtiöpanoksen pienuudesta johtuen, voidaan tarkastella ratkaisussa KHO 9.6.1976 T 2358. Ratkaisussa liikkeenharjoittajan aikaisemmin omalla nimellä harjoittamaa hitsausliikettä varten oli perustettu kommandiittiyhtiö, jonka vastuunalaisena yhtiömiehenä oli liikkeenharjoittaja sekä äänettömänä yhtiömiehenä liikkeen työnjohtaja 1.000 mk:n pääomapanoksella. Yhtiön liikevaihto oli verovuonna ollut n. 5,9 miljoonaa mk:aa. LO katsoi, että liikkeenharjoittaja oli harjoittanut kommandiittiyhtiön muodossa hitsausliikettä tavalla, joka ei eronnut hänen siihen asti harjoittamastaan liikkeestä. Sen vuoksi ja kun äänettömän yhtiömiehen panos oli määrältään niin pieni, ettei sen voitu katsoa vaikuttaneen liiketoimintaan, LO kumosi toimitetun verotuksen ja palautti asian verolautakunnalle yhtiön tu-

¹⁷⁵ Ks. *Kilpi* Verotus 1987, s. 13.

¹⁷⁶ Ks. *Tikka* 1972, s. 254.

lon ja omaisuuden verottamiseksi liikkeenharjoittajan henkilökohtaisena tulona ja omaisuutena. KHO VerL 56 § huomioiden hylkäsi yhtiön lääninoikeuden päätöksestä tekemän valituksen. Ratkaisussa huomiota herättää sivuutetun yhtiön huomattavan suuri liikevaihto. Tapauksen yhtiön voidaan, huomioiden sen suhteellisen suuri liikevaihto, katsoa kasvaneen liiketoimintana yli siitä luontevasta rajasta, jossa liiketoimintaa harjoitetaan yksityisenä elinkeinonharjoittajana.¹⁷⁷

Tapauksessa KHO 25.1.1993 T 211 on yhtiön liiketoiminta katsottu merkittävässä roolissa työskennelleen henkilön harjoittamaksi toiminnaksi. Tapauksessa kommandiittiyhtiö oli alun perin perustettu harrastus- ja lomakylätoimintaa varten. Yhtiön toimintaan oli lisätty konsultointi- ja insinööri- ja selluteollisuudelle. Konsultointi- ja insinööriyhtiössä hoiti vastuunalainen yhtiömies, joka oli koulutukseltaan insinööri. VerL 56 § huomioiden katsottiin, ettei konsultointi- ja insinööriyhtiön harjoittaminen yhtiön nimissä vastannut asian luonnetta ja tarkoitusta, vaan toiminnasta kertynyt tulo oli verotettava vastuunalaisen yhtiömiehen henkilökohtaisena ammattitulona.¹⁷⁸

Oikeuskäytännön perusteella henkilöyhtiöiden sivuuttamisessa yhtiömiesten yhtiöpanoksen pienuuden perusteella on tapahtunut tiettyä lieventymistä. Toiminnan laajuuteen on kiinnitetty enemmän huomiota arvioitaessa henkilöyhtiön sivuuttamisen edellytyksiä tapauksissa, joissa yhtiömiehen työ- tai pääomapanoksella ei ole voitu katsoa olevan merkitystä. Mielenkiintoisen oikeustapausparin toiminnan laajuuden merkityksestä sivuuttamistapauksissa muodostavat ratkaisut KHO 1980 B II 511 ja KHO 1980 B II 512.¹⁷⁹ Tarkastellaan ensin tapausta nro 511.

¹⁷⁷ Ks. myös ratkaisu KHO 12.1.1973 T 93, jossa perustettavaan kommandiittiyhtiöön tuli osakkaiksi isä ja poika. Isä sijoitti yhtiöön romuliikkeensä, jonka vaihto-omaisuuden hankintameno oli 317.000 mk:aa ja irtaimen käyttöomaisuuden hankintameno 350.000 mk:aa, mutta liikeomaisuuteen kuuluneet kaksi kiinteistöä pysyivät isän yksityisenä omaisuutena. Poika, joka oli koulutukseltaan merkonomi, sijoitti yhtiöön 50.000 mk:aa ja toimi liikkeessä. Kommandiittiyhtiö oli tarkoitus muuttaa myöhemmin osakeyhtiöksi, johon tulisi osakkaaksi myös tytär, jolla oli merkonomin koulutus. KHO katsoi, että kommandiittiyhtiötä oli pidettävä eri verovelvollisena.

¹⁷⁸ Ratkaisusta KHO 25.1.1993 T 211 lisää ks. *Rehbinder* 1995, s. 80. Ks. myös tapaus KHO 8.11.1985 T 5157. Tapauksessa kiinteän polttoaineen suunnittelua harjoittavan kommandiittiyhtiön vastuunalaisena yhtiömiehenä toimi äiti 1.200 mk:n pääomapanoksella ja äänettömänä yhtiömiehenä toimi poika 800 mk:n pääomapanoksella. Äiti oli päätoimisesti työssä muualla eikä osakkaiden työskentelystä yhtiössä muutenkaan ollut selvitystä. Perheen isä, ammatiltaan teknikko, oli yhtiön ainoa palkattu työntekijä. Yhtiön osoite oli puolisuuden koti. VerL 56 §:n nojalla katsottiin, että yhtiön ilmoittama tulo oli teknikkoisän ammattituloa.

¹⁷⁹ Tapauksissa huomioitavaa on ensinnäkin se, että molemmissa tapauksissa esiintyvät samat henkilöt. Tapauksessa nro 511 kommandiittiyhtiön vastuunalainen yhtiömies Matti A on tapauksen nro 512 olevan kommandiittiyhtiön äänetön yhtiömies. Vastaavasti tapauksen nro 512 kommandiittiyhtiön vastuunalainen yhtiömies Pekka B on tapauksen nro 511 kommandiittiyhtiön äänetön yhtiömies. Toinen huomionarvoinen seikka tapausparissa on se, että tapauksien toimialat ovat samat ja henkilöyhtiöt eroavat toisistaan juuri toiminnan laajuuden perusteella. Kummassakin tapauksessa ratkaisusta päättäneet KHO:n jäsenet ovat myös samat. Ratkaisuparista lisää ks. *Andersson* 1990, s. 86–87.

Tapauksessa KHO 1980 B II 511 arkkitehti Matti A oli perustanut kommandiittiyhtiön arkkitehtitoiminnan harjoittamista varten. Vastuunalaisen yhtiömiehenä yhtiössä toimi arkkitehti Matti A ja äänettömänä yhtiömiehenä arkkitehti Pekka B. Yhtiön liikevaihto verovuonna oli 102.279 mk:aa ja ulkopuolisille työntekijöille maksetut palkat olivat 40.907 mk:aa. Pekka B:n pääomasiointus yhtiön perustamisvuonna oli ollut 1.000 mk:aa. Pekka B:n pääoma yhtiössä oli verovuonna 2.292,78 mk:aa ja hänen osuutensa voitosta oli 229,28 mk:aa. Koska voitto-osuutta ei ollut nostettu, äänettömän yhtiömiehen pääoma verovuoden lopussa oli 2.522,06 mk:aa. Äänettömälle yhtiömiehelle Pekka B:lle ei ollut maksettu yhtiöstä palkkaa. Koska äänettömän yhtiömiehen pääoma- ja työpanoksella ei voitu katsoa olevan merkitystä yhtiön liiketaloudelliseen asemaan ja kun vielä otettiin huomioon yhtiön toiminnan laajuus sekä muut toimintaolosuhteet, yhtiömuodon ei katsottu vastaavan asian varsinaista luonnetta ja tarkoitusta. Arkkitehti A oli VerL 56 §:n nojalla henkilökohtaisesti verovelvollinen yhtiön tulosta ja varallisuudesta. Ratkaisu syntyi äänestyksen jälkeen äänin 3 – 1.

Tapauksessa KHO 1980 B II 512 arkkitehti Pekka B oli perustanut arkkitehtitoiminnan harjoittamista varten kommandiittiyhtiön. Arkkitehti Pekka B oli yhtiössä vastuunalaisena yhtiömiehenä. Äänettöminä yhtiömiehinä yhtiössä toimivat arkkitehti Antti A sekä ekonomi Eila B. Ekonomi Eila B:n tehtävä yhtiössä oli lähinnä kirjanpidon seuranta, nostamatta kuitenkaan kyseisestä tehtävästä erillistä palkkiota. Kommandiittiyhtiön liikevaihto verovuonna oli 616.434 mk:aa ja muille kuin yhtiömiehille maksetut palkat olivat 324.603 mk:aa. Äänettömät yhtiömiehet olivat sijoittaneet pääomapanoksena yhtiöön kumpikin 5.000 mk:aa yhtiötä perustettaessa. Molempien äänettömien yhtiömiesten pääomapanokset verovuoden alussa olivat 2.357,94 mk:aa ja heidän osuutensa voitosta oli 235,79 mk:aa. Koska voitto-osuuksia ei ollut nostettu, äänettömien yhtiömiesten pääomat verovuoden lopussa olivat molempien osalta 2.593,73 mk:aa. Äänettömille yhtiömiehille ei ollut verovuonna maksettu yhtiöstä palkkaa. Vaikka äänettömien yhtiömiesten pääomapanoksella ei ollut taloudellista merkitystä yhtiölle ja vaikka äänettömien yhtiömiesten ei voitu katsoa työpanoksillakaan osallistuneen yhtiön toimintaan, yhtiön toiminnan laajuus huomioon ottaen toiminta kommandiittiyhtiön muodossa vastasi asian varsinaista luonnetta ja tarkoitusta. Kommandiittiyhtiötä oli näin ollen pidettävä eri verovelvollisena.

Vaikka henkilöyhtiöiden sivuuttaminen VML 28 §:n nojalla on tullut harvinaisemmaksi, esiintyy nykyäänkin tilanteita, joissa henkilöyhtiön sivuuttamista on harkittu. Henkilöyhtiön sivuuttamista koskevat ongelmat on siten edelleen ajankohtaisia. Julkaisematon ratkaisu KHO 10.2.2009 T 322 toimii hyvänä esimerkkinä tästä. Ratkaisussa Ky oli harjoittanut paperinvalmistusteknologi-

an ja -tietämyksen vientiä, teknillistä ja kaupallista konsultointitoimintaa sekä arvopaperikauppaa. A oli ollut yhtiön ainoa vastuunalainen yhtiömies. Äänettöminä yhtiömiehinä olivat toimineet M n. 10.000 euron pääomapanoksella ja A:n poika n. 3.000 euron pääomapanoksella. Yhtiön tuotot olivat olleet vuosina 2002–2004 n. 43.000–123.000 euroa. Tuotot olivat kertyneet A:n työskentelystä Brasiliassa. A:lle oli maksettu palkkaa kyseisiltä vuosilta n. 19.000–63.000 euroa ja kustannusten korvauksia oli maksettu n. 7.000–25.000 euroa. Yhtiö oli lisäksi maksanut palkkaa N:lle vuosittain n. 7.000 euroa. Yhtiön varallisuus koostui pääasiassa pörssiosakkeista, henkilöautosta ja tietokoneesta.

Veroasiamies oli katsonut, että toiminnan harjoittaminen kommandiittiyhtiön muodossa ei vastannut asian varsinaista luonnetta ja tarkoitusta. Yhtiön Brasiliasta saamat tulot tuli siten katsoa A:n ammattituloksi. Sekä verotuksen oikaisulautakunta että HaO päätyivät veroasiamiehen esittämälle kannalle. KHO mukaan on tavallista, että osakkaan henkilökohtaiseen panokseen sidottua elinkeinotoimintaa harjoitetaan kommandiittiyhtiön muodossa. KHO katsoi, että toiminnan harjoittaminen vastasi VML 28 §:n tarkoittamalla tavalla asian varsinaista luonnetta ja tarkoitusta. KHO toi perusteluissaan myös esiin, että yhtiön nimissä oli harjoitettu toimintaa jo ennen Brasilian toimeksiantoa, eikä tätäkään toimintaa ollut pidetty A:n ammattitoimintana. Yhtiön toimintaa ei siten katsottu A:n ammattitoiminnaksi eikä yhtiön A:lle maksaman palkan vähennyskelpoisuutta voitu evätä VML 28 §:n nojalla.¹⁸⁰

Kokoavasti henkilöyhtiön sivuuttamisen edellytyksistä voitaneen oikeuskäytännön perusteella todeta seuraavaa: Henkilöyhtiö voidaan ensinnäkin sivuuttaa, jos henkilöyhtiön harjoittaman toiminnan ei katsota olevan elinkeinotoimintaa. Elinkeinotoiminnan yleisinä tunnusmerkkeinä pidetään mm. voiton tavoittelua, toiminnan suunnitelmallisuutta ja jatkuvuutta sekä toiminnan taloudellista riskiä.¹⁸¹ Henkilöyhtiö voidaan sivuuttaa myös, jos yhtiömiehen yhtiöpanoksella ei voida katsoa olevan merkitystä yhtiön liiketaloudelliselle tilanteelle. Jos toiminnan laajuus kuitenkin ylittää tiettyihin mittasuhteisiin saakka, henkilöyhtiön sivuuttaminen ei tule niin helposti kysymykseen vaikka yhtiömiesten yhtiöpanoksilla ei olisikaan merkitystä yhtiön toiminnan kannalta.

---

¹⁸⁰ Ratkaisusta lisää ks. *Knuutinen* 2012, s. 143–144.

¹⁸¹ Ks. Verohallinnon yhtenäistämisohteet vuodelta 2011 toimitettavaa verotusta varten. 5.1.2012. Dnro654/32/2011, kohta 3.1.1.1.

Toiminnan laajuutta voidaan arvioida yhtiön liikevaihdon, liikevoiton, ulkopuolisille maksettujen palkkojen sekä yleisen liiketoiminnallisen aktiivisuuden perusteella. Yhtä yksittäistä lukua koskien esim. liikevaihdon suuruutta on mahdotonta esittää. Liikevaihdon suuruudelle voidaan hakea suuntaviivoja tapausparista KHO 1980 B II 511 ja KHO 1980 B II 512. Tapaus nro 512 perusteella liikevaihdon ollessa noin 600.000 mk:aa (nykyisin 100.000 euroa) henkilöyhtiön sivuuttaminen ei enää tule kysymykseen. Aikana, jota edellä mainittu ratkaisupari koskee, henkilöyhtiö on voitu käytännön verotuksessa hyväksyä erilliseksi verovelvolliseksi, vaikka liikevaihto olisi ollut hyvin pieni (jopa alle 100.000 mk:aa), kunhan toiminnan luonne on ollut selvästi liikemäinen.¹⁸² Veron kiertämistä koskevalla yleissäännöksellä voidaan puuttua myös tilanteisiin, joissa kyse on suosivasta voitonjaosta henkilöyhtiössä.¹⁸³

Kun henkilöyhtiö sivuutetaan, merkitsee se usein käytännössä yhtymän tulon verottamista liikkeen- ja ammatinharjoittajaa koskevin säännöin. Kun myös siirtyminen osakasverotukseen on merkinnyt elinkeinoyhtymien verotuksen merkittävää lähentymistä liikkeen- ja ammatinharjoittajan verotukseen nähden, on henkilöyhtiön sivuuttamisen tarve vähentynyt. Sivuuttamisella on kuitenkin edelleen vaikutusta verotukseen. Jos esim. henkilöyhtiö sivuutetaan ja tulosta verotetaan yksityisliikkeenä, ei puolisolle maksettu palkka ole vähennyskelpoinen. Verotuksellinen lopputulos ei kuitenkaan sivuuttamisessa olennaisesti muutu johtuen siitä seurauksesta, jonka henkilöyhtiöiden verotuksen lähentyminen elinkeinonharjoittajan verotukseen nähden on luonut. Tästä syystä *Järvenoja* on nostanut esiin kysymyksen, voitaisiinko henkilöyhtiöiden sivuuttamisesta luopua kokonaan niissä tapauksissa, joissa sivuutetun yhtiön tulosta verotetaan yksityisliikkeenä tai ammattina. Sivuuttaminen voitaisiin rajoittaa koskemaan tapauksia, joissa yhtiön nimissä harjoitettu toiminta on todellisuudessa ollut verotuksellisesti työsuhteessa tapahtuvaa.¹⁸⁴

Järvenojan ajatukseen on helppo yhtyä, kun otetaan huomioon henkilöyhtiön sivuuttamisen vähentynyt merkitys verorasitukseen. Jos sivuuttaminen ei juurikaan lisää veronsaajien verotuloja, voidaan tähän toimintaan hukkuvia, rajattuja Verohallinnon resursseja kohdentaa enemmän nii-

¹⁸² Ks. *Järvenoja* 1992, s. 145–148; *Andersson* 1990, s. 87.

¹⁸³ Yhtiömiesten sopimus voiton jakamisesta on lähtökohta jaettaessa henkilöyhtiön verotettavaa tuloa yhtiömiesten tulona verotettavaksi. Jos voitonjakoperusteista on sopimalla pyritty tasaamaan verotettavaa tuloa yhtiömiesten kesken ja sopimus on tehty vain veroetujen saavuttamiseksi, voidaan suosivaan voitonjakoon puuttua VML 28 §:n nojalla. Erityisesti, jos yhtiömiehillä on läheinen suhde toisiinsa, yhtiösopimuksen voitonjakomääräyksiin perustuva verotettavan tulon jakaminen voidaan sivuuttaa. Poikkeamisen syynä voi olla pääomalle sovitun koron suuruus, tai ettei yhtiömiestä ole työskennellyt yhtiössä siinä määrin kuin yhtiösopimuksessa on voitonjaosta sovittu. Ks. *Tikka – Nykänen – Juusela – Viitala*, luku 25:7. Valitettavasti suosivasta voitonjaosta henkilöyhtiössä ei ole julkaistuja KHO:n ratkaisuja. Yleisesitys suosivasta voitonjaosta ks. *Rehbinder* 1995, s. 227–244.

¹⁸⁴ *Järvenoja* Verotus 1993, s. 517–522.

hin veronkiertotoimenpiteisiin, joilla voidaan katsoa olevan merkittävämpää verotuksellista merkitystä. Toisekseen, jos henkilöyhtiön ei katsota harjoittavan elinkeinotoimintaa, on sen sivuuttamien tarpeetonta VML 28 §:n nojalla, kun tapaus voidaan ratkaista yksinkertaisemmin tutkimmalla EVL 1 §:n soveltamisalaa. Jos henkilöyhtiö ei harjoita EVL 1 §:ssä mainittua elinkeinotoimintaa, sovelletaan toimintaan joko TVL:n tai MVL:n säännöksiä. Näin ollen erillistä sivuuttamista VML 28 §:n nojalla ei tarvita.

3 SARJATOIMET

3.1 Yleistä

Vero-oikeudellisten säännösten tunnusmerkit ovat tyypillisesti rakenteeltaan sellaisia, että ne edellyttävät veroseuraamisten määräämistä jokaisesta verotuksen kannalta merkityksellisestä oikeustoimesta erikseen ja itsenäisessä suhteessa muihin verovelvollisen suorittamiin oikeustoimiin. Tunnusomaista sarjatoimille on nimenomaan se, että verovelvollinen pyrkii hyötymään juuri tästä lain tulkintatavasta. Sarjatoimien kohdalla verovelvollinen joutuu varautumaan siihen, että verotuksen toimittaja voi VML 28 §:n nojalla luopua yksittäisten oikeustoimen erillisestä arvioinnista ja täten tehdä ratkaisunsa oikeustoimiketjun kokonaisarvioinnin perusteella.¹⁸⁵

Tavoitteensa toteuttamiseksi verovelvollinen saattaa jakaa oikeustoimen keinotekoisesti useaan osaan tarkoituksenaan, että osien perusteella määrättävät veroseuraamukset ovat yhteismäärältään edullisemmat kuin ne veroseuraamukset, joihin päädyttäisiin, jos arvioinnin lähtökohdaksi otettaisiin verovelvollisen järjestely yhtenä kokonaisuutena. Toisaalta verovelvollinen voi ryhtyä myös edestakaisiin oikeustoimiin, jotka toistensa taloudellisen vaikutuksen kumoavina palvelevat vain verovelvollisen tavoitteleman veroedun saavuttamista.¹⁸⁶ Verovelvollinen voi kokonaisjärjestelyn paloittelun avulla useasti pyrkiä estämään näkemästä sitä, mistä kokonaisjärjestelyssä lopulta on kysymys.¹⁸⁷ Sarjatoimille on ominaista se, että verovelvollinen on suunnitellut kaikki toimenpidesarjaan kuuluvat oikeustoimet samanaikaisesti. Olennaista on se, että jo sarjatoimen ensimmäinen oikeustoimi on osa suunniteltua kokonaisjärjestelyä. Tästä syystä oikeuskäytännössä on suhtauduttu pidättäytyvästi sellaisten oikeustoimien kokonaisarviointiin, jotka on toteutettu pitkällä aikavälillä.¹⁸⁸

3.2 Luovutusvoittoverotuksen kiertäminen

3.2.1 Alihintainen väliluovutus yhtiölle

Luovutusvoittoverotuksen kiertäminen voidaan pyrkiä toteuttamaan järjestelyllä, jossa omaisuuden omistaja siirtää myynnin kohteen hallitsemalleen osakeyhtiölle alihintaisella kaupalla ja sen jälkeen osakeyhtiö myy kohteen käyvällä hinnalla ulkopuoliselle. Järjestelyssä tavoiteltu veroetu

¹⁸⁵ Tikka – Nykänen – Juusela – Viitala, luku 25:15; Ossa 2002, s. 117.

¹⁸⁶ Tikka – Nykänen – Juusela – Viitala, luku 25:15; Ossa 2002, s. 117–118.

¹⁸⁷ Wikström 2006, s. 90.

¹⁸⁸ Ks. Ossa 2002, s. 118.

syntyy siitä, että väliluovutuksen kohteena ollut osakeyhtiö on tappiollinen siinä määrin, jotta jatkoluovutuksesta syntynyt luovutusvoitto hukutetaan osakeyhtiön tappioon. Oikeuskäytännön perusteella näyttää siltä, että tällainen järjestely voidaan sivuuttaa VML 28 §:n nojalla ja syntynyt luovutusvoitto voidaan kohdistaa osakeyhtiön hallitsevan osakkaan tuloksi. Seuraavat kaksi vuosikirjapäätöstä kuvaavat hyvin alihintaista väliluovutusta yhtiölle.

Ratkaisussa KHO 1983 B II 578 toimitusjohtaja A oli vuonna 1970 ostanut tilan 40.746 mk:lla. Hän myi 24.6.1974 tilan 30.000 mk:lla osakeyhtiölle, jonka toimialaan kuului kiinteistöjen ostaja myyntitoiminta. A omisti yhtiön 280 osakkeesta 178 kappaletta. Yhtiö puolestaan myi 25.6.1974 tilan edelleen 106.900 mk:n kauppahinnasta. Koska yhtiölle ei satunnaisesta myyntivoitosta huolimatta jäänyt verotettavaa tuloa, ei suoritettulle väliluovutukselle ollut esitetty muuta taloudellista perustetta kuin myyntivoitosta suoritettavasta verosta vapautuminen. Kun tilan luovutus yhtiölle ei vastannut asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta, vaan myyntiin oli ryhdytty ilmeisesti siinä tarkoituksessa, että A vapautuisi suoritettavasta verosta, myyntivoitto oli luettava yhtiön pääosakkaan A:n veronalaiseksi tuloksi.

Toisessa ratkaisussa KHO 1993 B 525 henkilö A oli 6.6.1988 myynyt 500 C Oy:n osaketta Arkkitehtitoimisto B Oy:lle 13.000 markan kauppahintaan. A oli alle viisi vuotta aiemmin maksanut kyseisistä osakkeista saman 13.000 markan kauppahinnan. A omisti miehensä kanssa Arkkitehtitoimisto B Oy:n koko osakepääoman. Yhtiö oli 30.9.1988 myynyt osakkeet saaden niistä 8.936 markkaa myyntivoittoa. Koska A oli myynyt osakkeet alle käyvän hinnan, myyntiin oli ryhdytty ilmeisesti siinä tarkoituksessa, että A vapautuisi suoritettavasta verosta. Lääninoikeuden päätöksen mukaan alihintaista luovutusta oli pidettävä pääomansijoituksena mainittuun yhtiöön, kun otettiin huomioon puolisojen asema Arkkitehtitoimisto B Oy:n omistajina. Lääninoikeudelle antamassaan vastineessa A oli lausunut, että kun hän ei ollut halunnut maksaa veroa myyntivoitosta, hän oli myynyt osakkeet samaan hintaan kuin mikä oli hänen ostohintansa.

Molemmissa ratkaisuissa henkilö, joka myi osakkeet yhtiölle, oli osakkeet ostaneessa yhtiössä hallitsevassa asemassa. Edellisessä myyjä oli yhtiön toimitusjohtaja, joka omisti 280 osakkeesta 178 kappaletta eli noin 64 prosenttia. Jälkimmäisessä myyjä omisti yhtiön 20 osakkeesta yhden, mutta myyjän puoliso omisti yhtiön osakkeista loput 19. Molemmissa ratkaisuissa osakkeiden jälleenmyynti suoritettiin suhteellisen nopeasti. Toisessa myynti suoritettiin jo seuraavana päivänä, kun taas toisessa osakkeiden ostan ja jälleenmyynnin välissä kului aikaa noin neljä kuukautta. Mielenkiintoisin asia tapauksissa on kuitenkin yhtiölle myyntihinnan ja jälleenmyyntihinnan

välinen suhde toisiinsa. Voidaan ajatella, että yhtiön jälleenmyyntihinta vastaa omaisuuden käypää arvoa, sillä hallitseva osakas todennäköisesti haluaa yhtiön kautta tapahtuvan omaisuuden myynnistä omaisuuden käypää hintaa vastaavan summan.¹⁸⁹ Jos jälleenmyyntihinnan ajatellaan vastaavan omaisuuden käypää arvoa, vastaa edellisessä ratkaisussa osakkaan myyntihinta noin 28 prosenttia omaisuuden käyvästä arvosta. Jälkimmäisessä ratkaisussa osakkaan myyntihinta vastaa noin 59 prosenttia omaisuuden käyvästä arvosta.

Osakkaan myyntihinnan suhde omaisuuden käypään arvoon on mielenkiintoinen myös siksi, että oikeuskäytännöstä löytyy ratkaisu, jossa selvässä sarjatoimessa väliluovutusta ei ole sivuutettu, vaan yhtiötä onkin lahjaverotettu saamastaan alihintaisesta omaisuudesta. Tapauksessa KHO 1980 B II 623, jossa teollisuusneuvos A oli myynyt 23.8.1973 yksityisenä rakennusliikkeen harjoittajana aikanaan omistukseensa tulleet asunto-osakkeet 25.172 mk:n hinnasta rakennusliikettä harjoittavalle osakeyhtiölle. A oli kyseisen yhtiön pääosakas, joka omisti 96 prosenttia yhtiön osakekannasta. Yhtiö myi osakkeet edelleen marras- ja joulukuussa 1973 eri ostajille yhteensä 178.000 mk:n hinnasta. Yhtiö ei ollut joutunut maksamaan luovutuksesta tuloveroa tuloksensa tappiollisuuden vuoksi. Pääosakkaan ei katsottu antaneen yhtiölle sellaista etuutta, joka olisi ollut luettava yhtiön elinkeinotuloksi tai pääomansijoitukseksi yhtiöön. Kun kaupasta sovittu vastike ei ollut ylittänyt kolmea neljänestä osakkeiden käyvästä hinnasta, voitiin yhtiölle määrätä lahjavero osakkeiden käyvän hinnan ja yhtiön suorittaman vastikkeen erotuksesta. Ratkaisu syntyi äänin 3–1.¹⁹⁰

Tapauksessa KHO 1980 B II 623 ei mielestäni voi vetää liian pitkälle meneviä johtopäätöksiä, sillä kyseessä oli selvä sarjatoimi eikä tapauksen olosuhteet eronneet millään lailla kahdesta aikaisemmasta väliluovutusta yhtiölle koskevasta ratkaisusta. Täten yhdyn eri mieltä olleen jäsenen kantaan, jonka mukaan väliluovutus olisi tullut sivuuttaa ja myyntivoitto kohdistaa A:n tuloksi. Mielestäni tilanteessa, jossa hallitsevan osakkaan tekemän myynnin ja yhtiön jatkuvuuden välinen aikaero on niin suuri, että sarjatoimesta ei voida enää puhua, tulisi omaisuuden käyvän hinnan ja osakkaan myyntihinnan välinen ero katsoa yhtiöön tehdyksi EVL 6.1 §:n 2 kohdan mukaiseksi pääomasijoitukseksi.¹⁹¹ Jos osakkaan myyntihinnan ja omaisuuden käyvän

¹⁸⁹ Omaisuuden käyvällä arvolla tarkoitetaan yleensä omaisuuden todennäköistä luovutushintaa. Käypä arvo on määriteltä näin esimerkiksi perintö- ja lahjaverolain 9 §:ssä.

¹⁹⁰ Eri mieltä olleen jäsenen mukaan tapauksessa mainituilla oikeustoimilla oli pyritty vapautumaan tuloveron suorittamisesta, ja että tästä johtuvat verotustoimenpiteet olisi VerL 56 §:n nojalla tullut kohdistaa A:lle. Ratkaisusta lisää ks. *Mattila* 1984, s. 55–56.

¹⁹¹ Ks. ratkaisu KHO 2009:66, jossa henkilöt A, B ja C omistivat X Oy:n osakekannan. A, B ja C perustivat kukin osakeyhtiön jonka kaikki osakkeet perustaja merkitsi. Kun A, B ja C myivät omistamansa X Oy:n osakkeet perus-

arvon välinen suhde ei täytä PerVL 18.3 §:n mukaista kolmea neljänestä käyvästä hinnasta, voidaan alihintainen kauppa osakkaalta yhtiölle verottaa lahjana käyvän hinnan ja myyntihinnan erotuksesta. Lahjaverotuksen toimittamiselle ei siis ole periaatteellista estettä, mutta vallitseva oikeuskäytäntö puhuu kuitenkin sitä vastaan.¹⁹² Myös oikeuskirjallisuudessa on esitetty kanta, jonka mukaan tapauksissa, joissa toimenpiteiden arvostelussa törmätään tulo- ja lahjaverotuksen soveltamisalaa koskeviin ongelmiin, ratkaisua on ensisijaisesti pyrittävä hakemaan tuloverotuksen puolelta.¹⁹³ Osakkaan yhtiöön tekemän alihintaisen luovutuksen käsittelyä pääomasijoituksen eikä lahjana puoltaa myös se, että suoritusta ei voida katsoa tehtävän *lahjoittamistarkoituksessa*.¹⁹⁴ Oikeuskirjallisuudessa on tosin esiintynyt myös kanta, että alihintaisen kaupan tilanteissa PerVL 18.3 §:n momentin soveltaminen ei edellytä lahjoitustarkoitusta. Kaupan motiivi kuitenkin selvitetään. Jos motiivi on jokin muu kuin lahjoitus, kysymys on pikemminkin pääomasijoituksesta.¹⁹⁵

Vallitsevan oikeuskäytännön mukaan väliluovutus yhtiölle voidaan sivuuttaa VML 28 §:n nojalla, jos omaisuuden myyjä on ensinnäkin hallitsevassa asemassa yhtiössä, joko yksi tai yhdessä lähipiirinsä kanssa. Osakkaan luovutuksessa yhtiölle ja yhtiön jatkoluovutuksen välillä tulee olla kulunut niin vähän aikaa, että järjestely voidaan osoittaa sarjatoimeksi. Hyvin todennäköisesti alle vuoden sisällä tehdyt järjestelyt voidaan sivuuttaa. Aikavälin kasvaessa yli vuoteen tai useaksi vuodeksi sivuuttamisen todennäköisyys pienenee. Vaikka PerVL 18.3 §:ssä on säädetty lahjanluonteinen kaupasta kolmeen neljäsosan käyvästä hinnasta, ei väliluovutuksessa yhtiölle voida määrittää sellaista käyvän hinnan alituksen määrää, joka estäisi väliluovutuksen sivuuttamisen. Koska osakkaan verotuksessa omaisuus katsotaan luovutetun käyvästä hinnasta, ei periaatteellisella tasolla voida hyväksyä minkään suuruista alihintaa osakkaan väliluovutuksessa yhtiölle. Osakkaan väliluovutus yhtiölle on tullut aiempaa kannattavammaksi, kun yhteisön tuloveroprosentti on 24,5 ja osakkaalla se on joko 30 prosenttia tai yli 50 000 euron luovutusvoitosta 32 prosenttia. Väliluovutuksen kannattavuus tietysti lisääntyy, jos yhtiö on tappiollinen ja yhtiön luovutusvoitto voidaan upottaa tappioihin.

---

tamalleen uudelle yhtiölle käyvän arvon alittavaan hintaan, luovutusten katsottiin olevan apportiin verrattavia sijoituksia. Osakeyhtiöön näin sijoitetun omaisuuden luovutushinnaksi henkilöiden verotuksessa katsottiin X Oy:n osakkeiden käypä arvo luovutushetkellä.

¹⁹² Ks. ratkaisut KHO 1986 II 597, KHO 1987 B 635 ja KHO 1993 B 541.

¹⁹³ ks. *Mattila* 1984, s. 56–57.

¹⁹⁴ Ks. *Puronen* 2011, s. 308–311. *Lahjoittamistahdosta* ks. *Puronen* 2011, s. 32.

¹⁹⁵ Ks. *Äimä* Verotus 1987, s. 384.

3.2.2 Edestakaiset osakekaupat

Edestakaiset osakekaupat muodostavat sarjatoimien ryhmän, joka on viime vuosina ollut esillä erityisesti arvopaperikaupan parissa toimivien keskuudessa. Edestakaisissa osakekaupoissa tarkoituksena on ensin myydä tietyt tappiolla olevat osakkeet, jolloin muodostuu luovutustappio ja sen jälkeen ostaa ne pikimmiten takasin suurin piirtein samaan hintaan. Tämä luovutustappio voidaan vähentää esimerkiksi samana vuonna syntyneistä luovutusvoitoista. Järjestelyssä verovelvolliselle muodostuu vähennyskelpoinen luovutustappio ilman, että verovelvollisen osakesijoituksissa tapahtuisi muutosta. Ongelmana järjestelyssä on, hyväksytäänkö itse keinotekoisesti aiheutettu luovutustappio vähennyskelpoiseksi vai tulisiko kyseistä luovutustappiota käsitellä keinotekoisena tappiona ja siten hylätä sen vähennyskelpoisuus VML 28 §:n perusteella veronkiertona. Luovutustappioiden verokohtelusta säädetään TVL 50 §:ssä. TVL 50.1 §:ssä (30.12.2010/1410) todetaan, että omaisuuden luovutuksesta syntynyt tappio vähennetään omaisuuden luovutuksesta saadusta voitosta verovuonna ja viitenä sitä seuraavana vuotena sitä mukaa kuin voittoa kertyy, eikä sitä oteta huomioon pääomatulolajin alijäämää vahvistettaessa.¹⁹⁶ Säännöksessä ei oteta kantaa siihen, miten luovutustappio on syntynyt.

Edestakaisista osakekaupoista on KHO antanut kaksi ratkaisua KHO 2004:8 ja KHO 2009:53, joiden avulla voidaan selkiyttää itse aiheutettujen tappioiden vähennyskelpoisuutta. Ratkaisussa KHO 2004:8 verovelvollinen A oli aiemmin verovuonna saanut 2.211.541 mk:n luovutusvoiton, josta hän oli verotuksessa vähentänyt X Oy:n osakkeiden luovutuksesta aiheutuneen 1.994.502 mk:n luovutustappion. Luovutustappio oli syntynyt, kun A oli 22.12.1998 1.349.120 mk:lla myynyt 3.331.110 mk:lla hankkimansa 52 700 X Oy:n osaketta Y-pankin meklarien välityksellä Y-pankille. Kun A kuitenkin oli tämän jälkeen samana päivänä myös ostanut Y-pankin meklarien välityksellä Y-pankilta 52 700 X Oy:n osaketta 1.349.120 mk:lla, hänen katsottiin ryhtyneen myyntiin ilmeisesti siinä tarkoituksessa, että hän saisi TVL 50 §:ssä tarkoitetun vähennyskelpoisen luovutustappion ja siten vapautuisi suoritettavasta verosta. A:lla ei ollut oikeutta vähentää luovutusvoitostaan vaatimaansa luovutustappiota.

Ratkaisussa erityistä oli ensinnäkin se, että kaupat oli tehty jälkipörssissä. Jälkipörssissä arvopaperikauppaa käydään sopimuskauppana. Sopimuskaupassa ostaja ja myyjä sopivat keskenään kaupasta, ja kaupankäyntikurssin on oltava jatkuvan kaupankäynnin parhaan osto- ja myynti-

¹⁹⁶ Luovutustappioiden rajoitettua vähennysoikeutta on perusteltu juuri veron kiertämisen estämisellä. Ks. HE 200/1992 vp, s. 39.

kurssin välinen kurssi. Tämän oli kertonut myös Y-pankki antamassaan selvityksessä KHO:lle. Toinen mielenkiintoinen piirre liittyy juuri sopimuskaupan luonteeseen. Asiakirjojen mukaan A oli antanut myyntitoimeksiannon suoraan Y-pankin meklarille rajakurssiin 25,60 mk:aa osakkeelta ja annettu myyntitoimeksianto oli toteutunut jälkipörssissä 22.12.1998 klo 17.35 hintaan 25,60 mk:aa osakkeelta. A oli antanut myös ostotoimeksiannon rajakurssiin 25,60 mk:aa osakkeelta suoraan Y-pankin meklareille. Ostotoimeksianto oli toteutunut jälkipörssissä 22.12.1998 klo 17.44 hintaan 25,60 mk:aa osakkeelta. Toteutuneen myynnin ja oston välillä oli kulunut siten vain yhdeksän minuuttia. Kolmas mielenkiintoinen asia liittyy osakkeiden määrään ja hintaan. Sekä osto että myynti oli toteutunut hintaan 25,60 mk:aa osakkeelta, joten kaupassa ei ollut todellista *hintariskiä*. Hintariskin puuttumiseen vaikutti osaltaan se, että sekä ostajana että myyjänä olivat sama taho eli Y-pankki ja sen meklarit. Myös osakkeiden määrä myynnissä ja ostossa oli tismalleen sama.¹⁹⁷

Ratkaisussa KHO 2009:53 Henkilö A oli myynyt 17.3.2003 internetissä toimivan pankkipalvelun kautta 2 000 kappaletta X Oyj:n ja 500 kappaletta Y Oyj:n osakkeita. Seuraavana päivänä 18.3.2003 A oli ostanut saman määrän X Oyj:n ja Y Oyj:n osakkeita takaisin myyntihintaa korkeammalla hinnalla. Kyseisten osakkeiden myynnistä oli syntynyt 12.782 euron luovutustappio. Osakkeet olivat pörssiosakkeita, joiden vaihto oli merkittävä. A:lle osakkeiden myynnistä aiheutunut tappio voitiin VML 28 §:n säännöksen estämättä vähentää A:n saamista 121.992 euron luovutusvoitoista, jotka olivat pääosin syntyneet A:n 28.4.2003 saamasta kiinteistön luovutusvoitosta. KHO:n ratkaisu syntyi äänin 4–1.

Ratkaisussa kaupat oli toteutettu normaaleina kauppoina arvopaperipörssin välityksellä eikä siten sopimuskauppana. Ratkaisussa myyntihinnan ja ostohinnan välillä on ollut eroa, mutta *hintariskin* toteutumisesta ei mielestäni käytännössä voida puhua. A on myynyt 2 000 X Oyj:n osaketta 1.480 eurolla ja 500 Y Oyj:n osaketta 2.450 eurolla. Myyntikulut ovat olleet 34 euroa. A:n seuraavan päivän ostohinnat ovat olleet 2 000 X Oyj:n osaketta hintaan 1.560 euroa ja 500 Y Oyj:n osaketta hintaan 2.550 euroa. Ilman myyntikuluja A:n takaisin ostamien osakkeiden ostohinta on ollut 180 euroa korkeampi kuin niiden edellisen päivän myyntihinta. Kuten todettua, myynnin ja oston välillä on ollut yksi päivä. KHO toi ratkaisun perusteluissaan esille arvopaperisijoitustoiminnan erityisluonteen, jolloin osakkeita myydään ja ostetaan omistusajan jäädessä suhteellisen lyhyeksi. Edullisia osto- ja myyntitilanteita tavoiteltaessa saatetaan aikaisemmin myytyjä osak-

---

¹⁹⁷ Kyseisestä ratkaisusta lisää ks. *Knuutinen Verotus* 2008, s. 60–69.

keita hankkia uudelleen. Arvopaperisijoittamisessa samojen osakkeiden ostamista ja myymistä lyhyen ajan sisällä ei voida pitää epätavallisena.¹⁹⁸

Tarkasteltaessa ratkaisuja tarkemmin huomataan tapauksissa tiettyjä eroavaisuuksia, joiden johdosta KHO ratkaisut eroavat toisistaan. Ensimmäinen ero tapausten välillä on kaupan ajankohta. Edellisessä ratkaisussa kaupat olivat ajoittuneet vuoden lopulle, jolloin kyseessä on ollut ns. salkun siivous, jolla haluttiin saada vielä verovuoden loppuun luovutustappio kuittaamaan verovuoden luovutusvoitot. Jälkimmäisessä ratkaisussa kauppa oli toteutettu keväällä ja syynä oli ollut otollinen hetki verovelvollisen sijoitustoiminnassa. Ratkaisu eroavat toisistaan myös osto- ja myyntitoimeksiantojen ajoittamisessa. Edellisessä ratkaisussa toimeksiannot oli annettu yhdeksän minuutin välein, kun taas jälkimmäisessä ratkaisussa toimeksiannot oli annettu peräkkäisinä päivinä. Suurin eroavaisuus kahden ratkaisun välillä on kuitenkin kaupantekotapa, jolla toimeksiannot on toteutettu. Edellisessä ratkaisussa kaupat oli tehty meklarin välityksellä sopimuskauppana jälkipörssissä, jolloin kaupoista oli todellisuudessa puuttunut aito hintariski. Jälkimmäisessä ratkaisussa verovelvollinen oli toteuttanut kaupat itse internetin pankkipalvelun kautta. Osakkeiden takaisinosto hinta oli korkeampi kuin niiden myyntihinta, mutta varsinaisesta hintariskistä ei ratkaisun yhteydessä voida puhua. Näyttää siltä, että toimeksiantojen ajoittaminen peräkkäisille päiville sekä kaupan tekeminen avoimesti pörssissä ovat jälkimmäisessä ratkaisussa johtaneet verovelvollisen kannalta toivottuun lopputulokseen. Hintariskin, joskin vähäisen, olemassaololle on nähtävästi annettu myös merkitystä.

Oikeuskirjallisuudessa esitetyn kannan mukaan VML 28 §:n soveltamisen edellytyksenä on verovelvollisen osoittama käyttäytyminen, jonka mukaan hänellä ei ole ollut aitoa tarkoitusta luopua myymistään osakkeista, vaan oikeustoimet on toteutettu vain vähennyskelpoisen luovutus-

---

¹⁹⁸ Näiden kahden ratkaisun välissä Helsingin hallinto-oikeus antoi useita julkaisemattomia ratkaisuja. Ratkaisussa Helsingin HaO 24.3.2004 T 04/0174 yksityishenkilö oli myynyt ja ostanut 9.2.1999 erään pörssi-yhtiön osakkeita edestakaisin kaupoin myynti- ja ostohintojen ollen samat. Luovutustappioksi oli muodostunut n. 350.000 mk:aa. Kauppa oli henkilön kyseisen vuoden ensimmäinen. 590.000 mk:n voitto, josta tappio yritettiin vähentää, oli syntynyt noin kaksi kuukautta myöhemmin tapahtuneesta muiden osakkeiden myynnistä. HaO sovelsi VML 28 §:ää. Toisessa ratkaisussa Helsingin HaO 6.4.2004 T 04/0327/6 yksityishenkilö oli myynyt ja ostanut 23.12.1999 tehdyillä kaupoilla erään pörssi-yhtiön osakkeita edestakaisin kaupoin muodostaen luovutustappioksi n. 476.000 mk:aa. Myyntihinta oli n. 1.000 mk:aa suurempi kuin ostohinta. Tappio pyrittiin vähentämään aikaisemmista kaupoista syntyneistä n. 202.000 mk:n luovutusvoitoista. HaO sovelsi VML 28 §:ää ja perusteluissaan toi esiin, että osakekurssin muutoksella ei tapauksen olosuhteissa ollut merkitystä. KHO ei myöntänyt verovelvolliselle valituslupaa kyseisessä tapauksessa ratkaisullaan KHO 9.9.2004 T 2241 (ei julk.). Kolmannessa ratkaisussa Helsingin HaO 23.10.2004 T 04/06681/1 yksityishenkilö oli 21.12.2000 myynyt 8 750 kappaletta erään pörssi-yhtiön osakkeita hintaan 15,81 mk:aa osakkeelta. Luovutustappioksi muodostui n. 558.000 mk:aa. Seuraavana päivänä henkilö osti samoja osakkeita 8 600 kappaletta kurssiin 16,41 markkaa osakkeelta. Henkilölle oli muodostunut verovuonna muitakin luovutustappioita kokonaismäärän muodostuessa n. 672.000 mk:ksi ja luovutusvoittoja oli syntynyt verovuonna yhteensä n. 407.000 mk:aa. HaO sovelsi VML 28 §:ää.

tappion syntymiseksi. Verovelvollisen tarkoituksen arvioinnissa huomiota tulee kiinnittää ensinnäkin myynnin ja oston linkittymiseen toisiinsa: saman yhtiön saman osakesarjan osakkeet ja osakkeiden lukumäärä on sama tai lähes sama. Toiseksi tulee tarkastella myynnin ja oston välistä aikaa ja aikavälistä johtuvaa kurssimuutosten merkitystä sijoitustoiminnassa. Markkinatilanteesta ja yhtiötä koskevasta informaatiosta riippuen ”karenssiaika” voi olla korkeintaan n. viikko. Markkinatilanteen muutosta ja uuden informaation merkitystä tulee vertailla myös verovelvollisen esittämiin perusteluihin kauppojen taloudellisesta merkityksestä. Raskauttavina seikkoina voidaan pitää myös järjestelyn ajoittumista vuodenvaihteeseen ja siihen, pyritäänkö tappiolla kattamaan jo syntyneitä luovutusvoittoja.¹⁹⁹ Oikeuskirjallisuudessa esitetty kanta on mielestäni kuitenkin hieman liian tiukka.

Näkemykseni mukaan VML 28 §:ää ei voida soveltaa edestakaisiin osakekauppoihin nykyisen oikeuskäytännön valossa, jos kaupat on toteutettu normaalina pörssikaupassa eikä sopimuskauppana ja myynnin ja oston on ajoitettava erillisille päiville. Vaikka kaupat olisi toteutettu peräkkäisinä päivinä, ei VML 28 §:ää voida mielestäni soveltaa. *Knuutinen* on osaltaan ottanut saman näkökannan. Knuutisen mukaan ratkaisu KHO 2009:53 vahvisti jonkinlaisen ”yhden päivän säännön”.²⁰⁰ Hintariskin olemassaololle on annettava myös merkitystä, mutta kauppojen hyväksyttävyyden kannalta hintariskin toteutuminen ei ole ratkaisevassa osassa.²⁰¹ Tämä katsontakanta on saanut tukea myös Henkilöverotuksen käsikirjassa 2012.

Käsikirjassa todetaan, että oikeuskäytäntö huomioon ottaen normaalissa pörssikaupassa tapahtunut edestakaista osakekauppaa voidaan pitää veron kiertämisenä ja luovutustappion vähentäminen voidaan evätä yleensä vain seuraavien edellytysten täytyessä: tappiolliseen myyntiin on ryhdytty tilanteessa, jossa verovelvolliselle on kertynyt tai kertymässä luovutusvoittoja, joista hän joutuisi maksamaan veroa kyseiseltä verovuodelta; verovelvollinen on ostanut myyntipäivänä samana määrän samanlaisia osakkeita samaan tai lähes samaan hintaan kuin myyntihintana; ja verovelvollinen ei saata esittää verotuksesta riippumatonta syytä osakkeiden myyntiin ja takaisinostoon. Verohallinnon muotoileman kannan sanamuodon mukaan kaikkien edellä mainittujen kolmen edellytyksen on täytyttävä samanaikaisesti. Käsikirjassa on kuitenkin todettu, että jos

¹⁹⁹ Ks. *Räbinä – Nykänen* 2009, s. 436–440. Ks. myös *Niskakangas* Henkilöverotus, luku 19, kohta edestakaiset oikeustoimet. Niskakangas mukaan ratkaisussa KHO 2009:53 verovelvollinen altisti itsensä todelliselle riskille odottaessaan takaisinostoa seuraavaan päivään.

²⁰⁰ *Knuutinen* 2012, s. 172.

²⁰¹ Ks. *Knuutinen* 2009, s. 553. Jos verovelvollinen myy osakkeet ja ostaa ne seuraavana päivänä takaisin, niin normaaleissa pörssiolosuhteissa hintariski muodostuu symmetriseksi. Aidosta osakkeiden luopumistarkoituksesta tällainen yhden päivän hintariski ei tee juuri aidompaa.

osakkeiden myynti ja takaisinosto ovat samaa ennalta sovittua sopimusjärjestelyä, edestakaista osakekauppaa voidaan pitää veron kiertämisenä, vaikka takaisinosto tapahtuisi myöhemminkin kuin samana päivänä. Tämä lisäys on kuitenkin tavallaan turha, koska järjestelyn katsomisessa yhdeksi samaksi ennalta sovituksi järjestelyksi, tukeudutaan kuitenkin edellä mainittuihin kolmeen edelleytykseen.²⁰²

3.2.3 Luovutuksen jako eri verovuosille

Luovutusvoittoverotuksen välttämiseksi sarjatoimi on saatettu järjestää myös siten, että yhden kokonaisuuden muodostava kauppa on jaettu eri vuosiin kohdistuviksi luovutuksiksi. Tavoitteena on hyötyä lievemmästä verotuksesta omaisuuden luovutuksessa. Kyseisestä järjestelystä voidaan ottaa esimerkkeinä kaksi KHO:n oikeustapausta KHO 1992 B 524 ja KHO 1995 B 527. Tapauksessa KHO 1992 B 524 verovelvollinen oli yhdessä veljensä kanssa myynyt 3.11.1987 määräalan 4.000.000 mk:lla ja 26.1.1988 määräalan 1.500.000 mk:lla sisarusten perustamalle ja puoliksi omistamalle yhtiölle. Molemmat määräalat kuuluivat veljesten omistamaan tilaan. Kun kaupat oli tehty 3.11.1987 ja 26.1.1988 sekä kun myyjinä ja ostajina ovat olleet samat henkilöt, on mahdollistunut kaupan jaksottamisen kahdelle vuodelle. Kauppojen jakamisen kahdelle eri verovuodelle ei katsottu vastaavan asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta ja sanottuihin järjestelyihin oli katsottava ryhdytyn ilmeisesti siinä tarkoituksessa, että suoritettavasta verosta vapauttaisiin. Kaupat olivat VerL 56 §:n nojalla käsiteltävä yhtenä luovutuksena, josta saatu voitto oli vuoden 1988 tuloa. Ratkaisu syntyi äänin 4–3.²⁰³

Toisessa tapauksessa KHO 1995 B 527, henkilö A, joka oli myynyt yli viiden vuoden ajan omistamansa koko X Oy:n 15 osakkeen osakekannan kolmella kaupalla. Hän oli 29.6.1990 myynyt kahdeksan osaketta 1.000.000 mk:n kauppahinnalla, 29.12.1990 kaksi osaketta 630.000 mk:lla ja 18.2.1991 viisi osaketta. Ostajana oli kaikissa kaupoissa Y Oy, johon X Oy oli sulautunut 28.8.1991. KHO katsoi, että luovutusten jakaminen kahdelle eri verovuodelle ei vastannut asian varsinaista luonnetta ja tarkoitusta, vaan järjestelyyn oli ryhdytty ilmeisesti siinä tarkoituksessa, että suoritettavasta verosta vapauduttaisiin. KHO perusteli ratkaisuaan sillä, että A oli yksin omistanut X Oy:n koko osakekannan ja luovuttanut kaikki osakkeet samalle ostajalle lyhyen ajan sisällä ilman että erillisiin luovutuksiin ja niissä käytettyihin suuresti toisistaan poikkeaviin

²⁰² Ks. Henkilöverotuksen käsikirja 2012, s. 628.

²⁰³ Vähemmistöön jääneet hallintoneuvokset olivat eri mieltä verovuodesta, jolle tulo tulisi kohdistaa. Erimielisyyttä ei kuitenkaan ollut siitä, tulisiko kaupat katsoa yhtenä kokonaisuutena.

kauppahintoihin olisi esitetty asiallisia syitä. Osakekannan luovuttamisesta oli siten tosiasiallisesti sovittu jo vuonna 1990.²⁰⁴

Oikeustapausten varjolla VML 28 §:n soveltaminen saattaa tulla kyseeseen yhden kokonaisuuden muodostavan kaupan jakamisessa usealle vuodelle, jos kaikista luovutuksista voidaan katsoa sovitun etukäteen jo ennen tai vasta ensimmäisen luovutuksen yhteydessä. Ostajan tulee olla kaikissa kaupoissa myös sama. Ostajan ei välttämättä täydy olla myyjän kanssa samaan intressipiiriin kuuluva, mutta myyjän on todennäköisesti tunnettava ostaja hyvin, jotta kaupan jakamisesta useaksi luovutukseksi voidaan sopia yhdellä kerralla. Luovutuksien tulee olla suoritettu myös ajallisesti lähekkäin. Huomiota tulee kiinnittää etenkin luovutuksien jaksottumiseen eri verovuosille. Sarjatoimen luonne voidaan nähdä järjestelyissä siten, että luovutukset on usein jaksotettu kahdelle tai kolmelle peräkkäiselle verovuodelle. Jos luovutukset toteutettaisiin esimerkiksi joka kolmas vuosi, olisi sarjatoimen näyttäminen toteen vaikeampaa. VML 28 §:n soveltamisen arvioinnissa tulee merkitystä antaa myös luovutushintojen keskinäiselle poikkeavuudelle. Usealle vuodelle jaettuja luovutuksia ei voida katsoa yhdeksi luovutukseksi, jos jakamiselle olisi liiketaloudellinen tai muu verotuksesta riippumaton syy.

Luovutuksien jakamisella usealla vuodelle ei aikaisemmin ole ollut niin suurta merkitystä, mutta pääomatuloverotuksen nykyinen progressiivinen luonne huomioiden kaupan jakamisella useiksi luovutuksiksi voidaan saada aikaisempaa merkittävämpiä verohyötyjä. Verohyödystä voidaan ottaa esimerkiksi seuraava tilanne: Henkilö A:lla on osakkeita, joiden käypä arvo on 150.000 euroa. A:n alle viisi vuotta omistamien osakkeiden hankintahinta on 30.000 euroa. Jos A myisi kaikki osakkeet yhdellä kaupalla 150.000 euron hinnalla, luovutuksesta syntyvä vero olisi 37.400 euroa.²⁰⁵ Jos A jakaisi osakekaupan kolmeen yhtä suureen luovutukseen ja luovutukset tapahtuisivat kolmen peräkkäisen verovuoden aikana, luovutuksista syntyvä vero kokonaisuudessaan olisi 36.000 euroa.²⁰⁶

²⁰⁴ Kahden eri mieltä olleen hallintoneuvoksen mukaan asiassa oli jäänyt luotettavasti selvittämättä, että kaupoilla olisi ollut sellainen yhteys toisiinsa, että luovutuksiin olisi sovellettava VerL 56 §:n säännöksiä. Hallintoneuvoksien lausumien ”oli jäänyt luotettavasti selvittämättä” ja ”asiakirjoista saatavan selvityksen mukaan” voidaan ajatella tarkoittavan sitä, että hallintoneuvoksien erimielisyys on johtunut näytön laadusta sekä luotettavuudesta. Tapauksen järjestelyssä päämotiivina oli EETVL 69 §:n säännös, jonka mukaan veronalaista tuloa oli myös 40 prosenttia siitä määrästä, jolla omaisuuden luovutusten verovuonna tuottama sellainen voitto, jota ei oteta huomioon satunnaista myyntivoittoa määrättäessä, ylittää 200 000 markkaa.

²⁰⁵ Luovutusvoitto kaupasta: 150 000 € - 30 000 € = 120 000 € Luovutusvoitosta menevä vero: 50 000 € x 30% + 70 000 € x 32% = 37 400 €

²⁰⁶ Luovutusvoitto yhdestä luovutuksesta: 50 000 € - 10 000 € = 40 000 € Yksittäisestä luovutusvoitosta menevä vero: 40 000 € x 30% = 12 000 € Vero kolmesta erillisestä luovutuksesta yhteensä: 12 000 € x 3 = 36 000 €

TVL 48.6 §:n mukainen vähäisten luovutusten verovapaus mahdollistaa myös pienimuotoisen veron minimoimisen. Yksittäiset luovutukset voidaan jaksottaa eri vuosille siten, etteivät verovuoden luovutushinnat ylitä 1 000 euron rajaa. Esimerkiksi 400 osakkeen erä, jonka todennäköinen luovutushinta on 1 600 euroa, voidaan jakaa kahdeksi 200 osakkeen eräksi, jotka luovutetaan esimerkiksi joulukuussa ja tammikuussa. Pilkkomisesta saatavat verohyöty on kuitenkin niin vähäinen, että kyseisiin tilanteisiin tuskin tultaneen puuttumaan VML 28 §:n nojalla. Pilkkomisesta saatava verohyöty saattaa osaksi myös kadota pilkkomisesta aiheutuviin transaktiokustannuksiin.²⁰⁷

3.2.4 Lahjoitus tai muu vastikkeeton luovutus intressipiiriin kuuluvalla

Oikeuskäytännön perusteella tyypillinen esimerkki sarjatoimista on ollut kauppaa edeltävä lahjoitus omaan intressipiiriin kuuluvalla, yleisimmin omalle lapselle. Järjestelyn pääasiallisena syynä on ollut, nyttemmin jo kumottujen, tulo- ja omaisuusverolain (TOL 1943/888) 22 §:n ja sen jälkeisen tulo- ja varallisuusverolain 21 §:n sääntely satunnaisen myyntivoiton verovapaudesta, jos luovuttajan saanto on ollut vastikkeeton. Nämä säännökset ovat johtaneet veron minimointijärjestelyihin, joissa osakkeiden tai kiinteistön myyntiin on yhdistetty välivaiheeksi tarkoitettu myyntiobjektin lahjoitus, yleisimmin perheenjäsenelle. Tällainen lahjoitus on voitu VerL 56 §:n nojalla sivuuttaa ja lahjoituksen tehnyttä vanhempaa on voitu verottaa satunnaisesta myyntivoitosta, jos lahjoituksen on voitu katsoa olleen vain välitoimi myyntivoittoverotuksesta vapautumisen toivossa ja jos tapauksessa on ilmennyt muita raskauttavia seikkoja. Jos lahjoitus, ositus tai perinnönjako synnyttää jo sellaisenaan ilman jatkoluovutusta veroetuja, kysymyksessä ei ole sarjatoimi.²⁰⁸

Esimerkkinä välitoimena tehtävästä lahjoituksesta voidaan ottaa ratkaisu KHO 1973 B II 567, jossa K oli 5.9.1966 ostanut 47.500 mk:lla kolme tonttia rakentaakseen niille itselleen ja perheelleen asunnon. Luovuttuaan tästä K oli 15.12.1967 lahjoittanut tontit kolmelle lapselleen, yhden kullekin, sekä 15.7.1969 yhdessä vaimonsa kanssa myynyt tilat lastensa lakimääräisinä holhoojina eräälle henkilölle 90.000 mk:n hinnasta. Lahjaverotus oli toimitettu. K oli omissa nimissään vuonna 1968 ryhtynyt toimenpiteisiin tilojen rakennusoikeuden lisäämiseksi ja asemakaavamuutoksen saamiseksi. K oli 14.9.1966 saanut tonttien ostoa varten 40.000 mk:n lainan pankista.

²⁰⁷ Ks. *Räbinä – Nykänen* 2009, s. 421. Luovutusten jakamisesta eri verovuosille ks. myös ratkaisu KHO 1980 B II 535. Ratkaisussa oli kyse ns. varastovarauksen kertaantumisesta. Ratkaisulla ei ole nykyisen verolainsäädännön kannalta merkitystä.

²⁰⁸ *Räbinä – Nykänen* 2009, s. 174.

Vuonna 1969 K:n kolme lasta olivat maksaneet velkojen lyhennyksiä 40.000 mk:aa. Katsottiin, että lahjoitukselle oli annettu sellainen oikeudellinen muoto, joka ei vastannut asian luonnetta, ja siihen ryhdytyn siinä tarkoituksessa, että suoritettavasta verosta vapauduttaisiin. Huomionarvoista ratkaisussa on se, että lahjoituksen ja kaupan välillä on kulunut vain 7 kuukautta.²⁰⁹

Oikeustapaus KHO 23.8.1985 T 3467 on mielenkiintoinen siinä suhteessa, että siinä luovutushinta katsottiin yhtiön tuloksi eikä lahjan antaneen vastuunalaisen yhtiömiehen tuloksi. Tapauksessa oli osaltaan kyse myös rakennusalan ”saastumisilmiöstä”.²¹⁰ Tapauksessa rakennusliikettä harjoittaneen kommandiittiyhtiön vastuunalainen yhtiömies oli 1.1.1978 ottanut yksityisottona itselleen liikkeestä huoltoasemakiinteistön ja lahjoittanut sen 11.1.1978 pojalleen. Poika oli myynyt sen edelleen 18.1.1979 öljy-yhtiölle, jolla oli kiinteistöön etuosto-oikeus yli 10 vuotta voimassa olleen vuokrasopimuksen nojalla. Katsottiin, että lahjoitukseen oli ryhdytty ilmeisesti siinä tarkoituksessa, että suoritettavasta verosta vapauduttaisiin. Luovutushinta katsottiin yhtiön tuloksi myyntivuonna, koska huoltoasemarakennukset katsottiin kuuluneen rakennusliikkeen vaihto-omaisuuteen.²¹¹

Oikeuskäytännöstä löytyy monia ratkaisuja, joissa lahjoitukseen ei ole puututtu. Näyttää siltä, että lahjoitusten sivuuttamiseen on suhtauduttu melko pidättäytyväisesti. Yleistä veronkier-tonormia ei ole voitu soveltaa ja näin ollen sivuuttaa lahjoitusta, jos lahjoitukseen on ryhdytty verotuksesta riippumattomasta syystä tai sille on voitu esittää liiketaloudellinen peruste. Ratkaisussa KHO 20.8.1976 T 2974 verotuksesta riippumattomana syynä voidaan pitää sitä, että verovelvollisen tarkoituksena oli suunnitelmallisesti siirtää omaisuutensa seitsemälle lapselleen. Vaikka ratkaisussa omaisuuden lahjoitus ja myynti oli toteutettu noin kolmen kuukauden aikana, ei niitä voitu arvioida yhtenä kokonaisuutena.²¹²

Viimeisenä oikeustapauksena, jossa lahjoitusta ei ole sivuutettu, voidaan esitellä tapaus KHO 1984 B II 609. Tapaus on mielenkiintoinen erityisesti siksi, että siinä KHO on perustellut ratkaisuaan muun muassa lahjoituksen ja myynnin välillä kuluneen ajan perusteella. Tapauksessa hen-

²⁰⁹ Ks. myös ratkaisu KHO 1961 I 18, jossa isän katsottiin lahjoittaessaan osakkeet pojalleen ryhtyneen lahjoitus-toimenpiteeseen siinä tarkoituksessa, että hän vapautuisi myyntivoitosta suoritettavasta verosta. KHO katsoi, että isää voitiin verottaa myyntivoitosta.

²¹⁰ Rakennusalan ”saastumisilmiöstä” ks. *Mysrky – Linnakangas* 2010, s. 90–93.

²¹¹ Ratkaisusta lisää ks. *Andersson* 1990, s. 246–248.

²¹² Ks. *Ossa* 2002, s. 119. Myöskään ratkaisussa KHO 18.6.1982 T 2804 lahjoitusta ei sivuutettu. Ratkaisussa perustajaosakkaana asunto-osakeyhtiössä toiminut henkilö lahjoitti kyseisen yhtiön osakkeita tyttärelleen, joka puolestaan oli vaihtanut osakkeet omakotitalotonttiin rakennuttaakseen tontille omakotitalon omaan käyttöönsä. Tyttärellä näyttää siis olleen perusteltu syy järjestelyyn.

kilö A oli harjoittanut perustajaurakointia ja hänen omistukseensa oli toiminnan lopettamisen jälkeen jäänyt urakoimiensa yhtiöiden osakkeita. Hän oli lahjoittanut 3/4 erään liikehuoneiston hallintaan oikeuttavista osakkeista viidelle lapsenlapselleen 30.12.1975 ja loput, eli 1/4, tyttärelleen 7.5.1979. Lisäksi hän oli lahjoittanut 10.11.1978 pojalleen pienen asuinhuoneiston hallintaan oikeuttavat osakkeet. Lahjansaajat myivät liikehuoneisto-osakkeet 9.12.1980 ja poika myi saamansa osakkeet 29.8.1980. Viimeksi mainitun myynnin selvitettiin johtuneen siitä, että poika oli muuttanut vuoden 1980 lopussa ulkomaille. Henkilö A perusteli lahjoitustaan sillä, että hänellä ei korkean iän ja eläkkeellä olon vuoksi ollut sellaista rahantarvetta, minkä vuoksi osakkeet olisi myytävä. Lahjansaajat olivat myös saaneet ja käyttäneet itse myynneistä saamansa varat. KHO katsoi ottaen huomioon lahjoitusten ja myyntien välisen ajan ja myynnin syistä esitetyn selvityksen, etteivät lahjoitukset olleet sillä tavoin liittyneet osakkeiden myynteihin, että ne olisivat tapahtuneet A:n lukuun. Häntä ei voitu VerL 56 §:n nojalla verottaa osakkeiden luovutuksesta saadusta tulosta. Tapauksen perusteella näyttää siltä, että vajaan kahden vuoden välinen aika järjestelyn välillä, riittää kumoamaan väitteen oletetusta sarjatoimesta.

Vaikka TVL 47.1 §²¹³ on onnistunut hyvin ehkäisemään veron minimointia, välilahjoituksia koskee edelleen tietty riski VML 28 §:n soveltamisesta.²¹⁴ Lahjoituksen sivuuttamista yleislausekkeen nojalla koskevan oikeuskäytännön perusteella voidaan todeta, että lahjoituksen ja kaupan välissä kuluneella ajalla on keskeinen merkitys arvioitaessa mahdollisen sarjatoimen olemassaoloa. Jos aikaa on kulunut toimenpiteiden välissä vuosia, heikentää se näyttöä mahdollisesta suunnitelmallisuudesta toimenpidesarjassa. Tarkkaa vuosimäärää on kuitenkin mahdotonta arvioida, mutta oikeustapausten perusteella noin kahden vuoden väli antaa jo jonkinasteisen suojan yleissäännöksen soveltamista vastaan. Toisaalta TVL 47.1 §:ssä mainittua yhden vuoden aikarajaa, voidaan pitää tietynlaisena suhteellisen varmana karenssiaikana. Luonnollisesti myös liiketaloudellinen tai muu verotuksesta riippumaton syy estää helposti järjestelyn katsomisen sarjatoimeksi.

Merkitystä näyttää olevan myös sillä, maksetaanko myyntivoitto omaisuuden myyjälle vai sen lahjoittajalle. Jos sekä lahjoittaja että omaisuuden myyjä ovat tienneet etukäteen tulevasta myynnistä, luo se vahvan oletettaman lahjoituksesta vain välitoimena. Tällöin lahjoituksen ja myynnin voidaan katsoa muodostaneen yhtenäisen suunnitelman osat. Tätä korostaa etenkin se, jos omai-

²¹³ TVL 47.1 §:ssä lausutaan, että vastikkeetta saadun omaisuuden hankintamenoksi katsotaan perintö- ja lahjaveroituksessa käytetty verotusarvo. Hankintameno lasketaan kuitenkin lahjoittajan hankintamenoista, jos lahjansaaja luovuttaa saamansa omaisuuden ennen kuin lahjoituksesta on kulunut yksi vuosi.

²¹⁴ Ks. *Räbinä – Nykänen* 2009, s. 105–106.

suuden ostaja on käynyt alustavia neuvotteluita myyntiin liittyen jo lahjoituksen antajan kanssa. Aivan ilman merkitystä ei jää sekään, onko myynnin kohteena ollut koko lahjoitettu omaisuus vai vaan osa siitä.²¹⁵ *Knuutinen* ei ole tarkemmin ottanut kantaa siihen, missä tilanteissa välilahjoitukseen on voitu puuttua yleisen veronkiertosäännöksen turvin. *Knuutinen* tyytyy toteamaan, että välilahjoitusten käyttämisen mahdollisuus ja tähän kysymykseen liittyvä rajanveto on aina ollut hieman epäselvää.²¹⁶

Edellä on käsitelty lahjoituksen sivuuttamista sarjatoimena, mutta myös osituksen ja perinnönjaon ja niiden jälkeisten omaisuuden luovutuksen muodostaman sarjatoimen hyväksyttävyyttä on testattu suomalaisessa oikeuskäytännössä. Oikeustapaukset ovat syntyneet tilanteessa, jossa ositus ja perinnönjako oli suoritettu juuri ennen omaisuuden myyntiä, jolloin oli mahdollista hyödyntää verovuosina 1986–1992 voimassa ollutta omaisuuden luovutusvoiton verotuksen verovelvolliskohtaista vapaaosäsäännöstä. Tuolloin omaisuuden myynnistä syntynyt luovutusvoitto oli veronalaista vain vapaaosan ylittävältä osalta. Koska vapaaosa laskettiin verovelvolliskohtaisesti, suorittamalla kuolinpesässä perinnönjako, voitiin vapaaosan määrä monistaa, koska verovelvollisia oli osituksen ja jaon jälkeen useita.²¹⁷

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuissa KHO 30.11.1988 T 4819 ja KHO 1992 B 521 testattiin edellä kerrotun järjestelyn hyväksyttävyyttä, mutta kummassakaan ratkaisussa ei tällaista oikeustoimikokonaisuutta pidetty veron kiertämisenä. Molemmissa ratkaisuissa oli tehty osittainen ositus ja/tai perinnönjako. Ratkaisujen olosuhteet huomioiden oli selvää, että molemmissa ratkaisuissa ositukseen ja jakoon osallistuneet henkilöt pyrkivät löytämään omaisuuden luovutukselle verotuksellisesti mahdollisimman edullisen muodon hyödyntäen omaisuuden luovutusvoiton osittaisen verovapauden. Oikeustoimet oli ajoitettu peräkkäisiksi, ratkaisussa KHO 1992 B 521 jopa siten, että osittainen perinnönjako ja omaisuuden luovutus suoritettiin peräkkäisinä päivinä. Jaolle ei ratkaisuissa ollut osoitettavissa muita kuin verotuksellisia syitä, eikä jako ollut edes tarpeellinen omaisuuden myymiseksi. Lainsäätäjä oli toisaalta tietoisesti luonut tilanteen, jossa vapaaosa laskettiin verovelvolliskohtaisesti, vaikka useat henkilöt yhdessä omistivat myydyin omaisuuden. Koska yhteisomistajuus oli perustettu yksityisoikeudellisesti asianmukaisesti,

---

²¹⁵ Ks. *Ossa* 2002, s. 118–120; *Tikka* 1972, s. 271–277.

²¹⁶ *Knuutinen* 2012, s. 176.

²¹⁷ Ks. *Räbinä – Nykänen* 2009, s.174–175.

ei avoimesti lakiin kirjattua verohuojennusta voitu evätä vetoamalla veron kiertämistä koskevaan yleissäännökseen.²¹⁸

Vaikka edellä mainitut ratkaisut eivät ole ajankohtaisia nykyisten luovutusvoittoverosäännösten näkökulmasta, ovat ratkaisuissa ilmenevät periaatteet edelleen relevantteja. Oikeuskäytännön perusteella voidaan todeta, että sekä leskellä että perillisellä on oikeus yksityisoikeudellisia toimia tekemällä valita itselleen edullisin verokohtelu. Edellytyksenä tietysti on, että yksityisoikeudelliset toimet on tehty asianmukaisesti noudattaen perhe- ja jäämistöoikeutta koskevia aineellisia ja menettelyllisiä säännöksiä. Lähtökohtana on se, että osituksen ja perinnönjaon toimittaminen yksityisoikeudellisesti asianmukaisesti tulee verotuksessa hyväksyä, vaikka oikeustoimen välittömänä seurauksena tai vasta omaisuutta myöhemmin luovutettaessa syntyisi veroetuja. VML 28 §:n soveltamista ositus- ja perinnönjakotilanteissa rajoittaa osin myös se, että kysymyksessä ovat joko kuoleman tai avioeron jälkeiset oikeustoimet. Sarjatoimille on ominaista se, että koko oikeustoimiketju on suunniteltu alusta alkaen ensimmäisestä oikeustoimesta viimeiseen. Avioero ja kuolema ovat sen kaltaisia tilanteita, että niitä ei yleensä suunnitella etukäteen eikä niihin siten myöskään hakeuduta, vaan niihin enemmänkin ajaudutaan pakon sanelemana. Tältä osin ositus- ja perinnönjako ennen omaisuuden luovutusta eroavat sarjatoimina lahjoituksesta ennen omaisuuden luovutusta.²¹⁹

3.3 Yritysjärjestelyt

Yritysjärjestelyiden yhteydessä on todella tärkeää selvittää, mikä katsotaan veronkierroksi ja mikä ei. Yritysjärjestelyt voidaan oikein toteutettuna suorittaa joko ilman tai väin vähäisin vero-seuraamuksin. Yritysjärjestelyt muodostuvat mielenkiintoisen kohteen veron kiertämisen näkökulmasta, koska järjestelyihin voidaan soveltaa tapauksesta riippuen joko EVL 52 h §:n erityistä veronkiertonormia tai VML 28 §:n yleistä veronkiertonormia. Yritysjärjestelyt ovat luonteeltaan yleensä vaiheittaisia ja rakenteeltaan monimutkaisia. Tämän vuoksi yritysjärjestelyt ovat hyvä esimerkki sarjatoimista, jotka muodostuvat pitkästä toimenpidesarjasta. Yritysjärjestelyiden verotuksessa tulee toimenpidekokonaisuutta arvioida aina yhtenä kokonaisuutena. Yritysjärjestelyiden arviointia yhtenä kokonaisuutena vaikeuttaa erityisesti se, että toimenpidesarjat voivat olla kestoaltaan hyvin pitkiä ja kokonaisuutta voidaan arvioida usein vasta vuosien päästä. Sarjatoi-

²¹⁸ Kyseisistä ratkaisuista lisää ks. *Räbinä – Nykänen* 2009, s.175.

²¹⁹ Ks. *Räbinä – Nykänen* 2009, s. 175–177.

men muodostaman kokonaisuuden arvioinnissa joudutaan merkitystä antamaan myös osakeyhtiöoikeudellisille seikoille.²²⁰

3.3.1 Yritysmuodon muutokset

Keskeisimmät säännökset yritysmuodon muutoksesta löytyvät TVL 24 §:stä ja EVL 51 c §:stä. TVL 24 §:ssä säädetään *toimintamuodon muutoksien* veroseuraamuksista ja se soveltuu muuta toimintaa kuin elinkeinotoimintaa harjoittavien yritysten muodon muutoksiin. EVL 51 c §:n mukaan *yritysmuodon muutosten* osalta noudatetaan, mitä tuloverolain 24 ja 28 §:ssä toimintamuodon muutoksista säädetään. TVL 24 §:n periaatteita sovelletaan siten myös yritysmuodonmuutoksiin.²²¹ TVL 24 §:n pääajatuksena on, että yritysmuodon muutoksesta ei lähtökohtaisesti aiheudu tuloveroseuraamuksia yritykselle tai sen omistajille. Edellytyksenä on, että muodonmuutoksessa noudatetaan säännöksessä määritellyjä vaatimuksia. Jos muodonmuutosta ei toteuteta TVL 24.1 §:n vaatimuksia, yrityksen katsotaan verotuksessa lakkaavan ja yrityksen ja omistajan verotuksessa sovelletaan purkautumista koskevia säännöksiä. Tällöin esimerkiksi yrityksen tekemät varaukset purkaantuvat ja yhtiön tekemät poisto palautuvat yrityksen tuloksi.²²²

Jotta yritysmuodon muutos voidaan toteuttaa ilman veroseuraamuksia TVL 24 §:n mukaisesti, tulee muodonmuutoksen täyttää *jatkuvuusperiaatteen* ja *identiteettiperiaatteen* vaatimukset. Jatkuvusperiaatteen katsotaan täyttyvän, jos aikaisemmin harjoitetun toiminnan varat ja velat siirtyvät samoista *kirjanpitoarvoista* uuteen yritysmuotoon. Identiteetin säilymisen vaatimukset täyttyvät, kun yritystä voidaan pitää muodonmuutoksen jälkeen olennaisilta osin samana kuin ennen muodonmuutosta. TVL 24 §:ssä ei ole identtisydestä nimenomaisia säännöksiä, joten identtisyden säilymisen tarkastelussa joudutaan turvautumaan oikeuskäytännössä syntyneisiin periaatteisiin.²²³ Jatkuvus- ja identiteettiperiaatetta voidaan kuvata myös termillä liikeykseyden säilyminen.²²⁴

Yritysmuodon muutos on saatettu katsoa VML 28 §:n nojalla katsoa sarjatoimeksi, jos itse yritysmuodon muutos on toteutettu jatkuvuus- ja identiteettiperiaatteen mukaisesti, mutta kohta muodonmuutoksen jälkeen ryhdytään järjestelyihin, jotka merkitsevät liikeykseyden hajoamis-

²²⁰ Ks. Immonen 2011, s. 469–470.

²²¹ Kun jäljempänä käytetään termiä *yritysmuodon muutos*, tarkoitetaan sillä myös *toimintamuodon muutosta*.

²²² Ks. Järvenoja 2007, s. 494.

²²³ Myrsky – Linnakangas 2010, s. 335. Jatkuvus- ja identiteettiperiaatteesta ja yritysmuodon muutoksista tarkemmin ks. Immonen 2011, s. 421–460; Järvenoja 2007, s. 493–596. Ks. myös Kukkonen – Walden 2009, s. 237–253.

²²⁴ Tikka – Nykänen – Juusela – Viitala, luku 25:16.

ta.²²⁵ Liikkeyksyden on katsottu katkeavan oikeustapauksessa KHO 1985 B II 513, jossa yksityisliikkeenä metalliteollisuutta harjoittanut verovelvollinen oli perustanut kommandiittiyhtiön jatkamaan yksityisliikkeensä toimintaa. Kommandiittiyhtiön toiminimi ja varat sekä äänettömien yhtiömiesten osuudet oli myyty samalle ostajalle noin kolme kuukautta yhtiön perustamisen jälkeen ja liikkeen toiminta oli näin ollen lakannut. Liiketoiminnan harjoittamien kommandiittiyhtiön muodossa oli katsottu johtuneen pääasiallisesti verotuksellisista syistä eikä kommandiittiyhtiönä toimimisen katsottu vastanneen asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta. Liikkeen myynnistä saatu luovutushinta katsottiin VerL 56 §:n nojalla yksityisliikettä harjoittaneen verovelvollisen veronalaiseksi tuloksi.²²⁶ Koska yritystoiminta oli myyty jo kolmen kuukauden kuluttua yritysmuodon muutoksesta, oli tapauksessa hyvin ilmeistä, että yritystoimintaa ei ollut tarkoitukseen aidosti harjoittaa kommandiittiyhtiön muodossa vaan muodonmuutoksella tähdättiin pelkästään saavutettaviin veroetuihin.²²⁷

Oikeus- ja verotuskäytännössä on normaalisti hyväksytty, että yhtymän liiketoiminnan käytössä ollut kiinteistö tai toimitilahuoneiston hallintaan oikeuttavat osakkeet on jätetty muodonmuutoksen ulkopuolelle. Jos yksityisliike tai ammatti yhtiöitetään, on myös tällöin hyväksytty, että yrittäjä voi muodonmuutoksessa jättää omaisuudekseen liiketoimintaan kuuluvaa varallisuutta kuten kiinteistön tai toimitilan hallintaan oikeuttavat osakkeet.²²⁸ Jos kiinteistö tai liikehuoneiston hallintaan oikeuttavat osakkeet on jätetty muodonmuutoksen ulkopuolelle vain verotuksellisista syistä, voidaan järjestelyyn puuttua VML 28 §:n nojalla. Ratkaisussa KHO 1986 B II 573 yksityisliike oli muutettu kommandiittiyhtiöksi siten, että liiketoiminnassa koko ajan käytössä ollut kiinteistö jätettiin yksityisliikkeen harjoittajan omaisuudeksi. Noin 17 kuukauden päästä yritysmuodon muutoksesta kiinteistö myytiin yhtiölle hinnasta, joka ylitti kiinteistön aikaisemman tasearvon n. 390.000 mk:n arvosta. Järjestelyn tavoitteena oli keinotekoisesti kasvattaa yhtiön poistopohjaa mahdollistaen korkeammat vuosittaiset poistot. Yhtiön rakennuksesta tekemät pois-

²²⁵ Ks. Tikka – Nykänen – Juusela – Viitala, luku 25:16.

²²⁶ Ks. myös ratkaisussa KHO 23.9.1981 T 4394, jossa kodinkone- ja tekstiilialan liikettä omissa nimissään harjoittanut henkilö perusti toimintaa jatkamaan kaksi kommandiittiyhtiötä, joista toisessa henkilö oli yksinään ja toisessa yhdessä vaimonsa kanssa vastuunalaisena yhtiömiehenä. Sekä kodinkone- että tekstiilialan varat, velat ja toiminta oli aluksi kirjattu kodinkoneliikettä harjoittamaan perustetun yhtiön kirjanpitoon, mutta noin kolmen viikon toiminnan jälkeen tekstiilialan vaihto- ja käyttöomaisuus oli myyty tuon alan liikettä harjoittamaan perustetulle yhtiölle, jonka toiminta oli muodostunut aikaisempaa tekstiilialan liiketoimintaa laajemmaksi. Muutoksen johdosta yksityisliikkeen vaihto-omaisuuden kulukirjaukset peruuntuivat ja käyttöomaisuuden poistot palautuivat. Ratkaisu syntyi ääni 3–1.

²²⁷ Normaaliolosuhteissa yrityksen identtisyys jatkuvuuden tarkastelua ei tulisi ulottaa yhtiömuodon muutoksen rekisteröintipäivän jälkeiseen aikaan. Kuitenkin tilanteissa, joissa yritysmuodon muutoksella on pelkästään tavoiteltu veroetuja, voidaan VML 28 §:n nojalla puuttua myös rekisteröintipäivän jälkeisiin tapahtumiin. Ks. *Vehniä* Verotus 1998, s. 180.

²²⁸ Ks. *Järvenoja* 2007, s. 502–503. Ks. myös KHO 1981 B II 513.

tot jätettiin VerL 56 §:n nojalla hyväksymättä siltä osin kuin poistot ylittivät tasearvosta yhtiötä perustettaessa lasketut poistot. Ratkaisu syntyi ääni 3–2, ja eri mieltä olleiden hallintoneuvoksien mukaan kiinteistön kauppahintaa ei ollut näytetty epätavallisen suureksi.²²⁹

Identiteettiperiaatteen täyttymistä on testattu myös tapauksessa, jossa yhtiön toiminta oli lopetettu ennen yritysmuodon muutosta. Tapauksessa KHO 10.10.2000 T 2530 kommandiittiyhtiön liiketoiminta oli lopetettu ja yritysvarallisuus myyty. Tämän jälkeen yhtiön tilikautta oli pidentetty kuudella kuukaudella, jonka aikana kommandiittiyhtiö oli muutettu osakeyhtiöksi. Ennen toteutettua yhtiömuodon muutosta yhtiön ainoa vastuunalainen yhtiömies oli nostanut noin 1,3 miljoonan mk:n arvosta yksityisottoja. Kommandiittiyhtiön tilikauden jatkamiseen ja yritysmuodon muutoksen sovellettiin yleistä veronkiertosäännöstä ja yhtiön tulos vahvistettiin kommandiittiyhtiölle.²³⁰

Yritysmuodon muutokset ovat pitkälti yksittäistapauksia, joten on käytännössä mahdotonta luetella niitä tyyppitilanteita, joihin yleistä veronkiertosäännöstä voitaisiin soveltaa.²³¹ Yleisesti voidaan kuitenkin todeta, että kaikissa edellä mainituissa tapauksissa yritysmuodon muutos olisi todennäköisesti kokonaan hyväksytty, ellei verovelvollinen olisi ryhtynyt ”ylimääräisiin järjestelyihin” varsinaisen muodonmuutoksen lisäksi. Kaikille tapauksille on myös yhtenäistä se, että ylimääräiset järjestelyt verosta vapautumiseksi ovat tapahtuneet ajallisesti hyvin lähellä varsinaista yritysmuodon muutosta. Tämän osalta yritysmuodon muutoksissa esiintyneet veron kiertämistilanteet eivät juuri eroa muista sarjatoimen luonteisista veronkiertämistilanteista. Nykyisen oikeuskäytännön valossa on mahdollista, että yritysmuodon muutoksen tullaan puuttumaan VML 28 §:n nojalla ja muodonmuutos katsotaan sarjatoimeksi, jos yritysmuodon muutoksessa esiintyy ylimääräisiä, pelkästään verosta vapautumiseksi suoritettuja toimia, joilla ei voida katsoa olevan liiketaloudellista tai muuta verotuksesta riippumatonta perustetta.

²²⁹ Ks. *Kukkonen* 2010, s. 400–401.

²³⁰ Tapauksessa oli hyödynnetty ennen vuonna 1997 voimassa ollutta periaatetta, jonka mukaan yrityksen verotettava tulo verotettiin niiden periaatteiden mukaan, jotka koskivat yrityksellä verovuoden päättyessä ollutta yritysmuotoa. TVL 24 §:ää on tältä osin muutettu ja vuodesta 1997 alkaen tällainen muodonmuutossäännösten hyödyntäminen ei ole ollut mahdollista. Tapaus on kuitenkin mielenkiintoinen, koska se osoittaa, että yleisen veronkiertosäännöksen turvin voidaan puuttua sellaisiaan muodonmuutoksiin, joissa oikeudellinen muoto ei vastaa asian varsinaista sisältöä. Ks. *Järvenoja* 2007, s. 495–496.

²³¹ Ks. *Järvenoja* 2007, s. 496.

3.3.2 Yhtiön purkaminen

Yhtiön purkaminen luetaan yhdeksi keinoiksi toteuttaa yritysjärjestely. Yhtiön purkamista koskeva vero-oikeudellinen sääntely riippuu purettavan yhtiön yhtiömuodosta.²³² VML 28 §:n soveltamisen kannalta merkityksellisiksi purkutilanteiksi muodostuvat ne tilanteet, joissa purkuperusteen hyväksyttävyyys tulee tarkasteltavaksi ja joissa muodostuu keinotekoisesti purkutappio.²³³ Vallitsevan oikeuskäytännön perusteella tämän kaltaisia purkutilanteita muodostuu lähinnä yritysjärjestelyiden yhteydessä toteutetuissa yhtiön purkamisissa. Purkutappio muodostuu, kun osakkaan jako-osana saaman omaisuuden käypä arvo alittaa osakkaan osakeomistuksen alkupeiräisen hankintamenon.²³⁴ Purkutappiosta säädetään TVL 50 §:ssä ja EVL:n alaisessa toiminnassa purkutappion verokohtelusta säädetään EVL 7 §:ssä.

Yritysjärjestelytilanteissa purkutappion vähennyskelpoisuuden lähtökohtaisena edellytyksenä on, että purkutappio on syntynyt elinkeinotoiminnassa. Keinotekoisin järjestelyin aikaansaattua purkutappiota ei lähtökohtaisesti tule hyväksyä EVL 7 §:n mukaiseksi vähennyskelpoiseksi eräksi. Purkutappion vähentämiseen saatetaan puuttua sellaisissa tilanteissa, joissa purettavan yhtiön omaisuutta on esimerkiksi vähennetty nostamalla välittömästi ennen purkamista tavanomaista suurempia osinkoja tai antamalla purettavasta yhtiöstä konserniavustus.²³⁵ Ratkaisussa KHO 1.3.2002 T 435 (ei julk.) käsiteltiin tytäryhtiön purkamisesta syntyneen tappion vähennyskelpoisuutta. KHO ei myöntänyt käsiteltävässä asiassa valituslupaa ja Helsingin hallinto-oikeuden päätös 19.4.2001 T 01/0196/3 jäi siten perusteluineen voimaan. Helsingin HaO:n päätöksen pe-

²³² Liikkeen- ja ammatinharjoittajan lopettaessa yritystoimintansa sovelletaan EVL 51 b §:ää siihen yritysvarallisuuteen, joka on jäänyt liikkeen- ja ammatinharjoittajan yksityisomaisuudeksi yritystoiminnan loppuessa. EVL 51 b § koskee varsinaisesti yritysvarallisuuden ottamista yrityksen toiminnan aikana yksityiskäyttöön. Säännöksen periaatetta sovelletaan kuitenkin myös liikkeen- ja ammatinharjoittajan yritystoiminnan loppumiseen. Kun yhtymän osakkaat lopettavat elinkeinotoiminnan harjoittamisen ja jakavat keskenään yritysvarallisuuden, sovelletaan yhtymän purkautumiseen EVL 51 d ja TVL 27 §:ää. Myös purkautuvan yhteisön verotukseen sovelletaan EVL 51 d ja TVL 27 §:ää.

²³³ Purkautumisen toteuttaminen ei sinällään vaadi mitään erityistä syytä ollakseen hyväksyttävä. Ks. *Kukkonen* 2010, s. 517. Kukkonen toteaa, että purkamiselle ei sinällään tarvitse olla mitään erityistä syytä. Purkautuminen voidaan toteuttaa liiketoiminnallisista syistä, jos liikesubstanssi halutaan siirtää osakkaille tai jos toiminta halutaan lopettaa kannattamattomana. Purkaminen voi olla myös yksi äärimmäisistä voitonjakovaihtoehdoista.

²³⁴ Esimerkkinä purkutappion muodostumisesta voidaan ottaa yritysjärjestelykokonaisuus, jonka loppu- tai välivaiheena on konserniyhtiön purkaminen. Järjestelyssä toimialalla x toimiva yhtiö y hankkii omistukseensa samalla toimialalla toimivan yhtiön z. Yleensä tämän kaltaisissa järjestelyissä hankittavan yhtiön hankintameno saattaa sisältyä olennaisena osana tuossa yhtiössä itsessään muodostunutta liikearvoa. Kun hankittu yhtiö puretaan, vallitsevan oikeuskäytännön mukaan hankitussa yhtiössä itsessään muodostunutta liikearvoa ei arvosteta EVL 51 d §:n mukaiseen todennäköiseen luovutushintaan. Tällöin jako-osan saajalle muodostuu tyypillisesti verotuksessa vähennyskelpoinen tappio. Esimerkistä lisää ja muita esimerkkejä purkutappion muodostumisesta ks. *Weckström* Defensor Legis 2004, s. 460.

²³⁵ Ks. Verohallituksen yhtenäistämishojeet vuodelta 2003 toimitettavaa verotusta varten. 23.1.2003. Dnro 73/32/2003; *Immonen* 2011, s. 275.

rusteluissa todetaan, että mikäli perustellun liiketoiminnan uudelleenorganisoinnin yhteydessä suoritetaan toimenpiteitä, joille ei ole osoitettavissa muuta perustetta kuin veron välttämisen tarkoitus, verotuksessa voidaan VML 28 §:n nojalla menetellä niin, kuin asiassa olisi käytetty oikeaa muotoa. Päätöksessä oli purettu tytäryhtiöitä sen jälkeen, kun tytäryhtiöiden varoja oli tyhjenetty konserniavustuksella. Konserniavustuspäätökset oli tehty vähemmän kuin kuukausi ennen purkupäätöksiä. Purkamisesta syntyneen tappion vähennyskelpoisuus evättiin VML 28 §:n nojalla.²³⁶

Toteutuneen oikeuskäytännön perusteella purkutulokseen on voitu lisätä eriä seuraavin perustein: varojen siirrot on toteutettu 1-4 vuotta ennen purkamista, suoritettujen osingonjaot ovat poikenneet yhtiön normaalista osingonjakopolitiikasta tai esitetyt liiketaloudelliset perusteet eivät ole olleet riittäviä. Varojen jakoon tulee myös liittyä poikkeuksellisuutta eli yleisesti tulee olla nähtävissä yhtiön tyhjentämisen piirteitä. Tuloon tehtävät lisäykset voidaan suorittaa suoraan EVL 7 §:n nojalla, mutta osassa HaO:n päätöksissä tulon lisäyksen perusteena on käytetty VML 28 §:ää.²³⁷ Lisäys voidaan mielestäni suorittaa VML 28 §:n nojalla ainakin silloin, kun toteutetut järjestelyt ovat luonteeltaan monimutkaisia ja pitkälle ketjutettuja. Todennäköisesti myös hyvin törkeisiin järjestelyihin tultaisiin soveltamaan VML 28 §:ää. Arvioitaessa hyväksyttävää varojen siirron tai osingonjaon määrää, voidaan todeta, että purkautuva yhtiö voi purkutuloksen optimoimiseksi antaa konserniavustusta tai jakaa osinkoa siihen määrään saakka, että sen oman pääoman määrä vastaa sitä määrää, jonka osakkeenomistaja on yhtiöön alun perin sijoittanut tai joka yhtiöllä oli sitä hankittaessa.²³⁸

Nykyään purkutappio on konsernin sisäisissä järjestelyissä vain harvoin vähennyskelpoinen, joten edellä kuvatut tyhjennysongelmat nousevat harvemmin esiin.²³⁹ Koska purkuvoitto on pää-

²³⁶ Ks. myös ratkaisu KHO 2007:78. Ratkaisussa C Oy, joka oli 21.7.1999 ja 14.6.2000 tehdyillä luovutustoimilla hankkinut omistukseensa F Oy:n osakekannan, päätettiin jakaa kahdeksi yhtiöksi 27.6.2000. Jakautuminen, jossa syntyi muun muassa CF Oy, tuli voimaan 2.11.2000. F Oy jakoi 15.6.2000 CF Oy:lle osinkoa vuodelta 1999 ja 5.11.2000 vielä lisäosinkoa vuodelta 1999. Lisäksi F Oy päätti antaa 6.11.2000 CF Oy:lle konserniavustusta. F Oy asetettiin 9.11.2000 selvitystilaan, sen nimi muutettiin 13.11.2000 S Oy:ksi ja CF Oy:n nimi F Oy:ksi. S Oy:n liiketoiminta ja osa sen varoista ja veloista siirtyi 10.11.2000 ennakkojako-osana uudelle F Oy:lle. S Oy purettiin 31.12.2001. KHO katsoi, etteivät osingonjaot vuodelta 1999 ja myönnetty konserniavustus olleet purkutappiona F Oy:n elinkeinotulosta vähennyskelpoista menoaa. KHO perusteli ratkaisuaan EVL 7 §:llä, mutta veroasiamies oli vaatinut VML 28 §:n soveltamista. Ratkaisusta lisää ks. *Knuutinen* 2012, s. 222–225.

²³⁷ Ks. *Immonen* 2011, s. 275; *Weckström* Defensor Legis 2004, s. 463.

²³⁸ *Kukkonen* 2010, s. 528.

²³⁹ Kun käyttöomaisuusosakkeiden luovutusvoitot ovat tietyin edellytyksin verovapaita ja luovutustappiot vähennyskeltottomia, samat periaatteet koskevat myös eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta purkuvoittoja ja purkutappioita, kun kyse on EVL 6.1 § 1 kohdassa tarkoitettusta yhteisöstä ja saman lain 6b §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan verovapaasti luovutettavista osakkeista. Purkuvoitto on siten EVL 6b §:n ehtojen täytyttyessä verovapaa ja purkutappio vastaavasti vähennyskeltoton.

sääntöisesti vastaavasti verovapaata tuloa, saattaa tietyissä tilanteissa syntyä päinvastaista verointressiä eli intressiä kasvattaa omistetun yhtiön arvoa ennen purkua.²⁴⁰ Vanhemmasta oikeuskäytännöstä löytyy ratkaisu KHO 1989 B 549, joka koski eräänlaista välipurkua. Ratkaisussa verovelvollinen oli perheineen omistanut osakeyhtiön, joka purettiin 27.1.1984. Osakkaat olivat perustaneet 28.2.1984 uuden yhtiön, jonka nimi ja toimiala olivat samat kuin vanhan yhtiön ja joka jatkoi osittain vanhan yhtiön toimintaa. Verovelvollista ei voitu VerL 56 ja 57 §:n nojalla verottaa hänen vanhan yhtiön purkautumisen yhteydessä saamastaan jako-osuudesta.

3.3.3 Erityinen veronkiertosäännös yritysjärjestelyiden yhteydessä

Varsinaisia yritysjärjestelyjä koskeva vero-oikeudellinen sääntely sisältyy pääosin EVL 52–52 h §:iin. Edellä mainitut säännökset koskevat sulautumista, jakautumista, liiketoimintasiirtoa ja osakevaihtoa. Säännöksillä on täytäntöönpantu Euroopan yhteisöjen yritysjärjestelyjä koskeva direktiivi, ns. *yritysjärjestelydirektiivi*, (90/434/ETY) ja sen muuttamiseksi annettu direktiivi, ns. *muutosdirektiivi*, (2005/19/EY). EVL 52–52 h §:ssä säädettyjen yritysjärjestelysäännösten lähtökohtana on, että yritysjärjestely voidaan toteuttaa ilman välittömiä tuloveroseuraamuksia eli veroneutraalisti.²⁴¹ Yritysjärjestelyn veroneutraalin toteuttamisen keskeisimpänä rajoitteena on EVL 52 h §:n erityinen veronkiertosäännös. EVL 52 h §:n mukaan:

Lain 52 ja 52 a–52 g §:ssä olevia säännöksiä ei sovelleta, jos on ilmeistä, että järjestelyjen yksinomaisena tai yhtenä pääasiallisista tarkoituksista on ollut veron kiertäminen tai veron välttäminen.

Säännöksen tarkoituksena on estää yritysjärjestelysäännösten epäasiallinen hyväksikäyttäminen. Hyväksikäyttämisen ehkäisy on tarpeen, koska yritysjärjestelysäännöksiä soveltamien johtaa tuloverotuksen lykkääntymiseen. Erityinen veronkiertosäännös katsottiin tarpeelliseksi ottaa lakiin, koska Suomessa ei ollut yritysjärjestelydirektiivin 11 artiklan tarkoitettua veronkiertosääntelyä, eikä silloinen, sittemmin VML 28 §:llä korvattu, VerL 56 §:n säännös ollut riittävä torjumaan yritysjärjestelyihin liittyvää veron kiertämistä.²⁴²

²⁴⁰ Kukkonen 2010, s. 528.

²⁴¹ Veroneutraalisuuden ei kuitenkaan yleensä merkitse lopullista verosta vapautumista, vaan verotuksen lykkääntymistä myöhäisempään ajankohtaan. Ks. Myrsky – Linnakangas 2010, s. 357.

²⁴² HE 177/1995 vp, s. 10. Ks. myös VaVM 49/1995, jossa perusteltiin lisää veronkiertämistä sääntämistä. Valiokunta totesi, että erityisen veronkiertosäännöksen tarkoituksena on korostaa veroetuihin oikeuttavien säännösten tarkoituksen huomioonottamista säännösten tulkinnassa. Yritysjärjestelyjä koskevan sääntelyn tarkoituksena on se, ettei verotus olisi esteenä toteutettaessa liiketaloudellisin perustein toimeenpantavia järjestelyjä, joissa on kysymys esimerkiksi yritysrakenteiden muokkaamisesta, toiminnan uudelleenorganisoinnista tai rationalisoinnista. Tar-

Kun säännöstä viimeksi muutettiin (22.12.2005/1137), se ulotettiin koskemaan myös eurooppayhtiön ja eurooppasuuskunnan kotipaikan siirtämistä. Samalla täsmennettiin säännöksen sanamuotoa vastaamaan yritysjärjestelydirektiivin 11 artiklan sanamuotoa. Täsmennetty sanamuoto mahdollistaa säännöksen soveltamisen sellaisissa tilanteissa, joissa veronkiertotarkoitus on yksi järjestelyn pääasiallisista tavoitteista. Näin ollen vältetään arvioimasta sitä, mikä järjestelyn syistä on tärkein.²⁴³ Samalla erityinen veronkiertosäännös siirrettiin nykyiselle paikalleen EVL 52 h §:ään, kun aikaisemmin erityinen veronkiertosäännös oli ollut EVL 52 g §:ssä. Nykyisessä EVL 52 h §:ssä on kolme edellytystä veron kiertämiselle. Jotta EVL 52 h §:ää voidaan soveltaa, tulee järjestelyn veronkiertotarkoituksen oltava; ilmeinen, yksinomainen ja ainakin yksi järjestelyn pääasiallisista tarkoituksista.²⁴⁴

Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä VaVM 49/1995 on tuotu esiin tilanteita, joihin EVL 52 h §:n soveltamisen saattaisi tulla kyseeseen. Veron kiertämistarkoitukseen voi viitata esimerkiksi erilaisten keinokehoisten apuyhtiöiden perustaminen, useiden perättäisten yritysjärjestelytoimien tekeminen, yhtiötetyn toiminnan lopettaminen pian siirron jälkeen tai esimerkiksi liiketoiminnan siirron tai osakkeiden vaihdon jälkeen siirrossa saatujen varojen tai osakkeiden nopea edelleen myynti.²⁴⁵ EVL 52 h §:n soveltamistilanteet ovat kuitenkin keskittyneet lähinnä yhtiön jakaantumistilanteisiin, joissa yhtiökokonaisuus on pilkottu liiketoimintaa jatkavaan yhtiöön ja passiivista, sijoitusluonteista varallisuutta omistavaan yhtiöön.

Jakaantumisen hyväksyttävyyttä EVL 52 h §:n kannalta on tarkasteltu ratkaisussa KHO 1999:2 ja KHO 1999:63. Ratkaisussa KHO 1999:2 tilintarkastus- ja asiantuntijatoimintaa harjoittanut yhtiö jakautui kahdeksi yhtiöksi, joista toinen harjoitti asiantuntijapalvelutoimintaa ja toinen vain sijoitustoimintaa. Kun jakautuminen oli tarpeen pääomarakenteen muuttamiseksi siten, että se

---

koitus ei siis ole estää normaalia verosuunnittelua. Veronkiertosäännöksen tarkoituksena on torjua etujen myöntäminen silloin, jos järjestely toteutetaan puhtaasti verotuksellisista syistä tai verotukselliset tekijät ovat pääasiallisin syy koko järjestelyn toteuttamiseen. Tällainen perusteettomien veroetujen tavoittelu ei sovellu neutraalin verotuksen ajatteluun, jonka avulla yritetään poistaa verotuksen merkitystä operaatioilta. Verotuksen ei tulisi olla myöskään houkutin eikä syy toteuttaa näitä järjestelyjä, vaan ratkaisut voidaan tehdä niiden liiketaloudellisen sisällön perusteella. Yritysjärjestelydirektiivin 11 artiklasta ja sen taustoista ks. *Järvenoja* 2007, s. 322–324; *Manninen Verotus* 1998, s. 70–75.

²⁴³ HE 193/2005 vp, s. 6–8. Aikaisemman sanamuodon mukaan säännöksen soveltamisen edellytyksenä oli, että veron kiertäminen oli järjestelyn yksinomainen ja pääasiallinen tarkoitus. Sanamuodon muutos ei alentanut säännöksen soveltamiskynnystä ja säännöstä koskeva aikaisempi oikeuskäytäntö on edelleen relevanttia. Ks. myös VaVM 41/2005 vp; *Immonen* 2011, s. 473.

²⁴⁴ Ks. *Immonen* 2011, s. 471.

²⁴⁵ Ks. VaVM 49/1995; Verohallituksen tiedote Yritysjärjestelyt. 10.1.1997. Tiedote 1/1997. Mainitut tilanteet antavat viitteitä veron välttämistarkoituksesta, mutta ne eivät sellaisenaan joka tilanteessa merkitse EVL 52 h §:n soveltamisedellytysten täyttymistä. Ks. *Myrsky – Linnakangas* 2010, s. 379 alaviite 79.

auttaisi toteuttamaan järkevää osakaspolitiikkaa, jakautumisen ei kyseisissä olosuhteissa katsottu tapahtuvan veron kiertämiseksi. Ratkaisu KHO 1999:63 vastasi alkuasetelmaltaan ratkaisua KHO 1999:2. Ratkaisussa jakaantumisen seurauksena syntynyt toinen yhtiö, johon olisi siirretty omaisuus, jota ei välttämättä tarvita tilintarkastuksessa eikä verokonsultoinnissa, oli tarkoitus purkaa viimeistään viiden vuoden kuluttua jakautumisesta. Jakautuminen oli tarpeen muun ohessa alkuperäisen yhtiön pääomarakenteen muuttamiseksi sellaiseksi, että yhtiöön voitaisiin saada uusia asiantuntijaosakkaita. Tuosta tavoitteesta huolimatta järjestelyjen pääasiallisena tarkoituksena katsottiin olevan veron kiertäminen, minkä vuoksi EVL:n jakautumista koskevat säännökset eivät tulleet järjestelyyn sovellettaviksi. Ratkaisu syntyi ääni 7–1.²⁴⁶

Vaikka tapaukset vaikuttavat samanlaisilta järjestelyiltä, on niissä kuitenkin merkittävä ero. Jälkimmäisessä ratkaisussa KHO on arvioinut toimenpidesarjaa ja verrannut vaihtoehtoina varojen irrottamista omistajille ilman jakaantumista ja jakaantumista käyttäen. Jälkimmäisessä ratkaisussa jakaantumisen jälkeen toisen uuden yhtiön varallisuus realisoitiin ja yhtiökin aiottiin purkaa. Järjestelyn lopputuloksena olisi ollut, että jakautuvan yhtiön toiminta ei olisi jatkunut kahdessa yhtiössä vaan tosiasiallisesti se olisi jatkunut vain yhdessä yhtiössä. Tällainen järjestely on lähtökohdaisesti vastoin EVL 52 c §:n tarkoitusta. Jälkimmäisessä tapauksessa järjestelyn verokohtelu olisi myös muodostunut edullisemmaksi kuin jos varallisuus olisi jaettu jo jakautuvasta yhtiöstä.²⁴⁷

Jälkimmäisessä ratkaisussa on syytä kiinnittää huomiota vähemmistön eriävälle mielipiteelle. Vähemmistö totesi, että suunnitellulle jakautumiselle oli katsottava olevan verotuksesta riippumattomia liiketaloudellisia perusteita. Näin ollen ei ole ilmeistä, että jakautumisen yksinomaisena tai pääasiallisena tarkoituksena olisi EVL 52 g §:n mukainen veron kiertäminen tai verotuksen välttäminen. Vähemmistön mielestä päätös ei estä hakijayhtiön osakkaiden verotuksia asianomaisilta vuosilta toimitettaessa tutkimasta, onko osakkaiden Oy:n osakkeista saamaa luovutusvoittoa,

²⁴⁶ Taseen keventämistä uusien osakkaiden mukaan ottamiseksi yhtiön toimintaan ei yleensä ole estetty EVL 52 h §:n perusteella. Ratkaisussa KVL 118/1999 (ei julk.) asianajotoimisto jakaantui asianajotoimintaa harjoittavaan yhtiöön ja toiseen, passiivista sijoitusomaisuutta hallinnoivaan yhtiöön. Jakauminen hyväksyttiin. Ratkaisussa KVL 137/1999 (ei julk.) korkean teknologian yritys jakaantui kahdeksi yhtiöksi, joista toiseen siirrettiin varsinainen liiketoiminta ja toiseen sijoitustyypinen varallisuus, kuten vuokrakiinteistöt. Toiseen yhtiöön siirretty sijoitustyypinen varallisuus muodosti jakautuvan yhtiön taseen pääosan. Olosuhteet huomioon ottaen jakautuminen hyväksyttiin. Toisinaan jakaantumisessa jakaantuva yhtiö jakautuu kiinteistöyhtiöksi ja liiketoimintaa jatkavaksi yhtiöksi. Kiinteistön siirtämistä suoraan keskinäiseen kiinteistöyhtiöön ei ole voitu evätä EVL 52 h §:n nojalla. Tältä osin on jonkin verran julkaisematonta oikeuskäytäntöä. Ks. *Järvenoja* 2007, s. 125.

²⁴⁷ Ks. *Immonen* 2011, s. 477–478. *Knuutinen* katsoo, että tapauksien keskeisin ero on se, että ratkaisussa KHO 1999:2 liiketaloudelliset syyt olivat riittävät, kun taas ratkaisussa KHO 1999:63 ne eivät sitä olleet. Ks. *Knuutinen* 2012, s. 190.

jota voi syntyä osakkeita luovutettaessa tai yhtiötä purettaessa, pidettävä VML 28 §:n nojalla joltakin osin ansiotulona.

Keskusverolautakunta antoi KHO:n päätöksen 1999:63 jälkeen ennakkoratkaisun KVL 2000/65, jossa hyväksyttiin käännösluottoimintaa harjoittavan yhtiön jakautuminen, mutta jossa ei otettu kantaa peiteltyä osinkoa koskevan säännöksen soveltamiseen, jos sijoitusvarallisuutta hallinnoiva yhtiö purettaisiin tai myytäisiin pian jakautumisen jälkeen.²⁴⁸ KVL:n ennakkoratkaisussa hyväksyttiin näin ollen KHO:n ratkaisun 1999:63 perusteluissa ilmennyt vähemmistön kanta.²⁴⁹ Kun aikaisemmissa ratkaisussa pohdittiin jakautumisen jälkeistä yhtiön purkamista, käsiteltiin tapauksessa KHO 17.10.2001 T 2512 jakautumisen jälkeen sijoitusvarallisuusyhtiön osakkeiden myyntiä ulkopuolisille tai muille yhtiön osakkaille. Tapauksessa osakeyhtiö oli jakautunut liiketoimintaa harjoittavaksi ja sijoitusvarallisuutta hallinnoivaksi yhtiöksi. Yhtiön osakas halusi luopua jälkimmäisen yhtiön osakkuudesta, mutta pysyä silti osakkaana liiketoimintaa harjoittavassa yhtiössä. Yhtiöstä luopumisen vaihtoehtoina olivat yhtiön omien osakkeiden lunastaminen tai hankkiminen, myynti ulkopuolisille tai myynti muille osakkaille.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että jos yhtiö hankkisi tai lunastaisi omia osakkeitaan, se tulkittaisiin peiteltyksi osingoksi, koska hankinta tapahtuisi osakkaan henkilökohtaisessa intressissä ja koska varat oli jaettu pääasiassa sijoitusyhtiölle ja velat liiketoimintayhtiölle. Tämän lisäksi lunastus tapahtuisi hyvin nopeasti jakautumisen jälkeen. KHO katsoi myös, että jos osakas myisi osakkeet muille yhtiön osakkaille, luovutukseen sovellettaisiin TVL:n luovutusvoiton verotusta koskevia säännöksiä. Kolmanneksi KHO katsoi, että vaikka osakkeiden lunastus verotettaisiin peiteltyinä osinkona, jakautumisesta ei toteutettaisi yksinomaan tai pääasiallisesti veron kiertämistä tai välttämistarkoituksessa. Ratkaisussa KHO hyväksyi asiaa käsitelleen KVL:n ratkaisun KVL 30/2001, jonka mukaan jakautumisen jälkeen peiteltyinä osinkona verotettava oikeustoimi ei vai-

²⁴⁸ KVL 65/2000: A Oy oli käännösluottoimintaa harjoittava yhden henkilön omistama yhtiö. Yhtiö oli sekä jakanut osinkoa että maksanut palkkaa säännöllisesti. Yhtiö oli harjoittanut sijoitustoimintaa vuodesta 1992 alkaen ja sen arvopaperisalkun arvo oli yli 10 miljoonaa mk:aa. Osakas oli 57 -vuotias ja yhtiössä harkittiin uusien osakkaiden ottamista mukaan käännöstoimintaan. Yhtiön arvopaperisalkun arvon vuoksi uusien osakkaiden mukaan ottaminen käännöstoimintaan olisi ollut mahdollisille uusille osakkaille kallista. Jotta käännöstoimintaan voitaisiin ottaa mukaan uusia osakkaita, A Oy:n oli tarkoitus jakautua kahdeksi erilaista käännöstoimintaa harjoittavaksi yhtiöksi ja sijoitustoimintayhtiöksi tai yhdeksi käännöstoimintaa harjoittavaksi yhtiöksi ja sijoitustoimintayhtiöksi. Sijoitustoimintayhtiön taseen loppusumma päättyneen tilikauden taseesta olisi ollut 81 prosenttia. Käännöstoimintaa harjoittavien yhtiöiden osuudet olisivat olleet 12 prosenttia ja 7 prosenttia. Hakemuksen mukaan sijoitustoimintayhtiötä ei ollut tarkoitus purkaa. Menettelyyn sovellettiin elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 52 c §:ää. Ennakkoratkaisulla ei ole otettu kantaa siihen, miten verotus oli mahdollisesti toimitettava verotusmenettelystä annetun lain 29 §:n peiteltyä osingonjakoa koskevat säännökset huomioon ottaen, jos sijoitustoimintaa jatkava perustettu yhtiö purettaisiin tai jos sen osakkeet luovutettaisiin jakautumisen jälkeen.

²⁴⁹ *Järvenoja* 2007, s. 341–342.

kuta jakautumisen hyväksyttävyyteen. KHO hyväksyi näin ollen ratkaisussa KHO 1999:63 ilmenneen vähemmistön kannan.²⁵⁰

Veron kiertämisen ja EVL 52 h §:n soveltamisen näkökulmasta oikeuskäytännön voitiin katsoa olevan suhteellisen vakiintunutta, mutta Rovaniemen hallinto-oikeuden ratkaisu toi esiin sen, että jakautumisen jälkeisiin toimenpiteisiin saattaa sisältyä verotuksellinen riski. Ratkaisussa Rovaniemen HaO 28.2.2011 T 11/0059/1 aiemmin elinkeinotoimintaa harjoittaneessa ja sittemmin tavallisena kiinteistöyhtiönä toimineessa yhtiössä oli suoritettu kokonaisjakautuminen. Ennen jakautumistaan yhtiö oli myynyt huomattavan osan omistamistaan kiinteistöistä ja asunto-osakkeista erilliskaupoilla. Jakautumissuunnitelman mukaan jakaantumisesta syntyvä toinen yhtiö oli tarkoitus myydä jakautumisen jälkeen. Myynti toteutettiin noin puolen vuoden päästä jakaantumisesta. Jakautumista oli perusteltu sillä, ettei yhtiötä saatu myydyksi tarpeettoman suuren kiinteistömässän vuoksi kiinteistöjen sijaitessa eri kunnissa, kaukana toisistaan.

Hallinto-oikeus totesi, että osakkaat edellä mainituilla järjestelyillä olivat lopettaneet yhtiömuodossa harjoittamansa toiminnan realisoimalla jakautumisen jälkeen valtaosan jakautuvan yhtiön omaisuudesta ja jättämällä osan omaisuudesta edelleen osakkaan henkilökohtaiseen käyttöön saaden näin jakautumisen kautta itselleen huomattavaa veroetua. Näissä olosuhteissa on pidettävä ilmeisenä, että kysymyksessä oleviin järjestelyihin on ryhdytty lähinnä osakkaiden yksityisissä intresseissä vastoin EVL 52 c §:n tarkoitusta ja että järjestelyjen yksinomaisena tai ainakin yhtenä pääasiallisista tarkoituksista on järjestelyille esitettyjen perusteiden ohella ollut veron kiertäminen tai veron välttäminen. HaO kiinnitti huomiota ratkaisussaan ennen jakaantumista toteutettuihin varallisuuden myynteihin, toisen osakkaan vakituksena asuntona käytetyn tilan jäämiseen samaisen osakkaan omistukseen ilman veroseuraamuksia, jakaantumisen seurauksena syntyneen toisen yhtiön myyntiin, sekä osakkaille jakautumisen johdosta aiheutuvaan verosäästöön. Ratkaisusta on muistettava, että se ei ole vielä lainvoimainen ja on hyvin todennäköistä, että siitä haetaan valituslupaa KHO:hon.

Jakautumisen lisäksi EVL 52 h §:n soveltamista on harkittu sulautumisen yhteydessä suoritettuihin edestakaisiin järjestelyihin. Koska EVL 52–52 g §:ssä säädetään verovelvollisen mahdolli-

---

²⁵⁰ *Järvenoja* 2007, s. 342–344. Sinällään EVL 52 c § ei sanamuotonsa mukaan edellytä, että jokaiseen vastaanottavista yhtiöistä siirrettäisiin sekä varoja että velkoja. On selvää, että vain velkojen siirtäminen ei ole mahdollista, koska apporttia ei silloin voida muodostaa osakepääoman maksamiseksi. Jokin yhtiö voi kuitenkin saada vain varoja toisen yhtiön saadessa varoja ja velkoja. Tällainen järjestely hyväksyttiin ratkaisussa KHO 1.7.1999 T 1790 (ei julk.), jossa veroasiamies vaati järjestelyn katsomista veron kiertämiseksi, mutta KHO hyväksyi jakautumisen. Ks. *Immonen* 2011, s. 478–479.

suudesta toteuttaa veroneutraalisti yritysjärjestely, joka muutoin realisoisi arvonnousun ja liikearvon veronalaiseksi tuloksi, edestakaiset yritysjärjestelyt voivat vaikuttaa tarkoituksettomilta ilman liiketaloudellista syytä. Jos edestakaisessa oikeustoimessa molempia yritysjärjestelytoimia käsitellään veroneutraaleina, toimenpidekokonaisuus ei tuota verovelvolliselle erityistä veroetuutta. Koska toimet kumoavat toistensa liiketaloudelliset vaikutukset, niille ei voida osoittaa liiketaloudellista syytä. Jos liiketaloudellista syytä ei voida esittää, EVL 52 h §:n soveltaminen voi tulla kyseeseen.²⁵¹

Keskusverolautakunnan ratkaisussa KVL 79/1999, jonka KHO pysytti julkaisemattomalla ratkaisullaan KHO 16.11.1999 T 3080, A Oy omisti B Oy:n osakekannan kokonaan. B Oy sulautui A Oy:öön tytäryhtiösulautumisella niin, ettei annettu sulautumisvastiketta. Välittömästi sulautumisen jälkeen sama liiketoimintakokonaisuus, joka oli siirtynyt A Oy:hyn, yhtiöitettiin liiketoimintasiirrolla tytäryhtiöksi. Tytäryhtiöfuusioon sovellettiin EVL:n säännöksiä sulautumisesta. Kun järjestelyt tehtiin mm. ristiinomistuksen purkamiseksi, sulautumista koskevien säännösten soveltamisen ja liiketoimintasiirtoa koskevan säännöksen soveltamisen esteenä ei ollut se, että järjestelyt tehtiin peräkkäin. Järjestely hyväksyttiin, koska sille oli olemassa liiketaloudellinen syy. Vaikka konsernirakenne oli järjestelyn jälkeen samanlainen kuin ennen sitä, järjestelyllä voitiin purkaa osakeyhtiölain kannalta varsin ongelmallinen ristiinominus.²⁵²

Edestakainen yritysjärjestely voidaan toteuttaa myös toisinpäin, jolloin liiketoimintakokonaisuus ensin yhtiöitetään liiketoimintasiirrolla ja sen jälkeen sulautetaan emoyhtiöön. Käytännössä järjestelykokonaisuus voi esiintyä sellaisena, että ensin liiketoimintakokonaisuus yhtiöitetään liiketoimintasiirrolla ja tämän jälkeen vastaanottava yhtiö sulautuu toiseen konserniryhtiöön, esimerkiksi sisaryhtiöön. Julkaisemattomassa ratkaisussa KVL 73/1999 EVL 52 h §:ää ei sovellettu, vaikka osa siirrettävistä varoista oli ollut tarkoitus myydä takaisin siirrettävälle yhtiölle rahavastiketta vastaan heti liiketoimintasiirron jälkeen. Ratkaisu edustaa hyvin liberaalia tulkintaa ja sitä voidaanakin kritisoida sillä perusteella, ettei kaikkien liiketoiminnan varojen ollut ollut tarkoitus tosiasiallisesti siirtyä vastaanottavaan yhtiöön ja että tapauksessa oli tarkoitus hyödyntää EVL 52 d §:n sallimaa mahdollisuutta siirtää liiketoimintaa varoineen ja velkoineen ilman liikearvon ja arvonnousujen tuloutumista toiseen yhtiöön. Edestakaisella toimella oli tarkoitus siirtää veroneut-

²⁵¹ Järvenoja 2007, s. 333–334.

²⁵² Ks. Immonen 2011, s. 480. Osakeyhtiölaissa ei suoraan kielletä emoyhtiön ja tytäryhtiön välistä ristiinominusta. Laissa kielletään vain tytäryhtiötä merkitsemästä tai hankkimasta vastikkeellisesti emoyhtiön osakkeita. Ristiinominus voi siis syntyä. Kysymys on kuitenkin aina epäterveestä ja osakeyhtiölain hengen vastaisesta omistusasettelusta, joka tulisi purkaa mahdollisimman nopeasti.

raalisti liiketoimintakokonaisuus, joka ei sellaisenaan olisi täyttänyt EVL 52 d §:n asettamia vaatimuksia. Ratkaisusta ei kuitenkaan pidä vetää liian suuria johtopäätöksiä.²⁵³

Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä esitettiin mahdollisena veron kiertämistoimena liiketoimintasiirto ja välittömästi sen jälkeen suoritettava vastaanottavan osakeyhtiön osakekannan myynti. Jos liiketoimintakokonaisuus myytäisiin liiketoimintakaupalla, myyjäyhtiön veroseuraamukset olisivat samat kuin liiketoimintasiirron jälkeisessä osakekaupassa. Liiketoimintasiirto ei merkitse siirtävälle yhtiölle tai sen osakkaille mitään ylimääräistä veroedun syntymistä, joten EVL 52 h § ei lähtökohtaisesti sovellu tällä lailla toteutettuun yritysjärjestelyyn, edellyttäen, että liiketoimintasiirto on perusteltavissa liikeloudellisella syyllä.²⁵⁴ Samalle kannalle on päädytty myös KVL:n julkaisemattomassa ennakkoratkaisussa KVL 176/1998, jossa EVL 52 g §:n (nykyisen EVL 52 h §:n) mukaisena veron kiertämisenä ei pidetty tilannetta, jossa pian liiketoimintasiirron jälkeen puolet vastaanottavan yhtiön osakkeista myytiin eteenpäin, kun tähän voitiin osoittaa olevan liikeloudellisia syitä. Kokonaisuus huomioon ottaen liiketoimintasiirron käyttämistä yhtenä osana yritysjärjestelyjen sarjaa ei voida pitää veron kiertämisenä, jos toimille on voitu esittää verotuksesta riippumaton syy eli toisin sanoen liikeloudellinen peruste.²⁵⁵

Yritysjärjestelyjä koskevassa oikeuskäytännössä EVL 52 h §:n soveltaminen ei ole tullut kyseeseen kovin monissa tilanteissa.²⁵⁶ Kokonaisuutena voidaan todeta, että EVL 52 h §:ää on sovellettu vain, jos jonkin aikaa jakautumisen jälkeen on suoritettu jakaantumisen syntyneen toisen yhtiön purkaminen tai vaihtoehtoisesti sen myyminen. EVL 52 h §:n soveltumisen kannalta merkitystä on etenkin sillä, onko purkaminen tai muu varallisuuden realisointi suora jakaantumisen jälkitoimenpide. Jos purkaminen tai muu varallisuuden realisointi on purkautumisen suora jälkitoimenpide, muodostaa järjestelyn sarjatoimen luonne ristiriidan jakaantumiseen liittyvän jatkuvuuden periaatteen kanssa ja EVL 52 h §:n soveltaminen saattaa tällöin tulla kyseeseen.²⁵⁷

²⁵³ Järvenoja 2007, s. 334–335.

²⁵⁴ Ks. Immonen 2011, s. 481; Järvenoja 2007, s. 336. Verovapaasti luovutettavia osakkeita koskevan EVL 6 b §:ään liittyvästä problematiikasta koskien liiketoimintasiirtoa, EVL 52 h §:ää ja VML 28 §:ää ks. Immonen 2011, s. 482–483; Järvenoja 2007, s. 336–338. Kyseiseen problematiikkaan ei paneuduta tarkemmin nyt käsiteltävässä tutkimuksessa, koska aiheesta ei ole relevantteja oikeustapauksia.

²⁵⁵ Ks. Mattila Verotus 1999, s. 437–438.

²⁵⁶ Mattila toteaa, että EVL 52 h §:n soveltamiskynnys ei ole kovin matala. Ks. Mattila Verotus 1999, s. 442. Osataan EVL 52 h §:n vähäinen soveltaminen saattaa johtua siitä, että EVL 52 h §:ää tulee yritysjärjestelyjä koskevana poikkeussäännöksenä tulkita suppeasti. Ks. Manninen Verotus 1998, s. 76–77.

²⁵⁷ Ks. Immonen 2011, s. 478.

Etenkin jakautumisessa syntyneen varoja tai sijoituksia hallinnoivan yhtiön purkaminen tai sen osakkeiden myyminen sisältää korostetun riskin EVL 52 h §:n soveltamisesta. Voidaanko jakaantumisenesta syntyvää uutta yhtiötä lainkaan purkaa tai myydä ilman riskiä EVL 52 h §:n soveltamisesta? Jos yhtiön purkamiselle tai osakkeiden myymiselle on verotuksesta riippumaton syy, eli toisin sanoen hyväksyttävä liiketaloudellinen peruste, ei omistusjärjestelyyn voida puuttua EVL 52 h §:n nojalla. Liiketaloudellinen peruste estää säännöksen soveltamisen silloinkin, kun jakautuminen johtaa myös verotuksellisesti edulliseen lopputulokseen.²⁵⁸ Myös *Knuutinen* on tuonut esiin hyväksyttävien liiketaloudellisten perusteiden merkityksen arvioitaessa EVL 52 h §:n soveltamista.²⁵⁹

Sellaista karenssiaikaa, jonka jälkeen yhtiön purkamiseen tai yhtiön osakkeiden myyntiin ei puuttuisi EVL 52 h §:n nojalla, ei voida määrittää. Ratkaisussa KHO 1999:63 purkautuminen oli tarkoitus suorittaa viimeistään viiden vuoden päästä jakautumisesta ja ratkaisussa Rovaniemen HaO 28.2.2011 T 11/0059/1 osakkeiden myynti suoritettiin noin puoli vuotta jakaantumisen jälkeen. *Järvenoja* on esittänyt, että varoja tai sijoituksia hallinnoivan yhtiön purkamisessa tai myynissä olisi syytä odottaa vähintään viisi vuotta jakaantumisen.²⁶⁰ Tämä viiden vuoden ajateltu karenssiaika on siinä suhteessa turvallinen, että verotuksen oikaisu verovelvollisen vahingoksi voidaan VML 56.4 §:n nojalla suorittaa korkeintaan viiden vuoden kuluessa verovelvollisen verotuksen päättymistä seuraavan vuoden alusta. Tosin viiden vuoden karenssiaikaa ei voida pitää absoluuttisena totuutena.²⁶¹

Arvioitaessa EVL 52 h §:n soveltamista yritysjärjestelytilanteisiin, tulee arvioinnissa huomioida myös yritysjärjestelydirektiivin 11 artiklan tavoitteet. EY tuomioistuin on yritysjärjestelydirektiivin 11 artiklaan kantaa ratkaisussaan C-28/95, *A. Leur-Bloem v. Inspecteur der Belastingdienst/Ondernemingen Amsterdam 2*. Ratkaisun perusteluista voidaan johtaa seuraavat direktiivin tulkinnat: sääntelyä on peilattava suhteellisuuden periaatetta vasten; yritysjärjestelyä on tutkittava kokonaisuutena, veronkiertosäännös ei saa olla kansallisessa laissa automaatti; hyväksyttävän taloudellisen syyn käsitteellä tarkoitetaan muuta kuin pelkän verotuksellisen edun tavoittelua;

²⁵⁸ Ks. *Immonen* 2011, s. 478; *Järvenoja* 2007, s. 341; *Mattila Verotus* 1999, s. 442. Hyväksyttävästä liiketaloudellisesta perusteesta voidaan ottaa esimerkkinä KVL:n ratkaisu KVL 147/1997, jossa oli kysymys kahden veljen välisestä järjestelystä. Veljekset omistivat yhdessä samansuuruisin osuuksin osakeyhtiön. Veljekset halusivat irrottautua yhteisomistuksesta siten, että kumpikin veli saisi täysin omistetun osakeyhtiön. He aikoivat jakaa yhtiön kahdeksi erilliseksi yhtiöksi ja luovuttaa sen jälkeen omistamansa toisen yhtiön osakeosuudet toisilleen, jotta he saisivat omistukseensa kumpikin kokonaan yhdenyhtiön osakkeet. KVL hyväksyi ratkaisussaan suunnitelman.

²⁵⁹ *Knuutinen* 2012, s. 196.

²⁶⁰ *Järvenoja* 2007, s. 341.

²⁶¹ *Lakari, Torsti: Verosuunnittelun rajat. Veronmaksajat, Scandic Kuopio* 20.4.2012.

hyväksyttävä taloudellinen syy voi olla olemassa, vaikka järjestelyllä saatu uusi yritys rakenne olisi luonteeltaan väliaikainen; vain horisontaalisen tappiontasauksen tavoittelu ei ole hyväksyttävä taloudellinen syy.²⁶² Koska EVL 52 h § on direktiivipohjainen lain säännös, vaikuttaa sen soveltamisedellytyksiin luonnollisesti koko Euroopan unionin oikeus.²⁶³

---

²⁶² *Immonen* 2011, s. 475. Ks. myös *Järvenoja* 2007, s. 322–324; *Manninen Verotus* 1998, s. 72–74. Yritysjärjestelydirektiivin 11 artiklan tulkinnasta ks. myös EY tuomioistuimen ratkaisu C-321/05, Hans Markus Kofoed/Skatteministeriet.

²⁶³ *KPMG* 2010, s. 397.

4 INTRESSINPUUTETILANTEET

4.1 Yleistä

Suomessa pidetään verolakien soveltamisen lähtökohtana ns. *subjektiivista arviointitapaa*. Subjekttiivisen arviointitavan mukaan verotuksen perustaksi otetaan verovelvollisen vakaaseen oikeustoimitahoon perustuvat toimet sellaisinaan kiinnittämättä huomiota menojen suorittamisen objektiiviseen tarkoituksenmukaisuuteen tai tulonsaantimahdollisuuksien laiminlyöntiin. Subjekttiivinen arviointitapa on toimiva, kun sopimuksenteko-olosuhteet ovat normaalit. Tällöin sopijaosapuolet ovat toisiinsa nähden itsenäisiä päätäntäyksikköjä ja heidän verotukselliset etunsa ovat vastakkaiset.²⁶⁴ Normaleissa sopimusolosuhteissa ei siten yleensä ryhdytä järjestelyyn, jonka ainoana tai pääaisallisena tarkoituksena on veroedun tuottaminen toiselle sopijaosapuolelle, koska tästä aiheutuisi toisen osapuolen verotuksessa vastaavan haitan joko vähennyskelpoisten menojen supistumisena tai epäedullisemmän jaksotuksen muodossa.²⁶⁵

Ongelmalliseksi verotuksessa nousevat ne tilanteet, joissa toisen sopijaosapuoli oman intressinsä puuttuessa suostuu toisen sopijaosapuolen tekemään ehdotukseen, jonka mukaan yhteisessä oikeustoimessa sovelletaan tavallisuudesta poikkeavia hinta- yms. sopimusehtoja tietyn veroedun saavuttamiseksi.²⁶⁶ Tällöin toisella sopijaosapuolella on jokin olennainen verotuksellinen intressi, joka toiselta sopijaosapuolelta puuttuu. Näin ollen aitoa neuvottelu- tai sopimustilannetta ei pääse syntymään. Sopimuksenteko-olosuhteiden poikkeavuus voi tulla esille myös *itsekontrahoinnin* tyyppisissä tilanteissa.²⁶⁷ Yleisesti aito intressi puuttuu sellaisissa tilanteissa, joissa vallitsee asymmetria tulon veronalaisuuden ja menon vähennyskelpoisuuden suhteen.²⁶⁸

4.2 Kauppahinnan jakaminen

Tyypillisessä intressinpuutetilanteessa luovutetaan samalla sopimuksella tai yhteenkuuluvilla liiketoimilla useita kohteita, joista vain osan luovutushinta on myyjälle veronalaista tuloa, kun

²⁶⁴ Tikka – Nykänen – Juusela – Viitala, luku 25:18.

²⁶⁵ Tikka 1972, s. 285.

²⁶⁶ Tikka 1972, s. 285.

²⁶⁷ Tikka – Nykänen – Juusela – Viitala, luku 25:19. Itsekontrahointia koskeva ratkaisu ks. KHO 1998:12. Ratkaisussa huoneisto-osakkeet oli kirjattu Ky:n taseeseen, ja huoneisto oli ollut luontoisetuna ainoan vastuunalaisen yhtiömiehen käytössä. Huoneisto oli ostettu noin 1.000.000 mk:n hintaan ja sen käypä arvo oli noin 600.000 mk:aa. Yhtiömies otti huoneiston yksityisottona itselleen ja se oli edelleen yhtiömiehen asumiskäytössä. Yhtiö kirjasi noin 400.000 mk:n luovutustappion. KHO katsoi, että tapaukseen voitiin soveltaa veronkiertämissäännöstä, koska osapuolten oli katsottava ryhtyneen järjestelyyn, jotta yhtiön verotuksessa voitaisiin vähennyksenä hyödyntää se osakkeiden arvonalentuminen, joka vallitsevan oikeuskäytännön mukaan ei ollut vähennyskelpoinen EVL 42 §:n mukaan, jos osakkeet olisivat jääneet yhtiön omistukseen. Ratkaisusta lisää ks. Penttilä Verotus 2003, s. 251.

²⁶⁸ Wikström 2006, s. 90.

taas kaikkien kohteiden hankintamenoa on käsitelty ostajan verotuksessa samalla tavalla. Tämän kaltainen tilanne voi nousta esiin esimerkiksi TVL 48.1 §:n 3 kohdan mukaisessa tilanteessa, jos omistajayrittäjä myy sekä alle että yli kymmenen vuotta omistamiaan osakkeita. Tällöin myyjälle on edullisempaa, että kauppahinnasta suurin osa kohdistetaan yli kymmenen vuotta omistetuille verovapaasti myytävälle osakkeille. Myös esimerkiksi eri aikaan ostettujen osakkeiden luovutuksessa saattaa syntyä tilanne, jossa kauppahinnan jakaminen normaalista poikkeavalla tavalla on edullista. Tällöin ostaja saattaa suostua siihen, että hän maksaa korkean hinnan myyjän yli kymmenen vuotta omistamista osakkeista, joiden hankintameno-olettama on 40 prosenttia, ja matalamman hinnan myyjän myöhemmin hankkimista osakkeista, jolloin hankintameno-olettama on 20 prosenttia.²⁶⁹ Kauppahinnan jakaminen saattaa olla edullista myös laajemman poistopohjan saavuttamiseksi. Jos yhtiö ostaa kiinteistön, joka sisältää sekä maapohjan että rakennukset, yhtiön kannalta on edullista kohdistaa hintaa normaalia enemmän rakennuksen hankintamenoksi. Tällöin yhtiö saa kasvatettua rakennuksen hankintamenoa ja samalla rakennuksen poistopohjaa, kun taas maapohjasta yhtiö ei voi tehdä vuotuisia poistoja.²⁷⁰

Osakkeiden luovutuksen yhteydessä suoritettua kauppahinnan jakamista on käsitelty KHO:n ratkaisussa KHO 1.11.1976 T 4169, joka koski kauppahinnan jakoa emo-tytäryhtiösuhteessa. Ratkaisussa KHO oikaisi kauppahinnan jakamisen osakkeiden käypien arvojen mukaisesti. Ratkaisussa emoyhtiö oli saanut ennakkotiedon siitä, että sitä ei tulla verottamaan yli 5 vuotta omistamiansa As. Oy:n osakkeiden myynnistä. Emoyhtiön kaksi tytäryhtiötä omistivat saman As. Oy:n osakkeita, mutta niiden omistusaika oli alle 5 vuotta. Emo- ja tytäryhtiöt myivät samalla kauppakirjalla yhtiöiden omistamat osakkeet samalle ostajalle 1.990.000 mk:n hinnasta, joka jakautui siten, että emoyhtiön osalle kauppahinnasta tuli 1.990.074,20 mk:aa kun tytäryhtiöiden omistamat osakkeet oli myyty niiden hankintahinnan mukaisista kirjanpitoarvoista eli 24.288 mk:n ja 56.637,80 mk:n kauppahinnoilla. Ostajan esittämien leimaverolaskelmien mukaan kauppahinta jakautui siten, että emoyhtiön osuus kauppahinnasta oli 1.821.615,30 mk:aa ja tytäryhtiöiden 30.615,40 mk:aa ja 137.769,30 mk:aa. KHO katsoi, että emoyhtiön tuloon oli VerL 56 §:n säännösten mukaan lisättävä 87.458,90 mk:aa.²⁷¹

²⁶⁹ Ks. *Ossa* 2002, s. 123.

²⁷⁰ Ks. *Wikström* 2006, s. 90.

²⁷¹ Ks. *KPMG* 2010, s. 461. Vaikka ratkaisussa keskeisenä vaikuttimena ollut yli viisi vuotta omistettujen osakkeiden myyntivoiton verovapautta koskeva säännös ei enää lukeudu nykyiseen elinkeinoverolakiin, on ratkaisu silti edelleen relevantti. Vanhemmasta oikeuskäytännöstä ks. myös KHO 1965 II 564, jossa KHO katsoi, että alle viisi vuotta omistettujen osakkeiden kauppahinta oli ilmeisesti määrätty liian pieneksi siinä tarkoituksessa, että suoritettavasta verosta vapauduttaisiin.

Kauppahinnan jakaminen voi nousta esiin myös substanssikaupan tai pelkän rakennetun kiinteistön kaupan yhteydessä. Rakennetun kiinteistön osalta kauppahinta jaetaan yleensä kolmeen osaan: maapohjan, rakennuksien ja rakennuksien teknisten laitteiden hankintamenoihin. Kiinteistön ostohinta jaetaan ensin rakennuksille ja tontille, jonka jälkeen rakennuksien osuudesta erotetaan teknisten laitteiden, kuten hissien ja lämpökuilujen yms. osuus. Kiinteistön hankintamenon jaon tulisi periaatteessa mennä maan ja rakennuksien käypien arvojen suhteessa. Jos muuta ei näytetä, muodostuu arvojen suhteeksi yleensä kuitenkin verotusarvojen suhde.²⁷²

Tapauksessa KHO 1979 B II 552 nousi esiin arviointi kiinteistön ja sillä olevien rakennuksien kauppahinnan kohdentumista. Tapauksessa maanviljelijä oli ostanut tilan vanhemmiltaan. Kauppakirjassa oli sovittu, mikä osuus kauppahinnasta kohdistui maatalousrakennuksiin, salaojiin ja tilalla olevaan kastelualtaaseen. Kun kauppakirjassa sovittujen kiinteistön eri aineosien arvojen keskinäinen suhde olennaisesti poikkesi siitä, mikä oli ainesosien todellisten käypien arvojen keskinäinen suhde, verolautakunnalla oli oikeus VerL 56 §:ää soveltamatta vahvistaa hankintamenot jakamalla tilan kokonaiskauppahinta verotusarvojen suhteessa. Tapauksessa on erityisesti huomioitava, että kauppahinnan uudestaan kohdentaminen on suoritettu ilman yleisen veronkiertösäännöksen tukea. Kauppahinnan epätodellinen hinnansettelu torjuttiinkin ns. *realistisen tulkinnan* avulla.²⁷³

Oikeuskäytännön perusteella voidaan todeta, että jos kauppakirjassa tai muutoin esitetty kauppahinnan jako oleellisesti poikkeaa kaupan kohteina olevien omaisuuserien käyvistä arvoista, voidaan jakoa verotuksessa oikaista VML 28 §:n nojalla.²⁷⁴ VML 28 §:n soveltaminen edellyttää kuitenkin, että poikkeavalle kauppahinnan jakamiselle omaisuuserien kesken ei voida esittää hyväksyttävää liiketaloudellista perustetta. Tällöin verosta vapautumisen tarkoitus on ollut menettelyn ainoa mielekäs syy ja yleisen veronkiertopykälän soveltaminen on aiheellista.²⁷⁵ Julkaistujen oikeustapausten perusteella ei kuitenkaan ole mahdollista arvioida paljonko kauppahinnan tulisi erota käyvästä hinnasta, jotta poikkeama voitaisiin katsoa oleelliseksi ja jolloin poikkeamaan voitaisiin puuttua VML 28 §:n perusteella.

²⁷² Kukkonen 2010, s. 386.

²⁷³ Kukkonen 1994, s. 523. Ks. myös Immonen 2011, s. 58; Keinonen Verotus 1986, s. 338. Vanhemmasta oikeuskäytännöstä ks. KHO 11.6.1968 T 3447, jossa myytävän tilan osuus kauppahinnasta oli ilmeisesti määrätty liian pieneksi siinä tarkoituksessa, että vastiketta vastaan hankitun tilan puolikkaan osalta vapauduttaisiin suoritettavasta verosta.

²⁷⁴ Ks. Immonen 2011, s. 58

²⁷⁵ Ks. Tikka 1972, s. 286.

Koska hintapoikkeama on voitu verotuksessa oikaista myös ilman VML 28 §:n tukea turvautumalla pelkästään realistiseen lain tulkintaan, vähentää tämä mielestäni poikkeaman oleellisuuden arvioinnin tarvetta. Veroviranomainen voi täten yksittäisen omaisuuserän hinnoittelupoikkeaman oikaisussa turvautua esim. ohjeeseen varojen arvostamisesta perintö- ja lahjaverotuksessa²⁷⁶ ja sen perusteella määrittää omaisuuserän käyvän arvon, jota voidaan käyttää verotuksen perustana. Jos poikkeama ei ole oleellinen, suoritetaan mahdollinen oikaisu todennäköisemmin pelkästään realistisen laintulkinnan avulla, koska tällöin välttyään hallinnollisesti raskaammalta VML 28 §:n soveltamiselta. Jos oikaisu tehdään VML 28 §:n tai vaihtoehtoisesti realistisen laintulkinnan avulla, voidaan kauppahinnan jaon oikaiseminen suorittaa joko omaisuuden käypien arvojen tai verotusarvojen suhteessa.²⁷⁷

4.3 Kauppahintaan sisältyvät erät

Kauppahinta voi normaalisti sisältää myös muita eriä kuin vain tietyistä omaisuuserästä maksettavan hinnan. Kauppahintaan voi sisältyä esimerkiksi korkotekijä, kilpailunrajoituskorvaus, jonkinlainen juokseva elinikäissuoritus (esim. syytinki) tai vanhalle työntekijälle maksettava erillinen konsultointi tai työkorvaus tietyltä ajalta. Ongelmaksi tällaisissa tapauksissa nousee juoksevan tulon ja luovutusvoiton rajanveto. Intressinpuutetilanne saattaa muodostua tilanteissa, joissa vanha omistaja jää myymänsä yrityksen palvelukseen yrityskaupan jälkeen. Vanha omistaja muodostaa tällöin eräänlaisen goodwill – arvon tai vanhan omistajan jatkaminen voidaan vaihtoehtoisesti liittää mahdollisen lisäkauppahinnan maksamiseen. Tällöin yrittäjän kanssa tehdään yleensä jonkinlainen konsultti- tai yhteistyösopimus joko erikseen, tai kaupan yhteydessä. Jos tämän kaltainen sopimus on selvästi erotettavissa yrityskaupasta, ei verotuksessa muodostu ongelmaa. Vanhan omistaja saamaa tuloa verotetaan palkkana ja yhtiö voi vähentää palkkakulut. Jos vanhalle omistajalle ei makseta palkkaa, palkka on selkeästi normaalia alhaisempi tai jos kauppakirjaan on sisällytetty ehto jatkotyöskentelystä nimellisellä korvauksella, tulee verotuksessa selvittää onko vanhalle omistajalle työstä maksettava korvaus sisällytetty jo yrityksen kauppahintaan.²⁷⁸

Kauppahinnan jakaminen ansiotuloon ja luovutushintaan oli esillä KHO vuosikirjaratkaisussa KHO 1987 B 602. Ratkaisussa tuotteiden myyntiä ja valmistusta harjoittavilla osakeyhtiöillä oli

²⁷⁶ ks. Verohallinnon ohje varojen arvostamisesta perintö- ja lahjaverotuksessa. 22.11.2011. Dnro 763/36/2011.

²⁷⁷ Ks. *Mattila* Verotus 1986, s. 238; *Nykänen* Verotus 1985, s. 174.

²⁷⁸ Ks. *Kukkonen* 2010, s. 392; *Räbinä – Nykänen* 2009, s. 62.

amat osakkeenomistajat. Valmistusta harjoittava yhtiö myytiin vuonna 1981 yhden miljoonan mk:n kauppahinnasta saman alan yritykselle omistusoikeuden siirtyessä heti ostajalle. Yhtiön osakekannan verotusarvo oli vuoden 1980 päättyessä 65.500 mk:aa ja yhtiö oli tarkoitus purkaa kaupan jälkeen. Kauppahinnasta kuitattiin 100.000 mk:aa heti maksetuksi ja loppukauppahinta jäi velaksi, joka suoritettiin kolmen vuoden aikana. Myyjille myyntivoitto oli pääosin verotonta tuloa, koska suurin osa osakkeista oli omistettu yli viisi vuotta. Ostajan ja tuotteita myyvän yhtiön välillä tehtiin valmistussopimus samana päivänä, jolloin osakkeiden kaupasta oli tehty esisopimus. Valmistussopimuksen mukaan tuotteita myyvä yhtiö ei kolmen vuoden aikana sopimuksen allekirjoituspäivästä tee tuotteita itse tai teetä niitä muulla kuin sopijapuolella mm. ehdoin, että velvollisuus loppukauppahinnan maksamiseen osakekaupassa raukeaa, ellei tätä sopimusta noudateta. KHO katsoi, että esisopimus, kauppakirja ja tuotteiden valmistussopimus oli laadittu VerL 56 §:n mukaisesti ilmeisesti verosta vapautumisen tarkoituksessa ja osa kauppahinnasta oli korvausta tuotteiden valmistussopimuksesta. Korvaus voitiin VerL 57 §:n nojalla lisätä myyjän tuloon.

Jos yrityksen kauppahintaan on sisällytetty vanhalle omistajalle tulevasta työstä maksettu korvaus, voidaan osa kauppahinnasta katsoa VML 28 §:n perusteella vanhan omistajan palkaksi. Tällöin ongelmaksi nousee palkan määrän arviointi. Palkkatason määrittelyn arvioissa on otettava huomioon kaikki vanhan omistajan yhtiöstä saamat etuudet eikä pelkästään rahapalkka. Jotta VML 28 §:n soveltaminen voi tulla kyseeseen, tulee veronkiertotarkoituksen olla ilmeinen. Valittavasti oikeustapauksia²⁷⁹, joissa VML 28 §:n soveltamista on harkittu, on kauppahintaan lisättävien erien kohdalla niukasti. Tämän vuoksi laillisen veron minimoinnin ja veronkierron rajanveto ei ole mahdollista. Yllä kuvattu ratkaisu antaa kuitenkin näkökulmaa siihen, milloin VML 28 §:n soveltuminen saattaa tulla kyseeseen yrityskaupan liitännäisehdoissa.

---

²⁷⁹ Kauppahintaan sisältyviä eria on tarkasteltu myös vanhemmassa KHO:n ratkaisussa KHO 29.11.1971 T 5015. Ratkaisussa X Oy:n tavaramerkkien käyttöoikeudesta maksamasta korvauksesta puolet oli tarkoitettu suoritukseksi osake-enemmistön omistaneelle Y A/S:lle sen luovuttamista osakkeista. Tämän vuoksi ja huomioiden VerL 56 § katsottiin, että Y Oy:llä oli oikeus vähentää vain puolet siitä korvauksesta, minkä se maksoi X Oy:lle tavaramerkkien käytöstä.

5 TAVALLISUUDESTA POIKKEAVA HINNOITTELU ETUYHTEYSTILANTEISSA

5.1 Yleistä

Verojärjestelmän kunnollisen toiminnan taustaehto on *markkinaolettama* –ajatus, jonka mukaan hyödykkeiden hinnat määräytyvät kysynnän ja tarjonnan pohjalta toisistaan riippumattomien sopijaosapuolien päätöksinä, jotka perustuvat aidosti vastakkaisiin intresseihin. Kuitenkin myös etuyhteystilanteissa eli saman intressipiirin yhteydessä toimivilla tahoilla voi olla taloudellista kanssakäymistä keskenään. Etuyhteystilanteissa toimivien tahojen taloudellisissa suhteissa tulee verotuksen näkökulmasta esiin *markkinaehtoperiaate*, joka hinnoittelussa merkitsee vaatimusta käyvän hinnan noudattamisesta. Aina kuitenkin markkinaolettaman tai markkinaehtoperiaatteen vaatimukset eivät täyty. Tällöin voidaan puhua tavallisuudesta poikkeavasta hinnoittelusta etuyhteystilanteissa, jolloin sopijaosapuolet ovat etuyhteydessä keskenään eikä toimi ole taloudellisesti perusteltu.²⁸⁰ Tällaisia mahdollisia markkinahäiriötilanteita varten on rakennettu veronkierto- ja sulkusäännöksiä.²⁸¹

Poikkeavan hinnoittelun hyväksyttävyyden arviointia koskevatkin monet eri säännökset. Tilanteista, joissa rahan arvoinen etu suoritettuna ylihinnan tai perityn alihinnan muodossa siirtyy osakeyhtiöltä osakkaalle, on säädetty peiteltyyn osingon säännöksessä (VML 29 §).²⁸² Kansainvälisessä peiteltyssä voitonsiirrossa tulevat sovellettavaksi siirtohinnoittelusäännös (VML 31 §) sekä verosopimuksien voitonoinnismääräykset.²⁸³ Maksetun ylihinnan erotus voidaan toisaalta evätä jo EVL 7 §:n yleissäännöksen nojalla elinkeinotulon verotusta koskevissa tapauksissa. Myös yksityiskäyttöönottoa koskevat säännökset sekä EVL 51 d § osaltaan rajoittavat poikkeavan hinnoittelun käyttöä. Koska hinnoittelun hyväksyttävyyden arviointia koskevat edellä mainitut säännökset, ei VML 28 § ole keskeinen arvioitaessa tapauksia, jotka koskevat tavallisuudesta poikkeavaa hinnoittelua etuyhteystilanteissa. Kuitenkin niissä tilanteissa, joissa tavallisuudesta poikkeavaa hinnoittelua ei voida oikaista erityissäännöksen nojalla, tulee harkittavaksi VML 28 §:n soveltaminen.

²⁸⁰ Tavallisuudesta poikkeavaa hinnoittelua etuyhteystilanteissa voidaan yleisen veronkiertosäännöksen tyyppitilanteiden ryhmittelyssä kuvata myös termillä *intressiyhteystilanteet*. Ks. Myrsky – Råbinä 2011, s. 204.

²⁸¹ Wikström 2006, s. 91.

²⁸² Peiteltyä osingosta ks. yleisesityksenä Myrsky – Linnakangas 2010, s. 434–453.

²⁸³ ks. Tikka – Nykänen – Juusela – Viitala, luku 25:19. Kansainvälisestä siirtohinnoittelusta yleisemmin ks. Myrsky – Linnakangas 2009, s. 269–294.

5.2 Intressiyhteydessä olevat yhtiöt

Keskenään intressiyhteydessä olevien yhtiöiden välisissä oikeustoimissa pyritään arvostelemaan verotuksessa intressiryhmän kokonaisuuden kannalta ja soveltaen ns. objektiivista mittapuuta eli vertaamalla oikeustoimien ehtoja riippumattomien välillä oleviin. Näin pyritään varmistamaan se, ettei aiheettomia veroetuja siirretä yrityksestä toiseen.²⁸⁴ Keskeiseksi objektiivisuuden mittariksi nouseekin oikeustoimissa käytetyn luovutushinnan suuruus sekä sopimusehdot.

Oikeuskäytännöstä löytyy ratkaisu KHO 29.10.1975 T 4156, jossa hyväksyttiin se, että saman intressitahon hallussa oleva yhtiö maksaa toiselle yhtiölle korvauksia sen jälkeenkin, kun korvaukseen oikeuttava sopimus on siirretty ensin mainitulle yhtiölle. Ratkaisuun on ilmeisesti vaikuttanut se, että avoimella yhtiöllä oli edelleen sille kuuluva yksinmyyntioikeus automerkin ja sen varaosien myyntiin Suomessa. Tapauksessa voidaan katsoa olleen liiketaloudellinen peruste, kun avoimen yhtiön yhtiömiehet olivat päättäneet luopua edustustoiminnasta siirtäen sen osakeyhtiön hoidettavaksi. Ratkaisussa KHO on todennut myös, että korvausta voitiin maksaa vain kohtuullisen määrään saakka.²⁸⁵

Kun edellisessä ratkaisussa oli kyse osakeyhtiön ja sen sisaryhtiön asemassa olleen avoimen yhtiön välisistä toimista, oli tapauksessa KHO 4.11.1983 T 4660 kyse konsernin sisäisestä myynnistä. Tapauksessa pankki oli myynyt puoliksi sijoitusomaisuutta ja puoliksi käyttöomaisuutta olleen liike- ja asuinrakennuksen perustamalleen asunto-osakeyhtiölle, jonka osakekannan se omisti, rakennuksen kirjanpitoarvosta 303.238 mk:sta. Rakennuksen edellisen vuoden verotusarvo oli 648.000 mk:aa. KHO katsoi, että luovutushinta oli määrätty rakennuksen käypää arvoa alhaisemmaksi veron välttämiseksi. Pankin tuloon oli näin ollen oikeus lisätä rakennuksen sijoitusomaisuudeksi luettavan rakennuspuolikkaan luovutuksesta saatuna voittona puolet koko rakennuksen käyväksi arvoksi katsotun verotusarvon ja rakennuksen kirjanpitoarvon erotuksesta.

²⁸⁴ *Keinonen* Lakimies 1987, s. 847. Konsernin sisäisen omaisuuden luovutuksista sekä kohdistamis- ja hinnoitteluvirheiden oikaisusta ks. *Ranta-Lassila* Verotus 2001, s. 29–45.

²⁸⁵ Ratkaisussa osakeyhtiö, jonka osakkeenomistajat olivat A:n kuolinpesä sekä pesän osakkaat henkilökohtaisesti, oli suorittanut erään automerkin Suomen edustuksesta avoimelle yhtiölle "agenttipalkkiona" puolet mainittujen autojen ja niiden varaosien myyntituotosta. Avoimen yhtiön yhtiömiehinä toimivat mainittu osakeyhtiö sekä A:n pojat. Osakeyhtiön ryhdyttyä vuodesta 1965 alkaen huolehtimaan autojen ja varaosien myynnistä avoimen yhtiön osallistumatta enää myyntitoimintaan, osakeyhtiö sai verotuksessa vähentää avoimelle yhtiölle edelleen kuuluvan yksinmyyntioikeuden perusteella sille suorittamansa puheena olevan korvauksen, kohtuulliseen määrään saakka. Asiaa näin ratkaistaessa otettiin huomioon erityisesti se, että avoin yhtiö oli ennen vuonna 1965 tapahtunutta edellä mainittua järjestelyä 1940-luvulta lähtien itsenäisesti toiminut autojen pääedustajana. Ratkaisusta ks. *Keinonen* Lakimies 1987, s. 862. Ks. myös *Tikka* 1995, s. 284.

Näiden kahden julkaistun ratkaisun perusteella ei voida vetää liian pitkälle meneviä johtopäätöksiä, mutta se voidaan kuitenkin helposti todeta, että intressipiirissä olevien yhtiöiden välisissä oikeustoimissa tulee aina noudattaa markkinaehtoisuuden periaatetta. Oikeustila ei kuitenkaan ole täysin selvä erityisesti emoyhtiöltä tytäryhtiölle tapahtuvien hyödykkeiden luovutuksen osalta, toisin sanoen alimman sallittavan hintatason määrittely ei ole täysin selvää.²⁸⁶ Yllä olevien ratkaisujen perusteella näyttää siltä, että oikeuslinja alimman sallittavan hintatason osalta on pääasiallisesti luovutuskohteen käypä arvo.²⁸⁷ Jos hyödykkeen voidaan katsoa luovutetun käyvästä arvosta, ei VML 28 §:n soveltaminen ole mahdollista, vaikka yhtiöt kuuluisivat samaan intressipiiriin.²⁸⁸

5.3 Yhtiön ja osakkaan väliset järjestelyt

Yhtiön työntekijälleen antamat luontoisedut ovat lähtökohtaisesti EVL 7 §:n mukaan yhtiölle vähennyskelpoista menoa. Vastaavasti työntekijää verotetaan saadusta luontoisedusta. Yhtiö voi antaa myös osakkaalleen luontoisetuja ja niitä käsitellään verotuksessa normaaliin tapaan. Toisinaan yhtiö ja sen osakas saattavat ryhtyä sellaisiin keinotekoisin järjestelyihin, joilla pyritään hyödyntämään luontoisedun vähennyskelpoisuus yhtiölle ja vastaavasti osakas pyrkii hyödyntämään luontoisedun normaalin verotuksen. KHO on antanut kyseistä tilannetta koskien kaksi suhteellisen tuoretta ratkaisua, joissa on sovellettu VML 28 §:ää.

Ratkaisussa KHO 28.4.2010 T 926 A oli vuokrannut omistamansa huoneiston yhtiölle, jonka osakekannan A oli omistanut elokuuhun 2005 saakka kokonaan ja sen jälkeen 150 yhtiön 638 osakkeesta. Huoneisto oli vuokrattu yhtiölle työsuhdeasunnoksi. Yhtiö oli vuokrannut huoneiston edelleen A:n puolisolle B:lle työsopimuksen mukaisesti työsuhdeasunnoksi. Huoneistoa oli käytetty A:n ja B:n perheen yhteisenä vakituisena asuntona. KHO katsoi, että huoneisto ei ollut siirtynyt yhtiön määräysvaltaan siten, että sitä voitaisiin pitää työntekijän luontoisetuasuntona. Huoneiston vuokrausjärjestelyn oli katsottava tapahtuneen ensisijaisesti yhtiön osakkaan intressissä ja järjestelyn ei siten katsottu vastanneen asian varsinaista luonnetta ja tarkoitusta. Yhtiö ei saanut vähentää maksamaansa vuokraa elinkeinotulostaan. Osakkaan katsottiin saaneen peiteltyä osinkoa.

²⁸⁶ Tässä yhteydessä on myös muistettava ketjuverotuksen poissaolo, EVL 6 b § sekä se tosiseikka, että Suomen sisällä toisen konserniyhtiön tulon alentuminen johtaa yleensä toisen konserniyhtiön tulon kasvamiseen. Ks. *Kukkonen* 2010, s. 269.

²⁸⁷ Ks. *Kukkonen* 2010, s. 269; *Tikka* 1995, s. 240.

²⁸⁸ Ks. *Ranta-Lassila* Verotus 2001, s. 30.

Toinen ratkaisu KHO 28.4.2010 T 927 muistutti hyvin paljon edellistä ratkaisua, A Oy oli vuokrannut työntekijänsä B:n työsuhdeasunnoksi C Oy:n omistaman kiinteistön. B:n ja hänen puolisonsa kokonaan omistama C Oy oli vuokrannut kiinteistön A Oy:lle. A Oy oli maksanut kiinteistöstä vuokran lisäksi kiinteistön käytöstä aiheutuneet menot. A Oy oli palkkakirjanpidossaan käsitellyt B:lle näin annettua etua verohallituksen luontoisetupäätöksessä määriteltynä asuntoetuna.

Yhtiö oli käytännössä suorittanut vuokraa B:n ja hänen perheensä omistamasta asunnosta sekä maksanut B:n ja hänen perheensä elantokuluja. B:n työnantajan maksama vuokra ja muut maksut olivat näin ollen tulleet B:n eduksi. Olosuhteelle oli näin meneteltäessä annettu sellainen oikeudellinen muoto, joka ei vastannut asian varsinaista luonnetta, eikä kyse siten ollut Verohallituksen päätöksen mukaisesta asuntoedusta. A Oy:n maksamat vuokrat ja kiinteistön käyttökustannukset olivat siten kokonaisuudessaan B:n palkkatuloa, josta A Oy:n olisi tullut toimittaa ennakonpidätys ja suorittaa työnantajan sosiaaliturvamaksu.

Molemmissa ratkaisuissa oli kyse selvästä läpivuokraustilanteesta, jolla pyrittiin hyvin selvästi hyödyntämään asuntoedun verotuskohtelu. Huomionarvoista on, että edellisessä ratkaisussa luontoisedun oli antanut A:n omistama yhtiö, kun taas jälkimmäisessä luontoisedun oli antanut yhtiö, jossa B tai hänen puolisonsa eivät olleet osakkaina. Tästä syystä myös edellisessä ratkaisussa luontoisetu katsottiin peiteltyksi osingoksi ja jälkimmäisessä taas palkaksi. Ratkaisujen perusteella tämän kaltaisiin järjestelyihin voidaan puuttua, vaikka luontoisedun saaja ei olisi määräävässä asemassa luontoisedun antavassa yhtiössä. Vaikka ratkaisussa KHO 28.4.2010 T 927 ei ole tarkemmin kerrottu luontoisedun saajan intressiyhteydestä luontoisedun antaneeseen yhtiöön, on hyvin ilmeistä, että tällainen intressiyhteys on tosiasiaa ollut olemassa. Ilman intressiyhteyttä järjestelyn toteuttaminen ei todennäköisesti tulisi kysymykseen.²⁸⁹

Edellä selostetuissa järjestelyillä pyrittiin siis saavuttamaan luontoisetujärjestelmän käytöstä syntyvä etu. Jos osakkaan saama etu katsottaisiin palkkana veronalaiseksi luontoiseduksi, tulevat tällöin sovellettavaksi Verohallinnon luontoisetupäätösten arvot, jotka ovat saajalleen monesti

---

²⁸⁹ Luontoisetujärjestelmän edullisuutta on pyritty hyödyntämään myös henkilöyhtiön ja sen yhtiömiehen välisessä hinnoittelussa. Ratkaisua KHO 1978 B II 611. Ratkaisussa kommandiittiyhtiö oli vuokrannut asunnon ja luovuttanut sen asuntoedun luontoisetuarvoa vastaavaa korvausta vastaan vastuunalaisen yhtiömiehen asunnoksi. Katsottiin, että verolautakunnalla oli ollut oikeus VerL 56 §:n nojalla lisätä yhtiön liiketuloon suoritetun vuokran ja perityn luontoisetuarvon erotus.

edullisia varsinkin tavanomaisten etujen kohdalla. Samalla todelliset vuokrauksesta syntyneet kustannukset ovat yhtiön tulosta vähennyskelpoisia.²⁹⁰

Valitettavasti tavallisuudesta poikkeavan hinnoittelun etuyhteystilanteissa, joissa etuyhteyden muodostavat yhtiö ja sen osakas, koskevia ratkaisuja, joihin olisi sovellettu VML 28 §:ää, ei juuri ole. Yllä olevien ratkaisujen perusteella voidaan kuitenkin todeta, että VML 28 §:n soveltaminen on mahdollista edellä kerrottujen kaltaisiin ”läpivuokraustilanteisiin”, kuten esimerkiksi vain osakkaan yksityiskäyttöön tulevan auton vuokraukseen. VML 28 §:n soveltamisessa on kuitenkin oltava pidättäytyväisiä, jos osakkaan käyttöön annettu hyödyke on pysyvästi työnantajan hallinnassa.²⁹¹ VML 28 §:n soveltaminen saattaa tulla kyseeseen myös muissa tilanteissa, jos yhtiön ja osakkaan välisissä oikeustoimissa ei toteudu markkinaehtoisuuden periaate.²⁹²

---

²⁹⁰ Ks. *Linnakangas* Verotus 1987, s. 169. Ks. myös *Lundell* Verotus 1998, s. 58.

²⁹¹ *Linnakangas* Verotus 1987, s. 169.

²⁹² Ks. ratkaisu KHO 1993 B 526, jossa verovelvollinen oli myynyt perustamalleen osakeyhtiölle tontin alihintaan. Satunnaista myyntivoittoa määritettäessä luovutushintana ei kuitenkaan voitu käyttää kauppahintaa korkeampaa tontin arvoa. Ks. *Nykänen* Verotus 2010, s. 46–47.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1 Veron kiertämisen torjuntakeinot Suomessa

Tutkimuksessa on käsitelty veron kiertämisen ehkäisemiseksi säädettyä yleislauseketta VML 28 §:ää. Veron kiertämisen torjunnassa on Suomessa käytössä kuitenkin lukuisia eri keinoja. Ensimmäisestään veron kiertämisen torjunta on lainsäätäjän vastuulla, mutta myös lain soveltajalla on joitakin mahdollisuuksia veron kiertämisen ehkäisyssä. Monesti unohdetaan, että veron kiertämisen ehkäisemisessä lainsäädännön laadulliset ominaisuudet näyttelevät hyvin tärkeää osaa. Veron kiertämistä esiintyy yleensä sellaisissa tilanteissa, joissa lainsäädännön tasolla on muodostunut oikeudellisen muodon ja taloudellisen sisällön ristiriitatilanne. Lainsäätämisen vaiheessa tulisi kiinnittää huomiota siihen, ettei lakitekstiin tulisi epäonnistuneita sanontoja ja että verosäännöksistä muodostuisi sisäisesti johdonmukainen ja aukoton laskentajärjestelmä.

Lain valmistelussa tulisi myös hahmottaa potentiaalisia veron kiertämistilanteita ja siltä pohjalta säädöstekstiä tulisi täydentää tavalla, joka estää lain ratioiden vastaiset toimet. Myös käytettävällä lainsäädäntötekniikalla voidaan osaltaan vaikuttaa veron kiertämiseen. Jos vero-oikeudellinen säännös rakentuu tiukasti luettelointimenetelmälle tai kovin teknistyyppiselle tai muilta oikeudenaloilta lainatulle terminologialle, pakottaa tämä lainsoveltajan käyttämään melko sidottua tulkintaa. Toisaalta lainsoveltaja voi käyttää tulkinnallista joustavuutta tilanteissa, joissa säädös rakennetaan yleissäännösten varaan, joiden tunnusmerkistöön on otettu merkityssisällöltään laajoja ja elastisia käsitteitä. Yleisesti voidaan todeta: Veronkiertämisen problematiikkaa esiintyy soveltamistasolla sitä kärjistetympänä, mitä formalistisempaa laintulkintaa lainsäätämistekniikka edellyttää.²⁹³

Lainsäädännön laadullisten vaatimusten lisäksi veron kiertämiseen voidaan puuttua myös lainsoveltajan tulkintakäytäntöjen avulla. Verolain säännönmukaista tulkintatapaa leimaa useasti tietynlainen formalistisuus, jolloin veron kiertämisen ehkäiseminen jää sen puitteissa hyvin rajoittuneeksi. Lain realistisella tulkinnalla voidaankin puuttua formalistista lain tulkintaa paremmin veron kiertämiseen. Legaliteettiperiaate asettaa kuitenkin rajat realistiselle lain tulkinnalle. VML 28 §:n kaltaisella yleislausekkeella voidaankin ylittää lain tavanomaiset tulkintavallan rajat lausekkeen soveltamisalalla eli veron kiertämisen kohdalla. Yleislausekkeen käytöllä voidaan painottaa oikeudenmukaisuuden toteutumista, mutta samalla se heikentää oikeusvarmuuden to-

²⁹³ Tikka 1972, s. 149–150. Ks. myös Knuutinen 2009, s. 199–200.

teutumista. Suomessa on yleislausekkeen VML 28 §:n lisäksi käytössä erityisiä veronkiertämissäännöksiä veron kiertämisen ehkäisemiseksi. Erityisinä veronkiertämissäännöksiä ovat muun muassa peiteltyä osingonjakoa koskeva VML 29 §, siirtohinnoitteluoikaisua koskeva VML 31 § ja yritysjärjestelyjä koskeva EVL 52 h §. Ongelmana erityissäännöksiä kohdalla on yleensä, että niitä tulee koko ajan lisätä lainsäädäntöön. Tällainen erityislainsäädännön kasvattaminen monimutkaistaa verojärjestelmää ja voi osaltaan luoda uusia mahdollisuuksia veron kiertämiseen. Tällöin voidaan puhua tietynlaisesta kissa ja hiiri -leikistä. Erityisten veronkiertosäännöksiä osalta on myös huomioitava niiden soveltamishierarkia suhteessa yleislausekkeeseen.²⁹⁴

Toisin kuin eräissä muissa maissa, ei Suomessa ole veron kiertämisen ehkäisemiseksi muodostunut tuomioistuimien luomia doktriineja. Näin ollen niiden avulla ei voida ehkäistä veron kiertämistä.²⁹⁵ Yhtenä mielenkiintoisena keinona veron kiertämisen ehkäisemisessä on takautuvan lainsäädännön käyttö. Takautuvien verolakien säätämistä ei ole nimenomaisesti kielletty Suomen perustuslaissa tai Suomen tekemissä kansainvälisissä verosopimuksissa. Suomessa on toisinaan pyritty perustuslain verotusvaltaa koskevan PeL 81.1 §:n ohella myös yhdenvertaisuutta ja omaisuudensuojaa koskevien perustuslain säännösten avulla johtamaan yleinen taannehtivan verotuksen kieltö.²⁹⁶ Verolain taannehtivuus ei kuitenkaan yleensä vaadi edes perustuslainsäätämisyjärjestystä.²⁹⁷

Suomessa taannehtivan verolainsäädännön käyttö nousi keskustelun aiheeksi vuonna 1994 koskien työsuhdeoptioiden verotusta.²⁹⁸ Kysymys siitä, oliko työsuhdeoptioiden verotuksessa tapahtunut lainmuutos perustuslainmukainen, tuli KHO:n ratkaistavaksi tapauksessa KHO 1998:53. Ratkaisussa A oli hankkinut työnantajayhtiönsä optiolainan optiotodistuksia 15.4.1994 ja myynyt ne 7.11.1994. Vuonna 1994 saamansa luovutusvoiton A ilmoitti verotettavaksi tuloksi pääomatulona. Verotusta toimitettaessa luovutuksesta saatu etu katsottiin ansiotuloksi, kun alkuperäisiä lainaehtoja oli muutettu 16.9.1994 jälkeen niin, että optiotodistusten luovutus oli ollut mahdolli-

²⁹⁴ Ks. *Knuutinen* 2009, s. 200–209; *Tikka* 1972, s. 150.

²⁹⁵ Tuomioistuimen luomia doktriineja ovat muun muassa Yhdysvalloissa käytössä oleva *substance over form* -doktriini ja Isossa-Britanisassa käytetty *Ramsay* -doktriini. Lisää *substance over form* -doktriinista ks. *Knuutinen* 2009, s. 275–279. Lisää *Ramsay* -doktriinista ks. *Gammie* 1997, s. 189–192.

²⁹⁶ *Mähönen* Lakimies 1993, s. 845–846.

²⁹⁷ *Mähönen* Lakimies 1993, s. 854–859.

²⁹⁸ Ennen lainsäädäntömuutosta työsuhdeoptioista ja niiden luovutuksesta saatua tuloa pidettiin pääomatulona. Hallitus antoi 16.9.1994 esityksen HE 175/1994 vp lain muuttamisesta siten, että optioiden luovutuksesta saatu etu katsottaisiin ansiotuloksi. HE:ssä ei vielä ollut esitetty lain taannehtivaa soveltamista, mutta asia nousi keskusteluun eduskuntakäsittelyn aikana, kun yleiseen tietoon olit tullut eräiden pörssiyritysten aikomus aikaistaa työsuhdeoptioiden käyttöä. Esitystä muutettiin siten, että työsuhdeoptioita koskevaa säännöstä sovellettaisiin niihin työsuhdeoptioihin, joita oli käytetty muutosta koskevan hallituksen esityksen julkaisemisen jälkeen eikä vasta seuraavan vuoden alusta lukien. Ks. *Ossa* 2002, s. 35.

seksi. KHO:n näkemyksen mukaan kysymyksessä oleva ansiotulosta suoritettava vero ei ollut A:n kannalta sillä tavalla konfiskatorinen, että perustuslaissa säädettyä omaisuudensuojaa tai yhdenvertaisen kohtelun vaatimusta olisi loukattu.²⁹⁹ Asiaa käsiteltiin tämän jälkeen myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa, joka yhti KHO:n esittämään kantaan.³⁰⁰

Yleisesti voidaan todeta, että hallituksen esityksen antamispäivä onkin luonteva takaraja taannehtivuudelle verovelvollisen ennakkointimahdollisuuksien kannalta. Edellä kerrotussa työsuhdeoptioiden tapauksessa taannehtivuus tuli tietoon vasta valiokuntakäsittelyssä ja lopullisesti vasta valiokuntamietinnössä. Tapaus onkin ääritilanne siinä mielessä, että ankarampaa verolainsäädännön takautuvuutta ei juurikaan voida perusteella.³⁰¹ Takautuvan verolainsäädännön hyväksyttävyyttä ja mahdollisuutta ajatellen suhtautuminen lain analogiseen tulkintaan saattaa tuntua pidättäytyväiseltä, sillä käytännössä takautuvalla lainsäädännöllä voitaisiin aina puuttua sellaiseen veronkiertämismielikseen, jonka kohdalla analogisen tulkinnan mahdollisuutta pohditaan. Olennaisinta on huomata, että takautuvasta verolainsäädännöstä vastaa lainsäätävä eikä lainsoveltaja. Tämä osaltaan auttaa vähentämään takautuvan verolainsäädännön jännitettä suhteessa legaliteettiperiaatteeseen.³⁰² Edellä on lyhyesti esitetty erilaisia keinoja, joilla Suomessa voidaan estää veronkiertämistä. Suomessa käytössä olevien keinojen kannalta on mielenkiintoista tutkia, miten veronkiertämisen torjuntaan suhtaudutaan ruotsalaisessa vero-oikeudessa.

6.1.1 Veron kiertämisen torjunta Ruotsissa

Ruotsissa veronkiertojärjestelyt nousivat merkittäväksi ongelmaksi toisen maailmansodan aikana ja sen jälkeen. Veron kiertämistä koskevana klassisena esimerkkinä voidaan nostaa esille tapaus RÅ 1953 ref. 10, joka tunnetaan myös ns. Nordbäck-tapauksena. Tapaus herätti paljon keskustelua yleisen veronkiertonormin tarpeellisuudesta Ruotsissa.³⁰³ Pitkään oli kuitenkin vallalla katsantokanta, jonka mukaan yleislausekkeen säätäminen vaarantaisi oikeusvarmuuden.³⁰⁴ Yleislausekkeen puuttuminen johtikin puolestaan siihen, että veronkiertämisen ehkäiseminen jäi koroste-

²⁹⁹ Ratkaisusta lisää ks. *Ossa* 2002, s. 36–37.

³⁰⁰ Verolain voimaantuloa on käsitelty myös vuoden 2005 yritys- ja pääomaverouudistuksen yhteydessä. Uudistuksessa säädetyistä säännöksistä suurin osa astui voimaan vuoden 2005 alusta ja niitä sovellettiin ensimmäisen kerran vuodelta 2005 toimitetussa verotuksessa. Joiltakin osin säännöksiä sovellettiin kuitenkin jo vuodelta 2004 toimitetussa verotuksessa. Aggressiivisen verosuunnittelun ehkäisemiseksi erityisesti yhteisöjen saamien luovutusvoittojen verotusta koskevat muutokset saatettiin voimaan siten, että uusia säännöksiä sovellettiin jo vuodelta 2004 toimitetussa verotuksessa, jos osakkeet oli luovutettu HE:n antamispäivänä 19.5.2004 tai sen jälkeen. Ks. HE 92/2004, s. 68–69. Ks. myös *Knuutinen* 2009, s. 214.

³⁰¹ *Immonen* Verotuskäytäntö 1998/4, s. 82.

³⁰² *Knuutinen* 2009, s. 215.

³⁰³ *Mutén* 1997, s. 308–309.

³⁰⁴ *Tikka* 1972, s. 199.

tusti lainsäädännön tehtäväksi.³⁰⁵ Lopulta veron kiertämistä koskeva laki säädettiin. Säättäminen tapahtui pitkään jatkuneen keskustelun ja pohdinnan tuloksena. Viimeisin veron kiertämistä koskeva laki astui voimaan vuoden 1998 alusta. Sitä ennen veron kiertämistä ehkäisevää lakia on muutettu useasti ja välillä se on ollut myös kokonaan pois käytöstä.³⁰⁶

Uuden *skatteflyktslagenin* muotoilulla on haluttu parantaa oikeusvarmuutta samalla kuitenkin säilyttäen sen soveltamisalan. Nykyistäkin lakia on kritisoitu useasta syystä. Sitä on pidetty tehottomana, tarpeettomana ja monimutkaisena, ja sitä on toisinaan kritisoitu myös terminologiansa vuoksi. Yhtenäisten linjausten ja periaatteiden hahmottamista on pidetty vaikeana lakiin liittyvän oikeuskäytännön vuoksi. Lain on katsottu rikkovan myös *nullum tributum sine lege* -periaatetta. Lain olemassaolon on katsottu mahdollistavan myös sen, että lainlaatijoiden ei tarvitse kiinnittää niin paljon huomiota ja huolellisuutta verolakien laatimisessa. Välillä jopa lakia on joissain puheenvuoroissa pidetty perustuslain vastaisena, mutta vallitseva mielipide Ruotsissa on, että veronkiertolaki ei ole perustuslain vastainen.³⁰⁷

Veron kiertämistä koskevan lain (Lag mot skatteflykt, 1995:575. Muutettu lailla 2011:1372) 2 §:n mukaan verotuksessa ei huomioida sellaista oikeustointa, johon liittyen seuraavat neljä edellytystä täyttyvät:

1. rättshandlingen, ensam eller tillsammans med annan rättshandling, ingår i ett förfarande som medför en väsentlig skatteförmån för den skattskyldige,
2. den skattskyldige direkt eller indirekt medverkat i rättshandlingen eller rättshandlingarna,
3. skatteförmånen med hänsyn till omständigheterna kan antas ha utgjort det övervägande skälet för förfarandet, och
4. ett fastställande av underlag på grundval av förfarandet skulle strida mot lagstiftningens syfte som det framgår av skattebestämmelsernas allmänna utformning och de bestämmelser som är direkt tillämpliga eller har kringgåts genom förfarandet. Lag (2011:1372).

Säännöksen soveltamisedellytyksenä on siten tiivistettynä se, että verovelvollinen on ollut suoraan tai epäsuorasti osallisena sellaisessa transaktiossa, jolla pääasiallisesti on tavoiteltu huomattavaa ja lain tarkoituksen vastaista verotuksellista hyötyä. Mikään neljästä soveltamisedellytyk-

³⁰⁵ Tikka 1972, s. 204.

³⁰⁶ Mutén 1997, s. 307–308. Ks. myös Knuutinen 2009, s. 356–357. Ruotsissa ensimmäinen veron kiertämistä koskeva laki tuli voimaan vuonna 1981. Mallia ja vaikutteita lakiin haettiin ilmeisesti Saksasta ja Suomesta. Lakia pidettiin kuitenkin epäonnistuneena ja tehottomana. Ensimmäinen veron kiertämistä koskeva laki ei ehtinyt olla voimassa kuin pari vuotta eikä sitä ehditty soveltamaan Regeringsrättenissä kertaakaan. Vuonna 1983 uusittu versio laista oli voimassa vuoteen 1992 saakka, jolloin se päätettiin saamansa kritiikin vuoksi lakkauttaa. Vuoden 1994 vaalien jälkeen laki tuli uudestaan voimaan seuraavan vuoden puolesta välistä siten, että sitä voitiin soveltaa voimaantuloajankohdan jälkeisiin oikeustoimiin. Vuonna 1997 lakia muutettiin jälleen ja se sai suurin piirtein nykyisen voimassa olevan muotonsa, tullen voimaan vuoden 1998 alusta. Knuutinen 2009, s. 356–357; Mutén 1997, s. 311–314. Ks. myös Hultqvist 1995, s. 428–429.

³⁰⁷ Knuutinen 2009, s. 358; Hultqvist 2005, s. 319; Mutén 1997, s. 320; yleisesti Hultqvist 1995.

sestä ei ole täysin yksiselitteinen, mutta varsinkin neljännen edellytyksen kohdalla on nähty olevan tulkinnallisia vaikeuksia.³⁰⁸ Jotta 2 §:ää voidaan soveltaa, täytyy kaikkien neljän edellytyksen täytyä. Lain 3 §:ssä mainitaan, että mikäli 2 §:ssä todetut edellytykset täyttyvät, verotus toimitetaan ikään kuin kyseistä oikeustointa ei olisi suoritettu tai se toimitetaan kiertämistoimilla vältetyn menettelyn mukaisesti. Lain 4 §:ssä taas säädetään lain soveltamisesta ja veroviraston ja hallinto-oikeuden välisestä toimisuhteesta.

Kuten aikaisemmin tuli todettua, on veron kiertämistä koskevaa lakia muutettu useasti. Tästä seuraa yleisesti se ongelma, että vanhemmalla veronkiertoa koskevalla oikeuskäytännöllä ei ole aivan samantasoista merkitystä kuin esimerkiksi Suomessa VerL 56 §:ää koskevalla oikeuskäytännöllä. Tämä haittaa oikeusvarmuuden näkökohtaa, koska juuri oikeuskäytäntö osaltaan auttaa poistamaan sitä epävarmuutta, joka yleislausekkeiden säätämisestä ja käytöstä aiheutuu.³⁰⁹ Koska veronkiertolain 2 §:ssä on varsin tiukat soveltamisedellytykset ja koska niiden toteennäyttäminen voi olla varsin hankalaa, on veronkiertolakia sovellettu suhteellisen harvoin.³¹⁰ Vaikka veronkiertolaki on saanut osakseen kritiikkiä, on sillä katsottu olevan myös hyödyllisiä vaikutuksia. Veronkiertolaki toimii osaltaan pelottimena veronkiertotoimiin ryhtymisen suhteen.³¹¹

Veron kiertämistä koskeva laki ei ole Ruotsissa ainoa väline veronkierron ehkäisemisessä. Veronkiertolain lisäksi Ruotsissa lainsäädännön tasolla on käytettävissä myös erityiset veronkiertosäännökset. Tältä osin voidaan puhua ns. *stop legislation*:sta.³¹² Veronkiertoon voidaan Ruotsissa puuttua tietyissä tapauksissa myös tavanomaisen lain tulkinnan avulla. Ruotsissa tuntuu vielä olevan pyrkimyksiä myös turvautua vero-oikeudelliseen *genomsyn*-ajatteluun³¹³, vaikka oikeus-

³⁰⁸ Knuutinen 2009, s. 358–359; Hultqvist 2005, s. 309–311.

³⁰⁹ Knuutinen 2009, s. 359–360. Vanhemmasta oikeuskäytännöstä voidaan mainita tapaukset RÅ 1990 ref. 101 (I–II). Tapauksessa tuomioistuin päätyi siihen, että veron kiertämistä koskeva laki oli tapauksiin sovellettavissa. Tuomioistuin totesi: ”Fråga är emellertid om en utbetalning skall kunna godtas som utdelning när den – som i det i målet aktuella fallet – praktiskt taget helt motsvarar de överkurser som betalats in till fonden kort tid föt utbetalningsfallet.” Tämä johdosta katsottiin, että transaktioiden seurauksena ei syntyisi luovutustappiota eikä myöskään tätä vastaavaa pääomatuloa. Ratkaisusta lisää ks. Knuutinen 2009, s. 359.

³¹⁰ Mutén 1997, s. 314. Uudemmasta oikeuskäytännöstä voidaan ottaa esille tapaus RÅ 1998 not. 195. Tapauksessa erään säätiön omistama yhtiö suunnitteli emittoivansa vuonna 2086 erääntyvän vaihdettavan voitto-osuuslainan, jonka merkitsijänä olisivat säätiön välityksellä yhtiötä kontrolloivat tahot. Yhtiö kysyi ennakkoratkaisuhakemuksessaan, olisivatko korot korkovähennyksiä tuolloin koskevan lain mukaan vähennyskelpoisia. Yhtiö kysyi myös, olisiko lainan muuttuvan koron vähennysoikeus evättävissä jonkin muun perusteen nojalla, kuten veron kiertämistä koskevan lain nojalla. *Skatterättsnämnden* katsoi veronkiertolakiin nojautuen, että korkovähennyksen hyväksyminen olisi ollut vastoin vähennysoikeutta koskevan säännöksen tarkoitusta. *Regeringsrätten* yhtyi *Skatterättsnämndenin* päätökseen. Ratkaisusta lisää ks. Knuutinen 2009, s. 360; Hultqvist 2005, s. 312.

³¹¹ Knuutinen 2009, s. 360–361; Hultqvist 2005, s. 311; Mutén 1997, s. 319–320; Hultqvist 1995, s. 399–407.

³¹² Mutén 1997, s. 317–319.

³¹³ *Genomsyn*-ajattelu voidaan suomeksi ymmärtää esimerkiksi läpivalaisuperiaatteena, jonka mukaan yksityisoikeudellisesti pätevät, mutta vain verotuksellisista syistä tehdyt transaktiot voitaisiin verotuksellisessa tarkastelussa joko ohittaa tai luokitella uudestaan. Transaktio ikään kuin ”läpivalastaisiin” ja verotuksen pohjaksi otettaisiin anne-

tieteellisten analyysien ja oikeuskäytännön perusteella siitä ei tunnu olevan juuri mitään jäljellä. Veronkiertämisen vastakeinona myös veronormiston kehittäminen siihen suuntaan, että veronkiertomahdollisuudet pienenevät, on eräs tärkeimmistä keinoista. Aikanaan Ruotsissa *Helmers* on todennut, että oikeastaan ainoa keino veron kiertämisen ehkäisyssä on verolain huolellinen laatiminen.³¹⁴ Veron kiertämistä ehkäisevänä toimenpiteenä voidaan tuoda esiin myös *Skatteverketin* verkkosivuillaan julkaisema informaatio sellaisista transaktioista ja menettelytavoista (felaktiga skatteupplägg), joiden se katsoo mahdollisesti olevan veron kiertämistä.³¹⁵

Kokoavasti voidaan todeta, että Ruotsissa käytetyt välineet veron kiertämisen ehkäisemisessä muistuttavat hyvin paljon Suomessa käytettäviä välineitä. Sinällään tämä on hyvin järjestyksellistä, koska suomalaisessa vero-oikeudessa tukeudutaan ja otetaan mallia ruotsalaisesta vero-oikeudesta ja luonnollisesti myös päinvastoin. En henkilökohtaisesti epäile, etteikö Suomessa harkittaisi veron kiertämistä ehkäisevänä välineenä sellaista menettelyä, jonka olisi todettu tehokkaasti torjuvan veron kiertämistä Ruotsissa. Hyvänä esimerkkinä tästä on juuri lausuntokierrokselle laitettu luonnos hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain, tuloverolain 58 §:n ja verotusmenettelystä annetun lain 65 §:n muuttamisesta. Hallituksen esitys luonnos koskee korkomenojen rajoitusoikeutta. Myös tässä hallituksen esityksessä on arvioitu Ruotsin vastaavaa käytäntöä.³¹⁶

6.2 Voidaanko laillisen veron minimoimisen ja laittoman veronkiertämisen välille muodostaa rajaa tarkastellen yleistä veronkiertosäännöstä?

Tutkielman tarkoituksena oli selvittää *voidaanko VML 28 §:n soveltamisalan marginaalin harmaan vyöhykkeen sisälle muodostaa tarkkaa rajaa, joka erottelee laillisen veron minimoimisen ja laittoman veronkiertämisen*. Vallitsevan oikeuskäytännön perusteella vastaus tutkimuskysymykseen on: ei. Oikeuskäytännön perusteella ei ole mahdollista muodostaa sellaista tarkkaa rajaa, joka erottelisi laillisen veron minimoimisen ja laittoman veron kiertämisen. Oikeuskäytännön avulla voidaan kuitenkin VML 28 §:n soveltamisalaan muodostuvan harmaan vyöhykkeen ääri-rajaja kaventaa. Perusteellisella oikeustapa-analysoinnilla on siten mahdollista kartoittaa VML

---

tun *prima facie* muodon sijasta transaktion todellinen, jopa taloudellinen sisältö. *Genomsym*-ajattelusta ks. *Knuuti-nen* 2009, s. 350–355.

³¹⁴ *Helmers* 1956, s. 516.

³¹⁵ Verkkosoite: <http://www.skatteverket.se/rattsinformation/skatteupplagg.4.3dfca4f410f4fc63c8680009670.html>.

³¹⁶ Ks. luonnos hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain, tuloverolain 58 §:n ja verotusmenettelystä annetun lain 65 §:n muuttamisesta, s. 7–9.

28 §:n soveltamiseen liittyvää riskiä. Tämän perusteella voidaan verovelvollisen aikomat järjestelyt suunnitella siten, että riski järjestelyn katsomiseksi veron kiertämiseksi VML 28 §:n nojalla on mahdollisimman pieni.

Yllä esitettyyn voidaan kuitenkin muodostaa muutamia poikkeuksia. Esimerkiksi sarjatoimien tyyppisoveltamistilanteisiin lukeutuvassa edestakaisissa osakekaupoissa laillisen veron minimoinnin ja laittoman verosuunnittelun välille voidaan vetää hyvinkin tarkka raja vallitsevan oikeuskäytännön perusteella. Edestakaisia osakekauppoja voidaan katsoa koskevan ns. yhden päivän sääntö. Myös työpanokseen perustuvaa osinkoa käsitelleessä ratkaisussa KHO 2008:6 on mahdollista muodostaa hyvin selkeä prejudikaattisääntö.³¹⁷ Edellä mainitut esimerkit ovat kuitenkin vain poikkeus siitä päälinjasta, jonka mukaan tarkan rajan määrittäminen ei ole mahdollista. On kuitenkin syytä huomioida, että tyyppisoveltamistilanteista voidaan kuitenkin löytää sellaisia yksittäisiä seikkoja, jotka osaltaan tukevat tai vastaavasti eivät puolla VML 28 §:n soveltamista. Nämä seikat osaltaan auttavat kaventamaan harmaan alueen rajoja pienemmiksi, mutta kokonaan ne eivät pysty poistamaan tätä harmaata aluetta. Toisaalta ratkaisupari KHO 1980 B II 511 ja KHO 1980 B II 512 on hyvä esimerkki tapausparista, joka mahdollisti suhteellisen tarkan rajanvedon numeerisella perusteella, mutta ongelmaksi muodostui kuitenkin, että käytännön verotuksessa raja oli huomattavasti pienempi.

Syitä, miksi tarkan rajan vetäminen laillisen veron minimoinnin ja laittoman verosuunnittelun välille ei ole mahdollista, on monia. Yhtenä ongelmana on, että tyyppisoveltamistilanteet muodostavat liian suuria kokonaisuuksia, jolloin käsiteltävät oikeustapaukset eroavat liian paljon toisistaan. Toisaalta oikeustapausanalyysissä käsiteltävät oikeustapaukset ovat pääpiirteiltään yksilöllisiä, jolloin oikeustapauksien rinnastaminen toisiinsa vaikeutuu. Ideaalitilanteessa oikeustapausanalyysin kohteena olisikin esimerkiksi KHO:n julkaisema ratkaisupari, jossa toiseen tapaukseen olisi sovellettu VML 28 §:ää ja toiseen taas ei. Edellytyksenä tietysti olisi, että ratkaisuparin tapaukset muistuttaisivat tosiseikoiltaan oleellisesti toisiaan. Edestakaisia osakekauppoja koskevat ratkaisut KHO 2004:8 ja KHO 2009:53 muodostivat osaltaan sellaisen hedelmällisen parin, jonka perusteella oikeustapausanalyysin avulla voitiin suhteellisen tarkka raja vetää laillisen veron minimoinnin ja laittoman veron kiertämisen välille.

---

³¹⁷ Ratkaisussa oli hyvin selvästi perusteltu, että koska osingon peruste oli tarkasti määrätty yhtiöjärjestyksessä eikä osakkailla ollut harkintavaltaa osingonjaon kohdistumisessa osakesarjojen kesken, ei tapaukseen voitu soveltaa VML 28 §:ää.

Yhtenä syynä voidaan pitää myös sitä, että vanhemman oikeuskäytännön osalta ratkaisujen perustelut on kirjoitettu suppeammin eikä ratkaisuselosteissa kerrota tapauksesta niin paljon kuin nykyään ratkaisuselosteiden osalta odotetaan kerrottavan. Tähän liittyen, vaikeuksia aiheutuu myös siitä, että esimerkiksi kaikkia oikeustapausanalyysin kohteena olevia KHO:n ratkaisuja ei ole julkaistu KHO:n vuosikirjassa. Oikeustapausanalyysi jää väkisininkin suppeaksi silloin, kun analyysissä joudutaan turvautumaan vain FINLEX -tietojärjestelmässä julkaistuihin ratkaisuihin. Näin ollen kaikkia ratkaisuun vaikuttaneita relevantteja seikkoja ei voida saada täysin selville.

Todettakoon myös, että ratkaisuissa käytettävillä perustelutekniikoilla on myös vaikutusta siihen, miksi tarkan rajan määrittäminen ei ole mahdollista. Jotta tarkan rajan määrittäminen olisi mahdollista, vaatisi tämä yleensä sitä, että perusteluissa mainittaisiin joku numeerinen arvo, joka on ollut keskeinen tapauksen ratkaisussa. Jos KHO esimerkiksi perustelisi ratkaisunsa malliin, ”koska X aikaa oli kulunut tai koska luovutushintana käytetty arvo A ylitti käyvän arvon B, niin tästä syystä järjestely katsotaan...”, olisi rajan määrittäminen huomattavasti helpompaa. Jos KHO alkaisi käyttää tällaisia perusteluja, veisi se toisaalta pohjan VML 28 §:ltä, koska laillisen veron minimoinnin ja veron kiertämisen rajan määrittäminen olisi suhteellisen helppoa.

Huomion arvoista on, että oikeustapaukset, joissa on harkittu VML 28 §:n soveltamista, ovat vähentyneet huomattavasti aikaisemmasta. Esimerkiksi 2000-luvulla julkaistuja ratkaisuja on havaittavasti vähemmän kuin julkaistuja ratkaisuja 1990-luvulla. Koska julkaistuja ratkaisuja on vähemmän, hankaloittaa tämä osaltaan kattavan oikeustapausanalyysin luomista.

6.2.1 Vaikutukset verovelvollisen ja veroviranomaisen toimiin

On luonnollista, että koska selvää rajaa ei voida vetää laillisen veron minimoinnin ja laittoman veron kiertämisen välille, on tällä vaikutuksia sekä verovelvolliseen että veroviranomaiseen. Verovelvollisen kannalta VML 28 § luo yksityisoikeudellisesti pätevien veron minimointijärjestelyiden kenttään epävarmuusalueen, jolloin verovelvollinen ei voi olla varma hyväksytäänkö verotuksessa hänen sananmuodon mukaiseen tulkintaan perustuva ratkaisuvaatimuksensa vai omaksuu veroviranomainen tulkinnan joka vastaa paremmin järjestelyn taloudellisesta lopputulosta.³¹⁸

³¹⁸ ks. Tikka – Nykänen – Juusela – Viitala, luku 25:21.

Mielenkiintoista on, voidaanko verovelvolliselle asettaa tietty lojaalisuusvelvollisuus lainsäätäjän tarkoitusta kohtaan. Jos verovelvollisella on kaksi vaihtoehtoa veron minimoimiseen, joutuu ko verovelvollinen valitsemaan näistä kahdesta itselleen verotuksellisesti epäedullisemmän. Oma näkökantani on, että verovelvollisella on aina oikeus valita itselleen verotuksellisesti edullisin vaihtoehto, kunhan verovelvollisella on esittää toimelleen liiketaloudellinen peruste eli verotuksesta riippumaton syy. Jos verovelvollisen järjestelylle on liiketaloudellinen peruste, ei verovelvollista voida vaatia selvittämään sitä, tuleeko veroviranomainen mahdollisesti katsomaan järjestelyn lailliseksi veron minimoinniksi vai laittomaksi veron kiertämiseksi. Verovelvollisen kannalta liiketaloudellisen perusteen olemassaolo nouseekin tärkeimmäksi asiaksi harkittaessa mahdollisia veron minimointijärjestelyjä.

Verovelvollisen kannalta on tietysti tärkeää kiinnittää huomiota myös järjestelyjen yksityisoikeudellisen muotoon. Verovelvollisen ryhtyessä veron minimointijärjestelyyn, tulee verovelvollisen huolehtia, että järjestely on toteutettu yksityisoikeuden kannalta moitteettomasti. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi tarvittavien lupien tulee olla kunnossa, yhtiöoikeuden säännöksiä noudatetaan tai että järjestelyyn käytetty rahoitus pystytään selvittämään. Jos järjestelyn yksityisoikeudellisella puolella ilmenee epäselvyyksiä, muodostaa tämä vahvan osoituksen veroviranomaisen suuntaan siitä, että kyseessä saattaa olla laitton veron kiertämisjärjestely.

Veroviranomaisen kannalta VML 28 § luo mahdollisuuden puuttua järjestelyihin, joissa tavoiteltua veroetua voidaan pitää lain tarkoitukselle vieraana, toimi on epätavallinen, keinotekoinen ja ilman toivotun veroedun saavuttamista ilmeisen tarkoitukseton. Veroviranomaisen kannalta VML 28 §:n soveltamistilanteisiin liittyy myös varsinaisten liiketaloudellisten syiden ja joskus myös aitojen taloudellisten vaikutusten puuttuminen sekä oikeudellisen muodon ja taloudellisen sisällön ristiriitaisuus. Veroviranomaisen tulisi kuitenkin käyttää suurta harkintaa, miettiessään VML 28 §:n soveltamista yksittäiseen tapaukseen. Koska VML 28 §:n soveltaminen on omiaan luomaan vero-oikeudellista epävarmuutta ja koska VML 28 §:n avulla veroviranomainen voi mennä normaalin lain tulkinnan ulkopuolelle, tulisi veroviranomaisen ensisijassa pyrkiä puuttumaan epätavalliseen järjestelyyn normaalin lain tulkinnan keinoin.

Vallitsevan oikeuskäytännön perusteella veroviranomainen näyttääkin turvautuvan VML 28 §:ään tilanteissa, joissa normaali lain tulkinta johtaisi jollakin tavalla epäoikeudenmukaiselta tuntuvaan lopputulokseen. Veroviranomaisen on kuitenkin syytä muistaa, että VML 28 §:ää ei tule käyttää lainsäädännön puutteiden korjaamiseen. Lainsoveltaja ei siten voi VML 28 §:n no-

jalla rakentaa parempaa tai aukottomampaa verojärjestelmää kuin mihin lainsäätäjät on avoimesti tai vaieten tyyntynyt.³¹⁹

6.3 Ennakkotieto ja ennakkoratkaisu epävarmuuden poistajana

Verotusmenettelylain 28 §:n luodessa tietyn epävarmuuden verovelvollisen veronminimointijärjestelyille, nousee järjestelyn verotuksellisen kohtelun arvioiminen ennen järjestelyn toteuttamista tärkeäksi. Verovelvollisella onkin mahdollisuus hakea *ennakollista kannanottoa* ennen veron minimointiin tähtäävää järjestelyä. Tuloverotuksen osalta ennakkollinen kannanotto voi olla joko Verohallinnolta haettava *ennakkotieto* tai Keskusverolautakunnalta haettava *ennakkoratkaisu*.³²⁰

Verohallinnon ennakkotiedosta säädetään VML 85 §:ssä ja KVL:n ennakkoratkaisusta säädetään Verohallinnosta annetun lain (VHL 11.6.2010/503) 14–16 §:ssä.³²¹ KVL voi antaa sitovan ja valituskelpoisen ennakkoratkaisun joko ennakkopäätös eli prejudikaattiperusteella tai intressiperusteella. Verotoimisto voi taas antaa ennakkotiedon harkintansa mukaan. Verotoimiston antama ennakkotieto ei ole erikseen valituskelpoinen. KVL ei pääsääntöisesti anna ennakkoratkaisua arvostuskysymyksistä, veron kiertämisestä, tai peitelystä osingonjakoa koskevista kysymyksistä. Kuitenkin verotoimisto voi antaa ennakkotiedon kaikista edellä mainituista kysymyksistä ja suurin osa ennakkotietohakemuksista koskeekin arvostuskysymyksiä ja peiteltyä osinkoa. Ennakollista kannanottoa ei välttämättä saada ollenkaan, jos hakemuksella testataan kovin räikeästi VML 28 tai 29 §:n soveltamista³²²

Sekä ennakkotieto että ennakkoratkaisu haetaan kirjallisella hakemuksella. Hakemuksessa on esitettävä verovelvollisen yksilöivien tietojen lisäksi kysymys, josta viranomaisen kannanotto halutaan. Hakemuksessa on annettava tosiseikoista sellainen selostus, josta ilmenee sekä vero-

³¹⁹ ks. Tikka – Nykänen – Juusela – Viitala, luku 25:20. Oikeuskäytännöstä löytyykin ratkaisuja, joissa VML 28 §:ää ei ole sovellettu, vaikka veroedun syntyminen on ollut luonnehdittavissa enemmän tai vähemmän epätydyttäväksi tulokseksi, koska kysymyksessä on ollut verojärjestelmän rakenteellisesta ominaisuudesta tai heikkoudesta johtuva veropoliittinen epäkohta. Ks. ratkaisut KHO 2008:6 sekä KHO 1979 B II 602.

³²⁰ Ennakkotiedon lisäksi Verohallinto voi antaa myös muita ennakkollisia kannanottoja. Tällöin on kyse Verohallinnon antamista ennakkoratkaisuista. Näistä säädetään asianomaisissa verolaeissa. Verohallinto voi antaa ennakkoratkaisun ennakkoperinnästä, rajoitetusti verovelvollisen lähdeverosta, korkotulon lähdeverosta, perintö- ja lahjaverosta, kiinteistöverosta, arvonlisäverosta, varainsiirtoverosta, arpajaisverosta ja vakuutusmaksuverosta. VML 28 §:n soveltamisen kannalta merkityksellisiä ennakkollisia kannanottoja ovat vain Verohallinnon ennakkotieto ja KVL:n ennakkoratkaisu, joten Verohallinnon antamat ennakkoratkaisut voidaan tältä osin unohtaa. Verohallinnon antamista ennakkoratkaisuista lisää ks. Myrsky – Rabinä 2011, s. 46–50.

³²¹ Myös verotusmenettelylaissa on viittaussäännös KVL:n ennakkoratkaisuun. Viittaussäännös löytyy VML 84 §:stä.

³²² Ks. Myrsky – Rabinä 2011, s. 36–46; Kukkonen 2010, s. 536–537.

tuksen kannalta merkityksellisten yksityiskohtien että kokonaisuuden osalta oikean kuvan hakemuksen tarkoittamasta yksityisoikeudellisesta järjestelystä tai muusta asiasta. Hakemuksessa saattaa toisinaan olla tarpeellista myös perustella sitä, minkä vuoksi verovelvollinen pitää ennakkollisen kannanoton saamista tärkeänä. Vaikka tosiseikkojen kuvaaminen on hakemuksen ydinasia, ei estettä ole sille, että hakija esittää myös oman näkemyksensä siitä, miten tosiseikat tulee verotuksellisesti arvioida, tai esittää mahdollisia itselleen edullisia tulkinnallisia näkökohtia. Tällaiset näkemykset saattavat ainakin vaikeimmissa tapauksissa edistää asian liittyvien oikeudellisten ongelmien ratkaisemista verovelvollisen eduksi.³²³

Sekä ennakkotieto että ennakkoratkaisu ovat maksullisia. Ennakkotiedon ja ennakkoratkaisun hakemisessa on huomioitava myös se, että aina kaikissa veronminimointitilanteissa ei ole kannattavaa hakea mitään varmaa ja lopullista tietoa verotuksesta. Tiedonsaannin epävirallisena hintana on verottajan etukäteisinformointi mahdollisesti kehitteillä olevasta, ehkä kokonaan tai osittain uudesta ja innovatiivisesta verotuksen minimointikeinosta. Sama problematiikka koskee myös verojärjestelmästä löydettyjä aukkoja. Verovelvollisen on lopulta arvioitava, onko kannattavampaa sietää tietty veroriski liittyen järjestelyyn vai antaa veroviranomaiselle etukäteisinformaatiota tulevasta järjestelystä. Voidaankin kysyä onko ”verokarhun herättäminen” aina tarpeen ja hyödyllistä. Sitäkään ei ole syytä unohtaa, että normaalissa verotuksessa voi sen massamenetelyluonteen vuoksi mennä läpi yhtä ja toista kenenkään sitä huomaamatta.³²⁴

6.4 Yleisen veronkiertosäännöksen tulevaisuus

Suomessa yleisen veronkiertosäännöksen VML 28 §:n tyyppisoveltamistilanteet ovat perustuneet *Tikan* väitöskirjassaan esittämään systematiikkaan. Tyyppisoveltamistilanteet on jaettu neljään ryhmään: Oikeudellisen muodon ja taloudellisen sisällön ristiriitatilanteet, sarjatoimet, intressinpuutetilanteet ja tavallisuudesta poikkeava hinnoittelu intressiyhteystilanteissa.³²⁵ *Tikan* luoma systematiikka on ollut voimassa suomalaisessa vero-oikeudessa 40-vuoden ajan. Voidaankin aiheellisesti kysyä, onko *Tikan* luoma systematiikka edelleen relevantti. Vastaus kysymykseen on kaksiosainen. Jos *Tikan* luomaa systematiikkaa ajatellaan lähtökohdiltaan rakenteelliseksi eikä kulloiseenkin aineelliseen oikeustilaan liittyväksi, on *Tikan* luoma systematiikka edelleen relevantti ja ajankohtainen. 2010-luvun suomalaisessa vero-oikeudessa voidaan edelleen luokitella veron kiertämistilanteita *Tikan* luoman systematiikan perusteella ja sen on näin ollen täysin

³²³ Ks. *Myrsky – Rabinä* 2011, s. 36–46; *Kukkonen* 2010, s. 537.

³²⁴ Ks. *Myrsky – Rabinä* 2011, s. 36–46; *Kukkonen* 2010, s. 538.

³²⁵ *Tikka* 1972, s. 228–232.

käyttökelpoinen. Suomalaisessa vero-oikeudellisessa kirjallisuudessa on myös laajasti tukeuduttu Tikan luomaan systematiikkaan eikä sille ole esitetty vakavasti otettavaa, syrjäyttävää, vaihtoehtoista systematiikkaa.

Tikan luoma jaottelu on perinteisesti kytkeytynyt VML 28 §:n tyyppisoveltamistilanteisiin ja sitä koskevaan oikeuskäytäntöön, joka muodostuu pääasiassa KHO:n päätöksistä. Jaottelu kytkeytyykin nimenomaan kotimaisiin veronkiertotilanteisiin. Rajat ylittävien veronkiertotilanteiden arvioinnissa niistä ei ole saatavissa samanlaista hyötyä. Onkin nähtävissä, että käsitteelle veron kiertäminen joudutaan etsimään lisää sisältöä perinteisten yleislausekkeiden, kuten VML 28 §, ulkopuolelta. Tällöin tarkasteluun voidaan nostaa esimerkiksi väliyhteisölainsäädäntö tai markkinaehtoista siirtohinnoittelua koskeva säännöstö.³²⁶ Erityisen kiinnostavaa on tarkastella eurooppavero-oikeuden vaikutusta suomalaiseen vero-oikeudelliseen lainsäädäntöön ja veron kiertämisen ehkäisemiseen. Tältä osin mielenkiintoinen ratkaisu on Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ratkaisu C-196/04, Cadbury Schweppes, jossa oli kysymys väliyhteisölainsäädännön suhteesta sijoittamisvapauteen.³²⁷

Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tuomiolla oli vaikutuksia myös Suomen väliyhteisölainsäädäntöön (Laki ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta 16.12.1994/1217). Tuomion perusteella oli ilmeistä, että Suomen silloinen väliyhteisölainsäädäntö joltain osin rajoitti perustamissopimuksen vastaisesti sijoittautumisvapauden toteutumista jäsenvaltioiden alueella. Hallitus antoikin esityksen väliyhteisölain muuttamisesta. Esityksen tarkoituksena oli muuttaa lakia siten, että se vastaa Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen käytäntöä. Väliyhteisön määritelmää ehdotettiin muutettavaksi siten, että matalan verorasituksen valtion sijoittautunut ulkomaisen yhteisön kiinteä toimipaikka rinnastetaan tietyin edellytyksin ulkomaiseen väliyhteisöön.³²⁸

³²⁶ Ks. *Urpilainen Verotus 2008*, s. 536.

³²⁷ Väliyhteisölainsäädännössä on ajatuksena se, että tietyssä valtiossa yleisesti verovelvollisen osakkaan tuloon lisätään tietyin edellytyksin ulkomaisten väliyhteisöjen voitot (ilman muodollista voitonjakoa). Soveltamisedellytyksenä on tyypillisesti jokin omistus- ja/tai äänivaltakynnys, toiminnan luonne sekä se, että osakkuusyhtiön sijaintivaltion verotus alittaa määritellyn tason. Ks. *Urpilainen Verotus 2008*, s. 539. Ratkaisussa Cadbury Schweppes tarkasteltiin väliyhteisösäännösten yhteensopivuutta silloisen Euroopan yhteisön perustamissopimuksen sijoittautumisvapausäännöksen kanssa. Asiassa Ison-Britannian väliyhteisölainsäädännön katsottiin rajoittavan isobritannialaisen yhtiön sijoittautumisoikeutta. Tuomion perustelujen mukaan väliyhteisösäännöksiä ei pitäisi soveltaa, jos ulkomaisen väliyhteisön toiminta ei ole puhtaasti keinotekoinen. Järjestelyä ei voida tuomion mukaan pitää keinotekoisena pelkästään sen takia, että pyrkimyksenä on verotuksen keventäminen. Järjestelyä voidaan pitää keinotekoisena, kun sille on subjektiivinen tekijä eli pyrkimys saada verotusta kevennettyä ja objektiivisia väliyhteisön fyysisen olemassaolon tunnusmerkkejä ei ole saavutettu. Objektiivisia väliyhteisön fyysisen olemassaolon tunnusmerkkejä ovat yhtiön todellinen asettautuminen vastaanottajana olevaan jäsenvaltioon ja taloudellisen toiminnan tosiasiallinen harjoittaminen siellä. Ratkaisusta lisää ks. *Knuutinen 2009*, s. 386–389; *Urpilainen Verotus 2008*, s. 539–543.

³²⁸ HE 74/2008 vp, s. 1 ja 5.

Cadbury Schweppes -ratkaisu antaa vahvoja viitteitä siitä, että eurooppavero-oikeudella tulee olemaan vaikutuksia myös suomalaiseen veron kiertämistä ehkäisevään verolainsäädäntöön. Vaikka VML 28 §:llä ei toistaiseksi ole välitöntä vaikutuspintaa EY-tuomioistuimen veron kiertämisen estämiseen liittyvän oikeuskäytännön kanssa, ei sellaisen syntymistä unionioikeuden *ensisijaisuusperiaate*³²⁹ huomioon ottaen voida pitää poissuljettuna. On kuitenkin huomattava, että rajat ylittäviä tilanteita koskeva oikeuskäytäntö ei todennäköisesti voi välittömästi vaikuttaa VML 28 §:n soveltamiseen puhtaasti kotimaisissa soveltamistilanteissa. Kotimaisiin soveltamistilanteisiin unionioikeuden vaikutukset ulottuisivat laajemmin vasta silloin, jos veron kiertämisen estämisestä säädettäisiin tai se määriteltäisiin huomattavasti nykyistä kattavammin unionilainsäädännössä.³³⁰

Yleisen veronkiertosäännöksen soveltamisalaa on osaltaan alkanut kaventamaan Suomessa säädetyt erityiset veronkiertopykälät sekä muu veron kiertämisen ehkäisemiseksi säädetty lainsäädäntö. Kansallisessa vero-oikeudessa on ollut viitteitä siitä, että VML 28 § ei ole tarpeeksi tehokas ehkäisemään tiettyjä veronkiertämisyjärjestelyjä. Viimeksi hallituksen esitysluonnoksessa koskien EVL:n korkovähennysrajoituksia on todettu, että verotuskäytännössä korkovähennysoikeuteen on puututtu viime aikoina myös veron kiertämissäännöksellä. Veron kiertämissäännöksen soveltuminen on arvioitava kussakin yksittäisessä tilanteessa erikseen ja sen soveltaminen on epävarmaa. Tämän takia verotuksen ennustettavuus voi olla huono veron kiertämissäännöstä sovellettaessa, mitä ei voida pitää hyvän verojärjestelmän ominaisuutena.³³¹ Myös yritysjärjestelyjä koskeva erityinen veronkiertosäännös (EVL 52 h §) katsottiin tarpeelliseksi ottaa aikoinaan lakiin, koska Suomessa ei ollut yritysjärjestelydirektiivin 11 artiklan tarkoitettua veronkiertosääntelyä, eikä VML 28 §:n säännös ollut riittävä torjumaan yritysjärjestelyihin liittyvää veron kiertämistä.³³²

Jos tulevaisuudessa erityisten veronkiertosäännöksiä määrä oleellisesti suurenee, voi olla, että Tikan luomalle systematiikalle jääkin vain rakenteellinen merkitys. Tällöin systematiikan merkitys VML 28 §:n tyyppisoveltamistilanteiden ja VML 28 §:ää koskevan oikeuskäytännön kuvaa-

³²⁹ *Ensisijaisuusperiaate (etusijaperiaate)* merkitsee sitä, että jäsenvaltioiden ja yhteisön oikeuden ollessa ristiriidassa yhteisön oikeus on asetettava etusijalle. Jäsenvaltioiden oikeus ei voi kumota tai muuttaa yhteisön oikeutta. Ks. *Joutsamo – Aalta – Kaila – Maunu* 2000, s. 26–27. Ks. myös *Myrsky* 2011, s. 28.

³³⁰ Ks. *Urpilainen* Verotus 2008, s. 546–547.

³³¹ Ks. luonnos hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain, tuloverolain 58 §:n ja verotusmenettelystä annetun lain 65 §:n muuttamisesta, s. 17.

³³² HE 177/1995 vp. s. 8.

jana oleellisesti heikkenee. Tämän vuoksi on tärkeää, että veron kiertämisen ehkäisyssä ei pelkästään nojauduta VML 28 §:n kaltaiseen yleislausekkeen käyttöön, vaan avoimesti etsitään niitä ratkaisuja, joilla veron kiertämistä voidaan torjua Suomessa.

6.5 Lopuksi

Lailliseen veron minimoinnin ja laittoman veron kiertämisen rajanvetoon liittyvä ongelma on vero-oikeudellisesti mielenkiintoinen eikä ongelmalle näytä löytyvän ratkaisua. On täysin varmaa, että tulevaisuudessa syntyy lisää uusia järjestelyjä, joiden kohdalla tulee harkita VML 28 §:n soveltamista. Erityisen mielenkiintoista on seurata jo merkityksensä menettäneiden järjestelyjen palaamista. Pääomatuloverotuksen muututtua lievästi progressiiviseksi, osa vanhoista VML 28 §:n soveltamistilanteista on ”herännyt uudestaan henkiin”. Esimerkiksi kauppahinnan jakamisella voidaan nykyään jo saavuttaa pieniä veroetuja. Jos pääomatuloverotuksen progressiota kiristetään tulevaisuudessa, saattavat osa vanhoista soveltamistilanteista nousta nykyistä merkityksellisempään asemaan. Tällöin on kiinnostavaa seurata, mitenkä veroviranomainen tulee niihin suhtautumaan. Haetaanko VML 28 §:n soveltamiselle tukea vanhoista tyyppisoveltamistilanteista vai pyritäänkö muodostamaan täysin uusia tyyppisoveltamistilanteita ja niihin kohdistuvia arviointikriteerejä.

Tavallisuudesta poikkeava hinnoittelu etuyhteystilanteissa muodostaa tyyppisoveltamistilanteista VML 28 §:n soveltamisen kannalta ongelmallisen. Syynä tähän on lähinnä se, että kyseisessä tyyppisoveltamistilanteessa veron kiertämisen ehkäisemisessä käytetään VML 29 ja 31 §:ää. Jatkotutkimuksen kannalta tämä muodostaa aiheen, johon tulisi paneutua syvällisemmin. Jatkotutkimuksessa voitaisiin pyrkiä selvittämään voidaanko tavallisuudesta poikkeavassa hinnoittelussa etuyhteystilanteissa muodostaa raja laillisen veron minimoinnin ja laittoman veron kiertämisen välille tarkastellen VML 31 §:ää.